

POLITIET

Politiets årsrapport **2022**

Utgitt mars 2023

Innhold

1. Leders beretning	4
2. Introduksjon til virksomheten	7
Politiets organisering og ledelse	8
Utvalgte hovedtall	10
3. Årets aktiviteter og resultater	13
Innbyggernes inntrykk av politiets håndtering av samfunnsoppdraget.....	13
Mål 1 – Samfunnets trygghet og sikkerhet er ivaretatt.....	18
Mål 2 – Kriminaliteten er lav	26
Mål 3 – Straffesaksbehandlingen er effektiv og rettssikker.....	33
Mål 4 – Alle som oppholder seg i Norge har avklart identitet og lovlig opphold	34
Mål 5 – Politiet er tilgjengelig og har god service effektive tjenester	37
Ressursbruk 2022	44
Øvrig rapportering.....	49
4. Styring og kontroll i virksomheten	52
Internkontroll og risikostyring.....	52
Arbeidsmiljø, sykefravær og ledelse	57
5. Vurdering av framtidssutsikter	62
Endrede kriminalitets- og sikkerhetsutfordringer	62
Digitalt skifte	64
Politiets kompetansebehov	65
Økonomisk fremtidsbilde	65
6. Årsregnskapet 2022	68
Ledelsens kommentar til årsregnskapet 2022	68
Vurderinger av vesentlige forhold.....	68
Prinsippnote til årsregnskapet.....	70
Statlige rammebetingelser.....	73

Vedlegg

Fellesrapport straffesaksområdet	97
Fleråring effektiviseringsplan	167
Mangfold og likestilling	169
Felles årsrapport for etatenes innsats mot arbeidslivskriminalitet 2022	207
Revisjonsberetning for Politi- og lensmannsetaten 2022	258

I

LEDERS BERETNING

1. Leders beretning

Året som har gått har både vært utfordrende og utviklende for norsk politi. Samfunnet og kriminaliteten er i stadig endring, og endringer i omgivelsene er viktige drivkrefter for utviklingen av politiet.

I begynnelsen av året ble den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa varig endret. Arbeidet med samfunnssikkerhet favner bredt, og politiet har måtte tilpasse seg et skjerpet trusselbilde med økt beredskap. Trygghet for innbyggerne er kjernen i politiets samfunnsoppdrag, og vi har prioritert oppgaver med mål om å bidra til økt trygghet i en usikker tid.

Den sikkerhetspolitiske situasjonen har med full tyngde vist hvordan politiets rolle henger sammen med beredskapen i Norge, og hvordan Norges rolle spiller inn på sikkerheten i Europa. Dette har utfordret oss på nye måter, og setter politiets rolle inn i et bredere samfunnssikkerhetsperspektiv.

Politiet samarbeider tettere med etterretnings- og sikkerhetstjenestene om å oppdage og forstå sikkerhetstruende hendelser. Samarbeidet er i løpet av året blitt formalisert gjennom etableringen av Nasjonalt etterretnings- og sikkerhetssenter (NESS). Dette er et viktig bidrag for å sikre beslutningsstøtte og styrke norske myndigheter sin evne til å håndtere alvorlige samfunnstrusler.

Politiet utarbeider årlig en åpen trusselvurdering hvor vi deler innsikt og kunnskap rundt hvilke kriminalitetsutfordringer samfunnet står overfor. Organisert kriminalitet går igjen som en viktig driver på tvers av ulike kriminalitetsområder, og viser utfordringer samfunnet må ta grep om i fellesskap. Felles kunnskap rundt kriminalitetsutviklingen er et viktig bidrag til en mer effektiv og kunnskapsbasert kriminalitetsbekjempelse.

Økt digitalisering og ny teknologi gir mange muligheter, men gjør samtidig samfunnet mer utsatt for nye former for kriminalitet. Politiet må følge med i samfunnsutviklingen og evne å utnytte mulighetene teknologien gir til å fornye, forenkle og forbedre tjenestene og arbeidsprosessene våre. Samtidig skal vi bidra til sterke og trygge lokalsamfunn over hele landet. Det krever at fysiske og digitale tjenester må spille godt sammen.

Vi er i gang med å endre måten vi leverer tjenester og jobber på, og dette er et prioritert utviklingsarbeid som er viktig for å støtte opp under politiets mål og samfunnsoppdrag. Vi har et stort teknologisk etterslep i politietaten. Derfor gjenstår det et stort og viktig arbeid, men vi er på rett vei.

I løpet av året har flere, eldre straffesaker fått fornyet interesse med bakgrunn i faglig og teknologisk utvikling. Politiet og vårt arbeid skal tåle å bli vurdert med et kritisk blikk, også når kunnskapen vi har i dag setter tidligere metoder og praksis i nytt lys. Det er viktig for at etterlatte og samfunnet skal få flere svar, men også for å søke kunnskap som kan bidra til å fremme nødvendig læring og faglig utvikling i etaten.

Skytingen i Oslo natt til 25. juni legger et alvorstungt bakteppe over året i sin helhet. Vi ønsker å få politiets håndtering grundig belyst, og skal gå inn i arbeidet med respekt for konsekvensene hendelsen har hatt for mange mennesker. Vi skal være åpne om politiets håndtering, lyttende til reaksjonene og ta lærdom der det er nødvendig.

Å bevare tilliten mellom befolkningen og myndighetene er en bærebjelke i samfunnet vårt. Resultatene fra årets innbyggerundersøkelse viser at tilliten til norsk politi fremdeles er høy, med resultatene indikerer likevel noe tilbakegang, noe vi tar på alvor. Vi skal gjøre det som

kreves for å bevare, og om nødvendig gjenopprette, tilliten for å sikre legitimitet til hvordan vi utøver myndighet på vegne av fellesskapet.

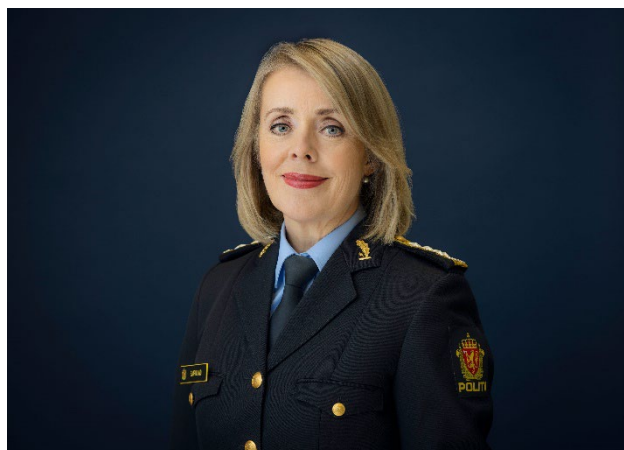
Politiet har levert godt på samfunnsoppdraget i 2022. Mot 2025 skal vi fokusere på tiltak for mer tilgjengelige polititjenester over hele landet, trygghet i det digitale rom og beredskap mot alvorlige samfunnstrusler. Dette blir viktige rettesnorer for arbeidet i året som kommer.

Oslo, 15.03.2023

Marie Benedicte Bjørnland

politidirektør

II

INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN

2. Introduksjon til virksomheten

Politiet er en virksomhet underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. Samfunnsoppdraget er forankret i politiloven:

Politiloven § 1, annet ledd:

«Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig.»

Etaten utgjør et sentralt ledd i samfunnets samlede innsats for å skape trygghet for den enkelte og sikre fellesskapets interesser. Med døgkontinuerlig tjeneste, beredskapsressurser, mobilitet og desentralisert lokalisering er politiet et av fellesskapets viktigste redskaper i arbeidet for et trygt samfunn. Politiet har også ansvaret for flere forvaltningsoppgaver og sivil rettspleie.

Politiet har et omfattende samarbeid med andre statlige myndigheter, fylker, kommuner og private organisasjoner. Politiet deltar aktivt i ulike tverretatlige innsatsgrupper, og har et omfattende bilateralt og multilateralt samarbeid med andre lands politimyndigheter.

Politiet jobber mot fem virksomhetsspesifikke mål, med tilhørende styringsparametere. Målene skal bygge opp under samfunnsoppdraget og er førende for politiets prioriteringer. De virksomhetsspesifikke målene er:

1. Samfunnets trygghet og sikkerhet er ivaretatt
2. Kriminaliteten er lav
3. Straffesaksbehandlingen er effektiv og rettssikker
4. Alle som oppholder seg i Norge har avklart identitet og lovlig opphold
5. Politiet er tilgjengelig og har god service og effektive tjenester

Samfunnet endrer seg, og politiet er i stadig utvikling for å møte kriminalitetsutviklingen. For å forstå hvordan politiet må videreutvikles for å svare på innbyggernes og medarbeidernes forventninger, må politiet ha et tydelig bilde av hva som vil kreves i fremtiden.

Tilgjengelige polititjenester

Beredskap mot alvorlige samfunnstrusler

Trygghet i det digitale rom

Figur 1: Politiets virksomhetsstrategi 2023-2025 – tre strategiske mål

Politiet har gjennom 2022 utarbeidet en ny virksomhetsstrategi som gjelder for 2023 – 2025. Den nye virksomhetsstrategien, setter retning og mål for utviklingen av politiet de nærmeste årene. Strategien skal bidra til at politiet i fremtiden leverer enda bedre på samfunnsoppdraget og de virksomhetsspesifikke målene for politiet.

Politiets organisering og ledelse

Politiet er en statlig virksomhet underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. Politidirektøren er virksomhetsleder i politiet og beskikkes på åremål av Kongen i statsråd.

Politiet er organisert med et sentralt direktorat (Politidirektoratet) med følgende underliggende enheter: Tolv politidistrikter¹, fem særorganer med nasjonale oppgaver og fire øvrige underliggende enheter (se figur 2).

Politidirektoratet (POD) er et forvaltningsorgan med ansvar for faglig ledelse, styring, oppfølging og utvikling av politidistriktene og særorganene i politiet. POD skal både faglig og administrativt legge til rette for at underliggende enheter kan ivareta oppgavene på best mulig måte.

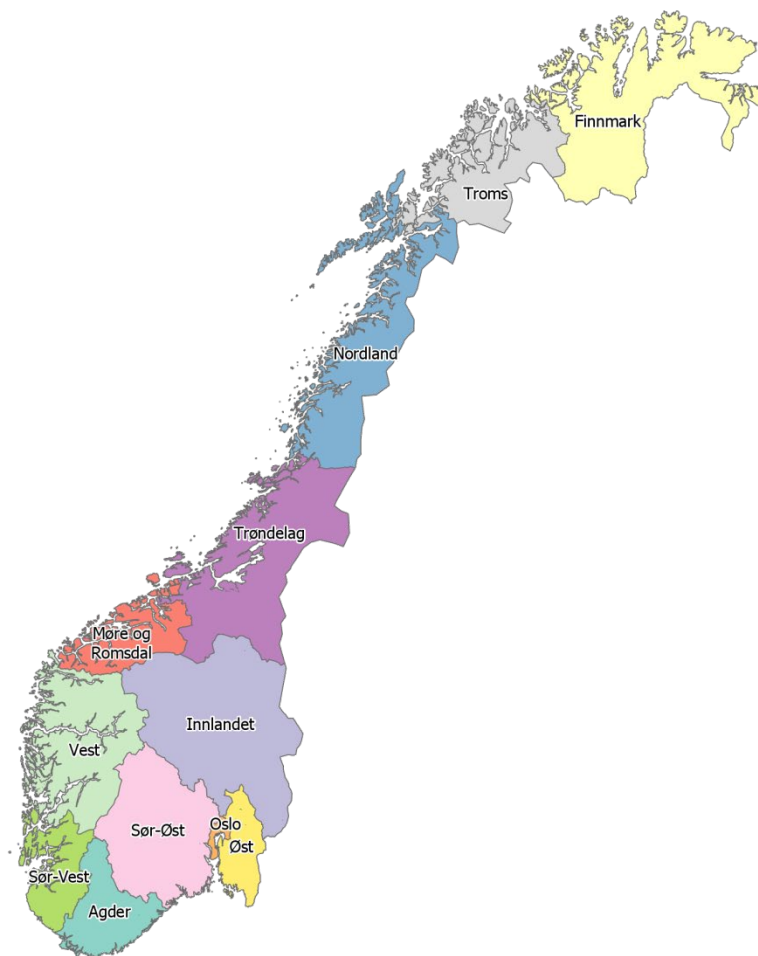
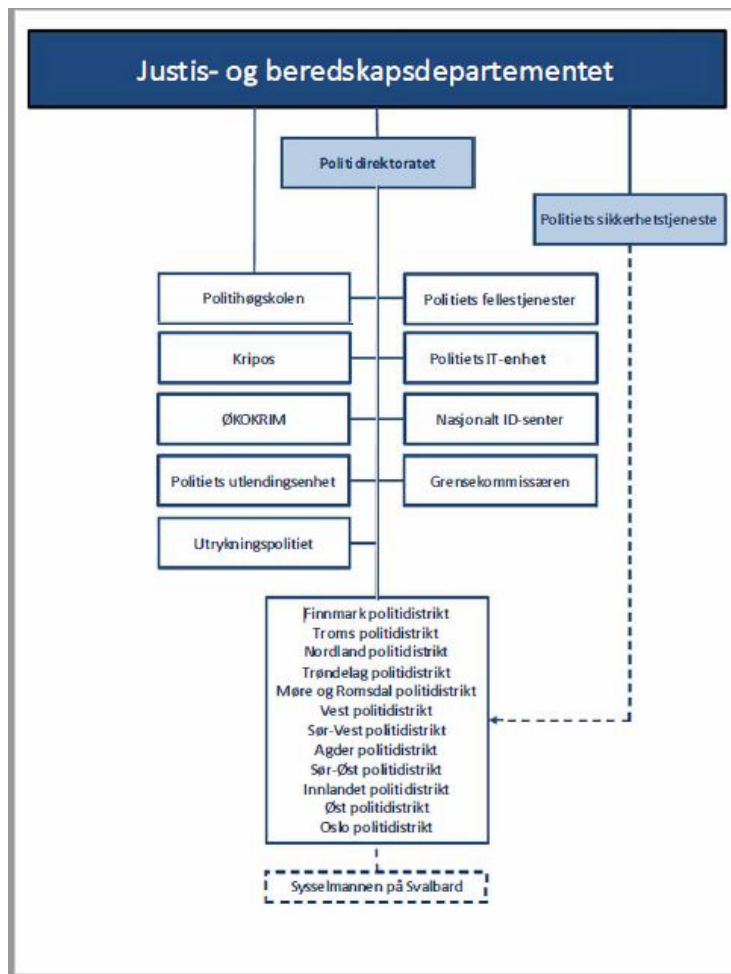
Politidistriktene er organisert etter felles prinsipper med tilpasninger til distriktets egenart. Oslo politidistrikt har, som landet største politidistrikt, egen organisering og en egen enhet med nasjonalt bistandsansvar med utpekte ressurser. Politidistriktene er inndelt i funksjonelle- og geografiske driftsenheter. De geografiske driftsenhetene (GDE) er inndelt i ett eller flere politistasjonsdistrikter (tjenesteenheter), og har ansvar for politioppgavene innenfor et geografisk område. De funksjonelle driftsenhetene (FDE) har fagansvar innenfor konkrete fagområder, og skal støtte polititjenesten i de geografiske driftsenhetene.

Politiet har totalt 108 tjenesteenheter og 225 tjenestesteder. Politidistriktene ledes av en politimester som også er leder av påtalemyndigheten i eget distrikt. Politimesterne er i tillegg gitt myndighet til å lede de respektive lokale redningssentralene. Samme myndighet har Sysselmannen på Svalbard for sitt ansvarsområde. Politimesteren i Nordland og i Sør-Vest politidistrikt er utover dette gitt myndighet til å lede Hovedredningssentralene i henholdsvis Nord-Norge og Sør-Norge.

Påtalemyndighetens laveste nivå er en integrert del av politiet og står under faglig ledelse av Den høyere påtalemyndighet (riksadvokatembetet og statsadvokatembetene). Påtalemyndigheten i politiet har ansvar for etterforskningen, vurderer bruk av tvangsmidler og avgjør spørsmål om påtale i straffesakene. Den integrerte påtalemyndigheten innebærer at politidistriktene, Kripos og Økokrim² er underlagt to styringslinjer; riksadvokat og statsadvokat i faglige spørsmål som gjelder straffesaksbehandlingen, og Justis- og beredskapsdepartementet og Politidirektoratet for den øvrige virksomheten.

¹ Sysselmesteren på Svalbard er politimester for øygruppa, jf. Svalbardloven § 5. Sysselmesteren etatsstyres fra og er administrativt direkte underlagt JD

² Økokrim er både en politienhet og et statsadvokatembete.

Figur 2: Organisasjonskart og geografisk distriktinndeling

Utvalgte hovedtall

Tabell 1: Utvalgte hovedtall³	2020	2021	2022
Ansatte i politiet			
Totalt antall lønnede årsverk per 31.12	17 810	18 092	18 611
• Politiutdannede ⁴	10 966	11 118	11 204
• Jurister ⁵	910	957	-
• Påtale ⁵	-	-	979
• Sivile	5 934	6 017	6 428
Politiets innbyggerundersøkelse⁶			
Opplevd trygghet i eget nærmiljø	-	-	89 %
Opplevd trygghet ved bruk av digitale tjenester	-	-	62 %
Ganske eller svært høy tillit til politiet	-	-	72 %
Respons på operative hendelser			
Antall nødanrop	753 939	749 722	757 643
Nødanrop besvart innen 20 sekunder	98,1 %	98,4 %	98,3 %
Antall hasteoppdrag	18 853	16 656	18 099
Straffesaksbehandling			
Antall anmeldte saker	301 287	279 512	305 318
Antall påtaleavgjorte saker	315 471	286 751	304 717
Den sivile rettspleien på grunnplanet			
Totalt antall innkomne saker	608 696	536 414	588 549
Antall avsluttede saker	657 189	560 995	541 129
Antall mottatte forlikssklager	72 988	60 649	51 215
Antall mottatte søknader gjeldsordning	5 314	5 531	4 992
Andre forvaltningsoppgaver			
Antall utstedte pass	304 522	510 479	912 672
Antall utstedte nasjonale ID-kort	17 997	298 505	460 389
Antall behandlede politiattester ⁷	445 754	502 066	517 448
Antall våpensøknader	60 249	69 552	84 355
Antall tvangsmessige uttransporteringer ⁸	8 854	18 791	2 695
Utvalgte nøkkeltall fra årsregnskapet			
Samlet tildeling ⁹	20 651	22 579	23 488
Utnyttelsesgrad ¹⁰	96,5 %	94,9 %	99,2 %
Driftsutgifter ¹¹	18 976	20 026	22 440
Lønnsandel av driftsutgifter ¹²	76,2 %	76,9 %	75,2 %
Lønnsutgifter per utførte årsverk ¹³	868 368	891 080	959 254

³ Viser til www.politi.no for en mer utfyllende oversikt over andre nøkkeltall.

⁴ Eksklusive politiårsverk ved PST (sentrale enhet).

⁵ Kategorien jurist har endret betegnelse til påtale fra 1.1.22. Påtalekategorien inneholder kun ansatte som er en del av påtalemyndigheten i politiet. Øvrige jurister er kategorisert under sivile.

⁶ En omlegging av innbyggerundersøkelsen for 2022, gjør at årets resultater ikke er sammenlignbare med tidligere års tall.

⁷ Viser ikke kun politiattester, men også avslag, doble/triple søknader, fornyet vandelskontroll etc.

⁸ Antall bortvisninger knyttet til innreiserestriksjoner under pandemien var 6 845 i 2020 og 17 013 i 2021.

⁹ Samlede tildelinger under kap. 400, kap. 440, kap. 442. kap. 448 (tall i mill. kroner)

¹⁰ Benyttede midler som andel av tilgjengelige midler post 01-29, jf. DFØs veileder for beregning av nøkkeltall til årsrapporten.

¹¹ Sum utbetalinger til drift, jf. artskontorrapporteringen (tall i mill. kroner).

¹² Lønnsandel av driftsutgifter, jf. artskontorrapporteringen

¹³ Utførte årsverk jfr. Kommunal- og moderniseringsdepartementets skriv av 27.11.2019 PM-2019-13

Nedenfor følger en oversikt over regnskapsmessige nøkkeltall som beskriver ressursbruken i politiet *under kap. 440, post 01 Driftskostnader*, jf. oppsett i vedlegg 3 i tildelingsbrevet for 2022 (tall i mill. kroner). Det er gjort noen justeringer som følge at det nå brukes tall fra SRS-regnskapet. Siden Statlige regnskapsstandarder (SRS) først ble innført i politiet i 2021 er 2020 tatt ut av tabellen, og 2022-tallene sammenlignes opp mot 2021-tall.

Tabell 2: Regnskapsmessige nøkkeltall	2021	Andel av driftskostnader (2021)	2022	Andel av driftskostnader (2022)
Personellkostnader	15 169	75,9 %	16 678	75,7 %
Herav lønnskostnader (inkl. overtid)	14 954	74,8 %	16 325	74,1 %
Herav overtidskostnader	546	2,7 %	689	3,1 %
Eiendom, bygg og anlegg (EBA)-utgifter	2 020	10,1 %	2 280	10,4 %
Herav husleiekostnader	1 331	6,7 %	1 397	6,3 %
Materiellkostnader	2 056	10,3 %	2 507	11,4 %
Herav IKT-materiell	986	4,9 %	1 162	5,3 %
Herav kostnader til transportmidler	476	2,4 %	509	2,3 %
Tjenestekostnader	1 010	5,1 %	775	3,5 %
Herav IKT-tjenester	237	1,2 %	274	1,2 %
Herav tolketjenester	77	0,4 %	98	0,4 %
Diverse andre kostnader	16	0,1 %	33	0,1 %
Sum driftskostnader	19 988	100 %	22 018	100 %

Tabell 3: Kostnader til IKT og konsulenter	2021	Andel av driftskostnader (2021)	2022	Andel av driftskostnader (2022)
IKT-kostnader	1 253	6,3 %	1 477	6,7 %
Herav IKT-anskaffelser ¹⁴	176	0,9 %	339	1,5 %
Herav kostnader til IKT-drift og vedlikehold	1 077	5,4 %	1 138	5,2 %
Kostnader til konsulent tjenester	294	1,5 %	303	1,4 %

¹⁴ Aktiviseringer i SRS-regnskapet innenfor IKT-området.

III

ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER

3. Årets aktiviteter og resultater

Politiets aktiviteter skal innrettes for å levere på samfunnsoppdraget, og virksomheten skal være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd.

Det er avgjørende at ressursene som investeres i politiet gir gode tjenester til innbyggerne og bidrar til effekter for samfunnet i stort. 2022 ble et år som startet med avslutningen av de inngripende tiltakene i pandemien, men ble i stor grad preget av Russlands invasjon av Ukraina, og særlig migrasjonsstrømmer grunnet dette. I hovedsak har politiet levert gode resultater på de områdene etaten har ansvar for og tilliten til norsk politi er fortsatt høy.

Innbyggernes inntrykk av politiets håndtering av samfunnsoppdraget

Tabell 4: Styringsparametere innbyggerundersøkelsen ¹⁵	Resultat
S1 Opplevd trygghetsfølelse (S1 i TB23)	
• Andelen som føler seg svært eller ganske trygg i eget nærmiljø	89 %
○ Mest sentrale kommuner	88 %
○ Mellomsentrale kommuner	89 %
○ Minst sentrale kommuner	90 %
• Andelen som føler seg svært eller ganske trygg ved bruk av digitale tjenester	62 %
S11 Befolkningens tillit til politiet (S2 i TB 23)	
• Andelen med svært eller ganske høy tillit til politiet	72 %
○ Mest sentrale kommuner	75 %
○ Mellomsentrale kommuner	71 %
○ Minst sentrale kommuner	68 %
S12 Tilgjengelighet til politiet (S10 i TB23): Andelen av innbyggerne som har kontaktet politiet og som opplever at det er enkelt å komme i kontakt	
• Anmeldelser	61 %
• Forvaltningstjenester og 02800	77 %

Politiets innbyggerundersøkelse er en årlig kartlegging av innbyggernes oppfatninger av politiet i Norge. Undersøkelsen er gjennomført siden 2004. I årene frem til 2021 er undersøkelsen gjennomført som telefonintervju. Fra og med 2022 er datainnsamlingsmetoden endret og undersøkelsen gjennomføres som en webundersøkelse som sendes ut på e-post. Med denne endringen når politiet ut til om lag 27 500 personer mot tidligere rundt 8 000 personer. Samtidig

¹⁵ På grunn av undersøkelsens store endringer, er det fra departementets side bedt om at beskrivelse i styringsparametere i tildelingsbrevet for 2023 skal benyttes.

har spørreskjemaet i undersøkelsen gjennomgått en større revisjon og blitt tilpasset politiets aktuelle målbilde og behov for innsikt.

Siden både spørreskjema og metode for datainnsamling er endret i siste undersøkelse, innebærer det at resultatene ikke kan sammenlignes direkte med tidligere års undersøkelser. I tildelingsbrevet til politiet for 2022 er det flere styringsparametere som har sin datakilde i den gamle metoden for innbyggerundersøkelsen. Departementet har derfor bedt politiet om å legge til grunn de nye parameterne som er inntatt i tildelingsbrevet for 2023. 2022-undersøkelsen må derfor betraktes som et nullpunkt og referansegrunnlag for å måle utvikling fremover.

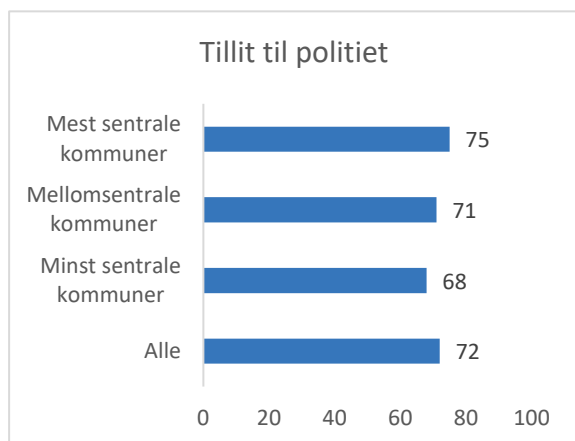
Etter revisjonen kartlegges innbyggernes forhold til politiet innenfor disse hovedområdene:

- Tillit til politiet og samfunnet
- Politiets tilgjengelighet og tilstedeværelse
- Egen trygghetsfølelse i området man bor og ferdes
- Trygghet og møte med politiet på internett
- Opplevd kriminalitet
- Kontakt med politiet

Tillit til politiet i Norge er høy

Politiet er avhengig av tillit for å sikre legitimitet til å utøve samfunnsoppdraget på en god måte. Innbyggerundersøkelsen viser at innbyggernes tillit til politiet i Norge fortsatt er høy. 72 % svarer at de har høy tillit til politiet. Tilliten til politiet varierer noe fra politidistrikt til politidistrikt, men det overordnede hovedbildet er det samme; de fleste har høy tillit til politiet. Andelen med høy tillit til politiet er noe høyere i de mest sentrale kommunene sammenliknet med de minst sentrale¹⁶.

Figur 3: Andel som har svært høy eller ganske høy tillit til politiet (Innbyggerundersøkelsen 2022)

justismord og saker hvor politiets etterforskning blir kritisert nevnt som årsaker til at tilliten svekkes. Andre forhold som rapporteres å ha svekket tilliten er varslingsaker, og saker som omhandler seksuell trakassering og andre typer uønskede holdninger blant politiets ansatte. For flere av disse forholdene har politiet selv vært pådrivere for utredninger og kunnskapsinnhenting for å bedre forholdene.

I Ipsos profilundersøkelse av norske etater i 2022¹⁷ ligger politiet på tredjeplass i utvalget av 14 offentlige etater. I 2021 toppet politiet listen. 70 % svarer at de har et meget godt eller ganske godt totalinntrykk av politiet. Det er en tilbakegang på 7 prosentpoeng fra toppårene 2021 og 2020. Omdømmet forteller noe om tilliten innbyggerne har til politiet.

Ipsos peker på at det politiet gjør er synlig, og noe mange følger med på. Dette kan ifølge Ipsos tyde på at det er konkrete hendelser som fører til svingningene, noe som er i tråd med resultatene fra politiets egen innbyggerundersøkelse. Politiet fikk, på lik linje med flere andre offentlige etater, forhøyet tillit under pandemien. Denne effekten ser ut til å ha avtatt, noe som også påvirker politiets resultater på omdømmemålingen.

Politiet skal opptre rettferdig og respektfullt overfor alle grupper i samfunnet. I en spørreundersøkelse utført av by- og regionforskningsinstituttet ved Oslo Met¹⁸, fremgår det at ukrainske flyktninger har tillit til politiet og at de er svært fornøyde med registreringsarbeidet

Selv om årets undersøkelse er å betrakte som et nullpunkt er det enkelte indikasjoner i data-materialet på en svak nedgang i tillit. Flere oppgir at de har fått lavere tillit til politiet det siste året (11 %) enn de som har fått høyere tillit (7 %). Funnet kan spores på tvers av alle politidistrikter.

Lav eller redusert tillit kan knyttes opp mot flere dagsaktuelle forhold og begrunnes bl.a. med misnøye med henleggelse av saker, særlig for vinningskriminalitet.

Konsekvensene av politireformen trekkes også frem og den generelle bevæpningen av politiet og skuddhendelser. I tillegg er flere nylige

¹⁶ Klassifiseringen av kommuner er basert på SSBs sentralitetsindeks. Indeksen tar utgangspunkt i grunnkretser hvor folk bor. Innenfor 90 minutters kjøring (med bil) fra bostedsgrunnkretsen for hver innbygger i en kommune blir antall arbeidsplasser og antall servicefunksjoner telt. Antall arbeidsplasser og servicefunksjoner blir vektet slik at plasser/funksjoner nærmere bostedsgrunnkretsen teller mer.

¹⁷ Ipsos (2022) *Profilundersøkelse av norske etater*.

¹⁸ NIBR Report; 2022:11 Ukrainian refugees – experiences from the first phase in Norway

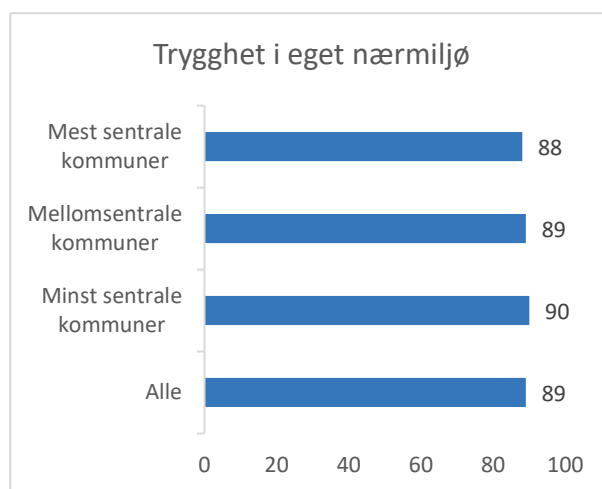
som politiet har utført. Like gode resultater var det ikke i en spørreundersøkelse utført av politiet i forbindelse med pride markeringen i Oslo. Resultatene viste at blant respondentene¹⁹, var det 30 % som har ganske eller svært lav tillit til at politiet ivaretar deres behov. Tilbakemeldingene i undersøkelsen viser frustrasjon og sinne mot at politiet ikke klarer, prioriterer, eller ønsker å trygge LHBTIQ+-befolkningen. Politiet må vise mer respekt, få mer kunnskap om, og i større grad følge opp hatkriminalitet. At kun 8 % av dem som føler seg utsatt for hatkriminalitet anmelder forholdet, er også alvorlig. Det må tas på alvor at det er mange som har lav tillit til politiet blant LHBTIQ+. I politiets nye handlingsplan; Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid 2022-2025, er det særlig lagt vekt på tiltak som retter seg mot ulike minoriteter.

Opplevd trygghet og bekymring for kriminalitet

Politiet skal bidra til innbyggernes trygghet, både i det fysiske og det digitale rom. Innbyggerne skal erfare at politiet håndterer hendelser og kriser slik at de får hjelp når de trenger det. Undersøkelsen viser at et flertall i befolkningen har inntrykk av at politiet oppfyller det overordnede formålet om å bekjempe kriminalitet (68 %). De aller fleste føler seg også trygge i nærmiljøet sitt. Andelen av befolkningen som svarer at de føler seg ganske eller svært trygg i eget nærmiljø utgjør 89 %. Opplevd trygghetsfølelse i eget nærmiljø er høy uavhengig av hvor i landet man bor. Innbyggerne er todelt mht. bekymring for potensielt kriminelle hendelser. Halvparten av innbyggerne er ikke bekymret for noen av de konkrete potensielle hendelsene de blir presentert for i undersøkelsen. Samtidig er en forholdsvis høy andel (18 %) bekymret for å bli utsatt for en rekke typer kriminelle hendelser. Det som bekymrer flest er potensialet for å bli utsatt for identitetstyveri, tyveri på offentlig sted, skremmende eller plagsom atferd, eller svindel og bedrageri. Innbyggerne i sentrale strøk er totalt sett mest bekymret for å bli utsatt for kriminelle hendelser, men det er liten forskjell mellom distriktene med henhold til hvilke konkrete typer hendelser man bekymrer seg for.

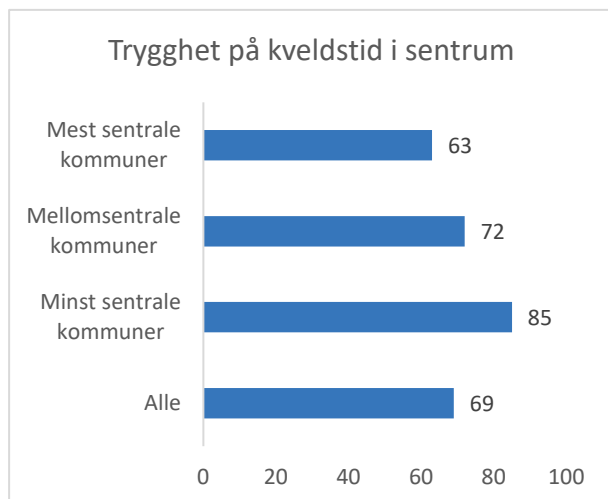
Selv om innbyggerne i all hovedsak opplever å være trygge, er det en større forskjell i opplevelsen av trygghet på kveldstid i de ulike kommunene, og det er særlig opplevelsen av trygghet i de mest sentrale kommunene som trekker ned. Trygghetsfølelsen på kveldstid i sentrum av egen kommune utgjør 70 % nasjonalt, men opplevd trygghet på kveldstid er signifikant høyere i minst sentrale kommuner sammenlignet med de mest sentrale kommunene.

De som er bosatt i de minst sentrale kommunene og de som ser politiet sjelden, opplever samtidig at politiet i mindre grad bidrar til deres trygghet. Samtidig er det viktig å presisere at innbyggerne i disse minst sentrale kommunene føler seg like trygge som innbyggerne i de mest sentrale kommunene, og mer trygge på kveldstid. Dette kan tyde på at politiets

Figur 4: Opplevd trygghet i eget nærmiljø – andelen svært eller ganske trygg (Innbyggerundersøkelsen 2022)

¹⁹ Respondentene i undersøkelsen ble ikke spurt om seksuell orientering. Resultatene gir likevel noen indikasjoner på LHBTIQ+-befolkningens opplevelse av politiet. Dette er kunnskap som er viktig for å lage et bedre politi også for denne delen av befolkningen.

Figur 5: Andel som føler seg trygg alene på kveldstid i sentrum av egen kommune (Innbyggerundersøkelsen 2022)

mange er bekymret for identitetstyveri og svindel eller bedrageri på nett. Godt synlig politi på nett oppfattes nesten utelukkende som positivt, og mange har også lagt merke til politiet på ulike digitale plattformer. Undersøkelsen gir også indikasjoner på at politidistriktene bruker de ulike mediekanalene noe ulikt.

Opplevelse av kontakt med politiet

Nærmere en av fem svarer at de har blitt stanset eller kontaktet av politiet det siste året. Resultatene viser at de aller fleste svarer at de ble behandlet respektfullt (83 %). Likevel oppgir 9% at de opplevde seg urettmessig kontaktet eller stoppet. Dette spørsmålet er nytt av året, og er tatt med for å vite mer om hvordan innbyggerne oppfatter å bli behandlet i møte med politiet.

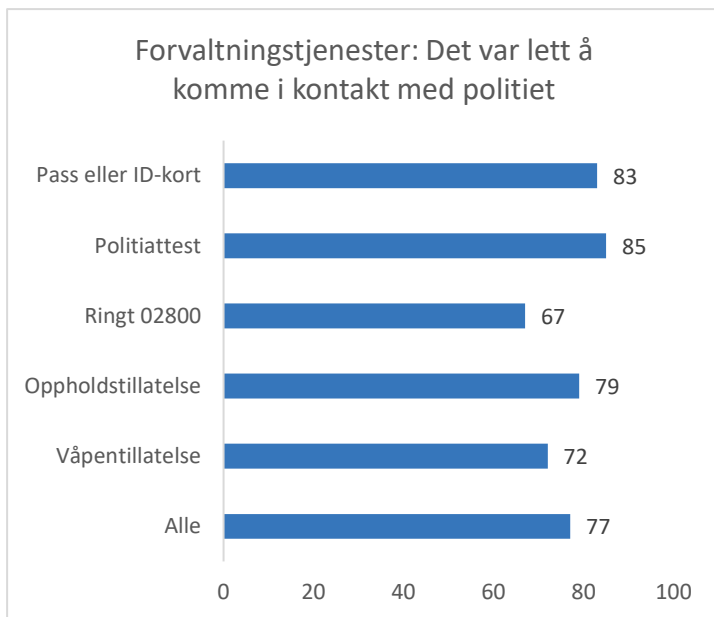
I løpet av det siste året har 8 % av innbyggerne vært i kontakt med politiet i forbindelse med negative hendelser relatert til kriminalitet. De som kontakter politiet i forbindelse med negative hendelser har svært delte meninger om hvorvidt de blir tatt på alvor av politiet. Omtrent halvparten opplever at de blir tatt på alvor, mens 32 % oppga at de ikke har blitt tatt på alvor. Av de som ikke opplever å bli tatt på alvor, gjelder det spesielt personer som har tatt kontakt i forbindelse med saker om vold og mishandling eller utpressing. Undersøkelsen viser også at det er betydelige forskjeller mellom distriktene mht. tilbøyeligheten til å anmelde forholdene. En betydelig andel av de som ikke melder hendelser til politiet, begrunner dette med at de ikke mener hendelsen er alvorlig nok og/eller at de ikke tror politiet vil gjøre noe med saken. Det siste gjelder spesielt for vold/mishandling, trusler, voldtekt og seksuelle overgrep eller krenkelser.

Av de som er utsatt for svindel og bedragerier på internett, opplevde majoriteten at det var lett å komme i kontakt med politiet (69 %), at de ble behandlet med respekt (71 %) og at de ble tatt på alvor (60 %). Det er likevel kun 41 % som opplevde at de fikk den hjelpen de trengte av politiet.

tilstedeværelse er en viktigere faktor for innbyggernes opplevde trygghetsfølelse i sentrale kommuner.

Synlig politi oppfattes som viktig, og en stor andel av innbyggerne (44 %) observerer også politiet minst ukentlig i sitt nærmiljø. Noe under halvparten (43 %) av innbyggerne oppgir at de er fornøyde med politiets synlighet, og tilfredsheten med dette varierer mellom politidistriktene. Tilfredsheten med politiets synlighet er høyest i Finnmark politidistrikt (53 %) og lavest i Øst politidistrikt (39 %).

Andelen som svarer at de føler seg trygge ved bruk av digitale tjenester (62 %) er signifikant lavere enn trygghetsfølelsen i eget nærmiljø (89 %). Undersøkelsen viser at forholdsvis

Om lag halvparten av innbyggerne har vært i kontakt med politiets forvaltningstjenester det siste året, som utstedelse av pass og ID-kort, eller søknad om våpentillatelse. Inntrykket av disse møtene er i de fleste tilfeller positivt. Innbyggerne opplever å bli behandlet med respekt, men kan i flere sammenhenger synes at politiets saksbehandlingstid ikke er rask nok.

Figur 6: Andel som melder at det var lett å komme i kontakt med politiet. (forvaltningstjenester)

Mål 1 – Samfunnets trygghet og sikkerhet er ivaretatt

Pandemien og den sikkerhetspolitiske situasjonen som følge av krigen i Ukraina har i stor grad definert politiets rammebetingelser i året som gikk. Starten av 2022 var fortsatt sterkt preget av pandemihåndtering, der tiltak som grensekontroll og smittevern fortsatt var en del av hverdagen. Den krevende oppgaven med å ta ned tiltak, samtidig som nødvendig beredskap for eventuell reetablering av disse var krevende i første halvår. Tidlig i 2022 brøt krigen ut i Ukraina, og Norge forberedte for og mottok migranter som følge av krigen, som mange andre land i Europa. I tillegg satte terrorhendelsen i Oslo i juni sitt preg på politiet, og det ble iverksatt tiltak for trygge befolkningen, herunder bevæpning.

For politiet har det vært avgjørende å sette kraft bak evnen til å etablere og dele situasjonsforståelse som grunnlag for nødvendige operative tiltak. Samtidig har politiet sett behov for et styrket tverrsektorielt samarbeid for å sikre sektorovergrepene vurdering av tiltakenes nytteverdi opp mot det totale kostnadsbildet på både kort og lang sikt. Dette vil bli viktig å oppfølge opp inn i 2023 og videre fremover.

Situasjonen med pandemi og krig i Europa har satt økte krav til tverrsektoriell samhandling I tillegg har man sett at situasjonen har satt krav til politisk involvering og det har vært tett samarbeid mellom nivåene i myndighetsapparatet. Samhandlingen mellom politi og forsvar har utviklet seg i stadig mer positiv og tillitsfull retning.

De siste års erfaringer viser at politiet får en rolle i tilnærmet alle kriser. Politiloven slår fast at politiet skal være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste rettssikkerhet, trygghet og alminnelig velferd. Politiet ble i stor grad påvirket av, og fikk omfattende oppgaver både under koronapandemien og som følge av den endrede sikkerhetspolitisk situasjonen. Atomberedskap et mer aktualisert tema, og nå er politiets rolle i krig satt på agendaen- hvilket var utenkelig for kort tid siden.

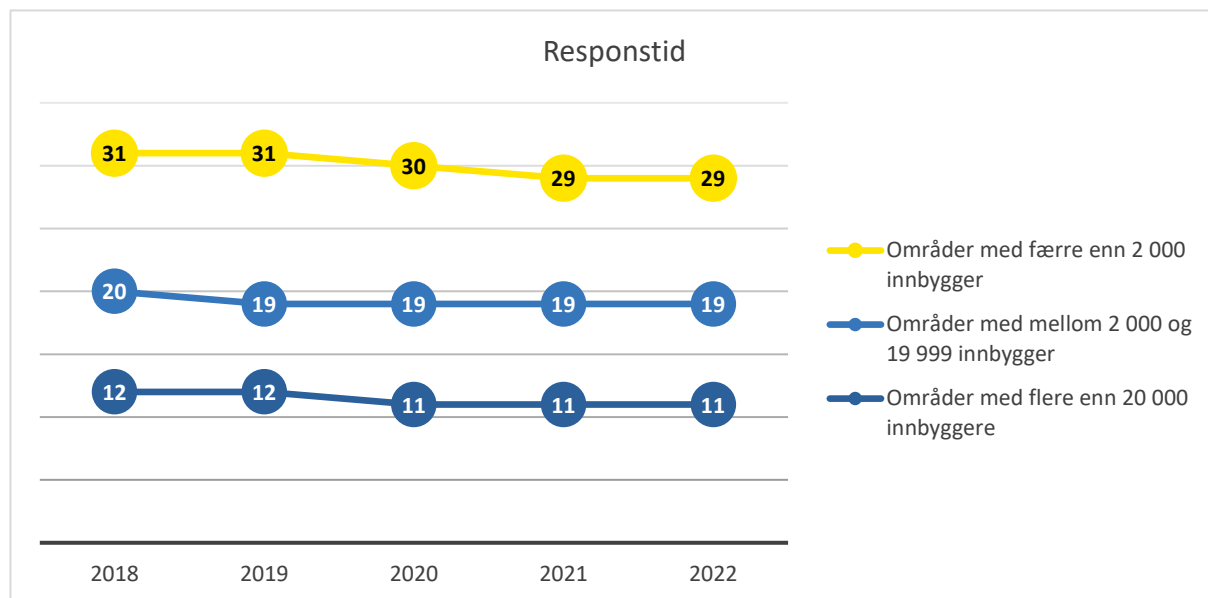
Sammensatte trusler har lenge vært et fenomen, men har blitt mer aktualisert de senere årene, særlig som følge av cyberangrep. Handlingene er fornektbare og det kan være svært krevende å stadfeste hvorvidt en statlig aktør er involvert. Sammensatte trusler og virkemidler angår i høyeste grad politiet – fordi virkemidlene blant annet kan være statlig styrt migrasjon, sabotasje handlinger, digitale angrep eller fysisk tyveri av sensitiv informasjon. Dette er eksempler hvor oppfølgingen i stor grad treffer politiets ansvarsområde. Politiets etterretning og etterforskning vil i så måte være av stor betydning for å avklare hva etaten står overfor, i samarbeid med blant annet PST.

Endringer i utfordringsbildet de siste årene gjør seg også gjeldende i erfaringer og lære. Politiet har de senere årene vektlagt systematiske evalueringer etter alvorlige hendelser med fokus på å identifisere konkrete forbedrings- og læringspunkter. En erkjennelse er at etaten må lære mer i fellesskap med andre aktører. Dette kan motvirke negative effekter av sektorprinsippet, og gi oss bedre krisehåndtering og beredskapsutvikling i et bredere samfunnsperspektiv.

Tabell 5: Styringsparametere i tildelingsbrevet 2022	Resultat krav	Resultat
S1 Opplevd trygghetsfølelse (se innledende kap om innbyggerundersøkelsen)	N/A	89 %
S2 Responstid ved ekstraordinære hendelser (80 prosentil):		
• Tettsteder med over 20 000 innbyggere	11 min	11 min
• Tettsted med mellom 2 000 og 19 999 innbyggere	19 min	19 min
• Tettsted med under 2 000 innbyggere	30 min	29 min
S3 Aksesstid på nødnummer 112: 95 % av alle anropene til nødnummer 112 skal være besvart innen 20 sek.	95 %	98,3 %

Et tilgjengelig og responderende politi

Rask inngripen kan berge liv, redusere skadeomfang eller bidra til å oppklare kriminalitet. Det er stilt krav til politiets responstid for ekstraordinære hendelser, hendelser der hvor liv er direkte truet og/eller hvor det er umiddelbart behov for innsats fra politiet. I tillegg er formålet også å bidra til forventningsavklaring for innbyggerne og politiets samarbeidspartnere. Måling av politiets responstid vil gi et godt grunnlag for erfaringslæring og kontinuerlig forbedring av politiets responstid.

Figur 7: Nasjonale resultater for responstid for hasteoppdrag i perioden 2018-2022

Responstid er tiden det tar fra det begynner å ringe ved politiets operasjonssentral til første politienhet er på stedet. Politiet innfridde krav til responstid for 80²⁰ % av hasteoppdragene i alle tettstedskategoriene. Totalt ble det i 2022 målt responstid i 18 099 hasteoppdrag.

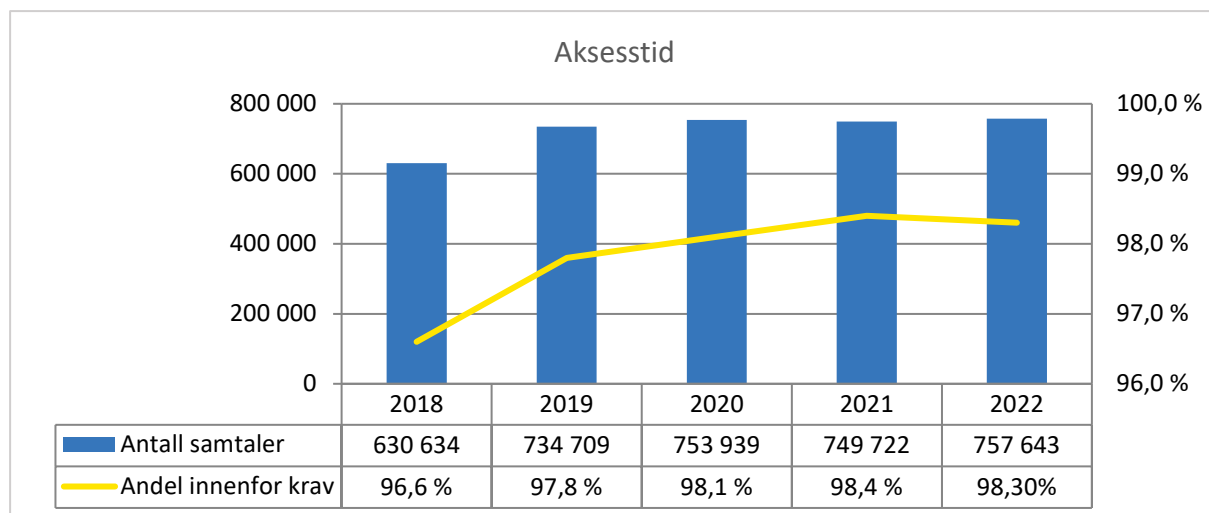
De nasjonale resultatene i 2022 tilnærmet like resultatene for 2021. Resultatet for 80 prosentil er 0,1 minutter svakere for områder med flere enn 20 000 innbyggere, og for områder med mellom 2 000 – 19 999 innbyggere. I områder med færre enn 2 000 innbyggere er resultatet 0,2 minutt bedre i 2022 sammenlignet med 2021.

Årsresultatene for politiets responstid i hasteoppdrag for 80 % har vært tilnærmet like over en femårs periode. Det forventes at politiet fortsatt vil innfri krav til responstid på nasjonalt nivå også ved årsslutt 2023. For å oppnå bedre distriktsvise resultater, jobbes det med ulike tiltak. Noen av disse er aktiv flåtestyring og tverrfaglig samarbeid mellom operasjonssentral og patruljer.

Politiet jobber nå med en utredning av ulike modeller for framtidens kravstilling til responstid. Formål er å sikre bedre beredskap og rask respons ved alvorlige hendelser i hele landet. I utredningen skal det blant annet gjennomføres samfunnsøkonomiske analyser der kost/nytte ved de ulike modellene for krav til responstid vurderes.

²⁰ 80 prosentil betyr at politiet skal være fremme innen kravet som er satt eller raskere enn kravet for 80% av hasteoppdragene.

Å oppnå kontakt med politiet på nødnummer 112 er viktig, både ut fra innringerens behov for rask hjelp, og for politiets evne til raskt og effektivt å kunne håndtere oppdraget. Aksestid er tiden det tar fra innringer ringer til politiet til anropet besvares av politiet. Man ser en liten økning i antall henvendelser på 112 til operasjonssentralene i 2022, sammenlignet med 2021. Resultatet for 2022 viser at politiet nasjonalt besvarte over 98 % av alle telefonhenvendelser til nødnummeret 112 innenfor 20 sekunder, og dermed nådde resultatkravet som var på 95 %.

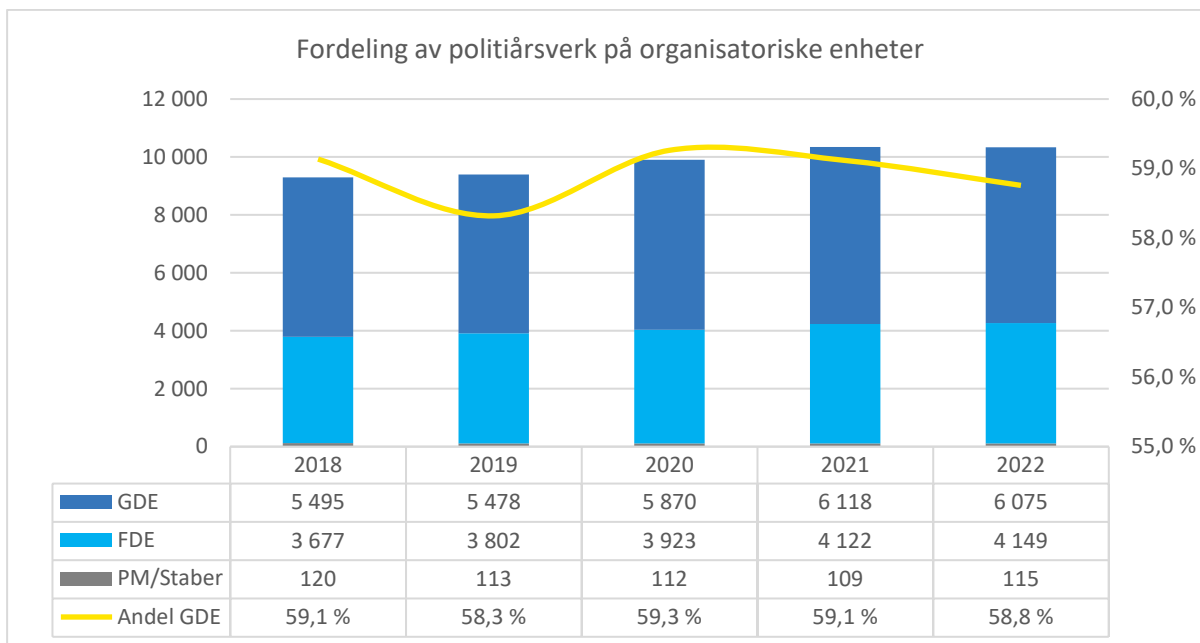
Figur 8: Nasjonale resultater for aksestid 112 for perioden 2018-2022

Økt lokal tilstedeværelse

Regjeringen beskriver i Hurdalsplattformen sine målsettinger og ambisjoner til et lokalt tilstedeværende politi. Politiet er opptatt av tilgjengelighet og tilstedeværelse, og å kunne tilby innbyggerne og lokalsamfunn gode polititjenester. Politiet arbeider kontinuerlig med kommuner og innbyggerne om å utvikle sitt tjenestetilbud, responstid, kvalitet og kunnskapsbasert tilnærming for å kunne være tilgjengelige der behovet er størst.

Politidistriktene er organisert i geografiske driftsenheter (GDE) og funksjonelle driftsenheter (FDE). GDE har ansvar for politioppavene innenfor et geografisk område, og kan omfatte flere tjenesteenheter (politistasjonsdistrikter) og tjenestesteder (politistasjoner).

FDE støtter polititjenesten i GDE med rådgivning, kapasitetsforsterkning, spesialistkompetanse og spesielle verktøy, samt løser oppgaver og egne saker innenfor fagområder med få eller sjeldne hendelser eller hendelser av høy alvorlighetsgrad og kompleksitet. FDE skal kunne håndtere oppgaver og sakstyper som det ellers ikke er hensiktsmessig å løse ved GDE. Politiet må balansere de ulike hensynene for å få til en best mulig ressursfordeling mellom GDE og FDE i politidistriktet og for å sikre en mest mulig helhetlig polititjeneste. Ansatte ved FDE er i mange tilfeller plassert ved GDE på mindre tjenestesteder (sentralt organisert – lokalt plassert). De politiansatte i FDE vil derfor i mange tilfeller være gripbare ressurser. Det vil si at disse ressursene kan benyttes politioperativt lokalt ved behov, eksempelvis ved alvorlige hendelser.

Figur 9: Politiårsverk i politidistrikt fordelt på funksjonell eller geografisk organisering i perioden 2018-2022. Tall pr 31.12.

Det har vært en betydelig økning i antall politiårsverk både i GDE (580) og FDE (473) i perioden 2018-2022. I 2022 ble politiet tildelt 68 mill. kr til flere politistillinger, hvor stillingene i hovedsak skulle gå til å styrke lokalt nivå gjennom de geografiske driftsenhetene. I 2022 er det tilsatt om lag 200 faste årsverk i GDE. Andelen politiårsverk i GDE har variert mellom 58,3 % og 59,1 % i perioden og er på 58,8 % ved utgangen av 2022. Andelen av politiårsverk i GDE påvirkes av føringer og tildelinger i budsjettet. I 2021 var en betydelig andel av økningen i politibemanning i distriktene knyttet til midlertidige forsterkninger i forbindelse med pandemien (grenseoppdraget). Disse ressursene hadde primært sitt arbeidssted i de geografiske driftsenhetene og bidro til å øke GDE-andelen i 2021. I 2022 ble forsterkningsressurser benyttet til å håndtere migrasjonsstrømmen i forbindelse med krigen i Ukraina. Disse var i stor grad tilsatt i Politiets utlendingsenhet. Denne interne forflytningen av forsterkningsressurser til å håndtere to forskjellige kriser, er en medvirkende årsak til at det er nedgang i politibemanningen i GDE i 2022. GDE er i 2022 redusert med om lag 250 midlertidige årsverk og vikariat.

Samlokalisering av nødmeldesentraler

POD følger opp samarbeidet med Direktorat for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) om samlokalisering av politiets operasjonsentraler med brann- og redningsvesenets 110-sentraler, samt AMK-sentralene der det er lokalt ønske om dette.

Agder politidistrikt flytter inn i nytt politihus som inkluderer samlokalisering med alle tre nødetatene i mai 2023. I Troms politidistrikt pågår det en lokal prosess for å beslutte om det blir samlokalisering med alle tre nødetater inkludert flykoordineringsentralen for luftambulansetjenesten i Tromsø. Det er gjennomført en forstudie, og videre prosess er en tverretattlig eierbeslutning for å avgjøre om Troms skal gå i gang med en konseptvalgfase.

Avhengighet til prosesser for nybygg eller større rehabiliteringsprosjekter medfører at det vil ta lang tid før samlokalisering er gjennomført, og gevinstene av fysisk samlokalisering kan realiseres i alle politidistrikt.

Det pågår prosesser for etablering av nye politihus både i Oslo og Vest politidistrikt. Vest politidistrikt er gitt anledning til å gå videre med etablering av nytt politihus uten samlokalisering med 110-sentralene i distriktet. Oslo politidistrikt er bedt om å utrede alternativer både med og uten samlokalisering med 110-sentralen. Det medfører sannsynligvis at det ikke blir etablert SAMLOK i Vest politidistrikt, og at det er usikkert om det vil bli etablert SAMLOK i Oslo politidistrikt.

Politiets arbeid med droner og mottiltak

Mot slutten av 2022 fikk alle politidistrikt dronekapasitet. Det innebærer at hvert distrikt har egne kvalifiserte dronepiloter, med tilhørende mulighet til å gjennomføre droneoperasjoner. Alle distrikt har dessuten dronemateriell, som er tilpasset operativ bruk med hensyn til norske klimaforhold. I løpet av 2023 vil alle politidistrikt bli tilført spesialiserte dronekjøretøy, som sikrer enda bedre utholdenhet og effektivitet. Dronene brukes på tvers av spekteret av politioppdrag, herunder observasjon i skarpe oppdrag, søk og redning, dokumentasjon, med mer.

Politiet samarbeider med ulike samfunnsaktører for å finne effektive tiltak med tanke på ulovlig dronebruk. Etter hendelsene med ulovlig og uønsket droneaktivitet høsten 2022 ble deteksjon, identifikasjon og mottiltaksmetoder i politiet aktualisert ytterligere. Politiet har startet en prosess for å utvikle et konsept for mottiltak. Det ble gitt en økonomisk ekstrabevilling for styrking av mottiltak i politiet oktober 2022. Utdanning av personell og tildeling av utstyr til distriktene blir en viktig del av kompetansehevingen i politiet. For å løse

disse fremtidige utfordringene er politiet fremdeles avhengig av et tett samarbeid og tydelig rolleavklaring med samvirkeaktører.

Fremtidig nød – og beredskapskommunikasjon

Politiet har avsatt ressurser til arbeidet med framtidig løsning for nød- og beredskapskommunikasjon og overgang fra Nødnett. Forprosjekt for nytt nødnett ble besluttet ikke iverksatt i 2022. Politiet har likevel aktivt bygget kompetanse og deltatt i ulike relevante aktiviteter for å være rustet til å bidra inn i arbeidet når forprosjektet besluttes igangsatt. Politiet har hatt tett dialog med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) for å sikre involvering og aktiv deltakelse i relevante forberedende aktiviteter, og for å avklare ressursbehov og oppgaver så tidlig som mulig i påvente av et forprosjekt.

Politiet har påbegynt en prosess med mål om å fornye både operasjonssentralenes kommunikasjonsløsning og politiets IT-verktøy for hendelses- og krisehåndtering. Dette skal sikre at politiet har tekniske forutsetninger for å ta i bruk ny kommunikasjonsteknologi og ny funksjonalitet i fremtiden.

Mobilbasert befolkningsvarsling

Politidirektoratet deltar i samarbeid med DSB om å realisere en ny løsning for Nødvarsel (Mobilbasert befolkningsvarsling), med frist om å innføre varslingstjenesten på alle landets operasjonssentraler innen 01.07.2024. Prosjektet er planlagt i faser og i første fase har ressursene i prosjektet prioritert de oppgaver som har vært nødvendige for å ha en

minimumsløsning med begrenset funksjonalitet som var klar innen utgangen av 2022. På bakgrunn av et meget godt tverretattlig samarbeid med effektive og samkjørte arbeidsprosesser, er det nå på plass en løsning for utsendelse av nasjonale varsler fra politiets situasjonssenter i POD til bruk i hendelser som berører Norges befolkning i stort.

Oppdraget er et omfattende og krevende oppdrag med svært kort tidsfrist. Derfor planlegges det nå for en rekke prosesser knyttet til implementering i etaten samt utvikling av løsningens sikkerhet og funksjonalitet.

Politidirektoratet mottok i januar 2023 en tilleggsbestilling av en ny milepæl fra Justis og beredskapsdepartementet; «*Politiet skal evne å sende ut lokale og regionale Nødvarsel innen 1.6.2023*». POD er i gang med å forberede politidistriktene, samt prioritering av de viktigste tekniske leveranser i tett dialog med DSB og leverandør.

POD og DSB har samarbeidet svært godt i prosjektet, og vil videreføre det gode samarbeidet for å komme i mål med den nye leveransen.

Internasjonalt samarbeid

Norge er gjennom Schengenavtalen, Prümavtalen og samarbeidsavtale med Europol knyttet til det europeiske politi- og grensesamarbeidet.

Implementeringen av EUs informasjonssystemer (EUIS)

SIS er et felles informasjonssystem for EU- og Schengen-landene som gjør det mulig å registrere og søke i opplysninger om personer og gjenstander i et felles register. Det består av et nasjonalt system i hvert av medlemslandene og et sentralt system som de nasjonale systemene kommuniserer med. SIS berører de fleste virksomhetsområder i politiet. Informasjonen som er tilgjengelig i systemet har stor betydning for politiet, utlendingsmyndighetene og øvrige myndigheter som har tilgang.

"Program for EUs informasjonssystemer" ble etablert i 2020 og har siden dette utviklet en forholdsvis robust organisasjon som ivaretar utvikling og implementering av flere grenserelaterte IKT-systemer og tilgang for rettshåndhevende myndigheter for blant annet EES, Eurodac og VIS-databasen. Programmet har som formål å bidra til en helhetlig og integrert implementering av de sentrale informasjonssystemer som er initiert fra EU/Schengen. Programmet i POD koordineres opp mot JDs prosjektråd for tilsvarende portefølje.

Prosjektene i programmet har god fremdrift og det meldes ikke om store avvik nasjonalt. SIS Recast har fullført alle obligatoriske tester og har bekreftet Golive mars 2023. eu-LISA har fortsatt ikke levert på kritisk milepæl for EES og Golive er ytterligere utsatt, tentativt til slutten av 2023. Ustabile rammebetingelser og utsettelse fra eu-LISA er fortsatt et av programmets store usikkerheter og alt tyder på at det vil være det utover 2023 også. Programmet jobber godt med kompensere tiltak for å kunne levere på nasjonale aktiviteter.

En annen kritisk usikkerheten for programmet er etatens evne til å ivareta videre forvaltning, drift og utvikling av tiltakene. Det er krevende å få rekruttert teknologer, noe som gjør det vanskelig for politiet ha tilstrekkelig kompetanse og kapasitet for å ivareta helheten i IT-porteføljen. Dette påvirker også rekruttering til løsningene i EUIS. PIT har jobbet aktivt med rekruttering i 2022, og det er gjort krevende prioriteringer for å disponere tilgjengelig kompetanse og kapasitet best mulig. En konsekvens av dette er at det kan være behov for å bruke eksternt bistand i en periode etter lansering for å sikre stabil og sikker forvaltning og drift av løsningene som leveres av EUIS.

Selv om det er forsinkelser i de sentrale løsningene i EU har programmet ferdigstilt flere leveranser i 2022. Funksjonalitet for søk mot SIS AFIS fra Biometra ble lansert i september 2022. Digitalt anmodningsskjema for internasjonalt politisamarbeid ble lansert i oktober 2022. Nasjonal ETIAS enhet (ENU) har blitt etablert i Bodø i løpet av året, og grunnbemanning er nå på plass.

Schengen - samarbeidet

Schengenevaluering med tilhørende besøk i Norge, fant sted i mai og juni 2022. Evalueringen gir et oppdatert bilde av hvor godt Norge ivaretar sin del av ansvaret for grenser og sikkerhet i Schengen-samarbeidet, og er en forpliktelse for alle medlemsland. Evalueringen ble gjennomført på en profesjonell måte, og Norge fikk generelt gode tilbakemeldinger fra evalueringsteamet.

Evalueringen har dekket følgende fagområder innenfor politiets arbeid: forvaltning av yttergrensen (sjø, land og luft), retur, SIS/SIRENE, politisamarbeid og personvern. I 2023 vil Politidirektoratet koordinere oppfølgingen av evalueringen i distrikt og særorgan. Det skal utarbeides tiltaksplaner for å oppfylle anbefalinger som følge av funnene etter evalueringen, og rapporteres på disse frem til EU-Kommisjonen anser tiltakene som fullført.

Ansvaret for administrasjon og utvikling av styrkebidrag fra politiet til Frontex ble overført til Politiets Utlendingsenhet i 2022, og særorganet har overtatt en mannskapspool som teller ca. 110 tjenestepersoner. Innsatsen med å gjøre etaten bedre kjent med mulighetene for tjeneste i Frontex gjennom deltakelse i den nasjonale styrken vil fortsette å være et avgjørende premiss for at politiet skal klare å utvikle denne delen av samfunnsoppdraget.

Nasjonalt koordineringscenter for grensekontroll (NKS) ble overført fra Kripos til PU i 2022. Gjennom videre utvikling av denne funksjonen bidrar PU til en felles situasjons- og risikoforståelse som skal danne utgangspunkt for målrettede og effektive tiltak for å hindre ulovlig grensepassering, bekjempe grenseoverskridende kriminalitet og iverksette tiltak overfor personer som har passert grensen på ulovlig måte. Helhetlig grenseforvaltning er det strategiske grunnlaget for adgangskontrollen til Norge og hele Schengenterritoriet. Det overordnede målet er å sikre yttergrensen mot trusler, migrasjonsutfordringer, grensekryssende kriminalitet og samtidig legge til rette for effektiv grensepassering. Med bakgrunn i strategi for helhetlig grenseforvaltning har POD utarbeidet et mål bilde som sammenstiller de internasjonale forpliktelser og nasjonale behov frem til 2027, samt et veikart med forslag til realisering av målbildet. Ett av de anbefalte tiltakene i målbildearbeidet var etableringen av et fagutviklingsapparat, og dette arbeidet ble påbegynt høsten 2022. Fagutviklingsapparatet skal sikre en effektiv og forutsigbar struktur som skal legge til rette for kunnskapsbasert, enhetlig og styrt fagutvikling innenfor politiets ansvarsområder.

Prüm-avtalen

For å kunne forebygge og avverge alvorlig samfundskadelig kriminalitet og terror er det internasjonale politisamarbeidet viktig. Dette innebærer blant annet utvikling av regelverk og effektive IKT-informasjonsystemer. Prümavtalen trådte i kraft 1. desember 2020.

Den tekniske løsningen knyttet til Prüm-avtalen, for søk i DNA-, fingeravtrykk- og kjøretøyregister er klart til å bli knyttet opp mot første land, som er Østerrike.

Det er avtalt evalueringsbesøk fra Østerrike jf. avtalt regelverk for slik implementering. Evaluering av infrastruktur og arbeidsprosesser knyttet til DNA- og fingeravtrykksdatabasen, vil bli gjennomført i mars, mens evaluering av det samme for kjøretøyregisteret er terminfestet til medio april 2023. Tilknytning til de øvrige landene som har knyttet seg til Prüm-avtalen, vil følge fortløpende.

Europeisk politisamarbeid - styrking og utvikling

Politiet har i 2022 arbeidet for å kartlegge det europeiske politisamarbeidet. Målet har vært å videreutvikle dette samarbeidet, hovedsakelig innenfor regelverket og samarbeidsavtalene som gjelder i dag. Det arbeides videre med konkretisering av ambisjonsnivå og prioritering av tiltakene. Problemstillingene er aktualisert som følge av et mer krevende europeisk politioperativt samarbeid enn tidligere. På nåværende tidspunkt er det viktigere å utnytte samarbeidsavtalen med Europol best mulig, fremfor å reforhandle avtalen.

I 2022 ble rådsanbefalingen "EUs Police Cooperation Code" vedtatt. Det er en Schengenrelevant anbefaling og er ikke bindende for medlemslandene. Likevel gir den forventninger til politioperativt grensesamarbeid mellom medlemslandene i Schengen-samarbeidet, og at anbefalingen legges til grunn for det politioperative grensesamarbeidet.

Justis- og beredskapsdepartementet har tidligere bedt om at politiet forbereder seg til å bidra inn i forhandlinger med Sverige om en bilateral politioperativ samarbeidsavtale, og dette følges opp i POD. Det er behov for et regelverk som i større grad kan legge grunnlaget for et mer sømløst politioperativt samarbeid. Dette er aktualisert ytterligere gjennom etablering av midlertidig politienhet på Magnormoen og forberedelser til en ny fast lokasjon der.

Mål 2 – Kriminaliteten er lav

Et sentralt bidrag til å nå målet om at kriminaliteten er lav, er å sikre et politi som evner å forebygge kriminalitet og bidra til økt trygghet for innbyggerne. Forebygging er en hovedstrategi for politiet og skal ligge til grunn for all oppgaveløsning. Forebygging omfatter arbeidet politiet utfører, alene eller i samarbeid med andre, for å redusere forekomsten av

kriminelle handlinger og uønskede hendelser, redusere skadevirkningene og hindre gjentakelse.²¹

Å vurdere effekt av forebyggende arbeid er krevende. Effekten vil ofte innebære at en kriminell handling eller uønsket hendelse ikke skjer, eller at gevinsten av arbeidet først viser seg over tid ved at gjentakelse ikke inntreffer, eller ved tverretattlig samarbeid hvor gevinsten kanskje sees tydeligere ut fra indikatorer i andre sektorer. Forebygging krever svært ofte samarbeid og innsats på tvers av sektorer. I 2022 har det, i større grad enn tidligere, vært et fokus i organisasjonen på å beskrive og synliggjøre effekter av politiets forebyggende arbeid, både det politiet gjør alene og det politiet gjør i samarbeid med andre aktører og på tvers av sektorer.

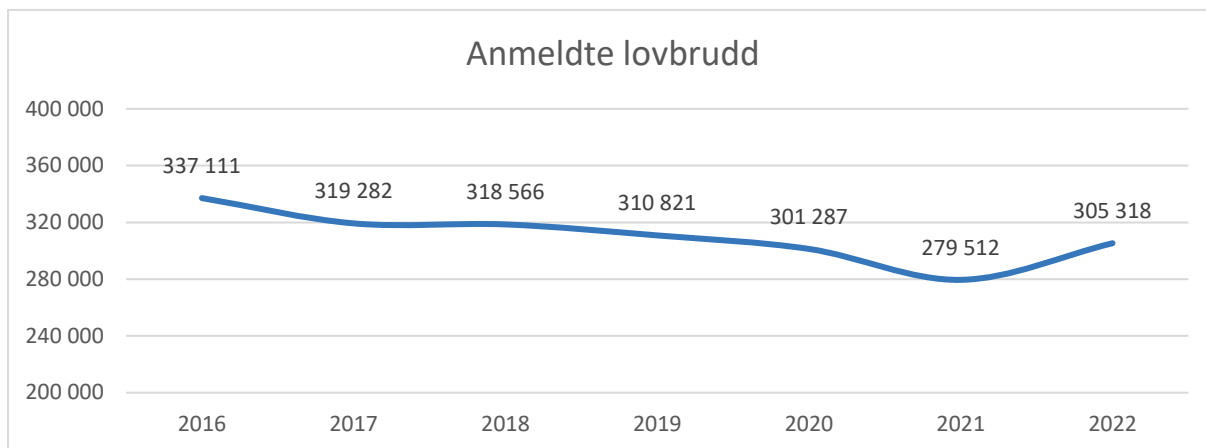
Det er særlig utfordrende å vurdere effekten av politiets forebyggende arbeid opp mot målet om at kriminaliteten er lav, etter en lengre periode preget av pandemi og tidvis strenge smitteverntiltak og nedstengning. Krigen i Ukraina har skapt en ny sikkerhetspolitisk situasjon. Ettervirkningene av pandemien og virkninger av den pågående krigen i Ukraina bidrar til økonomisk usikkerhet, både for virksomheter og innbyggere. Disse samfunnsendringene påvirker politiets arbeid i stor grad. En overordnet vurdering er at forebyggende innsats har effekt på måloppnåelsen til politiet.

Tabell 6: Styringsparametere i tildelingsbrevet 2022	Resultat krav	Resultat
S4 Utviklingen i kriminalitet og vurdering av politiets forebyggende innsats: POD skal belyse og vurdere effekten av politiets forebyggende arbeid, alene og i samarbeid med andre.	N/A	Omtale i tekst
S5 Utvikling i digitale angrep: POD skal beskrive effekten av politiets innsats for å forebygge og avverge datainnbrudd og annen organisert og alvorlig IKT-kriminalitet, herunder muligheter og metode for å måle innsats og resultat.	N/A	Omtale i tekst

Utviklingen i kriminalitet og vurdering av politiets forebyggende innsats

Politiets forebyggende arbeid er i stadig utvikling, og operasjonalisering av strategien "*I forkant av kriminaliteten: Forebygging som politiets hovedstrategi (2021-2025)*" har vært viktig for å møte de komplekse utfordringene politiet står overfor. Arbeidet med å fremheve forebygging som en hovedstrategi for politiet, som et ansvar som favner på tvers av virksomhetsområder/fagområder i politiet, er i ferd med å sette seg i politiorganisasjonen. Strategien legges til grunn for aktiviteter, prioriteringer og metodikk både internt i politiet, ut mot eksterne samarbeidsaktører og innbyggerne, og har bidratt til økt forebyggende fokus innen politiets tjenesteområder. Arbeidet med operasjonalisering av strategien har gitt god effekt på samfunns- og brukernivå. Dette er et bidrag til at politiet kan levere bedre og mer tilgjengelige polititjenester til innbyggerne. Det bidrar også til bedre kvalitet i samarbeidet med andre aktører, gjennom økt informasjonsdeling og felles situasjonsforståelse som et grunnlag for strategiske føringer og prioriteringer. Den sikkerhetspolitiske situasjonen og flere større hendelser gjennom året, har også bidratt til flere samhandlingsarenaer og økt fokus på trygghet og sikkerhet for innbyggerne.

²¹ Politidirektoratet (2020). *I forkant av kriminaliteten: Forebygging som politiets hovedstrategi (2021-2025)*. Oslo: Politidirektoratet.

Figur 10: Utviklingen i antall anmeldte lovbrudd fra 2016 til 2022

Den registrerte kriminaliteten viser lovbrudd som kommer til politiets kjennskap, enten ved en anmeldelse fra fornærmet/andre eller ved at politiet avdekker forhold selv. I løpet av 2022 ble det anmeldt i overkant av 305 000 lovbrudd. Dette er 9,2 % flere anmeldelser enn året før, men en nedgang på 1,9 % målt mot gjennomsnittet for perioden 2016-2021. Økningen i den registrerte kriminaliteten var forventet som følge av gjenåpningen etter pandemien. Strenge smitteverntiltak og nedstengning medførte endrede reise- og aktivitetsmønstre i befolkningen, med blant annet mindre bruk av kollektivtransport, uteliv og stengte butikker, bidro gjennom pandemien til betydelig nedgang i anmeldte lovbrudd. Særlig stor var nedgangen innenfor anmeldte tyverier og øvrige vinningslovbrudd, mens det også var en markert nedgang for de fleste typer voldslovbrudd.

Tyverier og andre vinningslovbrudd har økt med nesten 24 % i forhold til 2021, og man må tilbake til 2016 for å finne et år med flere vinningsanmeldelser enn i 2022. Økningen gjelder særlig anmeldelser av tyveri fra person på offentlig sted. Voldsanmeldelsene har økt med 11,5 % fra 2021, og det er økning innenfor både alvorlige og mindre alvorlige voldslovbrudd.

Ungdata undersøkelsen for 2022 konkluderer med at det etter to år med pandemi fortsatt står bra til med norsk ungdom. Et område hvor det ser ut til å være noe endring er knyttet til ungdoms bruk av narkotika. Både andelen som har brukt cannabis, men også andre narkotiske stoffer, har økt blant elever på videregående skole. Samtidig ser det ikke ut til å være endringer i alkoholforbruket. Det pekes derfor ikke på en generell økning i rusmiddelbruk, men stilles i undersøkelsen spørsmål om man ser konturene av nye brukermønstre²². Undersøkelser som Ungdata gir et viktig kunnskapsgrunnlag for det forebyggende arbeidet som gjøres i fellesskap med andre aktører.

Målet om at kriminaliteten skal være lav favner bredt og omfatter en stor del av politiets virksomhet. Nedenfor gis et utvalg eksempler på effekter av arbeidet i 2022.

Etterretning og kunnskap som grunnlag for forebygging

Politiet arbeider systematisk med etterretningsproduksjon for å få økt kvalitet og effekt av tjenestene. Dette har bidratt til at et større kunnskapsgrunnlag ligger til grunn for politiets tiltak og politiets samhandling med andre aktører. Nedgradering av etterretningsprodukter har vært et viktig tiltak for å kunne benytte disse i samhandling med andre. Det er også økt fokus på kunnskapsgrunnlag som eksterne aktører selv produserer, og i sum danner dette gode

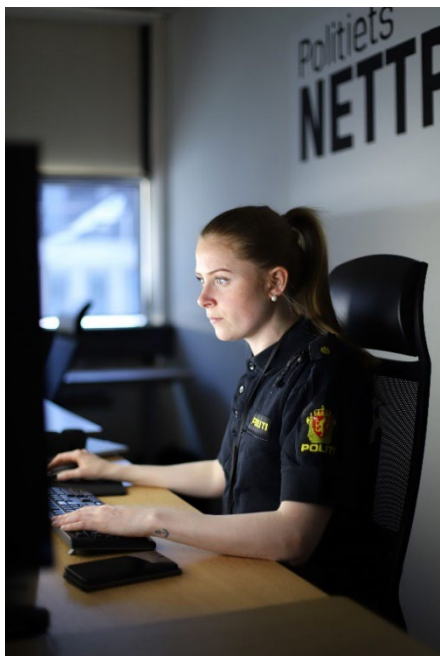
²² NOVA (2022): NOVA-rapport 5, 2022 – Ungdata 2022, Nasjonale resultater.

beslutningsgrunnlag i en gjensidig samhandling. På alle nivåer i politiet er forebygging både som funksjon og tankesett mer etablert i stabsarbeid og politiets krisehåndtering.

Politiets trusselvurdering (PTV) for 2023 ble fremlagt i offentlig versjon i februar 2023 (tilgjengelig på politiet.no). Det er et mål at publiseringen av trusselvurderingen skal være et bidrag til felles situasjonsforståelse og bidra til prioriteringer og valg av tiltak for politiet og samarbeidsaktører. Trusselvurderingen er delt med samarbeidsaktører og formidlet i en rekke kanaler. Det er utviklet en rutine for mottak og oppfølging av trusselvurderingen, for å sikre at det tas nødvendige vurderinger av behovet for å endre innretningen av politiets innsats på bakgrunn av de truslene som omtales.

Politiets utadrettede arbeid på sosiale medier og nettpatroljer

Nettpatroljene skal bidra til økt forebygging på nett, bedre tilstedeværelse og tilgjengelighet, samt at innholdet i tjenestene treffer brukerne. I 2022 ble nettpatroljen og digitalt politiarbeid styrket med 5 mill. kroner.

Politiets har gjennom 2022 utviklet tjenestene ytterligere for å sikre god kvalitet og målrettet innsats på sosiale medier. Nettpatroljene gir politiet bedre tilgjengelighet, synlighet og tilstedeværelse på den digitale arena. Som et eksempel på at dette er en arena som når bredt ut til publikum kan det nevnes at Oslo politidistrikt gjennomførte et digitalt foreldremøte før jul 2022, hvor det var over 10 000 deltakere.

Nettpatroljene får stadig flere følgere, og har etablert seg på en rekke plattformer for å nå ut til så stor del av befolkningen som mulig. Nettpatroljene har nær samhandling med kommunikasjonsenhetene i politiet, noe som bidrar til å sikre god kvalitet og felles budskapsgrunnlag i det utadrettede, forebyggende politiarbeidet som skjer på nett. Gjennom dette utadrettede arbeidet, har Politiet avdekket plattformer hvor det foregår overgrep mot barn, hvor det er iverksatt tiltak for både informasjon til foreldre og ikke minst tiltak mot

leverandøren av tjenesten. Dette er i tråd med styrkingen av området.

Det er publisert flere rapporter gjennom året som bidrar til økt kunnskap og innsikt i ulike plattformers formål og tjenester, som igjen gir gode grunnlag for videre forebygging. Nettpatroljene var også en av tre finalister til Bedre stat prisen som ble delt ut i januar 2023.

Innsats mot organisert kriminalitet

Organisert kriminalitet og kriminelle nettverk vurderes å utgjøre en betydelig trussel i samfunnet. Flere av truslene som fremheves i *Politiets trusselvurdering 2023* kan knyttes til kriminelle nettverk og organisert kriminalitet, herunder gjengkriminalitet. Organisert kriminalitet foregår i det skjulte, og aktiviteten påvirker ikke folk flest direkte i hverdagen. Likevel er organisert kriminalitet en av de største kriminalitetstruslene mot samfunnsstrukturer, økonomi og næringsliv samt den alminnelige trygghet.

Nasjonal operasjon mot kriminelle nettverk (KN), som ble iverksatt i 2019, legger til rette for at norsk politi skal ha en kunnskapsbasert tilnærming i innsatsen mot kriminelle nettverk. Gjennom operasjonen er det i alle politidistrikt avdekket tilstedeværelse av kriminelle nettverk.

Med bakgrunn i gjentatte tilfeller av skyting i det offentlige rom, er det i Oslo iverksatt en særskilt tverrsektoriell statlig områdesatsing knyttet til utsatte byområder.

Forebygging av vold i nære relasjoner

Gjennom 2022 er det satset på utvikling av forebyggende aktiviteter rettet mot vold i nære relasjoner. Krav om økt bruk av kontaktforbud med elektronisk kontroll har vært gjenstand for en solid utvikling gjennom de siste 3 årene. Gjennom øremerket tildeling har dette muliggjort store endringer som har bidratt til at politiet nå besitter en ordning som er klar for betydelig økt bruk. Det er iverksatt flere kompetansehevende tiltak og det er også planlagt for ytterligere kompetanseheving i 2023. Det foreligger nå en teknisk plattform som er rustet til å håndtere eventuell utvidelse knyttet til besøksforbud med elektronisk kontroll. Bruken av mobile voldsalarmer er gradvis økende. Dette er et viktig tiltak for å i større grad å legge belastningen på trusselutøver. Det er god oversikt over antallet enheter som er i bruk, og behovet følges regelmessig opp for de som har mottatt disse. Det har vært stort fokus på politidistriktenes oppfølging av besøksforbud og brudd på besøksforbud gjennom 2022, og temaet har vært på agendaen i så vel nasjonale som lokale ledergrupper. Fagmiljøene har jobbet aktivt for å utvikle bedre rutiner og oppfølging. Dette har lagt et godt grunnlag for ytterligere forbedringer i 2023.

Politiet ferdigstilte ny nasjonal instruks for risikovurdering og forebygging av partner- og æresrelatert vold mot slutten av 2022. Denne instruksen ivaretar en rekke av tiltakene anbefalt både av Riksrevisjonen, Partnerdrapsutvalget og Grevio-evalueringen.

Vold i nære relasjoner omtales også under riksrevisjonsmerknader og i vedlegg 1, fellsrapport om straffesaksbehandlingen.

Samarbeid og samhandling med andre samfunnsaktører

Politiet har kommet langt i å etablere faste samhandlingsrutiner med samarbeidende etater og andre relevante aktører, og den positive effekten av dette har kommet spesielt til syne under kriser og økning i trussel. Distriktene melder om at de arenaer som forsvant under pandemien nå er tilbake, samtidig som nye oppstår. En har oppnådd større grad av informasjonsdeling internt i politiet og eksternt, noe også et fokus på deltakelse og gjennomføringer av fagkonferanser vitner om. Den sikkerhetspolitiske situasjonen relatert til krigen i Ukraina har også satt sitt preg på arbeidet, og en jobber for å være forberedt på innvirkningen den kan ha på fagfeltet.

Styrke forebygging og bekjempelse av kriminalitet i det digitale rom

Politiet har i 2022 jobbet frem en ny virksomhetsstrategi som målsetter trygghet i det digitale rom frem mot 2025. Arbeidet med strategien har blant annet ført til økt fokus på håndtering av datakriminalitet som er en del av samlebegrepet IKT-kriminalitet/digital kriminalitet. Det er en målsetning om økt evne til håndtering av datakriminalitet i 2023.

Politiet utarbeider et årlig situasjonsbilde cyber. Tiltaket vil spisse politiets kunnskapsgrunnlag rundt cyberkriminalitet. Det er også iverksatt flere kompetansehevende tiltak i 2022.

Kripos er politiets spydspiss på datakriminalitet. De har satt god struktur og kapasitet for grunnlagsetterretning av alvorlig datakriminalitet og det har blitt gjennomført opplæring og kompetanseoverføring internt i politiet på strukturerte analyseteknikker. Sammen med Økokrim er det gjennomført mentorordningen innen kryptovaluta der adeptene fra politidistriktene har tilegnet seg økt kompetanse og evne til å håndtere mer komplekse og sammensatte analyser. Politihøgskolen har i 2022 utviklet flere nye studier for å heve kompetansen innen IKT-kriminalitet, både lavterskel tilbud for generell kunnskapsheving og spesialiserte studier.

I løpet av 2022 har Kripos fullført etablering av nye kapabiliteter innenfor datatekniske undersøkelser og avansert metodeutvikling etter etableringsplanen. Sammen med dette og samarbeidsprosjekter nasjonalt og internasjonalt har Kripos blitt en anerkjent aktør og partner på området, og de har et godt utgangspunkt for å lykkes med å løse morgendagens behov innen digitalt politiarbeid for norsk politi.

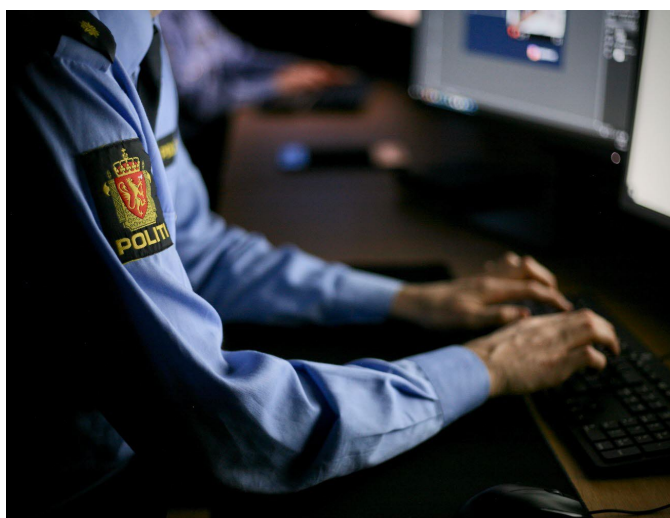
I mars 2022 aksjonerte politiet mot en markeds plass på det mørke nettet som tilrettela for omsetning av narkotika. Markeds plassen ble stengt ned og rundt 6 000 brukere mottok en epost fra politiet hvor de ble opplyst om aksjonen og at deres navn verserte i materialet som var sikret. Aksjonen ble etterfulgt av en mediasak som hadde til hensikt å øke den opplevde oppdagelsesrisikoen ved å bedrive kriminalitet på internett. Kort tid etter aksjonen fremkom det informasjon i ulike chattekanaler som tydet på at politiet hadde en viss måloppnåelse med aksjonen.

Kripos har i 2022 prioritert å videreføre etterforskning av ransomware, hvor blant annet Hydro-saken har vært hovedfokus. Saken har vært etterforsket i samarbeid med internasjonale partnere, herunder Ukraina. Det har blitt gjennomført flere såkalte sprinter (workshops) i løpet av året, både i Norge og i andre land, hvor fokus har vært gjennomgang og analyse av bevismateriale, og etter hvert felles forberedelser til mulig hovedforhandling i land hvor dette er mulig. Siste sprint i Oslo avholdt på høsten 2022 hadde som formål å avgrense etterforskning og samkjøre bevis på tvers av de respektive nasjonale etterforskningene i komplekset. Norge har tatt en ledende rolle i den internasjonale koordineringen og dette har vært avgjørende for fremdriften i saken. Den felles innsatsen har også vært viktig for å bygge et godt felles bevisbilde slik at man er best mulig rustet når man eventuelt kommer til en hovedforhandling. Fokus på kriminelle aktører og nettverk med informasjonen fra ulike saker, hendelser og etterforskninger har blitt delt og samkjørt på tvers mellom land, noe som gir en effektiv og felles kriminalitetsbekjempelse.

Politiet har i 2022 arbeidet for å forebygge en bestemt type fakturabedrageri. Gjennom etterforskning har man avdekket modusen som gjerningspersonen(e) har benyttet. Denne kunnskapen har gjort at politiet kunne iverksette målrettede forebyggende tiltak gjennom å varsle virksomheter som sto i en nærliggende fare for å bli bedratt. I løpet av 2022 er 86 virksomheter varslet og i flere tilfeller har virksomhetene meldt tilbake at det har vært avvergende.

Utvikling i digitale angrep

I Politiets trusselvurdering 2022 ble norske virksomheters utsatthet for datainnbrudd, datatyveri og løsepengevirus fremhevet som særlig alvorlige kriminalitetstrusler. Dette med bakgrunn i jevn økning i antall hendelser og mulighet for høy profitt, samt liten fare for identifisering og straffeforfølgelse. Cyberkriminalitet er ikke et tydelig avgrenset kriminalitetsfelt og påvirker politiet på tvers av politiets virksomhetsområder. Det som kollektivt omtales som hendelseshåndtering innen cyberdomenet er kriminell aktivitet.

I 2022 har politiet mottatt informasjon om 41 kompromitterte virksomheter. Hovedsakelig kommer informasjonen fra utenlandske politimyndigheter. Mottak, vurdering og beriking av informasjonen har generert videre varsling til de berørte virksomhetene, slik at de kan iverksette adekvate tiltak for å begrense skadevirkninger av kompromitteringen og dermed beskytte seg selv. De varslede virksomhetene er både små, mellomstore og store bedrifter i privat og offentlig sektor. Det er uklart hva gjerningspersonenes motivasjon for kompromitteringene kan være, men i flere tilfeller er det på det rene at aktørene er kjent for deployering av løsepengevirus. Gitt at varslingene til virksomhetene i flere tilfeller har kommet på et relativt tidlig stadium av kompromitteringen og før deres datasystemer potensielt har blitt krypterte, er det rimelig å anta at man har spart de fornærmede virksomhetene for store kostnader knyttet til gjenopprettelse av normal drift.

Det er ansatt to næringslivskontakter som har et særskilt fokus på digitale trusler mot offentlige og private virksomheter. En utvidet interessentanalyse er igangsatt for å avdekke verdi og effekt av samarbeid med nye aktører blant offentlige og private virksomheter.

Det er krevende å utvikle metoder for å måle innsats og resultater. POD kan derfor pr. nå kun dels gi en kvantitativ, dels en kvalitativ vurdering av innsats og effekt.

Effekt av tiltak for økt inndragning

Økokrim er tildelt fagforvalteransvar innenfor økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. Dette innbefatter et særskilt ansvar for å følge opp fagområdene i politidistriktene. Dette er et viktig tiltak for å styrke den totale innsatsen innenfor disse kriminalitetsområdene, og for å øke evnen til å inndra verdier fra straffbare handlinger. Se fellesrapport med Riksadvokaten (vedlegg 1) for mer omfattende omtale.

Forebyggende samarbeid med kommuner og andre lokale aktører

Samhandlingen med kommunene og andre lokale aktører har fått et positivt løft i 2022. Den sikkerhetspolitiske situasjonen, samt flere alvorlige hendelser gjennom året, nye behov og utfordringer, har bidratt til økt samhandling på flere arenaer enn tidligere. Gjensidig informasjonsdeling, samt økt bruk av etterretning og andre kunnskapsprodukter, har bidratt til bedre kvalitet i samhandlingen med andre aktører.

Det er etablert et samarbeid om politiråd med alle kommuner. Det er enkelte kommuner som ikke har signert formell avtale, men som deltar i et velfungerende samarbeid. POD har gjennom 2022 samarbeidet med Kommunesektorens organisasjon (KS) om å utarbeide en ny veileder for kommune- og politisamarbeid. Veilederen ferdigstilles våren 2023 og vil gi et grunnlag for videre utvikling av kommune- og politisamarbeidet. Politidistriktene opplever i all hovedsak et velfungerende samarbeid som gir positive gevinster og effekter lokalt. Blant annet nevnes økt koordinert innsats og økt kunnskapsbasert forebygging. Kommunene involverer seg i større grad i samarbeidet og bidrar med ressurser i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Politirådssamarbeidet gir bedre grunnlag for involvering, gjensidig ansvarliggjøring og konkret samhandling mellom kommunene, næringsliv, frivillighetssektoren og politidistriktene i det forebyggende arbeide. Dette påvirker også samhandlingen knyttet til beredskap og samfunnssikkerhet i positiv forstand. Det er økt bruk i politidistriktene av kunnskapsgrunnlag, herunder etterretningsprodukter, i politirådene. Dette er positivt mottatt og sammen med øvrige kunnskapsprodukter gir disse et godt beslutningsgrunnlag for politirådets arbeid. Distriktene har i stor grad sikret nedgradering av aktuelle etterretningsprodukter slik at disse kan deles med samarbeidsaktører.

Politikontaktene har en viktig funksjon som bindeledd mellom politi og kommunene, og er også av DFØ fremhevet som sentrale i det forebyggende arbeidet. Det er noen ulikheter mellom

politidistriktene i hvordan politikontaktordningen er organisert. Innbyggerinvolvering har vært viktig i utvikling av politikontaktens rolle og fokus. Politikontaktene viser til en bred og helhetlig samhandling både internt med andre funksjoner i politiet og ut mot eksterne aktører.

Distriktenes radikaliseringskontakter, med sin særskilte fenomenkunnskap og kompetanse utgjør et viktig bidrag i den samlede innsatsen med å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme. Tiltakene som treffer politiet i "Nasjonal handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme" følges opp tilfredsstillende. Det pågår også flere utviklingsarbeid med mål om å forbedre innsatsen. Noe av dette er oppfølging av evalueringsrapportene etter terrorhendelsen i Bærum og Kongsberg-hendelsen. Politidirektoratet har også gående et utviklingsarbeid i forhold til politiets møte med psykisk syke, hvor det blant annet samhandles med Helsedirektoratet. Dette arbeidet sees i sammenheng med innsatsen mot radikalisering og voldelig ekstremisme.

Økokrim er gitt ansvar som fagforvalter for næringslivskontaktene og har lagt et godt grunnlag for den utviklingen som har skjedd frem til i dag. Funksjonene samhandler på tvers av politidistrikt og særorgan. Dette bidrar til felles informasjonsdeling til næringsliv, og en mer enhetlig utførelse av rollen. Det er en rekke eksempler på tiltak som har hatt stor effekt, også nasjonalt. Et eksempel på dette er fokus mot varetransportbransjen, hvor de største aktørene har endret egen organisering og tilsettingspraksis av sjåfører. Andre har forebygget etablering av organiserte kriminelle mv. Næringslivskontaktene bidrar også stort inn i arbeidet med å forebygge digital kriminalitet i og mot næringslivet og har etablert gode samarbeidsarenaer for best mulig informasjonsdeling og -innhenting.

Mål 3 – Straffesaksbehandlingen er effektiv og rettssikker

En effektiv straffesaksbehandling med høy kvalitet og god rettssikkerhet er en forutsetning for den alminnelige tilliten til politiet og rettssystemet, og for innbyggernes opplevelse av trygghet. Straffesaksbehandlingens hovedmål er å bidra til redusert kriminalitet gjennom allmenn- og individualprevensjon. Riksadvokatens mål- og prioriteringsrundskriv til politiet og statsadvokatene har lenge hatt de samme målene for straffesaksbehandlingen; høy kvalitet, høy oppklaring, kort saksbehandlingstid og adekvat reaksjon.

Tabell 7: Styringsparametere i tildelingsbrevet 2022	Resultat
<p>S6 Straffesaksbehandlingen for sentrale kriminalitetsområder: Vurdering av straffesaksbehandlingen for ulike kriminalitetstyper, herunder alvorlig organisert kriminalitet, økonomisk kriminalitet, arbeidslivskriminalitet, vold i nære relasjoner og seksuallovbrudd, basert på utfordrings- og risikobildet for straffesaksområdet.</p>	<p>Rapporteres i fellesrapport med RA</p>
<p>S7 Befolkningens inntrykk av politiets håndtering av kriminalitet i det digitale rom. (Parameter har endret innretning, jf. tildelingsbrevet 2023. Se innledende kap om innbyggerundersøkelsen).</p>	<p>-</p>
<p>S8 Antall påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker (D-saker) differensiert på type påtaleavgjørelse: POD skal vurdere sammenhengen mellom antall D-saker og effekten av politiets straffesaksbehandling.</p>	<p>Rapporteres i fellesrapport med RA</p>

Felles rapport med Riksadvokaten om staffesaksavviklingen

I tildelingsbrevene for 2021 fikk Riksadvokaten og Politidirektoratet i oppdrag å komme frem til en struktur for felles resultatrapportering for straffesaksavviklingen. Dette omfattet felles resultatrapportering til departementet, og resultatvurdering og -oppfølging av distriktene. Fellesrapporten erstatter etatenes tidligere rapporteringer på straffesaksfeltet.

Felles rapportering skal bygge på de to etatenes kompetanse og erfaringer innen sine ansvars- og myndighetsområder. Den nye strukturen for felles resultatrapportering endrer ikke på riksadvokatens og Politidirektoratets ansvarsforhold, men skal effektivisere, sikre bedre kvalitet og bidra til at rapporteringen i større grad understøtter departementets behov for adekvat styringsinformasjon.

Fellesrapporten beskriver utvikling og resultater og det gis vurderinger av fastsatte målkrav innen straffesaksområdet. Særskilte områder som departementet har behov for kunnskap om kan omtales. Det samlede rapporteringskrav til begge enhetene omtales i fellesrapporteringen, samtidig som den vil inneholde risikovurderinger.

Rapporteringen for mål 3 finnes i fellesrapport med Riksadvokaten (vedlegg 1)

Økt påtalekapasitet

Politiet ble i 2022 tildelt ekstra midler, samt krav om omfordeling innenfor egen ramme, til å heve kvaliteten og kapasiteten til påtalemyndighet, totalt 46 mill. kroner.

Dette har resultert i flere nye årsverk, og gjennom året har påtalemyndigheten økt fra 934,5 årsverk pr 31.01.22²³ til 979,4 årsverk pr 31.12.22. Nesten samtlige distrikter har økt sin påtalekapasitet.

Fra 2023 er kostnadene tilknyttet påtale overført til eget kapittel.

Mål 4 – Alle som oppholder seg i Norge har avklart identitet og lovlig opphold

Avklart identitet og kontroll over hvem som til enhver tid befinner seg i landet, er sentrale i forebygging, kriminalitetsbekjempelse og beredskap. Identitetsavklaring er dessuten nødvendig for å sikre at personer uten lovlig opphold i Norge kan uttransporteres. Å jobbe effektivt med å avklare identitet helt fra første kontakt, vil også gi en samfunnsøkonomisk gevinst ved at politiet og andre aktører ikke vil få unødvendige kostnader med oppfølging av identitetsavklaringer senere.

Politiet har ansvaret for fem viktige oppgaver for å kunne levere godt på dette målet: grensekontroll, utlendingskontroll på territoriet, kontroll i politiets førstelinje i utlendingsforvaltningen, registrering og kontroll av asylsøkere, samt uttransportering av personer uten lovlig opphold.

Håndtering av asylkomster

Politiet har ansvar for å registrere alle som søker asyl i Norge. I henhold til ankomst- og asylprosessen skal alle asylsøkere registrere seg hos Politiets utlendingsenhet (PU) ved Nasjonalt ankomstsenter (NAS). Krigen i Ukraina, med den påfølgende raske økningen av antall flyktninger fra Ukraina til Norge fra februar 2022, førte til et behov for en rask omstilling, og på

²³ Som følge av endret kategorisering av påtalejurister, er første offisielle tellepunkt 31.1.2022.

kort tid ble det etablert beredskap for å kunne registrere asylsøkere over hele landet. Det ble gjennom året etablert registreringslokasjoner i alle distrikt utenom Oslo pd og Øst pd, som ble i varetatt av det sentrale registreringsstedet (NAS) ved Råde. Dette ble videre styrket ved opprettelsen av Gardermoen registreringscenter (GRS).

Politiet la ned en betydelig innsats i å etablere en ordening med lokal asylregistrering. Det har også vært tett og god samhandling, koordinering og informasjonsdeling med Utlendingsdirektoratet (UDI) og øvrige aktører i sakskjeden. Et allerede etablert og tett samarbeid mellom de ulike aktørene på NAS har vært avgjørende for håndteringen av masseankomstene. Etablerte strukturer for møtefora, faglig samhandling og tett dialog har bidratt til å løse oppdukkende utfordringer, iverksetting av nye rutiner og gjennomføring av nødvendige tilpasninger for å ivareta både saksflyt, saksbehandling og gjennomstrømming av søkere på senteret.

Den ekstraordinære situasjonen med masseankomster preget store deler av politiets utlendingsforvaltning i første halvdel av 2022. Det var svært krevende å etablere en ny saksflyt på kort tid, og både PU og politidistriktene måtte omdisponere store ressurser til arbeidet med registrering, inkludert opplæring og rekruttering. Dette medførte nødvendig nedprioritering av andre oppgaver og økte restanser og saksbehandlingstider i førstelinjen, særlig i første halvdel av året. Etter midler bevilget i Prop. 78S (2021-2022) fikk politiet økt kapasitet og aktivitetene og restansenedbyggingen tok seg sterkt opp i siste halvdel av 2022. Politiet oppnådde gode resultater mot slutten av året, på tross av de endrede forutsetningene som følge av Ukraina-krigen.

Som en følge av de store asylankomstene fra Ukraina, har utlendingsforvaltningen i politidistriktene i tillegg fått økt oppgavemengde bla. knyttet til administrering og gjennomføring av opptak av biometri til utstedelse av oppholdskort og effektivering av vedtak til de med innvilget kollektiv beskyttelse.

I september 2022 ble det publisert en rapport om ukrainske flyktningers opplevelse av den første tiden i Norge. Rapporten ble utarbeidet av By- og regionforskningsinstituttet (NIBR) på oppdrag fra UDI. Av de nasjonale offentlige aktørene kommer politiet best ut med en vurdering på 4,6 av 5 mulige, noe som tilsier at politiet har gjort en solid innsats i en krevende situasjon.

I tillegg til 35 095 søknader om kollektiv beskyttelse i 2022, mottok Norge også 4 919 søknader om beskyttelser fra personer fra andre land i 2022²⁴. Dette var et vesentlig høyere ankomsttall enn planleggingstallet på 3 000 asylankomster for 2022.

Beredskapsplaner/migrasjonsplanverk

For å styrke samfunnssikkerheten og effektivisere mottaksstrukturen har politiet revidert det nasjonale planverk for ekstraordinære ankomster av asylsøkere og andre migranter (PODs rundskriv 2022/019). Planverket sikrer grunnlag for en felles situasjonsforståelse for beslutningstaking, definerer forholdet til sentrale samvirkeaktører og klargjør ansvar og roller ut fra nivåindelte situasjonsbeskrivelser. Politiets utlendingsenhet og politidistriktene gis et særskilt ansvar for å ha oppdaterte lokale planverk.

²⁴ Tall hentet fra udi.no

Tabell 8: Styringsparametere i tildelingsbrevet 2022	Resultat krav	Resultat
<p>S9 Antall og alder på ubehandlede oppholdssaker: POD skal gjøre rede for restansesituasjonen og hvilke prioriteringer som er gjort for alle sakstyper unntatt asylsøknader. POD skal redegjøre for status for beholdningen av saker og hvordan politiet bidrar til at saker behandles uten ugrunnet opphold. Det skal legges vekt på utvikling i forventet ventetid fra søknad er registrert til søker har timeavtale hos politiet og saksbehandlingstid.</p>	N/A	Omtale i tekst
<p>S10 Realisering av gevinster ved Nasjonalt ankomstsenter: Politiet skal rapportere status for gevinstrealiseringsarbeidet i tilknytning til Nasjonalt ankomstsenter, sammenlignet med planen som ble spilt inn til budsjettarbeidet for 2022. Rapporteringen forutsettes å være samordnet med UDI.</p>	N/A	Omtale i tekst

Antall og alder på ubehandlede oppholdssaker

Ved starten av 2022 hadde utlendingsforvaltningen i politiet store restanser, lang saksbehandlingstid og ventetid for timeavtale. Koronapandemien og den store økningen i søknader om statsborgerskap var hovedårsakene til dette. Politiet forventet bedring når smittevernrestriksjonene ble avvirket i starten av året, men dette ble ikke tilfellet. De rekordstore asylankomstene som følge av krigen i Ukraina, førte til store utfordringer i utlendingsforvaltningen også i 2022. I både første og andre tertial påvirket asylankomstene kapasitetene i politidistriktene i stor grad. Som følge av den økte oppgavemengden, ble flere ansatte omdisponert til å jobbe med oppgaver knytte til asylregistrering. Dette hadde negative konsekvenser for oppholdssakene. I første og andre tertial økte derfor restansene, saksbehandlingstiden og ventetiden for timeavtale.

Politiet fikk tildelt midler til å håndtere behovet for økt registreringskapasitet som følge av økningen i antall asylsøkere. Disse midlene har gitt effekt fra andre halvår 2022. Denne ressursøkningen har i perioder med ledig kapasitet blitt brukt i utlendingsforvaltningen, hvilket har gitt god effekt for oppholdssakene. Utlendingsforvaltningen i politiet ble i mindre grad påvirket av uforutsette hendelser siste del av året og restanser, saksbehandlingstider og ventetid på timeavtale ble dermed kraftig redusert. Dette førte til at utviklingen i 2022 samlet sett ble positiv.

Politiet har til sammen redusert restansene med 35 %, og gjennomsnittlig saksbehandlingstid har blitt redusert med 25 % i løpet av året. Ventetiden på timeavtale er også vesentlig kortere ved utgangen av året.

Politiet har hatt fokus på å jobbe ned restansene i søknader om statsborgerskap som oppstod etter lovendringen om dobbelt statsborgerskap i 2020. Politiet fikk økt tildelingen til økt kapasitet til behandling av søknader om statsborgerskap i 2021, og disse midlene har gitt mulighet til å prioritere statsborgerskapsakene også i 2022. Det er behandlet flere søknader i 2022 enn i 2021, hvilket igjen betyr en økning på godt over dobbelt så mange behandlede saker sammenlignet med 2020.

Realisering av gevinster ved Nasjonalt ankomstsenter

Politiet har gjennom 2022 jobbet med å realisere kvantitative og kvalitative gevinster i ny ankomst- og asylprosess ved Nasjonalt ankomstsenter (NAS). Ankomstsenteret har imidlertid

siden åpningen vært svært påvirket av pandemi og smitteverntiltak, og i 2022 har masseankomstene fra Ukraina skapt en ekstraordinær situasjon som har hatt stor påvirkning på arbeidet. Ankomstene av asylsøkere fra andre land (normalsaker) har også vært vesentlig høyere enn prognosene tilsa ved inngangen til året. Tidskravene som er satt i den nye prosessen har vært krevende å nå, særlig i normalsaker. Politiet har imidlertid prioritert å sikre at alle søkere blir raskt registrert i systemene, og å ivareta særlig sårbare grupper i ankomstfasen. Det er også benyttet kunnskapsstyrt differensiering av saker for å identifisere saker der det er behov for ytterligere undersøkelser og kontroll. Verdt å nevne er at politiet i løpet av året har erfart en viss endring i ankomstpopulasjonen, særlig blant søkere som i utgangspunktet kvalifiserer for kollektiv beskyttelse. Dette har gjort det nødvendig å holde tilstrekkelig oppmerksomhet på å avdekke forhold knyttet til samfunnssikkerhet, kriminalitet og identitet i asylankomstprosessen, samtidig med å tilstrebe en så flyteffektiv prosess som mulig.

Politiet erfarer at opprettelsen av ankomstsenteret og samlokaliseringen av aktører har økt beredskapskapasiteten og vært avgjørende for å kunne håndtere de store ankomstene fra Ukraina. Særlig har samarbeidet med UDI på senteret fungert veldig godt.

Utvikling i antall returer

Politiets aktiviteter på retur økte suksessivt i løpet av året, ettersom omdisponerte ressurser til Ukraina-registreringer ble tilbakeført til returarbeid. Politiet uttransporterte til sammen 2 695 utlendinger uten lovlig opphold i 2022. Innen kategorien asyl nådde politiet målet som var satt. Den gode måloppnåelsen skyldtes blant annet fokus på retur allerede ved innledende ankomstregistrering, løpende gjennomgang av restanseporteføljen og prioritering av saker der det foreligger gode returforutsetninger. Andre suksesskriterier er videre relasjonsbygging med tredjelandts representanter i Norge og utlandet, dialog med UDI/UNE om prioriteringer, og kunnskapsstyrt arbeid mot retur. Politiet hadde også meget god måloppnåelse innen Dublin-returer, på tross av utfordringer for gjennomføring av Dublin-returer til enkelte land i 2022, særlig med hensyn til retur av utlendinger med en utgått tillatelse i mottakerlandet. Enkelte europeiske land suspenderte også alle innkomne Dublin-returer i en periode som følge av store Ukraina-ankomster. Ukraina-ankomstene har samtidig medført en økning i antall søkere som faller inn under Dublin III-forordningen og derfor bidratt til den høye måloppnåelsen.

Politiet har oppnådd en noe lavere måloppnåelse enn forventet knyttet til kategoriene bort- og utviste. Hovedårsaken er omdisponering av ressurser til registrering av ukrainere i første halvdel av 2022. På tross av mer intensivt kontrollvirksomhet i andre halvdel av 2022, opplevde distriktene et mindre sakstifang enn forventet, altså at det ikke ble avdekket like mange med ulovlig opphold som før pandemien. De som oppdages er også i større grad fra land med dårlige/manglende returforutsetninger. Politiet har imidlertid prioritert uttransport av personer ilagt straffereaksjon, og ellers saker som gir gode samfunnseffekter. Dette er ofte mer ressurs- og tidskrevende saker

Mål 5 – Politiet er tilgjengelig og har god service effektive tjenester

Politiet skal ha tilgjengelige tjenester med god service overfor befolkning og virksomheter. Innbyggerne opplever at det er enkelt å ta kontakt med politiet når det er behov det. De får løst mest mulig av sitt behov ved første kontakt og de møter et ensartet tjenestetilbud, uavhengig av hvor i landet de bor. Innbyggerne skal oppleve at politiet er en del av offentlig sektor, og det skal være enkelt å forstå vedtak og annen informasjon fra politiet.

Politiet skal motivere innbyggerne til å benytte den kanalen som er mest hensiktsmessig for å få løst deres behov, enten det er fysisk eller digitalt. God service innebærer enkel tilgjengelighet, rask og forståelig tilbakemelding, god kvalitet og god samhandling med andre etater.

Etter gjenåpningen av samfunnet er kravene og forventningene til politiets tilgjengelighet tilbake til nivået før pandemien. Gjennom to år med pandemi har forventninger til og opplevelsen av tilgjengelighet endret mye på hvordan politiet må møte innbyggerne. I 2022 har man derfor startet to utviklingsprosesser, hvor den ene er å se på håndteringen av innbyggerne ved første kontakt, og forsøke å optimalisere dette. Det andre er produktområdet "fra hendelse til avgjort sak", som skal se på hele verdikjeden fra saken kommer inn til den er avgjort.

Tabell 9: Styringsparametere i tildelingsbrevet 2022	Resultat krav	Resultat
S11 Befolkningens tillit til politiet (se innledende kap om innbyggerundersøkelsen)	N/A	72 %
S12 Tilgjengelighet til politiet (se innledende kap om innbyggerundersøkelsen) <ul style="list-style-type: none"> Anmeldelser Forvaltningstjenester og 02800 	N/A	59 % 77 %
S13 Grad av digital selvbetjening: Andel innbyggere som benytter mulighet for digital selvbetjening skal øke fra foregående år	72,5 %	73,4 %
S14 Effektivitet og kvalitet i forvaltningstjenestene og sivil rettspleie: Forvaltningssaker og saker innen sivil rettspleie skal avgjøres uten ugrunnet opphold. POD skal rapportere på utviklingen i alle sakstypene og publisere relevant resultatinformasjon på politiet.no.	N/A	Omtale i tekst

Digitalisering av politiets tjenester

Innbyggerne har økte forventninger til service, tilgjengelighet og det å kunne løse oppgaver digitalt. I tillegg forventer de at politiet benytter digitale hjelpemidler i oppgaveløsningen i større grad enn det som gjøres i dag.

Rapporten til Direktorat for forvaltning og økonomistyring (DFØ) om evalueringen til nærpolitireformen slår fast at digitalisering av tjenester og arbeidsprosesser går for sakte. Den fastslår videre at politiet har et stort teknologisk etterslep ved at politiet systemer er gamle og i liten grad snakker sammen (se fremtidsutsikter for ytterligere beskrivelse av situasjonen). Noe av bakgrunnen for dette er den tette og detaljerte styringen på innsatsfaktorer i stedet for effekter, noe som kan ha begrenset handlingsrommet til å gjøre prioriteringer knyttet til digitalisering.

Teknologi spiller en stadig større rolle i dagens samfunn. Teknologi har blitt en integrert del av hverdagen til folk flest, og i møtet med offentlig sektor har man de samme forventningene til både betjente og selvbetjente digitale tjenester som politiet har til de kommersielle aktørene. Dette gjelder både når man opptrer som privatpersoner, men også i jobbsammenheng.

Grad av digital selvbetjening

Politiet skal møte innbyggerne der de ønsker å møte politiet og på måter de har behov for. Politiets kanalstrategi legger opp til at politiet skal legge til rette for fysiske møter ved behov og digitalt når det er mulig. Undersøkelser viser at innbyggernes behov er førende for hvilken kanal de ønsker å benytte når de er i kontakt med politiet. Ved enklere saker og henvendelser ønsker de økt grad av selvbetjening. Ved alvorligere saker ønsker innbyggerne å ha muligheter til å møte politiet fysisk. Det er også spredning i aldersgruppene på hvordan de ønsker å møte politiet, og særlig de unge ønsker å møte politiet på de digitale plattformene.

Politiet har gjennom 2022 økt digitalisering på mange områder, særlig knyttet til forvaltningssporet og grensekontroll gjennom EUIS-programmet. Det er likevel fortsatt en vei å gå knyttet for å digitalisere det politioperative og straffesakskjeden.

Tabell 10: Selvbetjeningsgrad	2021	2022
Andel innbyggere som søker politiattest digitalt på politiet.no	97,1 %	97,3 %
Andel innbyggere som benytter digital anmeldelse	20,4 %	22,8 %
Andel innbyggere som bestiller time for pass og ID-kort digitalt	~100 %	~100 %
Samlet digital selvbetjeningsgrad	72,5 %	73,4 %

Forvaltningstjenester

Forvaltningssaker avgjøres uten ugrunnet opphold. Saksbehandlingstiden for de forskjellige forvaltningssakene ligger i hovedsak på under fire uker i politidistriktene, med mindre det er andre lovpålagte frister som gjelder. Ved søknad om politiattest er saksbehandlingstiden fortsatt under forskriftsfastsatt frist på to uker. Antallet søknader om politiattester øker imidlertid årlig, og saksbehandlingstiden har økt noe gjennom høsten 2022. Det er iverksatt tiltak for å kunne håndtere økt saksmengde og flere prioriterte sakstyper.

I DFØ-rapport 2021:1 (Evaluering av nærpoltireformen) heter det at: "Flere digitale/automatiserte tjenester og prosesser synes å være den beste måten for politiet å imøtekomme høyere forventninger fra politikere og publikum om effektivisering og lokal tilstedeværelse". I diverse analyser og evaluering av etaten pekes det på at digitaliseringsgraden er for lav. En balansert utvikling av fysisk og digital tilgjengelighet vurderes som viktig. Politiet må utvikle løsninger som møter de digitale forventningene til den delen av befolkningen som foretrekker digitale løsninger, samtidig som innbyggere som har behov for andre løsninger ivaretas.

Innbyggerundersøkelsen viser også at majoriteten opplever at det var enkelt å komme i kontakt med politiets forvaltningstjenester.

Pass og ID

Etterspørselen etter pass og ID-kort var i 2022 svært høy. Det ble gjennom året stilt til rådighet ekstra midler til å styrke tjenesten og pass- og ID-kontorene hadde kvelds- og helgeåpent for å håndtere den store søknadsmengden. Totalt ble det utstedt nær 1,4 millioner dokumenter i året som gikk.

Det var likevel en utfordring for innbyggerne i det sentrale Østlandsområdet å finne ledige timer innenfor rimelig tid i høysesongen. Leveringstiden for pass økte gjennom høysesongen og sommermånedene på grunn av kapasitetsutfordringer hos leverandøren. ID-kort hadde normal leveringstid frem til september da produksjonen stanset fordi det ble oppdaget en feil som gjorde at samtlige blanke ID-kort måtte undersøkes nærmere.

Pandemien og krigen i Europa skapte problemer i forsyningskjeden av viktige materialer som brukes i produksjonen av pass og nasjonale ID-kort. Det gjorde at leverandøren ikke klarte å produsere i takt med etterspørselen. Situasjonen var ikke unik for Norge og påvirket også Sverige og Finland.

Politiet gjennomførte en rekke tiltak for å prøve å sikre at så mange som mulig fikk pass eller nasjonalt ID-kort før sommeren. For å ta ned trykket på produksjonslinjen ble det blant annet fra april besluttet at innbyggerne ikke kunne søke om både pass og nasjonalt ID-kort samtidig (samsøknad). Bakgrunnen for tiltaket var å sikre at flest mulig som har behov for et ID-dokument før sommeren skulle få det. Publikum ble også oppfordret til å velge ID-kort fremfor pass der det var mulig, og at de som ikke trengte å fornye pass eller ID-kort i perioden april-juli, avsto fra å gjøre dette. Etter hvert ble det også laget retningslinjer for behovsprøving av midlertidige pass og prioritert produksjon av pass og nasjonalt ID-kort. Ulike kriterier for nødsituasjoner, herunder behov for pass/ID-kort for å komme hjem, liv og helse, og samfunnskritiske funksjoner, skulle legges til grunn.

Tiltakene virket tilfredsstillende og etter sommeren kunne man slippe opp på tiltakene. Etterslepet som skyldtes leverandørens produksjonsproblemer ble hentet inn innen utgangen av året og produksjonen går igjen som normalt.

Det er likevel betydelige etterslep på fornyelse av pass etter pandemien, og det kan ikke utelukkes ustabile leveranser av pass og nasjonalt ID-kort i 2023. Det er derfor oppfordret til at befolkningen søker om pass og nasjonalt ID-kort i god tid før det skal brukes.

Våpen

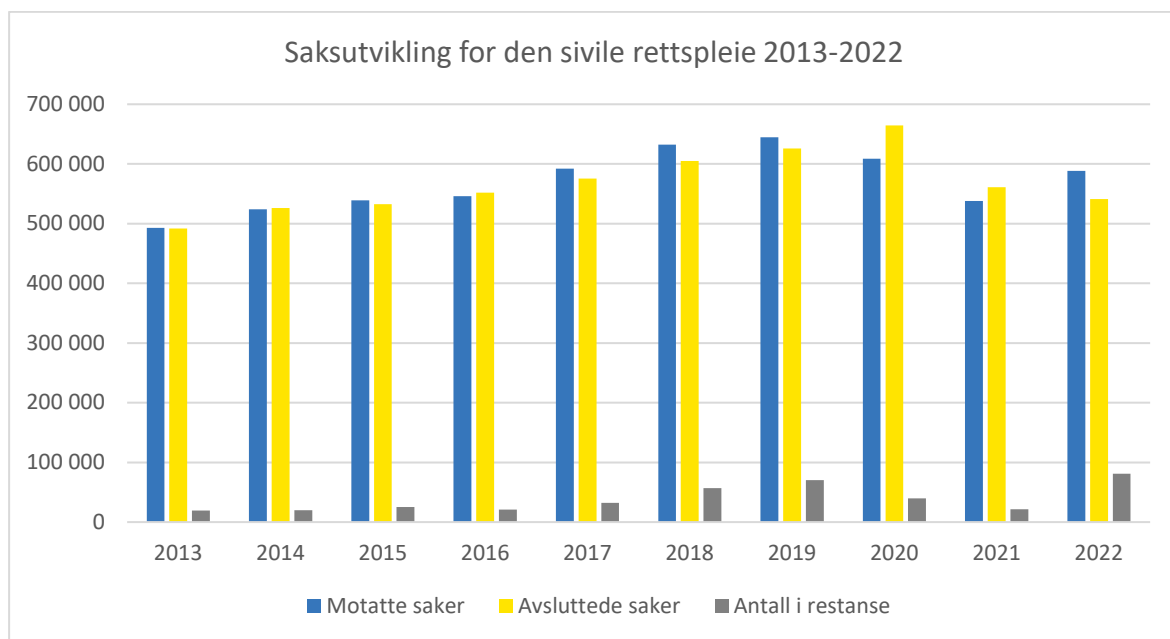
Antallet våpensøknader har økt vesentlig etter at ny våpenlov trådte i kraft 1. juni 2021. Siste halvdel av 2022 prioriterte distriktene jaktvåpensøknader slik at saksbehandlingstiden på disse sakene ble vesentlig redusert i flere distrikt. Dette skyldes blant annet midlertidig styrking av våpenforvaltningen med 10 mill. kr i øremerkede midler. I tillegg til økt saksbehandlerkapasitet i flere distrikter, har Nordland politidistrikt bistått med saksavvikling på vegne av andre distrikter.

Klagesaksbehandling i POD

POD har fortsatt store restanser på klager over negative vedtak i forvaltningsaker. Som følge av økning i antall saker i distriktene, øker også antallet klagesaker til POD. Gjennom 2022 er saksbehandlingstiden redusert fra rundt 12 måneder i de fleste sakstyper til cirka ni måneder ved årsskiftet. Dette skyldes blant annet økt bemanning gjennom hospitering fra politidistrikt, overtid og midlertidige ansettelser.

Sivil rettspleie

For 2022 er resultatoppnåelse innenfor den sivile rettspleien ikke tilfredsstillende, men etaten tok grep for å håndtere noen av de mest kritiske områdene. Saksutviklingen innen den sivile rettspleien har vært jevnt økende i en tiårsperiode, med unntak av 2020 og 2021, hvor utviklingen reverserte som følge av pandemien. I 2022 har det som forventet begynt å ta seg opp igjen, i tråd med at samfunnet kom tilbake til "normalen". Krigen i Ukraina, utviklingen i strømmarkedet og stigende priser innenfor husholdningene er alle faktorer som er med å bidra til økende økonomiske problemer i deler av befolkningen. Det har begynt å gjøre seg gjeldende innen inkassobransjen, særlig innenfor gruppen næringsvirksomhet. Det viser seg også innenfor enkelte befolkningsgrupper, og den alminnelige namsmann har erfart en jevn økning i antall tvangssaker, hvor utleggssaker peker seg særlig ut. Basert på trendene i samfunnet og prognoser ved utgangen av året, er det nærliggende å anta at antall saker vil fortsette å øke i 2023. Risikoen for at etaten ikke klarer å håndtere saksmengden innenfor den sivile rettspleien vurderes derfor å være høyere enn den har vært tidligere.

Figur 11: Saksutvikling sivil rettspleie 2013-2022

Andelen saker i restanse har økt betydelig det siste året og forventes å øke fremover som følge av økonomiske trendene i samfunnet. Det har generelt vært en økning i antall utlegg som hovedforklaring til utviklingen. Videre har etterarbeid etter en solid innsats knyttet til nasjonalt restanseprosjekt for nedarbeidelse av utleggssaker i årene 2020 og 2021 gitt mindre tid til saksbehandling av nye saker. Eksempler på etterarbeid omfatter hovedsakelig endringer i løpende utleggstrekk, økte andeler prioriterte trekk, samt sletting av utleggspant i utleggsdatabasen. Dette vil distriktene til dels dra med seg også gjennom 2023 og det vil utfordre namsmannsapparatet. Det er en stabil utvikling for hovedstevnevitne og for forlikklager. Det er fremdeles et par distrikter som i stor grad drar opp totalsnittet for

forlikssaker, men restansene deres på samme område er på god vei nedover. Dette indikerer at resultatene vil bedres fremover.

Tabell 11: Sakstype	Internt måltall	2020	2021	2022
Gjeldsordning	90 dager	143 dager	186 dager	217 dager
Forlikssklage	90 dager	100 dager	105 dager	122 dager
Hovedstevnevitne	15 dager	17 dager	14 dager	15 dager
Utlegg	60 dager	99 dager	65 dager	80 dager
Andel saker i restanse	Skal ikke overstige 20 %	37 %	24 %	48 %

Gjeldsordningsområdet har hatt en stigende saksbehandlingstid gjennom året. Dette er en naturlig konsekvens av fokuset på å avslutte til dels svært gamle saker. Den totale restanseporteføljen for gjeldsordning er redusert i løpet av året. I tillegg er medianen for saksbehandlingstiden til distriktene redusert fra 175 til 151 dager. Dette er positivt. En rekke tiltak nasjonalt og lokalt er iverksatt i de ulike distriktene, både i form av ressurstilførsel, omorganisering og forbedringer i rutiner og prosedyrer for gjennomføring av saker. Det vises til Troms politidistrikt, som har gjennomgått en omorganisering til ett namsdistrikt. Distriktet har over tid vist at omlegging av arbeidsmetoder, fordeling av oppgaver, tett porteføljestyling og god ledelse har ført til god resultatoppnåelse. Det er etterhvert godt dokumentert at disse organisatoriske grepene gir god effekt for kvaliteten i saksbehandlingen hos namsmannen. De distriktene som ikke får gjennomført omorganisering sliter i mye større grad med å nå målkravene som er satt.

Sivilombudet følger også med på politiets saksbehandlingstid innenfor utlegg og gjeldsordning. Det rapporteres regelmessig på status. Etter at det ble tilført midlertidige ressurser til gjeldsordningsområdet for perioden 2022-2024, er det en forventning om at saksbehandlingstiden for gjeldsordning vil falle fremover, etter hvert som flere av de gamle sakene i porteføljen avsluttes. For utlegg er det dessverre større risiko for det motsatte. Det vil løpende måtte vurderes om måleparametrene må justeres for å gi et mer korrekt forventningsbilde for publikum, alternativt sette inn ekstra ressurser for å klare måloppnåelse fremover.

Bedre polititjenester med innbyggerinvolvering

Politidirektoratet har utviklet strategien "Økt tilgjengelighet for innbyggerne: Politiets kanalstrategi 2021-2025". Strategien beskriver hvordan politiet skal møte innbyggernes behov i fremtiden i samspill mellom digitale og andre kanaler. Et sentralt utviklingsområde er å sette innbyggerne i sentrum ved utvikling av tjenester, for å kunne møte deres behov, ønsker og forventninger. Et sentralt tiltak er "Innbyggerstemmen" som har som mål å:

- forstå hva innbyggerstemmen kan bety i politiet
- teste ut innbyggerinvolvering i praksis
- legge til rette for implementering

I 2022 er det gjennomført en rekke aktiviteter hvor formålet har vært å bidra til større involvering av innbyggere som representerer ulike målgrupper for å få frem ulike innbyggerstemmer. Det har blant annet handlet om hvordan politiet møter barn og ungdom eller innbyggere som representerer ulike minoriteter, med fokus på hvordan de opplever politiet og hva de forventer av politiets tjenester. Det har også vært avholdt flere dialogmøter med

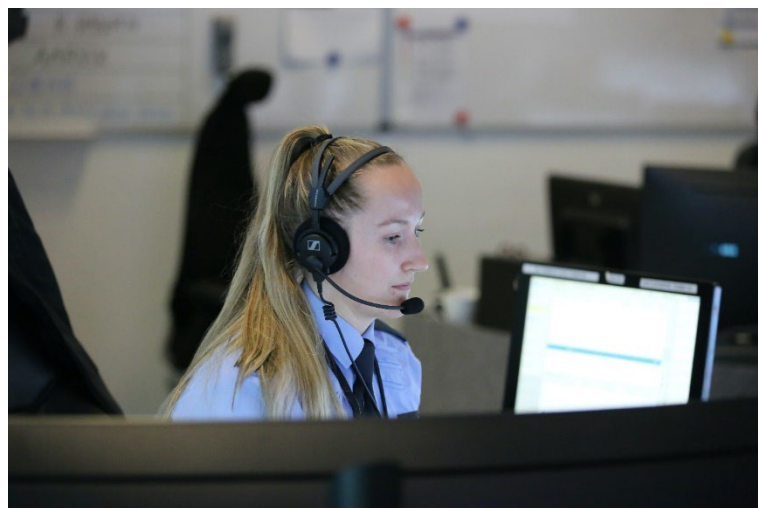
representanter for ulike interesseorganisasjoner fra ulike minoriteter både nasjonalt og lokalt i politidistriktene.

I desember 2022 ble "Innbyggerdagene" gjennomført som nasjonal konferanse over to dager med representanter fra politidistrikter i hele landet. Programmet besto av foredrag og gruppearbeid, og samlet svært mange funksjoner i politiet som arbeider med forebygging og som samarbeider med andre aktører eller møter innbyggere i sitt daglige arbeid. Målet med Innbyggerdagene var å styrke kompetanse på innbyggerinvolvering og sette deltakerne i stand til å videreføre denne kompetansen når de kom hjem til sine respektive tjenestesteder.

Ved første kontakt

Politiet gjennomførte våren 2022 et arbeid for å kartlegge og utrede håndteringen av innbyggerhenvendelser til politidistriktene, inkludert telefonhenvendelser til 02800 og politidistriktenes 8-sifrede direktenummer. Arbeidet med forbedringstiltak er lagt opp som en smidig utviklingsprosess i de tre pilotdistriktene Oslo, Sør-Øst og Troms. Alle kanaler inn til politiet ses i et helhetlig perspektiv, og inkluderer forbedring av telefontjenesten så vel som identifisering av utviklingsbehov for digital selvbetjening og øvrige kontaktflater med innbyggerne. Ambisjonen er å løse flest mulig av innbyggernes henvendelser ved første kontakt.

Basert på innsiktsarbeidet besluttet politimestrene i de tre pilotdistriktene iverksettelse av to piloter innenfor telefoni og straffesaksområdet, med formål å øke tilgjengelighet og innbyggertilfredshet. Pilotene har omfattet å øke grunnkompetansen hos medarbeiderne på sentralbordet slik at de kan svare ut flere straffesakshenvendelser, samt å etablere et fagmottak for straffesakshenvendelser for å sikre en tilgjengelig andrelinje.

Det jobbes med å sikre enhetlige svar til innbyggerne på tvers av distriktene. I tillegg øves distriktene i å jobbe med kontinuerlig forbedring.

Erfaringer og foreløpige resultater fra pilotene viser at tilgjengeligheten for innbyggerne er økt, og at flere av innbyggernes behov løses ved første kontakt. Politiet vil ta stilling til nasjonal innføring av de piloterte forbedringstiltakene våren 2023, med målsetting om oppstart for innføring i 2023.

Oppfølging etter politireformen

Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) har siden 2016 evaluert effekten av nærpolitireformen²⁵. I 2022 leverte de sin avsluttende rapport om hvilke resultater og effekter reformarbeidet har gitt. Rapporten peker på at politiet har fått bedre kompetanse og sterkere

²⁵ Direktoratet for økonomistyring (2022) *Evaluering av nærpolitireformen. En vurdering av resultater og effekter.*

fagmiljøer. Politiet har fått likere og mer enhetlig struktur, men det er fortsatt store forskjeller mellom hvordan de ulike funksjonene er organisert og ressursatt.

Det er blitt mer enhetlige og likere polititjenester, særlig innen de seks prioriterte funksjonene²⁶. Det er mer målrettet innsats mot forebygging, etterforskning og beredskap, men det trekkes det frem at det ikke er ressurser til å prioritere alt.

Samhandlingen mellom kommunene og politiet fungerer godt. Mange kommuner ønsker mer fysisk tilstedeværelse av politi, i form av mer ressurser for å ivareta både beredskaps- og forebyggingshensyn. I rapporten slås det fast at digitalisering av tjenester og arbeidsprosesser går for sakte.

Flere av anbefalingene treffer pågående utviklingsarbeid i politiet, og kunnskapen fra rapporten vil være et viktig bidrag inn i dette arbeidet. Mot 2025 rettes fokuset mot tiltak for mer tilgjengelige polititjenester, trygghet i det digitale rom og beredskap mot alvorlige samfunnstrusler.

DFØ anbefaler å gi reformen tid til å virke, og åpne for justeringer og forbedringer underveis heller enn nye reformer. Rapporten peker på flere områder som kan utvikles og forbedres, som behovet for mer langsiktig styring og planlegging, mer organisatorisk handlefrihet lokalt og økt samarbeid på tvers av etaten.

Ressursbruk 2022

Nedenfor presenteres informasjon om politiets budsjettammer og ressursbruk i 2022, herunder kommentarer til nøkkeltallene fra årsregnskapet som er presentert i kap. 2.

Det vises til Ledelseskomentaren i del kap. 6, og årsregnskapet for nærmere forklaringer og vurdering av vesentlige forhold ved politiets årsregnskap.

Tildelte rammer og årsresultat

Politiets samlede tildeling økte nominelt med om lag 1,3 mrd. kroner fra 2021 til 2022, og utgjorde om lag 23,9 mrd. kroner i 2022²⁷. I tillegg mottok politiet refusjoner fra folketrygden. Mottatte og avgitte belastningsfullmakter samt inntekter knyttet til bl.a. utførte politioppdrag og salg av utstyr påvirket også politiets disponible ramme i 2022.

Driftsresultatet iht. kontantregnskapsprinsippet utgjorde på politiets driftskapittel 440, post 01, inkl. merinntektsfullmakter på kap. 3440, post 02, 03 og 04 et samlet mindreforbruk på 165 mill. kroner, tilsvarende 0,7 % av tildelingen.

Samlet mindreforbruk på alle politiets budsjettkapitler utgjør 355 mill. kroner.

Samlede driftskostnader

De totale driftskostnadene i politiet utgjorde i 2022 23,4 mrd. kroner, hvilket utgjør en økning på 2,5 mrd. kroner fra kostnadsnivået i 2021, dette tilsvarer en økning på 12,1%.

Den store økningen skyldes blant annet en stor økning i personalkostnader. Dette skyldes både økte pensjonskostnader som følge av endret pensjonspremie, flere ansatte og økt aktivitetsnivå gjennom året. Som følge av krigen i Ukraina fikk politiet en økt tildeling til håndtering av

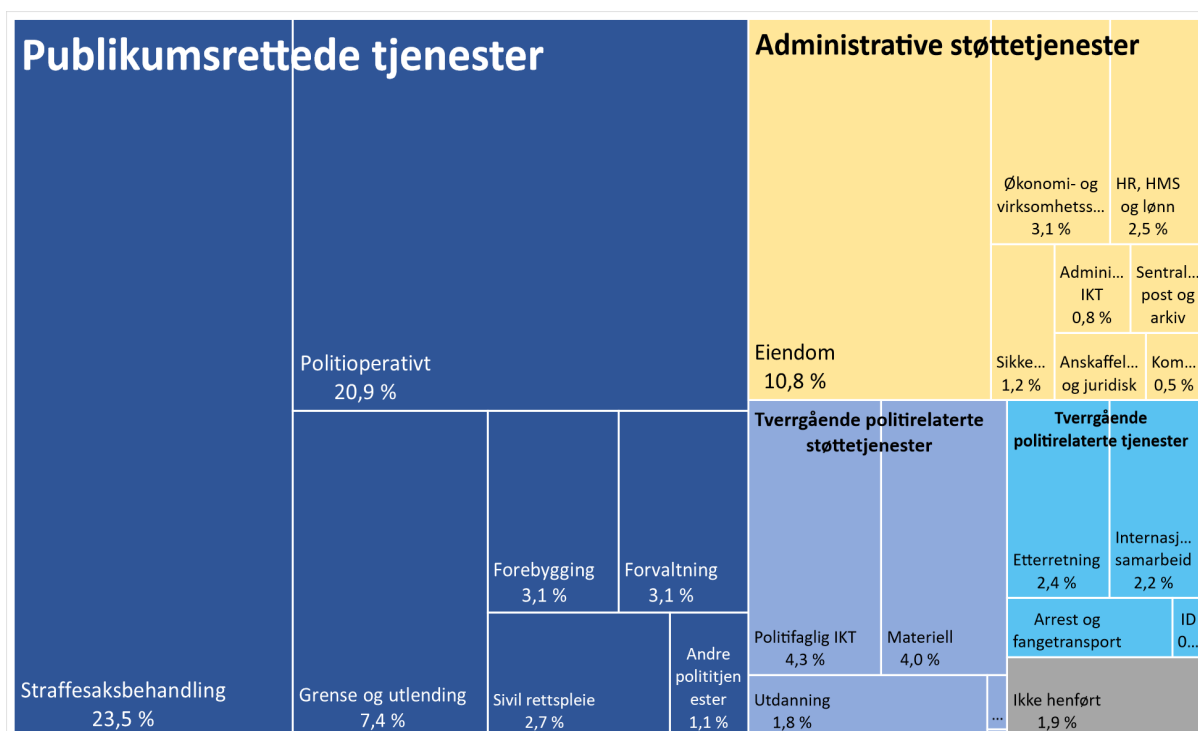
²⁶ De seks prioriterte funksjonene er politipatruljen, etterretning, politiråd og politikontakt, tjenestekontor, operasjonsentralen og felles straffesaksinntak.

²⁷ Samlede tildelinger under kap. 400, kap. 440, kap. 442, kap. 448.

ankomstregistrering. Med gjenåpningen av samfunnet etter pandemien har politiet økt sine kostnader til kurs, reise- og møtevirksomhet sammenlignet med 2021 da samfunnet var nedstengt i store perioder. Videre har politiet i likhet med samfunnet for øvrig opplevd en sterk prisvekst, blant annet er energikostnadene innen bygg og anlegg økt med om lag 100 mill. kroner sammenlignet med 2021. Utover høyere priser og økt aktivitetsnivå har politiet i 2022 gjennomført mange anskaffelser for å øke politiets operative evne, samt redusere risikoen for et stort mindreforbruk. Det er gjort et solid utstyrløft på kjøretøy og annet operativt utstyr som for eksempel droner. I tillegg er det foretatt to store våpenanskaffelser for pistoler og elektrosjokkvåpen.

Distriktene økte sitt kostnadsnivå med 11,2 %. Politidirektoratet inkl. felles nasjonale driftskostnader og den strategiske utviklingsporteføljen har redusert sine kostnader marginalt sammenlignet med 2021, mens særorgan og andre enheter har økt aktivitetsnivået vesentlig i 2022. Dette skyldes blant annet de nevnte større anskaffelsene som Politiets fellestjenester (PFT) har gjort på vegne av etaten, hvilket forklarer noe av årsaken til økingen for *andre enheter* på 22,9% sammenlignet med 2021. For *særorgan* er det særlig Politiets utlendingsenhet som er den store driveren for økingen, dette skyldes registrering av asylsøkere i forbindelse med krigen i Ukraina.

I forbindelse med innføring av Statlige regnskapsstandarder (SRS) i politiet ble det også innført en ny økonomimodell slik at driftskostnadene nå henføres til definerte tjenesteområder. Det er 24 tjenesteområder fordelt på fire tjenestekategoriene. Som det fremkommer går hoveddelen av driftskostnadene publikumsrettede tjenester, som blant annet straffesaksbehandling og operativt politiarbeid.

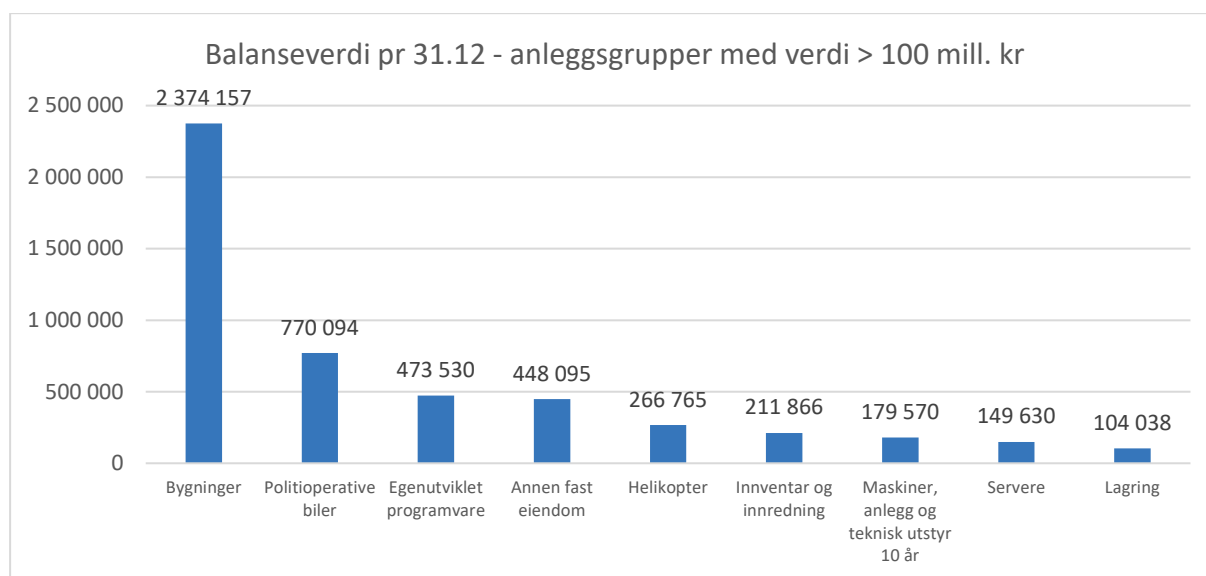
Figur 12: Fordeling av politiets driftskostnader pr. tjenesteområde 2022

Anskaffelser og balanseverdi

Ved inngangen til 2022 hadde politiet eiendeler med en verdi på 5,8 mrd. kroner, og gjennom året økt til 6,0 mrd. kroner. I løpet av T1 og T2 ble balanseverdien redusert som følge av at avskrivningene på eiendelene var større enn aktiveringen av nye anleggsmidler. I T3 økte anskaffelsesnivået betraktelig, i hovedsak drevet av kjøretøyanskaffelser.

Inngående balanseverdi var ved innføring av SRS 6,1 mrd. kroner, den er etter to år med SRS redusert til 6,0 mrd. kroner, noe som i hovedsak skyldes avskrivninger på Beredskapssenteret.

I 2022 var *politioperative biler* anleggsgruppen som hadde størst netto endring med en økt balanseverdi på 220 mill. kroner, til totalt 770 mill. kroner, tilsvarende en økning på 40%. Anleggsgruppene med størst reduksjon i balanseverdien var bygninger og egenutviklet programvare med hhv. -106 mill. kroner og -101 mill. kroner. Politiets nasjonale beredskapssenter (PNB) er plassert under anleggsgruppen bygninger, og er det desidert største anleggsmiddelet i politiet med en balanseverdi ved utgangen av 2022 på 2,4 mrd. kroner. Balanseverdien til PNB avskrives med om lag 100 mill. kroner årlig hvilket er årsaken til at bygninger er anleggsgruppen med størst reduksjon i 2022.

Figur 13: Politiets anleggsgrupper med en balanseverdi på mer enn 100 mill. kroner ved utgangen av 2022.

Utviklingsporteføljen

Den strategiske utviklingsporteføljens årsresultat viser regnskapsførte utgifter på 465 mill. kroner i 2022²⁸, tilsvarende 66% økning fra 2021-resultatet på 280 mill. kroner. Denne aktivitetsøkningen er hovedsakelig knyttet til EUIS og oppstart av produktområdet *Fra hendelse til avgjort sak*.

Resultatet korresponderer godt med tilgjengelig ramme, med et lavt mindreforbruk totalt, men med en større skjevfordeling mellom postene enn forutsett. Av årsresultatet på 465 mill. kr påløp en fjerdedel av dette i desember.

²⁸ Kontantregnskap på kap/post 440.01 og 440.45, inkl. forvaltningsmidler og avgitte belastningsfullmakter.

For å redusere risikoen i utviklingsporteføljen har man gjennom året justert tildelingen gjennom statsbudsjettprosessen for å tilpasse de økonomiske rammene til forventet fremdrift og ressurstilgang. I tillegg ble det omdisponert midler til styrking av etatsbudsjettet.

Tilpasninger til endret straffeprosesslov er gjennomført i 2022. Steg 2 av Digital våpenforvaltning er i gang, i samarbeid med Brønnøysund-registrene. Likeså er arbeidet med å etablere *Ny leverandør av DNA analyser* i gang. Det er god fremdrift og kontroll i EUIS-programmet, på tross av forsinkelser som følge av eksterne forhold i EU.

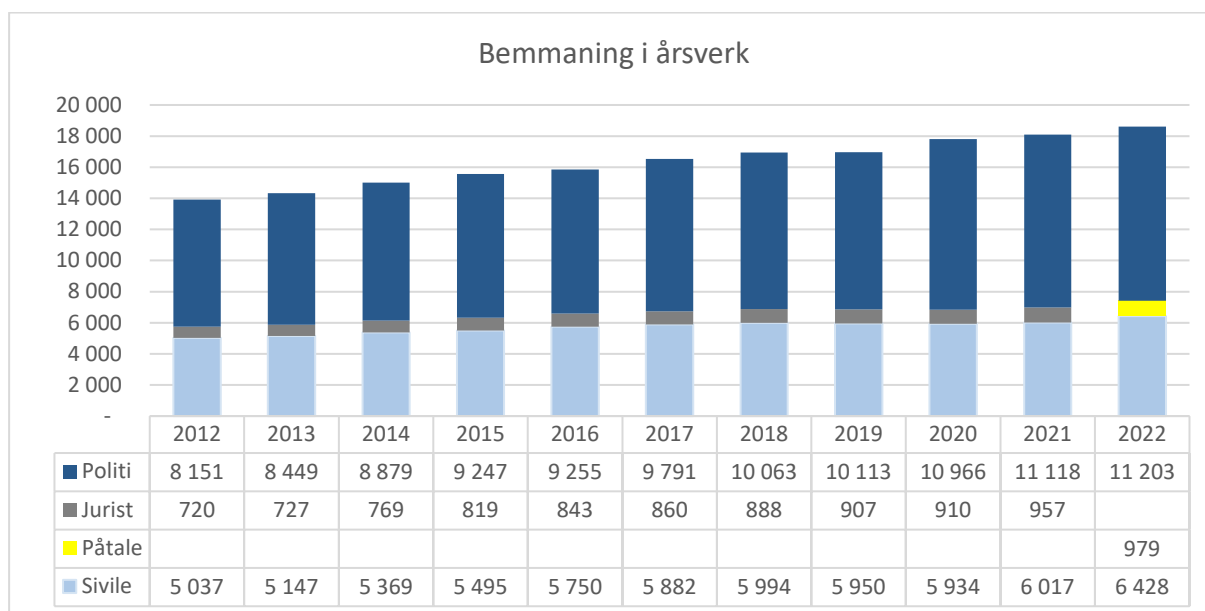
Videre arbeid med forbedring av porteføljestyringen

Et prioritert område for videreutviklingen er å påse at styringen av porteføljen er basert både på økonomiske rammer og tilgjengelige ressurser. Dette krever dels bedre systemer for, og transparenst rundt, ressurssetting av utviklingsaktiviteter både med tanke på interne ressurser i politiet og eksterne ressurser. Dette arbeidet er påstartet der det digitale området og PIT prioriteres først. For 2023 er derfor den økonomiske porteføljerammen satt slik at den i størst mulig grad gjenspeiler realistisk tilgang til ressurser.

Begrensninger i investeringsmidler og tilgjengelig kapasitet krever tydelig prioritering, og det er derfor utarbeidet både investeringskategorier og en kriteriebasert prioriteringsmodell til støtte for prioritering og balansering mellom utvikling og drift, og innenfor utviklingen. Dette brukes både for å vurdere eksisterende utviklingsomfang og nye utviklingsbehov.

Bemanning

Politiet har hatt en betydelig bemanningsøkning det siste tiåret. Ved utgangen av 2022 var det 18 611 årsverk totalt i politiet. Av disse var 60% politiårsverk, 35% sivile årsverk og 5 % påtalejurister. Fra utgangen av 2012 til utgangen av 2022 har den samlede bemanningen økt med 4 703 årsverk (eksklusive årsverk i PST). Dette tilsvarer en økning på 34%. Økningen er fordelt på 3 052 politiårsverk, 1 391 sivile årsverk og 259 jurister/påtalejurister.

Figur 14: Bemanning i politiet målt i antall årsverk i perioden 2012-2022. Tallene er pr 31.12 ²⁹

²⁹ 1.1.2022 ble det innført en ny definisjon for hvilke stillinger som kategoriseres som jurister. Som følge av dette er det brudd i tallserien for jurister fra 2022.

Politiets oppgaver er i stor grad personellintensive. For å øke kapasiteten med en døgnkontinuerlig politipatrulje kreves eksempelvis om lag 18 politiårsverk. Kostnader til personell er den største kostnadsposten i politiet og utgjorde 75 % av de totale driftskostnadene i 2022, som er på linje med nivået tidligere år.

Årsverkene i politiet er fordelt på tjenestekategorier og tjenesteområder. 80 % har arbeidsoppgaver tilknyttet tjenester som er rettet mot publikum³⁰ (og som oppfyller samfunnsoppdraget direkte). De to største tjenesteområdene ved utgangen av 2022 utgjør alene over halvparten av årsverkene i politiet. Dette var straffesaksbehandling (31 % og om lag 5 700 årsverk) og politioperativt (26 % og om lag 4 900 årsverk). De øvrige tjenesteområdene i politiet har en betydelig lavere andel årsverk. Siden utgangen av august 2021 er det særlig tjenesteområdene straffesaksbehandling og forvaltning som er styrket med flere årsverk. Siden kategoriseringen av årsverk i tjenestekategorier og tjenesteområder er ny, finnes det ikke et grunnlag å sammenligne lenger tilbake i tid.

Effektivisering og gevinster

2022 har vært et år preget av Ukraina-krigen, og politiets hovedfokus har vært særlig å ivareta politiets hovedoppgaver om å ivareta innbyggernes trygghet og sikkerhet i en uavklart sikkerhetspolitisk situasjon. Dette er noen av årsakene til at politiet ikke har lyktes med å realisere forventede gevinster fra tiltakene i 2022. Det det er særlig utvikling i reise- og møtevirksomhet og utfordringer knyttet til rekruttering til konsulentomveksling som er årsaken til manglende realisering. Politiet har heller ikke lyktes med å identifisere tilstrekkelig nye effektiviseringstiltak i 2022. Begrensninger på muligheter for effektivisering gjennom sentralisering av enkelte oppgavetyper og med en betydelig andel av etatens kapasitet til utvikling bundet opp, eksempelvis i EUIS, gjør det vanskeligere å finne tiltak som kan gi faktiske budsjettbesparelser. Manglende kapasitet til analyse- og utredning i POD, blant annet på grunn av større pålagte utredningsoppdrag, svekker også etatens evne til å identifisere tiltak.

Det jobbes også systematisk med egne effektiviseringstiltak i distrikt og særorgan, som brukes som utgangspunkt for felles læring rundt effektivisering. På grunn av ulike praksis og forutsetninger i enhetene er det vanskelig å anslå de totale besparelsene fra slike tiltak.

Oversikt over flerårig effektiviseringsplan for 2022 er gjengitt i vedlegg 2.

Konsulentbruk

Politiet har ikke lyktes med å redusere kjøp av konsulenttjenester i 2022. Kostnader til konsulenter har økt med 13 % siden 2021, og økningen har vært spredd på ulike kategorier av konsulenttjenester. I PIT og POD, som er de største brukerne av konsulenttjenester, har økningen vært på mindre enn 1 %. Økningen er altså drevet av økt konsulentbruk i politidistrikt og særorgan.

Politiets kjøp av konsulenttjenester fra kommunikasjonsbransjen har økt med nær 2 mill. kroner fra 2021 til 2022. Det blant annet til enkelte informasjonskampanjer. Ettersom kjøp fra kommunikasjonsbransjen er omfattet av en rammeavtale hvor enhetene selv kan gjøre avrop, er de sentrale tiltakene for å redusere bruken å *oppfordre* til lavere bruk og til å tilby *veiledning* på avropene. Veiledningen og anbefalingene sentralt har lyktes etaten i å ta ned avrop i millionklassen i 2022.

³⁰ Publikumsrettede tjenester omfatter tjenesteområdene straffesaksbehandling, politioperativt, forebygging, sivil rettspleie, forvaltning, grense- og utlending og andre polititjenester. Dette er kjernefunksjonene i politiet.

Nær 60 % av konsulentbruken relaterer seg til ren utvikling av programvare og IT-løsninger, og inkludert andre IT-relaterte konsulenttjenester er andelen enda høyere. På dette området er det ønskelig med noe konsulentbruk, ettersom det i stor grad er knyttet til større utviklingsprosjekter eller spesialkompetanse, der det ikke er hensiktsmessig at etaten selv har denne kompetansen fast. Imidlertid er det også på dette området hvor etaten ser størst potensiale for å i større grad benytte egne ansatte. Hovedtiltaket for lavere konsulentbruk er en målsetning om å ansette 50 IT-ressurser både i 2022 og 2023, men etaten har ikke lyktes med rekrutteringen i et vanskelig marked. Politiet vil fortsette å jobbe mot dette målet i året som kommer, men det er risiko for at arbeidsmarkedet fortsatt vil være stramt i 2023.

Tilskuddsordning tro- og livssynssamfunn

POD er tildelt 5 mill. kroner under kap. 440, post 70 for å ivareta ansvar for å forvalte tilskuddsordningen for sikringstiltak til tros- og livssynssamfunn i 2022. Tilskuddsordningens formål er å bidra til at tros- og livssynssamfunn kan gjennomføre fysiske sikringstiltak som de finner nødvendig ved sine lokaler, jf. Forskrift om tilskudd til sikringstiltak for tros- og livssynssamfunn.

Det er mottatt 60 søknader om tilskudd til sikringstiltak fra ulike tros- og livssynssamfunn i 2022, hvorav 59 søkere mottok tilskudd. Samlet ble det søkt om lag 25 mill. kroner, mens det ble utbetalt 5 mill. kroner. Tildelt tilskuddsbeløp til de 59 mottakerne varierer fra 30 000 kroner til 87 200 kroner. Tilskuddsmottakere skal innen 1. desember 2023 rapportere om bruk av midlene. I henhold til forskriften er det ved behandling av søknadene særlig lagt vekt på:

- I hvilken grad tros- og livssynssamfunnet anses som potensielt mål med forhøyet trussel i PSTs årlige nasjonale trusselvurdering (NTV)
- Søkerens spesielle begrunnede behov for fysiske sikringstiltak
- Om søker har mottatt og/eller søkt om støtte fra andre offentlige myndigheter til fysiske sikringstiltak

Øvrig rapportering

Pilotordning for personkontroller i Oslo politidistrikt

Pilotprosjekt er iverksatt fra 5. desember 2022. Det vil i testperioden, som løper frem mot slutten av 2023, utstedes kvitteringer ved personkontroller i et område som favner sentrale deler av Oslo. Intensjonen med piloten er å innhente kunnskap om hvordan en kvitteringsordning kan fungere i praksis, hvordan ordningen påvirker tilliten til politiet, og hvordan den kan påvirke politiets arbeidsmetoder.

Det skal i henhold til oppdraget gjennomføres en evaluering av piloten. Politidirektoratet og Oslo politidistrikt ser behovet for at det sikres en ekstern evaluering av piloten, og samarbeider om hvordan evalueringen skal gjennomføres og det tas sikte på at evalueringen kan igangsettes i løpet av våren 2023.

Pilot for personkontroller skal også sees i sammenheng med øvrige tiltak for å øke tilliten til politiet generelt, og til gjennomføringen av politiets personkontroller særskilt. Oslo pd har også hatt en egen arbeidsgruppe som har sett på politikontroller i et diskrimineringsperspektiv. Ved årsslutt 2022 leverte arbeidsgruppen en rapport – "Politikontroller i et diskrimineringsperspektiv". Her gis det en vurdering av en rekke tiltak som hver for seg og samlet kan bidra til å styrke tilliten til politiet generelt og gjennomføringen av politiets personkontroller særskilt.

I Politidirektoratets rapport av juni 2022, "Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)", er dialog og tillitsbygging ett av fire satsingsområder i handlingsplanen. I tillegg til det som gjelder personkontroller, er etterfølgende blant tiltakene som nevnes i rapporten:

- Rettferdig politi – kompetanseheving innen temaer som dialog, kommunikasjon og konflikthåndtering (gjennomføres i samtlige politidistrikter 2022/2023).
- Etablering av dialog og møteplasser med ulike grupper av innbyggere (nasjonalt og på distriktsnivå) for å sikre gjensidig informasjonsutveksling og for å bygge relasjoner og tillit.
- Sikre gode rutiner og god informasjon om klageordningen i politiet.

IV

STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN

4. Styring og kontroll i virksomheten

Internkontroll og risikostyring

Politiets arbeid med internkontroll er fastlagt i årlige planer med aktiviteter innrettet mot områder som trenger et forsterket fokus. I 2022 var det mye mediefokus og fokus internt i politiet på rolleforståelse, etikk og antikorrupsjon. Videre er det jobbet systematisk med oppfølgingen av særlige risikoutsatte områder innen internkontrollen. Politiets arbeid med internkontroll er fastlagt i årlige planer med aktiviteter innrettet mot områder som trenger et forsterket fokus. I 2022 var anskaffelser og etikk og antikorrupsjon prioritert som nasjonale fokusområder for internkontroll for alle enhetene. I tillegg har tilgangskontroller i pass- og ID-kortregistrene og beslag vært fulgt oppi distriktene samt enkelte andre enheter. Beslag har vært prioritert over mange år og det har vært en positiv utvikling i kvaliteten i beslagshåndteringen. Kontrollene av tilganger i pass- og ID-kort registrene viser også en gradvis forbedring.

Anskaffelser har vært nasjonalt fokusområde innen internkontroll de siste årene og som en følge av dette er det en bedring i kvaliteten på anskaffelseskontrollene. Mange enheter må allikevel fortsette å jobbe systematisk for å videreutvikle kontrollaktivitetene i den hensikt å tilpasse kontrollene til risikoen anskaffelser representerer i virksomheten.

I 2022 har politiet jobbet med metodikk for risikostyring. Hensikt har vært å lage et rammeverk som skal være enklere i bruk og tydeliggjøre de mest kritiske risikoene som må håndteres for å sikre god måloppnåelse. Rammeverket er utarbeidet av en tverretattlig arbeidsgruppe og vil implementeres i løpet av 2023.

Politiets arbeid med å fremme etikk og integritet og forebygge korrupsjon

Norge er medlem av Europarådets antikorrupsjonsorgan GRECO som jevnlig evaluerer medlemslandenes antikorrupsjonsinnsats på ulike områder. Politiet har tidligere vedtatt en felles plan for oppfølging av anbefalinger fra Greco og Jensen-utvalget som skal fremme etikk og integritet, samt forebygge korrupsjon i etaten. Anbefalingene fra Rolleforståelsesutvalget med relevante tiltak er nå lagt til denne planen.

I 2022 er flere tiltak gjennomført. Det er fastsatt en policy for arbeidet med etikk og antikorrupsjon for etaten. En egenutviklet nasjonal løsning for registrering og behandling av søknader om bierverv ble lansert i august. Dette svarer ut en av anbefalingene fra Greco. Det er også utarbeidet en løsning i arkivsystemet for registrering av disiplinærsaker, slik at man i løpet av 2023 vil få en nasjonal statistikk over slike saker. Det ble lagt til tre spørsmål om etikk og korrupsjon i medarbeiderundersøkelsen som ble sendt ut våren 2022. Spørsmålene gjentas neste gang undersøkelsen sendes ut, og dette gjør det mulig å følge utviklingen over tid. Politihøgskolen har også tatt initiativ til felles nordisk forskning på politikorrupsjon. Det har blitt arbeidet videre med opplæringsmateriell, filmer mv. og en betydelig del av organisasjonen har gjennomført etisk dilemmatrening vedrørende etikk, antikorrupsjon og uønsket seksuell oppmerksomhet.

Politiets arbeid med ivaretagelse av personopplysningsretten

Etaten arbeider systematisk med kontinuerlig forbedring og utvikling av vår ivaretagelse av kravene innen personopplysningsretten, som i politiet hovedsakelig omfatter politiregisterloven og personopplysningsloven. Områder som har fått særlig oppmerksomhet i 2022 er overføring av opplysninger til tredjeland og hvordan personvernregelverket blir ivaretatt i digitaliseringen/it-utviklingen.

Sikkerhetsarbeidet i Politiet

Gjennom året er det blitt jobbet systematisk med forbedring av sikkerheten gjennom ledelsessystemet for sikkerhet i politiet og implementering av dette. Sikkerhetsarbeidet i enhetene følges opp gjennom dedikerte ressurser og enhetsleders årlige evaluering av sikkerhetsarbeidet i egen enhet. Også i 2022 har det vært utfordrende å få erstattet sikkerhetspersonell ved fratredelse og dermed sikre at sikkerhetsarbeidet utvikles i henhold til rammeverket. Organisasjonen har gjennom fokus på sikkerhetsarbeidet, utviklet en økt modenhet på området.

Det har gjennom året vært et særskilt fokus på risikovurdering av sentrale informasjonssystemer. Nasjonal sikkerhetsmyndighets grunnprinsipper danner en basis for politiets arbeid med å sikre digitale prosesser, sammen med nye utviklingsmetoder. Endringene i det teknologiske bildet utfordrer politiet i stadig større grad, og digital sikkerhet blir stadig viktigere og mer omfattende i politiet. Samtidig er det en utfordring med å få dekket teknisk og juridisk ressursbehov innen digital sikkerhet. Fra et sikkerhetsståsted er det en økt risiko for at den tekniske utviklingen og politiets portefølje medfører et etterslep det kan være vanskelig å hente inn, som videre gjør seg gjeldende i en økt digital sikkerhetsrisiko.

Sikringen av politiets objekter, gjennom Prosjekt objektsikring, er i fase 2 og er forsinket sett opp mot opprinnelig plan. Omfang av sikringstiltak er likevel enten beskrevet, prosjektert eller gjennomført ved alle lokasjoner. Risiko knyttet til leveranser fra fase 1 er høy, men uendret i perioden grunnet forhold hos Forsvaret. Det planlegges med slutføring av siste lokasjon i 3. kvartal 2023. Arbeidet med sikring av politiets objekter vil sikres i henhold til forutsetninger, mål og rammen av øremerkede midler, og vil bli ferdigstilt i løpet av 2023.

Sikkerhet ved anskaffelser

Politiet følger regelverket for offentlige anskaffelser og det er utarbeidet et eget kvalitetssikringssystem for å ivareta de forskjellige fasene i anskaffelsesprosessen. Blant annet skal det lages en anskaffelsesstrategi forut for kunngjøring av en anskaffelse og informasjon som behandles i en anskaffelse skal verdivurderes, klassifiseres og eventuelt graderes.

Kun leverandører som har fått en sikkerhetsavtale og evt. sikkerhetsklarering får tilgang til sikkerhetsgradert informasjon fra anskaffelsen.

Det føres en oversikt over alle sikkerhetsgraderte anskaffelser etter sikkerhetsloven. Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) holdes oppdatert over alle sikkerhetsavtaler som Politiet har inngått. For sikkerhetsgraderte anskaffelser fra leverandører fra andre land, gjennomføres sikkerhetsklarering som en "Facility Security Clearance" via NSM og lokale sikkerhetsmyndigheter og begrenses til land Norge har sikkerhetsmessig samarbeid med.

Inneholder anskaffelsen skjermingsverdi informasjon av andre hensyn enn sikkerhetsloven, vurderes sikkerhetstiltak i anskaffelsesprosessen og kontrakten.

Sivilombudets oppfølging av behandling av innsynskrav i Politidirektoratet

Sivilombudet besluttet i november 2021 å starte en undersøkelse av behandlingstid i innsynssaker og klagebehandling i Politidirektoratet. I løpet av 2022 ble det truffet ulike tiltak som hadde som formål å intensivere lederoppfølgingen av innsynsbehandlingen, øke kvaliteten på saksbehandlingen, og å redusere saksbehandlingstiden.

Det viktigste tiltaket var å utvikle et sammenstillingsverktøy som gir en vesentlig forenkling og forbedring av lederes innsikt i saksbehandling av innsyn i egen enhet. Etter lanseringen av dette

verktøyet i slutten av september 2022, sank saksbehandlingstiden markant. Median saksbehandlingstid de siste tre månedene av året var på tre dager eller lavere. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid lå noe høyere, men kom også ned på tre dager i desember. Den markante toppen i juli skyldtes i hovedsak et sammenfall av tekniske problemer med WebSak og ferieavvikling blant nøkkelpersonell i Arkivseksjonen.

Politidirektoratet registrerte en fortsatt økning i antall innsynskrav, fra 3 155 i 2021 til 4 407 i 2022.³¹

Revisjonsmerknader

Politi- og lensmannsetaten jobber med å lukke avvik påpekt av Riksrevisjonen. Nedenfor omtales kort status for arbeidet.

Biometrisk pass

I Dokument 1 (2015–2016) omtalte Riksrevisjonen alvorlige svakheter i sikkerhet og kontroll ved saksbehandling og utstedelse av biometriske pass. Det har siden vært jobbet kontinuerlig ned å lukke avvikene påpekt av Riksrevisjonen.

Riksrevisjonsmerknadene knyttet til utstedelsesprosessen for pass er i hovedsak lukket. FRIDA-prosjektet i PIT videreutvikler Passweb for å gi systemstøtte i saksbehandlingen av søknader om pass og ID-kort, hvor lukking av Riksrevisjonsmerknadene har hovedprioritet. Det gjenstår noe arbeid med videreutvikling av saksbehandlingsløsningen knyttet til integrert dokumentleser for å sikre automatisert sporbarhet om utført kontroll.

FRIDA-prosjektet skulle etter planen avsluttes ved utgangen av 2022. På grunn av andre prioriterte oppgaver i politiets IT-utvikling, vil FRIDA-prosjektet løpe frem til 1. juli 2023.

Politiets behandling av våpensaker

I Riksrevisjonens revisjonsrapport for 2017 om politiets behandling av våpensaker, ble det påpekt flere mangler med politiets etterlevelse av våpenloven med forskrift. Politidirektoratet anser alle Riksrevisjonens avvik, med unntak av avvik knyttet til våpen i dødsbo, for å være lukket.

Etter Riksrevisjonens rapport har arbeidet med å spore opp våpen i dødsbo pågått siden desember 2018. Det har i arbeidet vist seg at de eldste dødsbosakene er svært utfordrende å få avsluttet og at videre arbeid vil kreve omfattende og ressurskrevende undersøkelser. I en periode med implementering av ny våpenlov og stor økning i antall våpensøknader, har det vært krevende å få redusert antallet våpen i dødsbo ytterligere. I 2022 har distriktene prioritert jaktvåpensøknader, og redusert saksbehandlingstiden der vesentlig. Dette har gått ut over kapasitet til arbeid med våpen i dødsbo. For 2023 er det gitt tiltak for systematisert oppfølging av dødsbo i forbindelse med digitaliseringen av våpenforvaltningen. Det er en ambisjon at effektiviseringsgevinster som følge av automatisert behandling av jaktvåpensøknader vil frigjøre ressurser til å jobbe mer systematisk med våpen i dødsbo igjen.

Politiets innsats mot kriminalitet ved bruk av IKT

Riksrevisjonens undersøkelse av politiets innsats mot kriminalitet ved bruk av IKT (Dokument 3:5, 2020-2021) konkluderer med at politiets evne til å avdekke og oppklare IKT-kriminalitet

³¹ Merk at disse tallene bare gjelder innsynskrav generert fra eInnsyn, og dermed ikke inkluderer innsynskrav i historisk database, klagesaker eller innsynskrav som kommer inn *utenom* eInnsyns-løsningen, f.eks på e-post eller pr. telefon til postmottak eller direkte til saksbehandler.

har vesentlige svakheter. Riksrevisjonen peker på behov for å bedre kapasiteten og kompetansen innen etterforskning av IKT-kriminalitet, styrke samordningen på tvers av etaten og sikre bedre kunnskap rundt kriminalitetsutviklingen.

For å imøtekomme utfordringene påpekt av Riksrevisjonen har politiet iverksatt ulike tiltak. Politiet etablert nye arenaer for samarbeid for å bedre samhandlingen internt i etaten og med Riksadvokaten, i tillegg til iverksetting av ulike kompetansehevende tiltak. I Politiets virksomhetsstrategi fra 2022, er trygget i det digitale rom er en av tre hovedmål. Videre er produktområde "fra hendelse til avgjort sak" er etablert, og har i oppgave å se på hele verdikjeden fra en hendelse oppstår til det foreligger en avgjort sak. Produktområdet består av flere tverrfaglige team hvor teknologi og politifag i fellesskap finner de beste løsningene.

Myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner

I Dokument 3:8 (2021-2022), avdekker Riksrevisjonen alvorlige svakheter ved myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner. Blant annet retter Riksrevisjonen kritikk mot at oppklaringsprosenten har gått ned. Politidirektoratet og Riksadvokaten (RA) iverksetter tiltak for å øke oppklaringsprosenten og sikre kort saksbehandlingstid for saker om vold i nære relasjoner. Det vises i den forbindelse til POD og RAs fellesrapport for straffesaksavviklingen i politiet for nærmere omtale av dette prioriterte området.

Riksrevisjonen konkluderte også med at kompetansen på området er styrket, men at politiet mangler etterforskningskapasitet.

Distriktene rapporterer at det ofte er de samme etterforskerne som jobber med de prioriterte sakene, hvilket betyr at distriktene på grunn av kapasitet må prioritere blant de prioriterte sakene. POD og RA har i fellesrapporten for straffesaksavviklingen et særlig fokus på mishandling i nære-saker og henviser til rapporten for ytterligere kommentarer til dette.

Gjennom 2022 har det vært et stort fokus på utvikling og bruk av risikovurderingsverktøy. I tillegg til avsluttet instruksarbeid, er det et pågående arbeid med å digitalisere risikovurderingsverktøyene SARA:SV og PATRIARK. Dette skal bidra til bedre brukervennlighet og likere bruk og forståelse av verktøyene. Videre ble det høsten 2022 gjennomført instruktør opplæring og sertifisering innen bruk av risikovurderingsverktøyene for distriktene.

For å bøte på Riksrevisjonens kritikk av politiets etterforskning og bruken av beskyttelsestiltak har det blitt iverksatt kompetansehevende tiltak. Det har også blitt utarbeidet en ny instruks for risikovurdering og forebygging av partner- og æresrelatert vold.

I 2012 overtok politiet ansvar for adressesperre fra Skattedirektoratet. Den økende digitaliseringen og transformasjonen som nå skjer i samfunnet med eksplosiv økning av personinformasjon som blir lagret i skyløsninger og delt på tvers sammen med nye teknologier og sensorer har medført at politiet må vurdere hvor egnet dette er som beskyttelsestiltak og på hvilken måte sikkerheten til personer på adressesperre best kan ivaretas.

Krav om økt bruk av kontaktforbud med elektronisk kontroll har vært gjenstand for en solid utvikling gjennom de siste 3 årene, som gjør at politiet nå besitter en ordening som er klar for betydelig økt bruk. Ny og bedre teknologi har bidratt til en mer stabil og driftssikker ordening. Det er iverksatt flere kompetansehevende tiltak og det er også planlagt for ytterligere kompetanseheving i 2023. Politiet har vært en pådriver til økt samhandling andre etater, blant annet Kriminalomsorgen og NAV, som har en rolle i oppfølgingen av ordeningen med omvendt voldsalarm.

Bruken av mobile voldsalarmer er gradvis økende. Det er god oversikt over antallet enheter som er i bruk, og det følges regelmessig opp behovet for alarmene for de som har mottatt disse.

Riksrevisjonen avdekket også at kompetansen om æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse var for dårlig i politiet. Videre påpekte Riksrevisjonen at støttesentrene for kriminalitetsutsatte ikke fungerer i tråd med forutsetningene for opprettelsen av disse. I 2022 er det iverksatt ulike tiltak for å heve kompetansen på området i etaten, og dette arbeidet blir viktig også fremover. Tilbakemeldinger fra brukere av støttesentrene og fra fagmiljøer i politiet tilsier at støttesentrene leverer godt på mandat, at de i dag er godt integrert i politiet og anses som et viktig tilbud. Dette merkes på antallet henvendelser til støttesentrene som har økt år for år. Det er imidlertid et potensial til å gjøre tilbudet bedre kjent.

Måloppnåelsen i politiet på sentrale oppgaver

Riksrevisjonen undersøkte politiets måloppnåelse på sentrale oppgaver i perioden fra 2016 til 2020 (Dok3:7, 2021-2022), og påpekte at mye var blitt bedre de siste årene, men at det er svakheter på flere områder. Riksrevisjonen retter alvorlig kritikk til politiet på straffesaksområdet, og mener det er alvorlig at oppklaringsprosenten går ned, og at prioriterte områder utgjorde en betydelig del av sakene som det i 2022 tok over 12 måneder å etterforske. I vedlegg 1, felles straffesaksrapport med Riksadvokaten, omtales forhold som har betydning for fallet i oppklaringsprosenten.

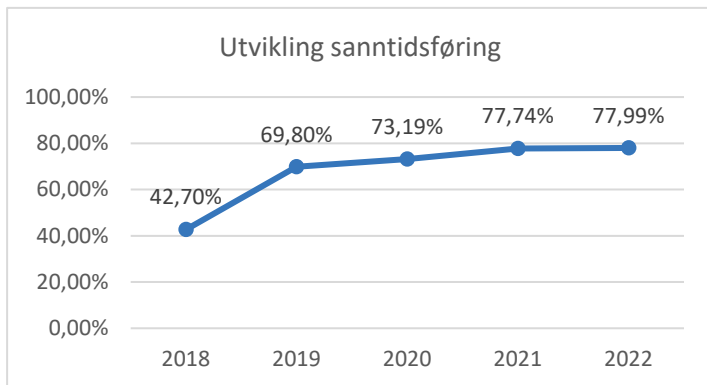
POD jobber med å utvikle en nøkkeltallsmatrise for straffesaksavviklingen. Riksadvokaten har gitt innspill i utviklingsfasen. Hensikten med nøkkeltallsmatrisen er at POD og riksadvokaten skal få et bedre grunnlag for å vurdere både kvalitet og fremdrift i straffesaksavviklingen. Parallelt med dette jobber POD hele tiden med videreutvikling av styringsverktøyet PSV. PSV gir ledere på alle nivåer kontroll over egen straffesaksportefølje slik at man sikrer nødvendig fremdrift i den enkelte sak.

POD forventer at nøkkeltallsmatrisen og bruk av PSV er tiltak som kan bidra til å øke oppklaringsprosenten og vil redusere saksbehandlingstiden. Begge tiltakene er igangsatt og ytterligere tiltak vil bli vurdert fortløpende.

Videre påpekte Riksrevisjonen at det er behov for en helhetlig prioritering av straffesaker mellom de geografiske og funksjonelle enhetene i politidistriktene. Rammer og retningslinjer for etablering av nye politidistrikter og Nasjonal straffesaksinstruks har vært styrende for distriktenes organisering av straffesaksbehandlingen. Politidirektoratet er kjent med at noen distrikter har laget egne saks- og trekkinstruks, og at noen distrikter har omorganisert etter etableringen av nye politidistrikter. POD har ikke vurdert om hvert enkelt distrikt har en hensiktsmessig, helhetlig prioritering mellom geografiske og funksjonelle enheter, da dette anses å tilligge den enkelte politimester. POD følger straffesaksavviklingen i det enkelte politidistrikt, med tilhørende resultatoppfølging og dialog med distriktets ledelse.

Riksrevisjonen gav kritikk til politiet for at planlegging for disponeringen av operativt personell ikke fungerer som den skal, og felles tjenestekontor, som skal planlegge og disponere operative ressurser, har liten kapasitet og mangler kompetanse.

Politiet har iverksatt flere tiltak for å bøte på utfordringene som Riksrevisjonen påpeker om tjenesteplanlegging, herunder metodisk arbeid med felles retningslinjer og kompetansehevende tiltak. Det er tettere samarbeid mellom enhetene for erfaringslæring på tvers i etaten. Et viktig prinsipp for å disponere operative ressurser på en best mulig måte er at endringer (overtidsarbeid og fravær) føres i sanntid. Enhetene har over tid jobbet aktivt med dette, og sanntidsføringen har økt betraktelig siden 2018.

Figur 15: Utvikling i sanntidsføring

Riksrevisjonen mener det er sterkt kritikkverdig at antall oppdrag med prioritet 2, det vil si oppdrag som skal ressurssettes ved kapasitet, blir ressursatt i betydelig mindre grad enn tidligere. Riksrevisjonen har her tatt utgangspunkt i data fra Politioperativt system (PO), som først og fremst er en vaktjournal og loggføringsverktøy. PO er derfor i begrenset grad egnet for statistikkformål. I tillegg har politiets registreringspraksis endret seg i løpet

av Riksrevisjonens undersøkelsesperiode. Oppdrag som gis prioritet 2 omfatter et bredt spekter av hendelser fra mindre ordensforstyrrelser, tyverier, kontroll av biler og personer til mer alvorlige forhold. Det brede spekteret av oppdrag med prioritet 2 forutsetter en konkret vurdering av hvordan oppdraget skal løses avhengig av situasjonen.

For å imøtegå de påpekte utfordringene med gamle og ustabile IKT-systemer i politiet, har politiet startet prosessen med å endre arbeidsmetodene for raskere å kunne ta i bruk nye løsninger gjennom en mer smidig utviklingsmetodikk – ofte omtalt som produktorientert utvikling. Gjennom den nye måten å arbeide på, vil det gå kortere tid fra et behov er avdekket til en løsning gir verdi for brukeren. Produktorientert utvikling vil følgelig bidra til å redusere politiets etterslep med henhold til å skifte ut og fornye gamle og ustabile IKT-systemer. Et eksempel på et område Politiet har valgt å prioritere har blitt gitt benevnelsen *Fra hendelse til avgjort sak*, og på sikt vil denne prioriteringen bidra til at to store sentrale, men gamle løsninger vil bli erstattet, bygget på ny teknologi og med et brukergrensesnitt tilpasset brukerne.

Politiet har fulgt opp Riksrevisjonens merknader om begrenset handlingsrom for politimesterne, ved å ha en bevisst tilnærming til å vri virksomhetsstyringen gjennom 2022 mot en mer effektbasert styring og i størst mulig grad tildele budsjettmidler uten bindinger til konkrete aktiviteter. Blant annet ble et stort mindreforbruk overført fra 2021 til 2022 uten ytterligere føringer. Innføringen av en objektiv ressursallokeringsmodell for politidistriktene har også bidratt til å balansere ulike lokale hensyn ved å måle det relative ressursbehovet i hvert distrikt, bl.a.: straffesaker, oppdrag, geografi, kjøreavstander, demografi, EBA-kostnader og særskilte oppgaver- og ansvar

Måltall om politidekning i tildelingsbrevet, som Riksrevisjonen viser til at begrenser handlingsrommet, er fjernet i 2022. Det har likevel kommet til andre, og kanskje også sterkere, føringer om politibemanning og lokal tilstedeværelse. Det kan derfor ikke sies at handlingsrommet er økt.

Arbeidsmiljø, sykefravær og ledelse

Uønsket seksuell oppmerksomhet

I november 2020 gjennomførte politiet en arbeidsmiljøundersøkelse for å få kartlagt forholdene i hele etaten. Den viste at 904 personer, 6,6 % av etatens ansatte, hadde opplevd uønsket seksuell oppmerksomhet i 2020. Selv om mobbing og trakassering har stått på agendaen i flere år, så ble det igangsatt flere tiltak etter undersøkelsen som fortsatte i 2022.

I politiets overordnede HMS-handlingsplan for 2022, var fokus på uønsket seksuell oppmerksomhet satt opp som delmål 1 av 3 delmål. Delmål 1 var som følger: Ingen skal

utsettes for mobbing, trakassering (herunder også seksuell trakassering) diskriminering eller annen uønsket atferd. I hvert HAMU ble status på tiltak knyttet til delmål presentert. Alle enheter hadde også lokale tiltak knyttet til delmålet. I HAMU 4/2022 ble delmålet videreført til 2023.

Alle enheter har rapportert på deres tiltak i PSV og rapporteringen viser at det har vært et høyt fokus på temaet. Uønsket seksuell oppmerksomhet er fortsatt en del av ledersamtaler og styringsdialogen internt i politiet.

Holdningskampanjer og dilemmatrening har blitt gjennomført og temaet har vært oppe jevnlig i HMS-ledernetverket i etaten der også hovedverneombudet har deltatt.

Oslo politidistrikt utarbeidet en holdningskampanje høsten 2022, der de har fått utarbeidet fire filmer som bygger på den sentrale kampanjen i 2021 og 2022. Filmene er supplert med oppgaver for dilemmatrening samt en dreiebok for hvordan dette skal gjennomføres. Oslo politidistrikt sitt opplegg er blitt nasjonal og har blitt gjennomført i Nasjonal ledergruppe. Alle enheter skal gjennomføre dette i løpet av januar 2023.

I mars 2023 vil det gjennomføres en ny arbeidsmiljøundersøkelse angående uønsket seksuell oppmerksomhet. Når den er gjennomført vil man få et sammenligningsgrunnlag for hvilken effekt tiltakene i 2021 og 2022 har hatt.

Lærlinger

Etaten har gjennom 2022 hatt 27 lærlinger, innenfor flere fagområder; service- og administrasjon, kjøkken, laboratoriefag, mediegrafikk m.fl. Blant lærlingene har noen avlagt fagprøve i 2022, mens majoriteten har kontrakter som strekker seg inn i 2023, og videre til 2024. Det er kun få enheter i etaten som ikke har hatt lærlinger gjennom året. Enheter som har vurdert å ta inn lærlinger, men ikke fått rekruttert, rapporterer at det er forsøkt å rekruttere lærlinger, men at opplæringskontoret (OK stat) ikke har hatt tilgjengelige kandidater, eller at kandidater som har fått tilbud om plass av ulike grunner har trukket seg. Tilbakemeldingene fra enhetene som har lærlinger er at ordningen oppleves som lærerik og givende, samtidig som den tidvis er krevende. Dette skyldes hovedsakelig tilgangen på lærlinger, og i mindre enheter kapasiteten til å kunne følge opp. Det planlegges i flere enheter oppstart for nye lærlinger i løpet av våren 2023, og POD oppfordrer samtlige enheter til å fortsette arbeidet med å rekruttere og vurdere å ta inn flere lærlinger, og å se på hvorvidt man kan tilby lærlingplasser innenfor flere fagområder.

Turnover

Andelen fast ansatte som har valgt å fratrukke sin stilling grunnet overgang til annen virksomhet utenfor etaten beskrives som turnover³².

Turnoveren i 2022 er betydelig høyere enn for tidligere år – målt siden 2013. Den er likevel på et lavt nivå totalt sett. Siden kategorien for påtale er endret ved inngangen til 2022, kan det være en årsak til at turnovertallene har økt.

Turnover for politiutdannede er betydelig lavere enn for øvrige ansattgrupper. Det er kun beregnet turnover for de som slutter og forlater etaten. Det er videre et betydelig antall medarbeidere i løpet av et år som søker seg over til en stilling i en annen enhet i politiet som ikke fremkommer av statistikken Dette gjelder særlig politiutdannede.

³² Medarbeidere som har sagt opp sin stilling for å tiltre stilling i PST er her telt som fratrukkte i politiet.

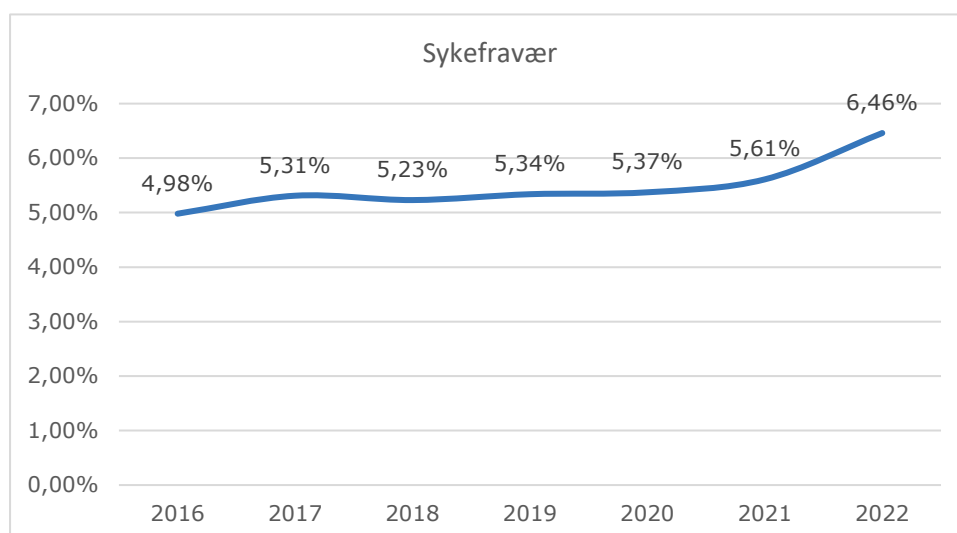
I de tre nordligste politidistriktene har man over tid hatt høy intern turnover, og det er identifisert en moderat risiko for at dette går på bekostning av tjenesteleveransene på nåværende tidspunkt. Det er etablert en arbeidsgruppe for å se på tiltak for å bedre situasjonen.

Tabell 11: Turnover i politiet, alle stillingskategorier³³	Politi	Jurist	Sivil	Total
2018	0,85 %	4,24 %	4,03 %	2,17 %
2019	0,98 %	5,79 %	5,37 %	2,80 %
2020	1,06 %	5,56 %	4,46 %	2,44 %
2021	0,99 %	5,07 %	4,76 %	2,48%
2022	1,59%	6,19%	5,33%	3,14%

Sykefravær

Sykefraværet for 2022 (6,46%) øker sammenlignet med både 2021 (5,61%) og 2020 (5,37%) og de foregående fem årene. Generelt i Norge var sykefraværet i 2022 på 6,8%. Sykefraværet i 2022 var preget av mye korona- og influensa, særlig på starten av året. Sammenligner man sykefraværet gjennom året med tidligere år, må man tilbake til svineinfluensaen for å finne et like høyt nivå.

Det er normale sesongvariasjoner i sykefraværet og i perioder hvor det er høy smitte i samfunnet gir det også utslag på sykefraværet i politiet. Det er en klar forskjell mellom kvinner og menn hva angår sykefravær: kvinner har ca. 60% høyere fravær. Det har vært et høyt arbeidspress i 2022, noe som kan forklare korttidsfraværet som har økt fra 1,24-1,35% de siste fem årene til 1,85% i 2022. Når korttidsfraværet øker skyldes det ofte forhold på arbeidsplassen og det er noe hovedarbeidsmiljøutvalget i etaten ønsker å se nærmere på.

Figur 16: Utvikling i sykefraværet 2016-2022

³³ Andel er beregnet av antall som får lønn pr. 31.12. eks. medarbeidere i foreldrepermisjon. Vikarer og midlertidige stillinger er telt med.

Mangfold

Politiet har en rolle i å beskytte alle grupper i samfunnet. For en god oppgaveløsning og for å skape legitimitet blant alle grupper i befolkningen er det viktig at politiet speiler befolknings sammensetningen.

Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025) ble ferdigstilt i juni 2022. Handlingsplanen er en tydelig satsing på mangfoldsfeltet i politiet. Mangfold i politiet handler om deltakelse og legitimitet, men også om verdiskaping og ressursutnyttelse. Det skal jobbes aktivt og målbevisst for å styrke tilliten mellom politiet og befolkningen, samt ivareta de ansatte. Innbyggerne skal ha tilgang til tjenester av like god kvalitet tilpasset den enkelte. Kompetanse og kunnskap om mangfold er en forutsetning for at politiet skal kunne levere likeverdige tjenester til alle grupper i samfunnet, samt for å kunne tilrettelegge for ansatte og anvende de ansattes kompetanse på en best mulig måte.

Det er utarbeidet en egen rapport som redegjøres for tiltak og aktiviteter på feltet, både nasjonalt og i regi av politidistrikter og særorgan i politiet. Rapporten følger som vedlegg 3.

Kompetanse- og lederutvikling

I 2022 var 11 politidistrikt/særorgan i gang med ledergruppeutvikling i totalt 37 ledergrupper. Politiets egne ressurspersoner har fått opplæring i ledergruppeutvikling og deltar i utviklingsarbeidet. Det er opprettet et nettverk for erfaringsdeling, sparring og faglig påfyll.

Det er utarbeidet et helhetlig konsept for lederutvikling og -opplæring i politiet. Målgruppen er ledere i førstelinjen, og overordnet tema er hverdagsledelse. Konseptet legger opp til å bruke lokale ressurspersoner i utviklingsarbeidet. Ønsket effekt er tydelige og trygge ledere som oppnår resultater gjennom sine medarbeidere. Det skal være tydelig i førstelinja hva som er ønsket atferd i politiet.

V

VURDERING AV
FRAMTIDSUTSIKTER

5. Vurdering av framtidsutsikter

Politiets mulighet til å løse samfunnsoppdraget i tiden framover vil påvirkes av høy utviklingstakt innen teknologi, internasjonal politikk og sikkerhetspolitisk situasjon, økonomi og sosiale forhold, inkludert innbyggernes krav til tilgjengelighet og brukerorientering.

Disse utviklingstrekkene utfordrer politiets oppgaveløsning på en rekke måter, men den viktigste konsekvensen vi ønsker å trekke frem her, er et kritisk behov for å øke takten på IT-utviklingen fremover. Dette er avgjørende for å sikre god operativ evne, mer effektiv bekjempelse av kriminalitet, og for å få bedre publikumstjenester. Hvis arbeidet med å øke utviklingstakten ikke får tilstrekkelig finansiering og prioritering, vil dette dermed kunne true politiets oppdragsløsning for alle de prioriterte oppgavene framover.

I tillegg til behov for økt takt på IT-utvikling, vil politiet ha behov for intensivt samarbeid med andre aktører både nasjonalt og internasjonalt for å kunne møte utfordringsbildet på en god og effektiv måte.

Endrede kriminalitets- og sikkerhetsutfordringer

Russlands angrepskrig mot Ukraina utgjør et tidsskille. Den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa er ustabil og uforutsigbar, og den kan bli langvarig. Både krigen, den økende rivaliseringen mellom stormaktene og den generelle internasjonale politiske utviklingen kan føre til flere sikkerhetstruende hendelser og sammensatte virkemiddelbruk mot norske mål, og svekke nasjonal sikkerhet i Norge og vitale norske interesser. Politiet må legge mer vekt på å håndtere scenarier der Norge blir utsatt for sammensatte trusler. Det er stor usikkerhet rundt den videre utviklingen i den sikkerhetspolitiske situasjonen, men det er sannsynlig at den vil påvirke politiets oppgaveløsning i lang tid fremover. Det er en hovedprioritet for politiet å bidra til god håndtering av den usikre sikkerhetspolitiske situasjonen.

Som følge av krigen i Ukraina forventer vi høy migrasjon de neste årene. Omfanget av sekundærmigrasjon, det vil si at ukrainere som har flyktet til et land i Europa reiser videre til Norge, kan medføre vesentlig flere migranter til Norge enn forventet, drevet av håp om gode levevilkår og reisefrihet i Europa. Migrantene fra Ukraina har så langt godt dokumentert identitet, synes å integreres godt, og har til nå ikke ført med seg vesentlige kriminalitetsutfordringer. Samtidig er det et vedvarende høyt migrasjonstrykk til Europa fra land utenfor Europa, både over Middelhavet og øvrige tradisjonelle ruter.

Samtidig har politiet har over flere år pekt på at kriminalitet i det digitale rom vil utgjøre en alvorlig trussel i samfunnet fremover. Løsepengevirus rettet mot bedrifter og virksomheter anses som den største kriminalitetstrusselen mot IKT-sikkerhet og digital infrastruktur. Det er

sannsynlig at virksomheter med samfunnskritiske funksjoner vil rammes av løsepengevirus. Kriminalitet mot datasystemer motivert av Russlands krig mot Ukraina vil fortsette. Vi forventer også datatyverier fra private og offentlige virksomheter. Vi ser sterk vekst i blant annet nettsvindel og bedragerier. Ny teknologi, som kunstig intelligens, tas nå i bruk i større omfang av kriminelle. Politiet forventer at teknologien vil utnyttes i stort omfang av kriminelle nettverk, og statlige aktører, på flere områder fremover. Det er viktig at politiet har kapasitet til å drive analyse, etterretning og etterforskning innenfor etatens ansvarsområde.

I politiets trusselvurdering 2023 beskriver vi det komplekse og brede trusselbilde vi står overfor. Vi forventer at den organiserte kriminaliteten i 2023 vil bli mer uoversiktlig og får et ytterligere profesjonelt preg, at kriminelle nettverk som styres fra utlandet vil dominere narkotikamarkedet i Norge, og at konfliktbildet innen kriminelle gjenger sannsynlig vil føre til alvorlige voldshendelser. Vi forventer også at vold begått av personer med alvorlige psykiske lidelser og problematisk rusmiddelbruk vil fortsette å utgjøre en betydelig trussel, hvor enkelte hendelser vil medføre tap av liv. Politiet skal ivareta offentlig ro, orden og demokratiske verdier, og forebygge og håndtere kriminalitet som truer ytringsfriheten og individets bevegelses- og handlefrihet.

Kritisk behov: Plattformer for effektivt politiarbeid

Trusselen i det digitale rom utfordrer politiets virkemidler og evne i vesentlig grad. Ifølge politiets innbyggerundersøkelse er innbyggernes opplevde digitale trygghet vesentlig lavere enn den opplevde fysiske tryggheten. Hvis politiet skal evne å møte et kriminalitetsbilde med høy teknologisk utviklingstakt, er det avgjørende at også etaten greier å øke tempoet i egen IT-utvikling. Dette er nødvendig både for at politiet skal kunne arbeide effektivt og bruke arbeidskraften på å faktisk forebygge og håndtere kriminalitet – men også for å sikre stabil og sikker drift av politiets operative systemer.

Teknologiutviklingen går i dag så raskt at det ikke lenger er tilstrekkelig med periodiske løft av den teknologiske infrastrukturen. For å kunne tilby plattformer for effektivt politiarbeid, kreves det kontinuerlige og varige investeringer.

Store deler av infrastrukturen til politiet oppfyller ikke dagens krav til en moderne plattform, og infrastrukturen er ikke dimensjonert hverken for å tåle den belastningen et stadig økende behov for nye tjenester vil medføre, eller for å imøtekomme krav til sikkerhet. Et viktig grep vil derfor være å erstatte utdatert og sårbar infrastruktur, for på den måten å ta ned risiko. Dette vil bidra til å øke evnen til oppdragsløsning både når det gjelder de sikkerhetspolitiske utfordringene, og de komplekse kriminalitetstypene beskrevet over.

Behov for nasjonalt og internasjonalt samarbeid

Forventet utvikling i kriminalitetsbildet og den sikkerhetspolitiske situasjonen fordrer også velutviklede samarbeidsmekanismer mellom politiet og andre aktører, både nasjonalt og internasjonalt. Dette gjelder enten det dreier seg om å forebygge eller håndtere voldspotente psykisk syke, eller kompleks, organisert cyberkriminalitet.

Forebygging er et ansvar som ligger til en rekke aktører på tvers av samfunnssektorer. Politiet må samarbeide aktivt med andre offentlige aktører, næringsliv, frivillige organisasjoner og sivilsamfunnet for øvrig. Dette gjelder både i møte med internasjonale og nasjonale utfordringer, og i møte med utfordringer i det enkelte lokalsamfunn.

Bruk av sammensatte virkemidler kan utfordre en god felles situasjonsforståelse mellom sektorer, mellom nasjonale myndigheter, og mellom lokale myndigheter og andre aktører, for eksempel ansvarlige for kritisk infrastruktur. Politiet, Etterretningstjenesten, NSM og PST har etablert nasjonalt etterretnings- og sikkerhetssenter (NESS). Her skal vi samarbeide for å

styrke den nasjonale evnen til å oppdage og forstå sammensatte trusler. Senteret bygger videre på det forsterkede samarbeidet som ble etablert mellom PST og politiet i februar 2022, og skal bidra til god beslutningsstøtte til myndighetene.

En betydelig og økende del av den alvorlige kriminaliteten i Norge har et internasjonalt tilsnitt, enten kriminaliteten blir gjort helt eller delvis av utenlandske borgere i Norge eller av personer fra utlandet. Dagens sikkerhetspolitiske situasjon og de nasjonale og europeiske trusselvurderinger, underbygger at den alvorlige kriminaliteten i større grad enn tidligere er grenseløs. For å kunne forebygge og bekjempe alvorlig samfunnsskadelig kriminalitet og forebygge terror, er norsk politi særlig avhengig av et godt utviklet internasjonalt politi- og grensesamarbeid. Det europeiske politisamarbeidet fremstår som det viktigste samarbeidet gjennom vår tredjelandsavtale med Europol. Schengensamarbeidet og -forpliktelser i politi- og grensesamarbeidet er vesentlig for forebygging og bekjempelse av organisert kriminalitet, terror og ulovlig migrasjon, herunder norsk bidrag til og deltagelse i den Europeiske grense og kystvakt/Frontex.

Digitalt skifte

Innbyggernes forventninger om mer sammenhengende offentlige tjenester og mulighetene som følger med den teknologiske utviklingen stiller store krav til offentlig sektor. Digitalt skifte – det vil si innføring av ny teknologi som fører til store endringer i hvordan politiet opererer og leverer verdi til innbyggerne – er et nødvendig virkemiddel for å møte utfordringene.

Endringer i styring, finansiering og arbeidsprosesser

Teknologi er en integrert del av tjenestene politiet leverer, men fremover vil omfanget øke. Det og vil blant annet medføre justeringsbehov i styringsstruktur, roller, ansvar og fullmakter, finansiering, ambisjoner, samhandlingsmodeller. Det er en radikal endring som treffer hele politiet, og handler vel så mye om ledelse, kompetanse og kultur, som teknologi. Effektive digitale tjenester – med for eksempel deling av data mellom virksomheter – vil utfordre dagens regelverk. Å sikre endring av regelverk i tråd med behov tidlig nok, er en stor utfordring. Et av tiltakene innenfor den digitale transformasjonen er etableringen av produktområder og tverrfaglige utviklingsteam. Moderne digital produktutvikling er et sett fag og metoder for å raskt tilpasse seg brukernes endrede digitale behov gjennom utvikling i tverrfaglige team. Tverrfagligheten synliggjør behovet for ny kapasitet og kompetanse, spesielt innenfor jus, dataanalyse, design og politifag.

Fra IT som hjelpemiddel til IT som virkemiddel for å skape verdi

Det er kritisk nødvendig å øke takten på IT-utviklingen fremover. Både for å sikre god operativ evne, mer effektiv bekjempelse av kriminalitet og for å få bedre tjenester til innbyggerne. Det er risiko for manglende fremdrift og økt sårbarhet dersom arbeidet ikke får tilstrekkelig finansiering og prioritering.

Tradisjonelt sett har utvikling av IT i politiet vært preget av periodiske løft, finansiert gjennom store satsinger, og fokuset har vært å levere IT som hjelpemiddel til ansatte i politiet.

Innbyggere og virksomheter forventer å møte et politi som er både fysisk og digitalt tilgjengelig. Det innebærer at politiet må vurdere hvilke tjenester det er hensiktsmessig å tilby henholdsvis fysisk og digitalt. Noen tjenester krever fysisk tilstedeværelse, andre tjenester kan leveres med et digitalt førstevalg. I tillegg må det vurderes om det er tjenester som lar seg automatisere. Dette kan medføre at deler av politiets tjenesteproduksjon som i dag skjer i distrikter og særorgan, i fremtiden vil skje maskinelt. At IT går fra å være et hjelpemiddel til selve virkemiddelet for å skape verdi, omtales gjerne som en digital transformasjon.

Samtidig skal politiets medarbeidere til enhver tid ha gode, situasjonstilpassede digitale verktøy som sikrer effektiv oppgaveløsning.

IT blir gjerne ansett som en kostnad som virksomheter må håndtere og begrense. I dagens digitale økonomi må IT være en integrert del av enhver virksomhet, også i politiet - og må derfor betraktes mer som en langsiktig investering enn som en årlig kostnad.

Det har vært ulike strategier opp gjennom årene knyttet til bruk av markedet. Dette har medført at politiet i dag står i en situasjon hvor etaten i større grad er avhengig av eksterne leverandører enn det som er ønskelig. Politiet skal ta et større eierskap til egen utvikling. Det vil på sikt gi et større handlingsrom, både teknologisk og økonomisk. Samtidig vil ikke kostnaden bli lavere enn den er i dag fordi det digitale utgjør en stadig større del av politiets virksomhet.

Brukerne i sentrum

For å kunne tilby gode og relevante tjenester må politiet utvikle seg i takt med samfunnet og endringer i innbyggernes og samarbeidsaktørers forventninger. Politiet er også del av en trend der brukerbehov i større grad settes i sentrum i utvikling av offentlige tjenester. I 2022 har politiet iverksatt flere tiltak for å møte innbyggernes behov på en bedre måte. Det gjelder blant annet utvikling av www.politiet.no som én digital selvbetjeningskanal, utvidelse av ordningen for nettpatroljen i politiet og andre kontaktpunkter for publikums møte med politiet (jf. programmet "Ved første kontakt"). Det stilles andre krav til både tjenestenes tilgjengelighet og brukervennlighet enn tidligere, noe som medfører behov for å tenke nytt om tilgjengelighet, tilstedeværelse og organisering av polititjenestene. I årene fremover vil politiet arbeide med kontaktpunkter mot næringslivet og andre samhandlingsaktører.

Politiets kompetansebehov

De siste årene har politiet styrket den lokale tilstedeværelsen ved å tilføre nye årsverk til de geografiske driftsenhetene, primært i form av politistillinger. Etaten er underlagt føringer og krav som binder kapasitet til politistillinger, påtalejurister og stillinger innen sivil rettspleie. Dette gjør det utfordrende å endre sammensetningen av kompetanse etter behov og særskilt å rekruttere spesialisert kompetanse. Samtidig blir samfunnet stadig mer komplekst og endringer skjer raskt. Det er en risiko for at kompetansesammensetningen svekker politiets evne til å forstå, forebygge og løse alvorlig kriminalitet, både i det digitale og fysiske rom, i tiden fremover. Tilliten til politiets evne til å bekjempe digital kriminalitet er lav. Etterforskning av kriminalitet i det digitale rom, økonomisk kriminalitet og alvorlig organisert kriminalitet krever en dreining av kompetansen i politiet.

Økonomisk fremtidsbilde

Politiet er tilført betydelige midler de senere årene. Forventninger til fremtidig makroøkonomisk utvikling tilsier lavere – hvis noen – budsjettvekst og mindre rom for større satsinger kommende år. Politiet må være forberedt på å møte kutt, omprioriteringer og andre øremerkinger innenfor eksisterende rammer samtidig som andre områder uten tilførsel av ressurser også skal prioriteres. Gitt den sikkerhetspolitiske situasjonen og budsjetttrammer og føringer for 2023, vil det være svært krevende for politiet å levere på både å opprettholde og utvikle publikumstjenester, bekjempe den alvorlige kriminaliteten, møte den digitale kriminaliteten og samtidig modernisere politiets teknologiske grunnmur og ivareta digital sikkerhet. I tillegg kommer politiske krav og forventninger om et mer desentralisert fysisk tjenestetilbud og økt lokal tilstedeværelse. Det vil være behov for tydelige prioriteringer – som ligger fast over tid for å kunne bygge robuste kapabiliteter. En eventuell betydelig ressurstilførsel til lokal

tilstedeværelse og generalistrollen vil utfordre den spesialiseringen og oppbygging av kvalitative gode fellesenheter som er gjort de siste årene.

Politiet vil ha kontinuerlig fokus på tiltak for effektivisering og realisering av gevinster, men rommet for effektivisering begrenses i sterk grad av strenge politiske krav til at etaten ikke skal sentraliseres, av krav om fysisk tilstedeværelse og av krav til sammensetning av kompetanse.

VI

ÅRSREGNSKAPET

6. Årsregnskapet 2022

Ledelsens kommentar til årsregnskapet 2022

Formål

Politi- og lensmannsetaten er en virksomhet underlagt Justis- og beredskapsdepartementet.

Etaten utgjør et sentralt ledd i samfunnets samlede innsats for å skape trygghet for den enkelte og sikre fellesskapets interesser. Med døgkontinuerlig tjeneste, beredskapsressurser, mobilitet og desentralisert lokalisering er politiet et av fellesskapets viktigste redskaper i arbeidet for et trygt samfunn. Politiet har også ansvaret for flere forvaltningsoppgaver og sivil rettspleie.

Bekreftelse

Årsregnskapet for 2022 er avgitt i samsvar med de statlige regnskapsstandardene (SRS). Relevante styrende dokumenter er Reglement for økonomistyring i staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten, med tilhørende rundskriv samt Bevilgningsreglementet.

Det bekreftes at årsregnskapet gir et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger og av regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler, gjeld og mellomværende med staten.

Mellomværende med statskassen per 31. desember 2022 utgjorde 681 mill. kroner. Dette består i hovedsak av avsatt pensjonspremie for 6. termin og tilleggsfaktura, samt skyldig skattetrekk.

Vurderinger av vesentlige forhold

Tildeling og mindreutgift i 2022

Politi- og lensmannsetatens samlede tildeling var i 2022 om lag 23,9 mrd. kroner (kap. 400, 440, 442 og 448). I tillegg mottok politiet refusjoner fra folketrygden. Mottatte og avgitte belastningsfullmakter samt inntekter knyttet til bl.a. utførte politioppdrag og salg av utstyr påvirket også politiets totale disponible ramme i 2022.

Det er i 2022 en overførbar mindreutgift på om lag 355 mill. kroner som søkes overført til 2023, jf. note B. Mindreutgift under kap. 440, post 01 Driftsutgifter utgjør 165 mill. kroner. Hovedårsaken til mindreforbruket er tildelinger som kom sent på året, samt kostnader som er påløpt i 2022, men først utbetalt i 2023. Politiet fikk overført 1 667 mill. kroner mindreforbruk fra 2021 til 2022. Videre har politiet fått økte tildelinger gjennom året for å håndtere den økte usikkerheten rundt sikkerhetssituasjonen som følge av krigen i Ukraina.

Leverandører har som følge av pandemisituasjonen hatt utfordringer med sine leveranser og planlagte anskaffelser ved inngangen til året. Fra våren 2022 har aktivitetsnivået vært mer normalisert og reiser, kurs og møtevirksomhet har tatt seg opp.

Driftskostnader

Samlet utgjør driftsutgifter 23,4 mrd. kroner i 2022.

Den største utgiftsposten for politiet er knyttet til utbetalinger til lønn. I 2022 utgjorde lønnsutbetalinger (inkl. arbeidsgiveravgift, pensjonsutgifter, refusjoner og andre ytelser) om lag 17 mrd. kroner, noe som utgjør om lag 72,7 % av driftsutgiftene i 2022. I politidistriktene utgjør personellutgifter om lag 80 % av totale driftsutgifter. Gjennomsnittlig lønnsutgifter per

årsverk utgjorde 967 070 kroner i 2022, dvs. en økning sammenlignet med 2021 tilsvarende om lag 7,7%.

Andre utbetalinger til drift utgjør om lag 5,5 mrd. kroner i 2022, jf. note 5. Av dette er om lag 2,1 mrd. kroner knyttet til utgifter til eiendom, bygg og anlegg (EBA). Sammenlignet med 2021 har det vært en netto økning i EBA-utgifter tilsvarende om lag 310 mill. kroner. Det har vært en økning både i husleie- og strøm- og strømutgifter og utgifter til vedlikehold av bygg og anlegg.

Driftsinntekter

Samlet utgjør inntekter fra drift om lag 1 369 mill. kroner i 2022.

Gebyrinntekter utgjorde i 2022 om lag 1 068 mill. kroner, en økning tilsvarende om lag 321 mill. kroner sammenlignet med 2021. Aktiviteten knyttet til pass har økt sammenlignet med 2021 og utgjør 280 mill. kroner av økningen.

Inntekter fra tilskudd og overføringer utgjør om lag 109 mill. kroner i 2022, en økning tilsvarende om lag 34 mill. kroner fra 2021. Tilskudd fra EU er redusert med om lag 5 mill. kroner sammenlignet med 2021, mens tilskudd fra andre statlige virksomheter har økt med om lag 40 mill. kroner.

Øvrige salgs- og leieinntekter utgjør om lag 181 mill. kroner, en økning med om lag 44 mill. kroner sammenlignet med 2021. Politihøgskolens virksomhet sto for 38,5 mill. kroner av salgsinntektene i 2022. I all hovedsak er dette knyttet til drift av overnatting og kantinedrift.

Balanse

Balansført verdi av varige driftsmidler er om lag 5,5 mrd. kroner i 2022. Tilgangen i året er 964 mill. kroner, og består i hovedsak av kjøretøy, teknisk utstyr og IKT utstyr.

Revisjonsordning

Regnskapet revideres av Riksrevisjonen og revisjonsberetning forventes innen 1. mai 2022.

Oslo 15.03.2023

Marie Benedicte Bjørnland

Politidirektør

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskap for statlige virksomheter er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet
- d) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "netto rapportert til bevilgningsregnskapet" er lik i begge oppstillinger.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Virksomheten har et unntak fra økonomiregelverket som gjelder bruk av kredittkort til uttak av kontanter i Kripos og Politiets Utlendingsenhet. Unntaket er gyldig til 31.12.2023.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke rapportert som en inntekt til statsregnskapet og derfor ikke vist som inntekt i artskontorrapporteringen.

Merverdiavgift

Politiet er registrert i merverdiavgiftsregisteret etter Merverdiavgiftslovens § 2-1. Det gjøres fradrag for inngående avgift på varer og tjenester som omsettes til andre. For resten av sin virksomhet er politiet omfattet av nettoføringsordningen for staten.

Virksomhetsregnskapet

Virksomhetsregnskapet er satt opp i samsvar med de statlige regnskapsstandardene (SRS)

Transaksjonsbaserte inntekter

Transaksjoner resultatføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet. Inntekt resultatføres når den er opptjent. Inntektsføring ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet hvor overføring av risiko og kontroll er overført til kjøper. Salg av tjenester inntektsføres i takt med utførelsen.

Inntekter fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføring

Bruttobudsjetterte virksomheter har en forenklet praktisering av prinsippet om motsatt sammenstilling ved at inntekt fra bevilgninger beregnes som differansen mellom periodens kostnader og opptjente transaksjonsbaserte inntekter og eventuelle inntekter fra tilskudd og overføringer til virksomheten. En konsekvens av dette er at resultat av periodens aktiviteter blir null.

Kostnader

Utgifter som gjelder transaksjonsbaserte inntekter kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt.

Utgifter som finansieres med inntekt fra bevilgning og inntekt fra tilskudd og overføringer, kostnadsføres i samme periode som aktivitetene er gjennomført og ressursene er forbrukt.

Pensjoner

SRS 25 Ytelser til ansatte legger til grunn en forenklet regnskapsmessig tilnærming til pensjoner. Statlige virksomheter skal ikke balanseføre netto pensjonsforpliktelse for ordninger til Statens pensjonskasse (SPK).

Politiet resultatfører arbeidsgiverandel av pensjonspremien som pensjonskostnad. Pensjon kostnadsføres som om pensjonsordningen i SPK var basert på en innskuddsplan.

Fra 2022 har SPK lagt om pensjonspremiemodellen for statlige virksomheter. Fra 1. januar 2022 betaler Politiet en virksomhetsspesifikk hendelsesbasert arbeidsgiverandel som del av pensjonspremien. At premien er virksomhetsspesifikk, betyr at den beregnes ut fra den enkelte virksomhets forhold, ikke for grupper av virksomheter samlet. At den er hendelsesbasert, betyr at den tar hensyn til de faktiske hendelser i medlemsbestanden i virksomheten, slik at

premiereserven er ajour i forhold til medlemmets opptjening. Medlemsandelen på 2 % av lønnsgrunnlaget er uendret.

Leieavtaler

Alle leieavtaler behandles som operasjonelle avtaler og resultatføres.

Klassifisering og vurdering av anleggsmidler

Anleggsmidler er varige og betydelige eiendeler som disponeres av Politiet. Med varig menes utnyttbar levetid på 3 år eller mer. Med betydelig menes enkeltstående anskaffelser (kjøp) med anskaffelseskost på kr 50 000 eller mer. Anleggsmidler er balanseført til anskaffelseskost fratrukket avskrivninger.

Inventar, IKT-utstyr samt en del materiell og utstyr i Politiet med levetid på 3 år eller mer er balanseført selv om de enkeltvis har en verdi på under kr 50 000 da samlet verdi er vesentlig.

Varige driftsmidler nedskrives til virkelig verdi ved endret anvendelse eller utnyttelse, dersom virkelig verdi er lavere enn balanseført verdi.

Egenutvikling av programvare

Verdien av egne ansattes innsats (lønnskostnader) aktiveres ikke sammen med egenutviklet programvare, men resultatføres.

Klassifisering og vurdering av omløpsmidler og kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter anskaffelsestidspunktet. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmidler/langsiktig gjeld.

Omløpsmidler vurderes til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptakstidspunktet.

Beholdning av varer og driftsmateriell

Beholdninger omfatter driftsmateriell som benyttes i eller utgjør en integrert del av Politiet sin offentlige tjenesteyting. I Politiet gjelder dette materiell og utstyr som lagerføres på sentralt lager. Beholdninger av driftsmateriell er i all hovedsak verdsatt til anskaffelseskost.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er oppført i balansen til pålydende etter fradrag for estimert avsetning til forventet tap.

Statens kapital

Statens kapital utgjør nettobeløpet av virksomhetens eiendeler og gjeld, og fremgår i regnskapslinjen for avregninger i balanseoppstillingen. Bruttobudsjetterte virksomheter presenterer ikke konsernkontoene i Norges Bank som bankinnskudd. Konsernkontoene inngår i regnskapslinjen avregnet med statskassen.

Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten presenteres etter kontantprinsippet.

Statlige rammebetingelser

Selvassurandørprinsippet

Staten opererer som selvassurandør. Det er følgelig ikke inkludert poster i balanse eller resultatregnskap som søker å reflektere alternative netto forsikringskostnader eller forpliktelser.

Statens konsernkontoordning

Statlige virksomheter omfattes av statens konsernkontoordning. Konsernkontoordningen innebærer at alle innbetalinger og utbetalinger daglig gjøres opp mot virksomhetens oppgjørskontoer i Norges Bank.

Virksomheten tilføres ikke likvider gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. For bruttobudsjetterte virksomheter nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto i Norges Bank ved overgang til nytt regnskapsår.

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2022

Kapittelnavn	Post	Postekst	Note	Samlet tildeling**	Regnskap 2022	Merutgift (-) og mindretgift	Postert på avgitte belastningsfullmakter*	Avvik fra tildeling
Politiet	01	Driftsutgifter	A,B	22 236 979 350	22 032 702 128	204 277 222		
Politiet	22	Søk etter antatt omkomne	A,B	7 669 000	3 503 858	4 165 142		
Politiet	23	Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål	A,B	32 000 000	24 039 083	7 960 917		
Politiet	25	Variable utgifter ved ankomst, mottak og retur i politiets utlendingsfor	A,B	174 209 000	174 763 735	-554 735		
Politiet	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	A,B	367 622 155	208 671 497	158 950 658		
Politiet	48	Tildeling fra EUs grense- og visumfinansieringsordninger	A,B	65 142 000	63 487 611	1 654 389		
Politiet	70	Tilskudd	A	9 600 000	9 597 000	3 000		
Politiet	73	Internasjonale forpliktelser, mv.	A,B	294 662 000	285 533 953	9 128 047		
Politiet	74	Midlertidig destruksjonspant for enkelte typer halvautomatiske rifler	A	0	16 000	-16 000		
Politihøgskolen	01	Driftsutgifter	A,B	669 627 000	673 289 710	-3 662 710		
Grensekommisæren	01	Driftsutgifter	A,B	6 372 000	6 328 235	43 765		
Justis- og beredskapsdepartementet	01	Driftsutgifter	B	6 154 000	5 315 773	838 227		
Justis- og beredskapsdepartementet	23	Spesielle driftsutgifter, forskning, evaluering og kunnskapsinnhenting	A,B	2 656 000	1 154 851	1 501 149		
Domstolene	01	Driftsutgifter	B	7 796 000	6 301 382	1 494 618		
Forliksråd og andre domsutgifter	01	Driftsutgifter	A,B	4 000 000	2 631 454	1 368 546		
Forliksråd og andre domsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	40 888 000	42 843 552	-1 955 552		
Politiets sikkerhetstjeneste	01	Driftsutgifter	B	8 539 000	8 421 768	117 232		
Særskilte straffesaksutgifter m.m.	01	Driftsutgifter	A,B	3 000 000	1 716 826	1 283 174		
Statens erstatningsansvar og Stortinget	71	Erstatningsansvar m.m.	B	0	7 438 133	-7 438 133		
Statens erstatningsansvar og Stortinget	72	Erstatning i anledning av straffeforfølgning	B	0	3 936 657	-3 936 657		
Utlendingsdirektoratet	23	Spesielle driftsutgifter, forskning, evaluering og kunnskapsinnhenting	B	450 000	310 123	139 877		
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet	01	Driftsutgifter	B	829 859	879 456	-49 597		
Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	Driftsutgifter		0	903 520 603			
				23 938 195 364	24 466 403 387			

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling**	Regnskap 2022	Merinntekt og mindreinntekt(-)	Postert på avgitte belastningsfullmakter*	Avvik fra tildeling
3400	Justis- og beredskapsdepartementet	01	Diverse inntekter	B	2 150 000	1 803 969	-346 031		
3440	Politiet	01	Gebyr - pass og våpen	A	724 352 000	707 265 180	-17 086 820		
3440	Politiet	02	Refusjoner mv.	A,B	175 443 000	170 430 174	-5 012 826		
3440	Politiet	03	Salgsinntekter	A,B	40 561 000	26 717 952	-13 843 048		
3440	Politiet	04	Gebyr - vaktsekskap og etterkontroll av deaktiverte skytevåpen	A,B	1 600 000	1 607 035	7 035	8 000	15 035
3440	Politiet	06	Gebyr - utlendingssaker	A,B	351 239 000	358 631 047	7 392 047		
3440	Politiet	07	Gebyr - sivile gjøremål	A,B	684 583 000	68 083	-684 514 917	685 372 305	857 388
3440	Politiet	08	Refusjoner fra EUs grense- og visumfinansieringsordninger	A	56 005 000	56 005 092	92		
3442	Politihøgskolen	02	Diverse inntekter	A,B	14 148 000	25 478 304	11 330 304		
3442	Politihøgskolen	03	Inntekter fra Justissektorens kurs og øvingssenter	A,B	10 901 000	12 635 376	1 734 376		
5605	Renter av statskassens kontantbeholdn	83	Av alminnelige fordringer		0	11 113	11 113		
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse		0	30 026 506			
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift		0	1 935 635 044			
<i>Sum inntektsført</i>					<i>2 060 982 000</i>	<i>3 326 314 875</i>			
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						21 140 088 512			
Deposita og avsetninger									
845004	Avsetninger i Svalbardregnskapet			C	4 000 000	730 700	-3 269 300		
<i>Sum netto rapportert direkte i kapitalregnskapet (gjennom S-rapport) til Svalbardregnskapet</i>						<i>730 700</i>			
Sum netto rapportert til bevilgnings- og kapitalregnskapet						21 140 819 212			
Deposita og avsetninger									
845004	Avsetninger i Svalbardregnskapet			C	4 000 000	730 700	-3 269 300		
<i>Sum netto rapportert direkte i kapitalregnskapet (gjennom S-rapport) til Svalbardregnskapet</i>						<i>730 700</i>			
Sum netto rapportert til bevilgnings- og kapitalregnskapet						21 140 819 212			
Kapitalkontoer									
60094201	Norges Bank KK /innbetalinger					2 311 475 525			
60094202	Norges Bank KK/utbetalinger					-22 771 294 436			
704475	Endring i mellomværende med statskassen					-681 000 301			
<i>Sum rapportert</i>						<i>-21 140 819 212</i>			
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)									
628004	Vega Kommune, leieboerinnskudd				2022	2021	Endring		
704475	Mellomværende med statskassen				800 000	800 000	0		
					-1 273 714 737	-592 714 436	-681 000 301		

*Merk at tilleggskolonnene er kun aktuelle for virksomheter som har avgitt belastningsfullmakt på *inntektskapittel*. Tilleggskolonnene skal utelates når det ikke er gitt slik belastningsfullmakt. Skraverte felt skal ikke fylles inn.

** Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter (gjelder både for utgiftskapitler og inntektskapitler). Se note B *Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år* for nærmere forklaring.

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
0400 23	970 000	1 686 000	2 656 000
0414 01		4 000 000	4 000 000
0414 21		40 888 000	40 888 000
0440 01	971 614 350	21 265 365 000	22 236 979 350
0440 22	7 669 000	0	7 669 000
0440 23	1 661 000	30 339 000	32 000 000
0440 25	3 008 000	171 201 000	174 209 000
0440 45	368 055 155	-433 000	367 622 155
0440 48	54 142 000	11 000 000	65 142 000
0440 70		9 600 000	9 600 000
0440 71		0	0
0440 73	242 870 000	51 792 000	294 662 000
0440 74		0	0
0442 01	16 397 000	653 230 000	669 627 000
0448 01	309 000	6 063 000	6 372 000
0466 01		3 000 000	3 000 000
	1 666 695 505	22 247 731 000	23 914 426 505
3440 01		724 352 000	724 352 000
3440 02		175 443 000	175 443 000
3440 03		40 561 000	40 561 000
3440 04		1 600 000	1 600 000
3440 06		351 239 000	351 239 000
3440 07		684 583 000	684 583 000
3440 08		56 005 000	56 005 000
3442 02		14 148 000	14 148 000
3442 03		10 901 000	10 901 000
	0	2 058 832 000	2 058 832 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastnings- fullmakter(-)	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
0440 01	5 %	204 277 222	-20 585 532	183 691 689	-18 848 839			164 842 850	1 063 268 250	164 842 850
0440 22	"kan overføres"	4 165 142		4 165 142				4 165 142	9 680 000	4 165 142
0440 23	5 %	7 960 917		7 960 917				7 960 917	1 516 950	1 516 950
0440 25	5 %	-554 735		-554 735				-554 735	8 560 050	-554 735
0440 45	"kan overføres"	158 950 658		158 950 658				158 950 658	199 216 000	158 950 658
0440 48	"kan overføres"	1 654 389		1 654 389				1 654 389	59 894 000	1 654 389
0440 73	"kan overføres"	9 128 047		9 128 047				9 128 047	367 521 000	9 128 047
0442 01	5 %	-3 662 710		-3 662 710	13 064 680			9 401 969	32 661 500	9 401 969
0448 01	5 %	43 765		43 765				43 765	303 150	43 765

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se årlig rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Opplysninger om avgitte belastningsfullmakter på inntektskapitler

Kapittel og post	Merinntekt og mindreinntekt (-)	Inntektsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakt er (+)	Merinntekt og mindreinntekt (-) etter avgitte belastningsfullmakter
344 004	7 035	8 000	15 035
344 007	- 684 514 917	685 372 305	857 388

Avgitt Regnskapsført pr.
31.12.2022

Oversikt belastningsfullmakter avgitt til andre virksomheter på kap.post 0440.01

		Avgitt	Regnskapsført pr. 31.12.2022	
Statens innkrevingsentral - SI - drift av PLØS, CI og RIM.	0440 01	1 750 000	1 529 376	Ref. brev av 5.1.23 23/3181-2
Riksadvokaten, overført fra Oslo politidistrikt	0440 01	1 350 000	1 432 468	Ref. brev av 11.1.22 20/147149-4
Politiets sikkerhetstjeneste - PST - Prosjekt Utviklingsporteføljen PNR	0440 01	22 700 000	17 623 688	Ref. brev av 30.5.22 22/18410-48
Statens pensjonskasse - erstatningsordningen	0440 01	3 000 000	-	Ref. brev av 23.9.22 22/179317-2
Sum 0440.01		28 800 000	20 585 532	

Avgitt Regnskapsført pr.
31.12.2022

Følgende midler er overført til Skatteetaten - SI

		Avgitt	Regnskapsført pr. 31.12.2022	
Gebyr etterkontroll deaktiverte skytevåpen	3440 04	500 000	8 000	Ref. brev av 7.1.22 22/4357-1
Ref samarbeidsavtale ang. innkreving (april 2013) - Namsmannen og bøter	3440 07	774 583 000	685 372 305	Ref. brev av 3.1.22 20/1690-3
Sum		775 083 000	685 380 305	

Oversikt belastningsfullmakter mottatt fra andre virksomheter			Regnskapsført pr.	
		Mottatt	31.12.2022	
Justis - og beredskapsdepartementet - kantinedrift	0400 01	5 219 000	4 468 659	Ref. brev av 24.1.22 22/567-GSØ
Dekning av lønnsutgifter ifm hospitering	0400 01	935 000	847 114	Ref. brev av 23.3.22 22/1084-TG
Justis - og beredskapsdepartementet - kantinedrift	3400 01	2 150 000	1 803 969	Ref. brev av 24.1.22 22/567-GSØ
Domstoladministrasjonen - prosjekt ESAS III	0410 01	6 196 000	6 301 382	Ref. belastningsfullmakt
PST - Politiets sikkerhetstjenester	0444 01	8 539 000	8 421 768	Dokumentasjon oppbevares hos PST pga. konfidensialitet
Utlendingsdirektoratet - UDI - prosjekt Ghana pilot	0490 23	445 461	310 123	Ref.brev av 2.5.22 22/07210-1
Bufdir - Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet - Kompetanseteam	0858 01	829 859	879 456	Ref. brev av 4.5.22 2019/56991-15
		24 314 320	23 032 471	

Andre tildelinger ihht. Tildelingsbrev 2022			Regnskapsført pr.	
		Bevilget	31.12.2022	
Forliksråd og andre domsutgifter	0414 01	<i>generell</i>	2 631 454	Ref. Tildelingsbrev 2022
Forliksråd og andre domsutgifter	0414 21	<i>generell</i>	42 843 552	Ref. Tildelingsbrev 2022
Særskilte straffesaksutgifter	0466 01	<i>generell</i>	1 716 826	Ref. Tildelingsbrev 2022
Statens erstatningsansvar og Stortingets rettfærdsvederlagsordning	0471 71	<i>generell</i>	7 438 133	Ref. Tildelingsbrev 2022
Statens erstatningsansvar og Stortingets rettfærdsvederlagsordning	0471 72	<i>generell</i>	3 936 657	Ref. Tildelingsbrev 2022

Mer- og mindreinntekter (-) i henhold til merinntektsfullmakt pr. 31.12.2022		
Refusjoner	3440 02	-5 012 826
Salgsinntekter	3440 03	-13 843 048
Gebyr - vaktelskaper	3440 04	7 035
Sum mindreinntekter 3440		-18 848 839
Politihøgskolen	3442 02	11 330 304
Politihøgskolen	3442 03	1 734 376
Sum merinntekter 3442		13 064 680

Kommentar til overføring av midler fra 2022 til 2023

For overføring av midler fra 2022 til 2023 er 5% regelen (5% av årets tildelinger) benyttet på alle poster, med unntak av 0440.22, 0440.45, 0440.48 og 0440.73. Post 0440.22, 0440.45, 0440.48 og 0440.73 er overført i sin helhet.

Note C del I Spesifisering av netto rapportert direkte i kapitalregnskapet (gjennom S-rapport) til Svalbardregnskapet etter kapittel og post

Utgiftskapittel i Svalbardregnskapet	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Regnskap 2022
0005	Sysselmannen (jf. kap. 3005)	01	Driftsutgifter	730 700
Sum utgiftsført i Svalbardregnskapet				730 700
Inntektskapittel i Svalbardregnskapet	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Regnskap 2022
Sum inntektsført i Svalbardregnskapet				0
Sum netto rapportert direkte i kapitalregnskapet (gjennom S-rapport) til Svalbardregnskapet				730 700

Note C del II Spesifisering av netto rapportert direkte i kapitalregnskapet (gjennom S-rapport) til Svalbardregnskapet etter art

	2022
Driftsinntekter rapportert til Svalbardregnskapet	
Sum innbetalinger fra drift	0
Driftsutgifter rapportert til Svalbardregnskapet	
Utbetalinger til lønn	157
Andre utbetalinger til drift	730 543
Sum utbetalinger til drift	730 700
Netto rapporterte driftsutgifter	730 700
Investerings- og finansinntekter rapportert til Svalbardregnskapet	
Sum investerings- og finansinntekter	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til Svalbardregnskapet	
Sum investerings- og finansutgifter	0
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter	0
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til	
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra Svalbardregnskapet	
Sum netto rapportert direkte i kapitalregnskapet (gjennom S-	730 700

Oppstilling av artskontorrapportering 31.12.2022

	31.12.2022	31.12.2021
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Innbetalinger fra gebyrer	1 067 571 346	745 999 506
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	106 418 570	74 540 716
Salgs- og leieinnbetalinger	181 222 693	134 292 433
Andre innbetalinger	14 650 644	19 580 807
<i>Sum innbetalinger fra drift</i>	1 369 863 253	974 413 462
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Utbetalinger til lønn	16 878 070 508	15 397 866 562
Andre utbetalinger til drift	5 561 733 397	4 628 251 391
<i>Sum utbetalinger til drift</i>	22 439 803 905	20 026 117 953
Netto rapporterte driftsutgifter	21 069 940 652	19 051 704 490
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Innbetaling av finansinntekter	9 936 380	1 532 598
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>	9 936 380	1 532 598
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Utbetaling til investeringer	1 130 059 186	607 049 547
Utbetaling av finansutgifter	3 283 701	4 833 750
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>	1 133 342 888	611 883 297
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter	1 123 406 508	610 350 699
Driftsinntekter krevd inn på vegne av andre statlige virksomheter		
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	5 957 420	2 559 925
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>	5 957 420	2 559 925
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		
Utbetalinger av tilskudd og stønader	9 613 000	9 934 638
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>	9 613 000	9 934 638
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler		
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)	24 069 087	23 440 878
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)	1 935 635 044	1 769 175 227
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)	903 520 603	690 145 257
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>	-1 056 183 528	-1 102 470 847
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet	21 140 819 212	18 566 959 055
Oversikt over mellomværende med statskassen		
	31.12.2022	31.12.2021
Fordringer på ansatte	4 833 007	4 678 151
Kontanter	8 869 688	4 961 532
Skyldig skattetrekk og andre trekk	-640 817 827	-586 653 511
Skyldige offentlige avgifter	-26 057 435	-5 231 427
Avsatt pensjonspremie til Statens pensjonskasse	-607 661 653	0
Mottatte forskuddsbetalinger	-7 918 573	-5 593 200
Lønn (negativ netto, for mye utbetalt lønn m.m.)	1 046 267	1 094 271
Differanser på bank og uidentifiserte innbetalinger	-1 763 370	-3 109 889
Avstemningsdifferanser	-4 244 839	-2 860 363
Sum mellomværende med statskassen	-1 273 714 736	-592 714 436

Resultatregnskap

	Note	31.12.2022	31.12.2021
Driftsinntekter			
Inntekt fra bevilgninger	1	22 043 135 165	19 920 605 981
Inntekt fra tilskudd og overføringer	1	109 014 060	75 291 176
Inntekt fra gebyrer	1	1 067 578 071	746 060 844
Salgs- og leieinntekter	1	181 210 150	136 849 346
Andre driftsinntekter	1	11 454 323	18 124 767
<i>Sum driftsinntekter</i>		<i>23 412 391 769</i>	<i>20 896 932 114</i>
Driftskostnader			
Varekostnader	10	109 792 530	-13 119 252
Lønnskostnader	2	17 015 589 353	15 509 646 747
Avskrivninger på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	3,4	805 512 813	787 567 108
Andre driftskostnader	5	5 488 071 563	4 609 536 394
<i>Sum driftskostnader</i>		<i>23 418 966 258</i>	<i>20 893 630 998</i>
Driftsresultat		-6 574 489	3 301 117
Finansinntekter og finanskostnader			
Finansinntekter	6	9 936 380	1 532 598
Finanskostnader	6	3 361 890	4 833 715
<i>Sum finansinntekter og finanskostnader</i>		<i>6 574 489</i>	<i>-3 301 117</i>
Resultat av periodens aktiviteter		0	0
Avregninger og disponeringer			
Driftsinntekter krevd inn på vegne av andre statlige virksomheter			
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Avgifter og gebyrer direkte til statskassen	8	5 957 420	2 559 925
Avregning med statskassen innkrevingsvirksomhet		5 957 420	2 559 925
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		<i>0</i>	<i>0</i>
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Tilskudd til andre	9	9 613 000	9 934 638
Avregning med statskassen tilskuddsforvaltning		9 613 000	9 934 638
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		<i>0</i>	<i>0</i>

Balanse – eiendeler

	Note	31.12.2022	31.12.2021
EIENDELER			
A. Anleggsmidler			
I Immaterielle eiendeler			
Programvare og lignende rettigheter	3	493 602 787	602 793 715
Immaterielle eiendeler under utførelse	3	247 931 807	115 926 257
<i>Sum immaterielle eiendeler</i>		<i>741 534 594</i>	<i>718 719 972</i>
II Varige driftsmidler			
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	4	2 832 252 001	2 978 010 678
Maskiner og transportmidler	4	1 547 759 909	1 252 258 771
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	4	1 106 218 217	995 052 328
Anlegg under utførelse	4	29 744 312	5 305 684
<i>Sum varige driftsmidler</i>		<i>5 515 974 439</i>	<i>5 230 627 461</i>
III Finansielle anleggsmidler			
Leietakerinnskudd		800 000	800 000
<i>Sum finansielle anleggsmidler</i>		<i>800 000</i>	<i>800 000</i>
Sum anleggsmidler		6 258 309 033	5 950 147 433
B. Omløpsmidler			
I Beholdning av varer og driftsmateriell			
Beholdninger av varer og driftsmateriell	11	170 254 329	127 706 454
<i>Sum beholdning av varer og driftsmateriell</i>		<i>170 254 329</i>	<i>127 706 454</i>
II Fordringer			
Kundefordringer	12	11 183 739	17 680 643
Opptjente, ikke fakurerte inntekter	13	323 762	0
Andre fordringer	14	255 433 511	396 043 424
<i>Sum fordringer</i>		<i>266 941 011</i>	<i>413 724 067</i>
III Bankinnskudd, kontanter og lignende			
Bankinnskudd	15	294 933 619	312 613 073
Kontanter og lignende	15	8 810 133	4 961 532
Bankinnskudd sivil rettspleie	15	66 369 839	64 880 308
<i>Sum bankinnskudd, kontanter og lignende</i>		<i>370 113 591</i>	<i>382 454 913</i>
Sum omløpsmidler		807 308 931	923 885 434
Sum eiendeler drift		7 065 617 964	6 874 032 867
Sum eiendeler		7 065 617 964	6 874 032 867

Balanse – Statens kapital og gjeld

	Note	31.12.2022	31.12.2021
C. Statens kapital			
I Virksomhetskaptal			
II Avregninger			
Avregnet med statskassen (bruttobudsjetterte)	7	2 837 377 134	3 384 545 833
<i>Sum avregninger</i>		2 837 377 134	3 384 545 833
Sum statens kapital		2 837 377 134	3 384 545 833
D. Gjeld			
I Avsetning for langsiktige forpliktelser			
II Annen langsiktig gjeld			
III Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	17	864 337 185	290 608 092
Skyldig skattetrekk		640 817 827	586 653 511
Skyldige offentlige avgifter		270 417 974	236 131 900
Avsatte feriepenger		1 466 777 264	1 359 753 183
Mottatt forskuddsbetaling	13	9 272 176	10 645 300
Beslaglagte kontanter	16	294 933 619	312 613 073
Annen gjeld til ansatte	16	486 828 390	475 195 318
Påløpte kostnader	16	123 660 936	148 146 542
Annen kortsiktig gjeld	16	4 885 175	4 859 806
Kortsiktig gjeld sivil rettspleie	16	66 310 284	64 880 308
<i>Sum kortsiktig gjeld</i>		4 228 240 830	3 489 487 033
Sum gjeld		4 228 240 830	3 489 487 033
Sum statens kapital og gjeld drift		7 065 617 964	6 874 032 867
Sum statens kapital og gjeld		7 065 617 964	6 874 032 867

Note 1 Driftsinntekter

	31.12.2022	31.12.2021
Inntekt fra bevilgninger*		
Inntekt fra bevilgninger	22 043 135 165	19 920 605 981
Sum inntekt fra bevilgninger	22 043 135 165	19 920 605 981
<p>*Etter de statlige regnskapsstandardene beregnes inntekt fra bevilgninger for bruttobudsjetterte virksomheter som differansen mellom periodens kostnader og opplynte transaksjonsbaserte inntekter og eventuelle inntekter fra tilskudd og overføringer til virksomheten. En konsekvens av dette er at resultat av periodens aktiviteter blir null.</p> <p>For informasjon om mottatte bevilgninger se oppstilling av bevilgningsrapportering.</p>		
Inntekt fra tilskudd og overføringer		
Tilskudd fra andre statlige virksomheter	41 978 432	2 219 545
Tilskudd fra EU	67 035 628	72 053 759
Andre tilskudd og overføringer	0	1 017 872
Sum inntekt fra tilskudd og overføringer	109 014 060	75 291 176
Inntekt fra gebyrer		
Gebyrer	1 067 578 071	746 060 844
Sum inntekt fra gebyrer	1 067 578 071	746 060 844
Salgs- og leieinntekter		
Salgsinntekt, avgiftspliktig	11 670 927	10 258 371
Salgsinntekt, avgiftsfri	9 390 408	7 655 784
Salgsinntekt, unntatt avgiftsplikt	155 659 419	117 168 440
Leieinntekter	4 489 396	1 766 751
Sum salgs- og leieinntekter	181 210 150	136 849 346
Andre driftsinntekter		
Gevinst ved avgang av anleggsmidler	6 024 721	3 171 023
Andre driftsinntekter	5 429 603	14 953 744
Sum andre driftsinntekter	11 454 323	18 124 767
Sum driftsinntekter	23 412 391 769	20 896 932 114

Note 2 Lønnskostnader

	31.12.2022	31.12.2021
Lønn	12 256 047 985	11 404 974 519
Feriepenger	1 489 369 331	1 354 503 653
Arbeidsgiveravgift	1 950 891 209	1 781 023 580
Pensjonskostnader*	1 699 858 892	1 381 095 611
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-665 232 189	-639 958 301
Andre ytelser	284 654 124	228 007 685
Sum lønnskostnader	17 015 589 353	15 509 646 747

Antall utførte årsverk **17595** **17 280**

*SPK har fra 1.1.2022 innført en hendelsesbasert premiemodell. Det innebærer at premien beregnes ut fra faktiske hendelser og endringer i medlemsbestanden.

Tidligere år har SPK fakturert etter en forenklet premiemodell med en fast sats for pensjonspremien.

Note 3 Immaterielle rettigheter

	Programvare og lignende rettigheter	Immaterielle eiendeler under utførelse	Sum
Anskaffelseskost 01.01.	1 089 344 152	115 926 257	1 205 270 409
Tilgang i året	20 212 867	151 949 634	172 162 501
Avgang anskaffelseskost i året (-)	0	0	0
Fra immaterielle eiendeler under utførelse til annen gruppe i året	0	-19 944 084	-19 944 084
Anskaffelseskost	1 109 557 018	247 931 807	1 357 488 825
Akkumulerte nedskrivninger 01.01.	0	0	0
Nedskrivninger i året	0	0	0
Akkumulerte avskrivninger 01.01.	486 550 437	0	486 550 437
Ordinære avskrivninger i året	129 403 795	0	129 403 795
Akkumulerte avskrivninger avgang i året (-)	0	0	0
Balanseført verdi 31.12.2022	493 602 787	247 931 807	741 534 594

Oversikt over tilgang i året

Prosjektnavn	Beløp
Utviklingsporteføljen - Ny leverandør for DNA-analyser	3 753 581
Utviklingsporteføljen – Fra hendelse til avgjort sak	3 685 422
Utviklingsporteføljen - EES - Entry/Exit system	21 632 001
Utviklingsporteføljen - EES - Entry/Exit system PIT	38 137 252
Utviklingsporteføljen - ETIAS - European Travel Information and Authorisation system PIT	11 549 698
Utviklingsporteføljen - SIS Recast	1 266 446
Utviklingsporteføljen - SIS Recast Helhet	20 739 765
Utviklingsporteføljen - Tilgang for politimessige formål PIT	8 288 668
Utviklingsporteføljen - Interoperabilitet	12 469 240
Utviklingsporteføljen - FRIDA	25 117 144
Utviklingsporteføljen - TOVE - Taps- og verifikasjonstjeneste	2 808 974
IT - Driftskoordinering	2 481
Utviklingsporteføljen - Objektsikring	2 665 028
Utviklingsporteføljen – Ved første kontakt	354 935
Utviklingsporteføljen - GDPR	521 000
	<u>151 949 634</u>

Oversikt over aktivering i året

Prosjektnavn	Beløp
Utviklingsporteføljen - Taps- og verifikasjonstjeneste	19 944 084

Note 4 Varige driftsmidler

	Tomter	Bygninger og annen fast eiendom	Maskiner og transportmidler	Driftsløsøre, inventar, verktøy o.l.	Anlegg under utførelse	Infrastruktur-eiendeler	Sum
Anskaffelseskost 01.01.	10 000 000	3 162 663 765	2 460 898 178	1 981 217 092	5 305 684	0	7 620 084 719
Tilgang i året	0	0	568 234 050	395 453 698	24 438 628	0	988 126 376
Avgang anskaffelseskost i året (-)	0	0	-156 014 161	-7 276 699	0	0	-163 290 860
Fra anlegg under utførelse til annen gruppe i å	0	0	0	0	0	0	0
Anskaffelseskost	10 000 000	3 162 663 765	2 873 118 068	2 369 394 091	29 744 312	0	8 444 920 236
Akkumulerte nedskrivninger 01.01	0	0	0	0	0	0	0
Nedskrivninger i året	0	0	0	0	0	0	0
Akkumulerte avskrivninger 01.01.	0	194 653 087	1 209 509 095	985 633 219	0	0	2 389 795 401
Ordinære avskrivninger i året	0	145 758 677	247 354 374	282 995 966	0	0	676 109 018
Akkumulerte avskrivninger avgang i året (-)	0	0	-130 764 718	-5 457 524	0	0	-136 222 242
Balansført verdi 31.12.2022	10 000 000	2 822 252 001	1 547 019 316	1 106 222 430	29 744 312	0	5 515 238 059

Avskrivningssatser (levetider)	Ingen avskrivning	10-60 år dekomponert lineært	3-15 år lineært	3-15 år lineært	Ingen avskrivning	Virksomhets-spesifikt	
Avhendelse av varige driftsmidler i 2022:							
Salgssum ved avgang anleggsmidler	0	0	9 256 082	0	0	0	9 256 082
- Bokført verdi avhendede anleggsmidler	0	0	0	0	0	0	0
= Regnskapsmessig gevinst/tap	0	0	9 256 082	0	0	0	9 256 082

Kommentar til tilgang i året

Tilgang på maskiner og transportmidler består av anskaffelse av kjøretøy for totalt ca. 400 mnok, båter ca. 16 mnok og teknisk utstyr for ca. 151 mnok. Avgang maskiner og transportmidler består av ca. 113 mnok i salg og avhending av biler, ca. 12 mnok i salg av båter og ca. 31 mnok i salg av andre kjøretøy. Tilgang på driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende består i hovedsak av IKT utstyr ca. 300 mnok. samt inventar og innredning ca. 68 mnok. Anlegg under utførelse består hovedsaklig av nytt politihus i Kristiansand og øvingsfasiliteter Politihøgskolen.

Note 5 Andre driftskostnader

	31.12.2022	31.12.2021
Husleie	1 510 870 039	1 448 636 041
Vedlikehold egne bygg og anlegg	31 632 306	22 046 525
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	139 285 074	66 040 619
Andre kostnader til drift av eiendom og lokaler	458 445 745	293 277 630
Leie maskiner, inventar og lignende	583 746 992	375 956 054
Mindre utstyrsanskaffelser	428 578 699	342 422 627
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr	164 154 243	172 278 118
Kjøp av konsulenttjenester	365 305 180	318 279 820
Kjøp av andre fremmede tjenester	528 552 209	735 674 227
Reiser og diett	197 014 428	107 944 412
Tap og lignende	36 704 210	19 627 446
Øvrige driftskostnader	1 043 782 438	707 352 876
Sum andre driftskostnader	5 488 071 563	4 609 536 394

2022 var et år uten covid-restriksjoner og med økt aktivitetsnivå bl.a. i forhold til reise- og kursvirksomhet. Året var også preget av økt prisnivå på energi og drivstoff, noe som gjenspeiler seg i økte kostnader på områdene.

Tilleggsinformasjon om operasjonelle leieavtaler

Gjenværende varighet	Type eiendel					Sum
	Immaterielle eiendeler	Tomter, bygninger og annen fast eiendom	Maskiner og transportmidler	Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	Infrastruktureiendeler	
Varighet 1 - 5 år		489 367 342		47 604 508		536 971 850
Varighet 1- 10 år	364 327 544		23 768 488		166 441 569	554 537 601
Varighet over 5 - 25 år		904 989 442				904 989 442
Kostnadsført leiebetaling for perioden	364 327 544	1 394 356 784	23 768 488	47 604 508	166 441 569	1 996 498 893

Note 6 Finansinntekter og finanskostnader

	31.12.2022	31.12.2021
Finansinntekter		
Renteinntekter	11 113	3 062
Valutagevinst (agio)	9 925 267	1 468 906
Annen finansinntekt	0	60 630
Sum finansinntekter	9 936 380	1 532 598
Finanskostnader		
Rentekostnad	374 154	422 379
Valutatap (disagio)	2 987 737	4 404 915
Annen finanskostnad	0	6 421
Sum finanskostnader	3 361 890	4 833 715

Note 7A Sammenheng mellom avregnet med statskassen og mellomværende med statskassen

A) Forklaring til at periodens resultat ikke er lik endring i avregnet med statskassen i balansen (kongruensavvik)

	31.12.2022	31.12.2021	Endring*
Avregnet med statskassen i balansen	2 837 377 134	3 384 545 833	-547 168 700

Bakgrunnen for at periodens resultat ikke er lik endring i avregnet med statskassen i balansen for bruttobudsjetterte virksomheter er at konsernkontoene i Norges Bank inngår som en del av avregnet med statskassen i balansen. I tillegg hensyntas enkelte transaksjoner som ikke er knyttet til virksomhetens drift og transaksjoner som ikke medfører ut- eller innbetaling. Nedenfor vises de ulike postene som er grunnen til at endring i avregnet med statskassen i balansen ikke er lik periodens resultat.

Endring i avregnet med statskassen

<i>Konsernkontoer i Norges Bank</i>			
- Konsernkonto utbetaling			-22 771 294 436
+ Konsernkonto innbetaling			2 311 475 525
<i>Netto trekk konsernkonto</i>			-20 459 818 911
<i>Innbetalinger og utbetalinger som ikke inngår i virksomheten drift (er gjennomstrømningsposter)</i>			
- Innbetaling innkrevingsvirksomhet og andre overføringer			-5 957 420
+ Utbetaling tilskuddsforvaltning og andre overføringer			9 613 000
<i>Bokføringer som ikke går over bankkonto, men direkte mot avregning med statskassen</i>			
+ Inntektsført fra bevilgning (underkonto 1991)			22 043 135 165
- Gruppeliv/arbeidsgiveravgift (underkonto 1985 og 1986)			-1 959 704 131
+ Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift (underkonto 1987)			932 372 520
<i>Andre avstemmingsposter</i>			
Spesifikasjon av andre avstemmingsposter (feriepenger)			-12 471 524
<i>Forskjell mellom resultatført og netto trekk på konsernkonto</i>			547 168 699
<i>Resultat av periodens aktiviteter før avregning mot statskassen</i>			0
Sum endring i avregnet med statskassen *			547 168 699

*Sum endring i avregnet med statskassen skal stemme med periodens endring ovenfor.

Note 7B Sammenheng mellom avregnet med statskassen og mellomværende med statskassen (bruttobudsjetterte virksomheter)

B) Forskjellen mellom avregnet med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2022	31.12.2022	Forskjell
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	
Immaterielle eiendeler og varige driftsmidler			
Immaterielle eiendeler	741 534 594		741 534 594
Varige driftsmidler	5 515 974 439		5 515 974 439
Sum	6 257 509 033	0	6 257 509 033
Finansielle anleggsmidler			
Leietakerinnskudd	800 000	0	800 000
Sum	800 000	0	800 000
Omløpsmidler			
Beholdninger av varer og driftsmateriell	170 254 329	0	170 254 329
Kundefordringer	11 183 739	0	11 183 739
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	323 762	0	323 762
Andre fordringer	255 433 511	4 833 007	250 600 503
Bankinnskudd, kontanter og lignende	370 113 591	8 869 688	361 243 903
Sum	807 308 931	13 702 695	793 606 236
Langsiktige forpliktelser og gjeld			
Øvrig langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-864 337 185	0	-864 337 185
Skyldig skattetrekk og andre trekk	-640 817 827	-684 968 882	44 151 054
Skyldige offentlige avgifter	-270 417 974	-26 057 435	-244 360 539
Avsatte feriepenger	-1 466 777 264	0	-1 466 777 264
Mottatt forskuddsbetaling	-9 272 176	-7 918 573	-1 353 603
Annen kortsiktig gjeld	-976 618 404	-568 472 542	-408 145 862
Sum	-4 228 240 831	-1 287 417 432	-2 940 823 399
Sum	2 837 377 134	-1 273 714 737	4 111 091 870

Mellomværende med statskassen består av kortsiktige fordringer og gjeld som etter økonomiregelverket er rapportert til statsregnskapet (S-rapport). Avregnet med statskassen viser finansieringen av virksomhetens netto eiendeler og gjeld.

Kommentar til beslaglagte midler – bankinnskudd

Beslaglagte kontanter i forbindelse med straffesaker er hensyntatt under bankinnskudd og kontanter med til sammen ca. 295 mnok.

Tilsvarende beløp er ført under annen kortsiktig gjeld.

Når dom er avgjort, blir de beslaglagte midlene inntektsført til Staten, alternativt tilbakeført opprinnelig eier.

Det er tatt beslag i andre objekter (ikke kontanter). Disse er ikke en del av regnskapet.

Kommentar til forvaltningsmidler – bankinnskudd

Midler som forvaltes på vegne av skyldnere og kreditorer i hhv. frivillig gjeldsordning og tvangsinn drivelse er inkludert i bankinnskudd med ca. 66 mnok.

Tilsvarende beløp er ført under annen kortsiktig gjeld.

Note 8 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

Avgifter og gebyrer direkte til statskassen

	31.12.2022	31.12.2021
Skatter og avgifter, renteinntekter og utbytte m.m	5 957 420	2 559 925
Sum avgifter og gebyrer direkte til statskassen	5 957 420	2 559 925

Kommentar til andre overføringer til staten

Regnskapslinjen består i hovedsak av inntekter vedrørende beslag og kostnader knyttet til oppbevaring av hittegoods

Note 9 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

Tilskudd til andre

	31.12.2022	31.12.2021
Utbetaling av tilskudd til andre	9 613 000	9 934 638
Sum tilskudd til andre	9 613 000	9 934 638

Kommentar til tilskuddsforvaltning

Regnskapslinjen består av utbetalte tilskudd til fysisk sikring av tros- og livsynssamfunn og andre poster i henhold til Prop 1S post 70

Note 10 Varekostnader

	31.12.2022	31.12.2021
Frakt, toll og sped. - innkjøp råvarer og deler	60 882	141 656
Kjøpte varer for videresalg	318 983 809	7 517 425
Inntekter av varesalg	-190 315 637	-32 957 041
Innkjøp av mat og mineralvann for videresalg	18 906 203	12 263 057
Innkjøp av alkoholholdige varer for videresalg	624 052	231 736
Innkjøp av lærebøker for videresalg	31 242	289 196
Beholdningsendring varer for videresalg Jaren	-38 498 022	-605 280
Sum varekostnad	109 792 530	-13 119 252

Kommentar til varekostnad

Kjøpte varer for videresalg, samt beholdningsendring består hovedsakelig av innkjøp til PFT sitt lager. Salgsinntekter vedrørende internsalg (IFS) av materiell og kjøretøy i politiet bokføres i denne kontogruppen. Andre varekostnader gjelder varekjøp for Politihøgskolen sin hotell- og restaurantvirksomhet.

Note 11 Beholdning av varer og driftsmateriell

	31.12.2022	31.12.2021
Anskaffelseskost		
Innkjøpte varer (ferdigvarer) og driftsmateriell	137 237 734	98 643 445
Varebeholdning biler	33 016 595	29 063 009
Sum anskaffelseskost	170 254 329	127 706 454

Kommentar til lagerbeholdning

Lagerbeholdning gjelder beholdning av driftsmateriell og transportmidler på sentralt lager på Jaren. Ukurans er løpende kostnadsført til en verdi på ca 1 100 000 kroner.

Note 12 Kundefordringer

	31.12.2022	31.12.2021
Kundefordringer til pålydende	12 976 206	22 227 493
Avsatt til forventet tap (-)	-1 792 467	-4 546 850
Sum kundefordringer	11 183 739	17 680 643

Note 13 Opptjente, ikke fakturerte inntekter / Mottatt forskuddbetaling

Opptjente, ikke fakturerte inntekter (fordring)	31.12.2022	31.12.2021
Opptjente, ikke fakturerte driftsinntekter	323 762	0
Sum opptjente, ikke fakturerte inntekter	323 762	0
Mottatt forskuddsbetaling (gjeld)	31.12.2022	31.12.2021
Mottatt forskuddsbetaling	9 272 176	10 645 300
Sum mottatt forskuddsbetaling	9 272 176	10 645 300

Note 14 Andre kortsiktige fordringer

	31.12.2022	31.12.2021
Forskuddsbetalt lønn	568 547	573 122
Reiseforskudd	410 980	115 000
Personallån	3 853 480	3 990 039
Forskuddsbetalte leie	162 103 268	329 521 411
Andre forskuddsbetalte kostnader	19 399 308	4 746 615
Andre fordringer	69 097 927	57 097 246
Sum andre kortsiktige fordringer	255 433 510	396 043 434

Kommentar til kortsiktige fordringer

Andre fordringer består av tilgodehavende fra NAV (refusjoner sykepenger og foreldrepenger).

Note 15 Bankinnskudd, kontanter og lignende

	31.12.2022	31.12.2021
Øvrige bankkontoer (utenfor statens konsernkontoordning)	294 933 619	312 613 073
Kontantbeholdninger	8 810 133	4 961 532
Bankinnskudd sivil rettspleie	66 369 839	64 880 308
Sum bankinnskudd, kontanter og lignende	370 113 591	382 454 913

Kommentarer til annen kortsiktig gjeld

Bankkonto sivil rettspleie er summen av innstående midler, som forvaltes på vegne av skyldnere og kreditorer i hhv frivillig gjeldsordning og tvangsinndrivelse. Bokføres i egen regnskapsklient, og dokumenteres separat.

Note 16 Annen kortsiktig gjeld

	31.12.2022	31.12.2021
Skyldig lønn	-1 046 267	-1 094 271
Annen gjeld til ansatte	486 828 390	475 195 318
Påløpte kostnader	123 660 936	148 146 542
Avstemningsdifferanser ved rapportering til statsregnskapet	1 704 324	3 079 766
Diverse andre poster	4 227 117	2 874 311
Beslaglagte kontanter	294 933 619	312 613 073
Kortsiktig gjeld sivil rettspleie	66 310 284	64 880 308
Sum annen kortsiktig gjeld	976 618 404	1 005 695 047

Kommentarer til annen kortsiktig gjeld

Avsetning fleksitid og skyldig påløpt lønn på ca. 487 mnok.

Inkludert i regnskapslinjen påløpte kostnader er periodisering av faktura med fakturadato i 2022, som ikke er behandlet før i 2023 på ca. 108 mnok.

Avstemningsdifferanser gjelder gjennomgangskontoer.

Diverse poster gjelder hittegods, forskudd forliksrådet og tvangssaker.

Beslaglagte kontanter. Når dom er avsagt blir de beslaglagte midlene inntektsført til Staten, alternativt tilbakeført opprinnelig eier.

Kortsiktig gjeld sivil rettspleie er summen av innstående midler, som forvaltes på vegne

av skyldnere og kreditorer i hhv frivillig gjeldsordning og tvangsinndrivelse. Bokføres i egen regnskapsklient, og dokumenteres separat.

Note 17 Leverandørgjeld

	31.12.2022	31.12.2021
Leverandørgjeld	864 337 185	290 608 092
Sum leverandørgjeld	864 337 185	290 608 092

Kommentar til leverandørgjeld

Leverandørgjeld har økt med ca. 600 mnok fra 2021 til 2022. Dette kommer av endring av regnskapsføring SPK.

Politiets årsrapport 2022

Utgitt: 15. mars 2023

Utgiver: Politidirektoratet

Bilder: Politiets fellestjenesters bildekatalog

POLITIET

Politidirektoratet og Riksadvokaten

Offentlig

**Straffesaksbehandlingen
2022**

Innhold

1. Om fellesrapporten	4
2. Sammendrag	5
3. Rammer for politiets straffesaksbehandling	7
3.1. Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen	7
3.2. Endringer i politiets påtalekompetanse og økte krav til aktiv saksforberedelse før hovedforhandling	9
3.3. Organiseringen og ressurssetting av straffesaksarbeidet	9
4. Kvalitetssikring og fagledelse av politiets straffesaksbehandling	11
5. Anmeldte lovbrudd	12
5.1. Hovedtrekk ved anmeldelsene	12
5.2. Nærmere om kriminalitetsutviklingen på utvalgte områder	13
5.2.1. Vinningslovbrudd	13
5.2.2. Voldslovbrudd	15
5.2.3. Seksuallovbrudd	16
5.2.4. Organisert kriminalitet og kriminelle nettverk	19
5.2.5. Arbeidslivskriminalitet	21
5.2.6. Økonomisk kriminalitet	22
5.2.7. Miljøkriminalitet	24
5.2.8. Cyberkriminalitet	24
6. Straffesaksbehandlingen	26
6.1. Antall påtaleavgjorte saker	26
6.2. Oppklarte saker	27
6.3. Domfellelser, frifinnelser og enkelte særreaksjoner	31
6.4. Nærmere om oppklaringsprosenten	33
6.4.1. Oppklaringsprosenten for den samlede saksporteføljen	33
6.4.2. Oppklaringsprosenten - ulike kriminalitetstyper og sakskategorier	36
6.4.3. Enkelte sakstypers påvirkning på oppklaringsprosenten for den totale saksporteføljen	44
6.4.4. Oppklaringsprosenten i politidistriktene	45
6.4.5. Vurderinger	46
6.5. Saksbehandlingstid	48
6.5.1. Saksbehandlingstiden for den totale saksporteføljen	48
6.5.2. Saksbehandlingstiden for de ulike kriminalitetstypene varierer	48
6.5.3. Saksbehandlingstiden - mistenkte under 18 år	49
6.5.4. Saksbehandlingstiden i politidistriktene	50
6.5.5. Vurderinger	50
6.6. Saker under arbeid/restanser	51

6.6.1. Totalt antall saker under arbeid går ned	51
6.6.2. Vurderinger	53
6.7. Inndragning	54
6.8. Tilrettelagte avhør	55
7. Nærmere om særskilte kriminalitetstyper	57
7.1. Ungdomskriminalitet	57
7.2. Hatkriminalitet	57
7.3. Alvorlige trafikklovbrudd.....	59
7.4. Personbeskyttelsestiltak	60
8. Befolkningens inntrykk av politiets håndtering av kriminalitet i det digitale rom.....	Feil! Bokmerke er ikke definert.
9. Risikovurdering	63
10. VEDLEGG Utvalgte statistikktabeller.....	66

1. Om fellesrapporten

I tildelingsbrevene for 2021 fikk Riksadvokaten og Politidirektoratet i oppdrag å komme frem til en struktur for felles resultatrapportering for straffesaksavviklingen. Dette omfattet felles resultatrapportering til departementet, og resultatvurdering og -oppfølging av distriktene.

Politidistriktene er underlagt to styringslinjer, riksadvokat og statsadvokat i faglige spørsmål som gjelder straffesaksbehandling, og politidirektoratet og departementet for det meste av den øvrige virksomheten (NOU2017:5, Straffeprosessloven og politiloven). Som faglig ansvarlig tilligger det riksadvokaten å definere de til enhver tid gjeldende normer og krav for straffesaksbehandlingen, både generelt og i den enkelte sak. Politidirektoratet har ansvaret for at de definerte normer og krav realiseres på en effektiv og hensiktsmessig måte gjennom kompetansehevende tiltak, god ressursallokering og organisering (Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2020 *Statsadvokatenes fagledelse av politiet*).

Felles rapportering, tilbakemeldinger til distriktene og resultatoppfølgingen skal bygge på de to etatenes kompetanse og erfaringer innen sine ansvars- og myndighetsområder. Den nye strukturen endrer ikke på riksadvokatens og Politidirektoratets ansvarsforhold.

Det gis i rapporten en oversikt over faglige og organisatoriske rammer, herunder ressurssetting av politiets straffesaksbehandling samt en vurdering av trender og utvikling knyttet til kriminalitetsutviklingen og politiets straffesaksbehandling.

Datagrunnlaget i rapporten er hentet fra politiets straffesaksregister (Strasak). (Det er benyttet "fryste tall".) Utviklingen og resultatene i 2022 sammenlignes i hovedsak med 2021 og gjennomsnittet for årene 2018-21. Vurderinger av trender og utvikling er som utgangspunkt knyttet til landet som helhet, men forskjeller i politidistriktenes resultater er fremhevet på enkelte områder. Hovedtrender som registreres for 2022 er en økning i antall anmeldelser, redusert saksbehandlingstid og en klar nedgang i oppklaringsprosenten for de fleste kriminalitetstypene.

2. Sammendrag

- I løpet av 2022 ble det [anmeldt](#) i overkant av 305 000 lovbrudd, dette er 9,2 prosent flere anmeldelser enn året før men en nedgang på 1,9 prosent målt mot gjennomsnittet for perioden 2016-2021.
- [tyverier og andre vinningslovbrudd](#) har økt med nesten 24 prosent i forhold til 2021, og vi må tilbake til 2016 for å finne et år med flere vinningsanmeldelser enn i 2022. Siste års økning skyldes i stor grad langt flere anmeldelser av tyveri fra person på ulike offentlige steder enn under pandemiårene 2020 og 2021.
- Voldsanmeldelsene har økt med 11,5 prosent fra 2021 og er drøyt 32 400 i 2022. Økningen gjelder både alvorlige og mindre alvorlige voldslovbrudd. For [mishandling i nære relasjoner](#) ble den svakt nedadgående trenden siden 2017 forlenget. I 2022 ble det registrert [29 drap](#), hvorav 15 ofre var menn og 14 var kvinner.
- I 2022 ble det anmeldt 27 600 [økonomilovbrudd](#), hvorav 83 prosent var ulike typer bedragerier. Bedragerianmeldelsene i 2022 utgjorde en økning på hele 22 prosent fra året før, mens øvrige økonomilovbrudd er redusert med nærmere 13 prosent i samme periode.
- Den kraftige, årlige reduksjonen i [anmeldte narkotikalovbrudd](#) fortsatte i 2022. De 16 800 narkotikaanmeldelsene tilsvarte en nedgang på drøyt 15 prosent fra året før og mer enn en halvering siden 2018. I overkant av 5 900 anmeldelser gjaldt bruk og besittelse etter legemiddeloven, mens 9 000 var anmeldelser av straffelovens narkotikabestemmelser.
- I alt 55 300 trafikklovbrudd ble anmeldt i løpet 2022, som er 5,6 prosent flere enn året før. Blant disse var det 11 700 anmeldelser av ruspåvirket kjøring, som tilsvarer en økning på over 20 prosent både fra året før og målt mot foregående fire år. I tillegg gjaldt henholdsvis 10 600 og 11 100 anmeldelser kjøring uten gyldig førerkort og ulovlig hastighet.
- Det ble registrert nærmere 3 300 brudd på kontakt- og besøksforbud i 2022. Denne typen anmeldelser har hatt en markant, årlig økning siste fem år, og anmeldelsene i 2022 utgjør 27 prosent flere enn gjennomsnittet for 2018-2021.
- Det er for landet som helhet påtaleavgjort 304 717 saker i 2022. Dette er 17 966 flere påtaleavgjørelser enn i 2021.
- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid fra anmeldelse til påtaleavgjørelse for oppklarte saker er redusert fra 101 dager i 2021 til 94 dager i 2022. For alle saker er saksbehandlingstiden redusert fra 70 dager i 2021 til 62 dager i 2022.
- Antall ikke-påtaleavgjorte saker (IPA) viser i alle undergruppene en økning i løpet av 2022. Totalt har disse restansene økt med 4,8 prosent fra 2021. Sett opp mot gjennomsnittet i perioden 2018 -2021 registreres det imidlertid en reduksjon på 11,2 prosent

- 124 152 av de påtaleavgjorte sakene er i politiets statistikk definert som oppklarte. Oppklaringsprosenten for den samlede saksporteføljen er på 44 prosent. Den har ikke vært lavere enn det som nå registreres og utviklingen er bekymringsfull.
- 106 209 saker fikk en positiv påtaleavgjørelse. Sakene som ikke anses oppklart er i hovedsak henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsmannen eller bevisets stilling.
- Det ble i 2022 avsagt dom i 54 871 forhold, hvorav 7,5 prosent endte med frifinnelse. Frifinnelsesprosenten er med dette på tilnærmet samme nivå som foregående år, da det ble avgjort 63 234 forhold med dom og frifinnelsesprosenten var 7,7 prosent

3. Rammer for politiets straffesaksbehandling

3.1. Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen

Straffesaksbehandlingenes hovedmål er å bidra til redusert kriminalitet gjennom en rettssikker prosess. En forutsetning for at straffesaksbehandlingen skal bidra til redusert kriminalitet er at straffbare forhold blir avdekket og oppklart slik at skyldige effektivt kan straffeforfølges og ilegges adekvate reaksjoner. Samtidig er det maktpåliggende å unngå at uskyldige blir straffeforfulgt.

Straffesaksbehandlingen skal innrettes slik at den vekker tillit i samfunnet, og riksadvokaten fastsetter årlig, ut fra sitt overordnede ansvar for straffesaksbehandlingen, sentrale mål og prioriteringer for den. I riksadvokatens rundskriv 1/2022 *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2022* er de generelle målene fra tidligere år om høy kvalitet, høy oppklaringsprosent, kort saksbehandlingstid og adekvate reaksjoner opprettholdt. Riksadvokatens sentrale prioriteringer for iverksetting og gjennomføring av etterforskning er få og i hovedsak en videreføring av tidligere føringer. Følgende sakstyper er prioritert:

- Drap og alvorlige voldslovbrudd som setter liv og helse i fare.
- Ildspåsettelse som setter liv og helse i fare.
- Vold mot barn og andre særlige sårbare fornærmede og mishandling i nære relasjoner.
- Alvorlige seksuallovbrudd, herunder internettrelaterte overgrep mot barn.
- Alvorlig internasjonal og organisert kriminalitet.
- Alvorlig økonomisk kriminalitet, herunder alvorlig arbeidslivskriminalitet, alvorlig IKT-kriminalitet og alvorlig miljøkriminalitet som rammer det indre miljø (arbeidsmiljøet og arbeidsmarkedet) eller det ytre miljø (natur, kunst og kulturminner)
- Alvorlige trafikklovbrudd, herunder dødsulykker, ulykker med betydelig personskade og trafikkadferd som bærer preg av at gjerningspersonene aksepterer en risiko for en alvorlig ulykke.
- Straffbare handlinger motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonalitet, etnisk opprinnelse, religion eller livssyn, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller nedsatt funksjonsevne (hatkriminalitet)

Riksadvokatens prioriteringer gjelder for politidistriktenes samlede straffesaksbehandling og gjelder primært alvorlige lovbrudd. Om den enkelte overtredelse skal karakteriseres som "alvorlig" vil som anført i mål- og prioriteringsrundskrivet bero på en helhetsvurdering hvor lovbruddets alvorlighetsgrad, strafferamme og straffeutmålingspraksis ses hen til. Innen kategorien volds- og seksuallovbrudd skal som utgangspunkt alle handlinger som kan medføre mer enn 6 års fengsel anses som prioriterte og alle overtredelser av straffeloven § 282 (mishandling i nære relasjoner) selv om bestemmelsen ikke har en strafferamme over 6 år.

Sakene som faller inn under riksadvokatens prioriteringer skal gis forrang ved knapphet på ressurser, og det er i utgangspunktet ikke rom for å nedprioritere disse sakene.

Riksadvokaten påpeker i mål og prioriteringsrundskrivet for 2022 at oppklaringsprosenten for den samlede saksporteføljen siden 2015 er redusert og at denne utviklingen må snus. Det fremheves at høy oppklaring er spesielt viktig for de prioriterte sakene som skal søkes oppklart så langt råd er og at det er særlig viktig med høy oppklaring ved integritetskrenkende kriminalitet som alvorlig vold, mishandling i nære relasjoner samt alvorlige seksuallovbrudd mot barn og voksne. Det understrekes videre at det er viktig med oppklaring i saker der de kriminelle handlingene er begått ved bruk av IKT, som internettrelaterte seksuelle overgrep, økonomisk IKT-kriminalitet som bedragerier, identitetskrenkelser og datainnbrudd.

Når det gjelder saksbehandlingstid er det anført at det særlig skal tilstrebes kort saksbehandlingstid i de sentralt prioriterte sakene. Videre blir det presisert at det skal være kort saksbehandlingstid i saker med varetektsfengsling, i saker om opprettholdelse eller opphør av tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg samt i saker om prøveløslatelse fra forvaring. Saksbehandlingsfristene som i de senere år har vært fastsatt for utvalgte volds- og voldtektssaker er ikke videreført i 2022. Men riksadvokaten har understreket at dette ikke innebærer en nedprioritering av sakene og at saksbehandlingstiden gjennomgående skal søkes redusert også her.

Der gjerningspersonene er under 18 år på handlingstiden skal spørsmålet om påtale avgjøres innen seks uker etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken. Denne lovregulerte fristen er videreført, jf. *lov om endringer i straffeprosessloven mv. (aktiv saksstyring mv.)* § 249 annet ledd.

Et av de sentrale målene for straffesaksbehandlingen er, som nevnt, at det skal fastsettes adekvate straffer. Dette er en viktig forutsetning for at straffeforfølgningen skal virke preventivt og bidra til redusert kriminalitet. Spørsmål av betydning for straffeutmålingen i den enkelte sak, herunder gjerningspersonens personlige forhold, skal derfor belyses på en tilfredsstillende måte gjennom politiets etterforskning. Riksadvokaten viser til reglene om strafferettslig skyldevne som trådte i kraft i 2020, og påpeker viktigheten av å vurdere risikoen for fremtidige lovbrudd opp mot om det er nødvendig med dom på særreaksjon, jf. riksadvokatens rundskriv 2/2020 *Utilregnelighetsregler og særreaksjoner*.

Inndragning av utbytte er sentralt i bekjempelsen av alle former for profittmotivert kriminalitet, og riksadvokaten poengterer at det skal være særlig høy bevissthet om pengesporsetterforskning der de straffbare handlinger er begått av personer i kriminelle nettverk. Dette fordi slik etterforskning kan fremskaffe bevis for primærforbrytelsene, avdekke hvitvasking av utbytte og gi grunnlag for inndragningskrav.

3.2. Endringer i politiets påtalekompetanse og økte krav til aktiv saksforberedelse før hovedforhandling

Ved *lov om endringer i straffeprosessloven mv. (aktiv saksstyring mv.)* ble det blant annet gjort endringer i straffeprosessloven §§ 65 til 67 som åpner opp for at riksadvokaten kan gi generelle bestemmelser om delegasjon av tiltalekompetanse til politiet og som dessuten gir påtalemyndigheten i politiet myndighet til å beslutte henleggelse i alle saker, med mindre riksadvokaten har besluttet noe annet. Formålet med de nye bestemmelsene er å legge til rette for effektiv ressursutnyttelse, gjennom mer fleksible kompetanseregler som gir riksadvokaten større innflytelse over arbeidsdelingen mellom de ulike nivåene i påtalemyndigheten. Loven ble iverksatt 1. juli 2022.

I riksadvokaten rundskriv 2/2022 *Påtalekompetanse* er tiltalekompetansen for en rekke lovbrudd, som etter loven tilligger statsadvokatene, delegert til tjenstepersoner i politiet med utvidet påtalekompetanse jf. rundskrivets punkt 2.3. Videre ble statsadvokatene gitt myndighet til å delegere tiltalspørsmålet i enkeltsaker til politiet der dette vurderes som forsvarlig og hensiktsmessig jf. rundskrivets punkt 3.1.

Loven har virket i kort tid og det er på nåværende tidspunkt vanskelig å angi hvilken effekt lovendringene har hatt. Det er en forutsetning at de ressurser som frigjøres hos statsadvokatembetene gjennom endringene skal benyttes til fagledelse og annen kvalitetsutvikling av straffesaksarbeidet i politiet.

Lov om endringer i straffeprosessloven mv. (aktiv saksstyring mv.) fastsetter videre økte krav til dommerstyring av hovedforhandlinger, men også økt krav til aktor ved at domstolene i større grad kan be om rettsforberedende møter, mer omfattende bevisoppgaver, skriftlige innlegg og sluttinnlegg i forkant av hovedforhandling mv. Dette er forhold som vil gi merarbeid i forkant av hovedforhandlinger, men er forutsatt å legge til rette for en mer konsentrert og poengtert gjennomføring av hovedforhandlingene i større og mer kompliserte saker.

Endringene stiller økte krav til påtalemyndigheten i politiet og det er viktig at politidistriktene legger til rette for dette gjennom relevant kompetansebygging og en organisering som støtter opp om en rettssikker og effektiv straffesaksbehandling

3.3. Organiseringen og ressurssetting av straffesaksarbeidet

I forbindelse med politireformen ble det i Politidirektoratets dokument *Rammer og retningslinjer* gitt sentrale føringer for hvordan politidistriktene skulle organiseres. Det er i de senere år gjort en del lokale tilpasninger til dette, og det er nå endel variasjoner i hvorledes oppgavene på straffesaksområdet løses. Felles for oppgaveløsningen er at enkelte funksjoner er organisert ved såkalte funksjonelle driftsenheter, hvor spesielle fagmiljøer er samlet til bruk for hele distriktet. Disse enhetene har dels etterforskningsansvar for saker innenfor spesifikke sakstyper og et distriktovergripende ansvar for å bistå i andre saker,

uansett hvor i distriktet sakene oppstår, for å sikre kvalitet og effektivitet i etterforskningen. Såkalte geografiske enheter har etterforskningsansvar for de sakene som ikke behandles av fellesenhetene og som faller inn under deres geografiske virkeområde. Disse enhetene håndterer saker av svært ulik karakter og med ulik alvorlighetsgrad, herunder trafikk, narkotika, vinning og vold. Når det gjelder den nærmere fordelingen av saksansvaret mellom de funksjonelle driftsenhetene og de geografiske enhetene legger *Nasjonal straffesaksinstruks*, utarbeidet av riksadvokaten og Politidirektoratet i fellesskap, føringer for hvilke saker som normalt skal plasseres i de funksjonelle driftsenhetene under henvisning til krav om tilstrekkelig kompetanse og ensartet praksis.

Robuste etterforskningsmiljøer med tilstrekkelig kapasitet og kompetanse er sentralt for å møte de mange og krevende kriminalitetsutfordringene en står overfor på straffesaksområdet, som organisert kriminalitet, kriminelle nettverk og gjenger, alvorlig økonomisk kriminalitet og kriminalitet ved bruk av digitale verktøy. Særlig innsatsen mot organisert kriminalitet forutsetter stor innsats både på etterretningssiden og bruk av tilgjengelige metoder under etterforskningen som krever både politifaglig og påtalefaglig spisskompetanse. Også andre prioriterte områder, som saker om vold og seksuelle overgrep, krever særskilt kompetanse for at sakene skal behandles effektivt og sentrale rettsikkerhetsgarantier kunne ivaretas.

Politiet har i dag store utfordringer knyttet til cyber/IKT kriminalitet, herunder også kompetanse på metoder til å innhente digitale bevis. Dette gjøre seg særlig gjeldene innen økonomisk kriminalitet som i økende grad skjer gjennom bruk av digitale verktøy. Dette gjelder både i selve utførelsen av de straffbare forholdene og i sikring av utbytte av straffbare handlinger.

I tabell 3.3 gis en oversikt over personellressurser på straffesaksområdet i perioden 2020-2022. Som det fremgår av tabellen har det i perioden blitt tilført 329,5 lønnede årsverk dvs. 6 prosent til straffesaksområdet. Antall årsverk knyttet til politifaglig etterforskningsledelse (PEL) og etterforskning (øvrige) har økt med henholdsvis 25 og 5 prosent. Antall årsverk til påtale (øvrige) har økt med 18 prosent, mens fagforvaltning (påtale) og tilrettelagte avhør (påtale) i samme periode har hatt en nedgang.

Tabell 3.3 Utviklingen i antall lønnede årsverk

Lønnede årsverk eks. fødselsperm	31.12.2020	31.aug.21	31.12.2022	Endring 2020-22	%-endring fra 20-22
1336 Fagforvaltning (etterforskning)	80,5	82,9	90,2	9,7	12 %
1337 Politifaglig etterforskningsleder (PEL)	350,9	347,3	437,4	86,4	25 %
1338 Etterforskningsl. krisehåndt. (politi)	7,6	11,1	8,6	1,0	13 %
1339 Tilrettelagte avhør (etterforskning)	68,2	68,6	65,3	-2,9	-4 %
1340 Publikumsvakt	73,6	74,1	69,4	-4,1	-6 %
1341 Etterforskning (øvrige)	2815,3	2801,8	2945,1	129,8	5 %
1345 Kriminalteknikk	253,1	246,8	253,8	0,7	0 %
1346 Påtale (øvrige)	731,6	767,1	866,4	134,8	18 %
1347 System- og registerforvaltning	42,1	46,7	45,6	3,5	8 %
1349 Administrativ straffesaksstøtte (øvrige)	490,1	469,4	457,0	-33,1	-7 %
1350 Straffesaksarkiv	28,2	28,4	27,4	-0,8	-3 %
1355 Datateknisk etterforskning	200,4	202,1	212,3	11,8	6 %
1356 Operativ kriminalanalyse	73,7	73,5	75,1	1,4	2 %
1391 Beslagshåndtering	27,4	28,8	29,4	2,0	7 %
1411 Fagforvaltning (påtale)	26,7	24,2	22,5	-4,2	-16 %
1412 Tilrettelagte avhør (påtale)	50,6	53,7	44,3	-6,4	-13 %
1413 Etterforskningsl. krisehåndt. (påtale)	5,8	3,2	3,5	-2,4	-41 %
1425 Tilrettelagte avhør (koordinator)	17,0	19,0	18,2	1,2	7 %
1428 IT-Straffesaksbehandling	0,0	0,0	1,0	1,0	0 %
SUM	5342,8	5348,6	5672,3	329,5	6 %

Kilde: Politidirektoratet

Det er viktig for tilliten til politiet og for tryggheten i samfunnet at politiet har den kompetanse og kapasitet som kreves for å etterforske den kriminaliteten som begås. En god straffesaksbehandling forutsetter videre en hensiktsmessig organisering samt enhetlig prioritering, styring og kontroll av sakene.

4. Kvalitetssikring og fagledelse av politiets straffesaksbehandling

Dataene som hentes ut fra politiets statistikker belyser noen sentrale kvalitetsmarkører knyttet til politiets saksbehandling og effektiviteten i denne som oppklaringsprosent, saksbehandlingstid, saksavgjørelser mv., men sier i mindre grad noe om kvaliteten på den etterforskningen som er gjennomført eller de påtaleavgjørelsene som er fattet.

Domstolstolenes behandling av sakene som bringes inn for iretteføring der er en viktig kvalitetssikrings- og rettsikkerhetsgaranti. Frifinnelsesprosenten for saker brakt inn for domstolene har holdt seg relativt stabil over flere år og er for landet som helhet ca. 7,5 prosent i 2022, noe som vurderes som akseptabelt.

Sentralt i kvalitetssikringen av politiets straffesaksbehandling er videre statsadvokatenes fagledelse. Viktig i denne sammenheng er den enkeltsaksbehandling som foretas av statsadvokatene og riksadvokaten i alvorlige straffesaker, hvor påtalekompetansen tilligger den høyere påtalemyndighet, eller i saker som bringes inn fra politiadvokater uten utvidet påtalekompetanse samt klagebehandlingen.

Ved siden av enkeltsaksbehandlingen består fagledelsen av en rekke ulike tiltak søkt tilpasset utfordringene i det enkelte distrikt. Viktig i denne sammenheng er inspeksjoner/tilsyn som kan omfatte systematiske og generelle gjennomganger av politidistriktenes straffesaksbehandling eller omfatte enkeltområder som man ønsker å gi en særskilt oppfølging. Etter pålegg fra riksadvokaten er det i samtlige politidistrikter i 2022 gjennomført oppfølgende undersøkelser av tvangsmiddelbruken i mindre alvorlige narkotikasaker. Erfaringene fra disse inspeksjonene er at politiets etterlevelse av straffeprosessloven bestemmelser om tvangsmiddelbruk er blitt bedre, jf. riksadvokatens rapport av 21. november 2022 *Tvangsmidler i mindre alvorlige narkotikasaker - Oppfølgende undersøkelse*. Det er videre gjennomført inspeksjon av distriktenes innsats mot og håndtering av arbeidslivskriminalitet. Det er pt. ikke utarbeidet en samlet rapport om funnene fra disse inspeksjonene.

Der statsadvokatene gjennom sin fagledelse avdekker avvik skal det, i samråd med politidistriktene, iverksatt nødvendige tiltak for å lukke avvikene. Det ble i 2022 iverksatt tiltak vedrørende beslutning om soning av subsidiære fengselsstraffer og gitt en presisering av kompetansereglene for å beslutte elektronisk kontroll (omvendt voldsalarm). Dette er forhold som direkte griper inn i borgernes rettsikkerhet og understreker betydningen av en aktiv fagledelse og en tilstedeværende påtalemyndighet i politiet.

Flere av embetene har i 2022 igangsatt tiltak opp mot politiets håndtering av saker om mishandling i nære relasjoner. Dette for å gjøre politiet bedre i stand til å håndtere disse sakene når tiltalekompetansen i sakene delegeres til politiet 1. juli 2023. Tiltakene som har vært iverksatt har eksempelvis vært lokale kvalitetsundersøkelser og overtagelse av påtalebehandlingen i enkeltsaker samt fagdager hvor fenomenforståelse, bevisvurderinger mv. har vært tema.

Straffesaksbehandlingen er, som andre deler av politiets ansvarsområder, i utvikling og det har derfor vært viktig å sikre både etterforskere og påtalemyndigheten i politiet nødvendig kompetanse. Ved siden av Politihøgskolens etterutdanningskurs er i denne sammenheng innføringen av årlig obligatorisk utdanning for både etterforskere og påtalemyndigheten i politiet sentralt. Likeledes innføringen av løpende saksevalueringer. Viktige tiltak for å heve kompetansen på etterforskningsfeltet har videre vært forankret i *Etterforskningsløftet*, som nå er avsluttet. Fagutviklingsapparatet har sitt utspring i dette prosjektet og er etablert som en viktig utviklingsarena på straffesaksområdet. De 10 faggruppene som er opprettet jobber kontinuerlig med ulike oppdrag, herunder revidering av eksisterende standarder og utarbeidelse av nye.

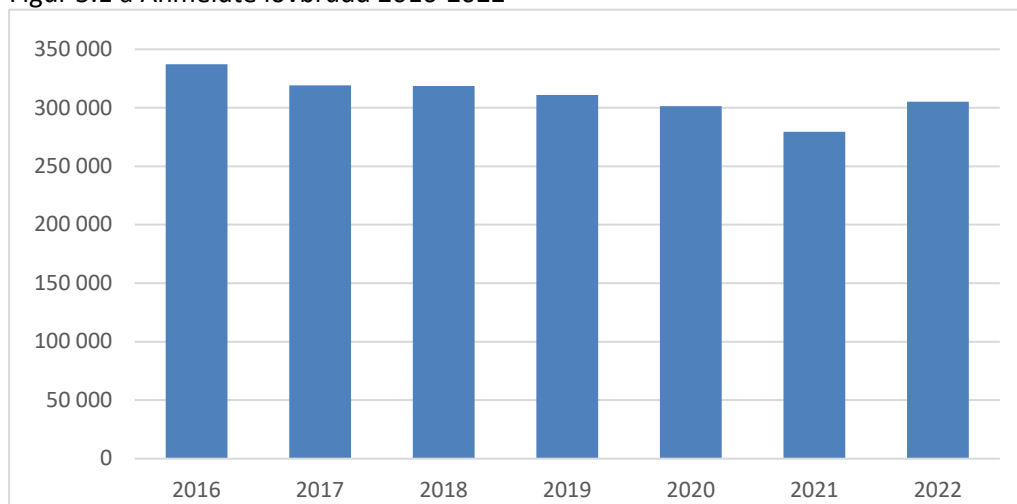
Det er, som anført foran, igangsatt flere tiltak for å sikre nødvendig kvalitet i straffesaksarbeidet som det er grunn til å forutsette har bidratt til å forbedre straffesaksbehandlingen. Det er viktig at denne innsatsen videreføres. Videre er det avgjørende for å oppnå god kvalitet og gode resultater i straffesaksarbeidet at politidistriktene sikrer området tilstrekkelige påtalesfaglige- og etterforskningsfaglige ressurser. Størrelsen på den enkelte etterforsker og påtaleansvarliges saksportefølje må være hensiktsmessig og forsvarlig slik at sakene kan behandles med nødvendig effektivitet og rettsikkerhet. Sentralt for å sikre en god straffesaksbehandling er videre at ledelsen i politidistriktene utviser interesse og engasjement for straffesaksarbeidet og at statsadvokatene utøver god fagledelse hvor forbedringspunkter avdekkes og følges opp med adekvate tiltak.

5. Anmeldte lovbrudd

5.1. Hovedtrekk ved anmeldelsene

I løpet av 2022 ble det [anmeldt](#) i overkant av 305 000 lovbrudd, som er 25 800 eller 9,2 prosent flere enn året før. Målt mot gjennomsnittet for perioden 2016-2021 utgjør anmeldelsene imidlertid en nedgang på 1,9 prosent.

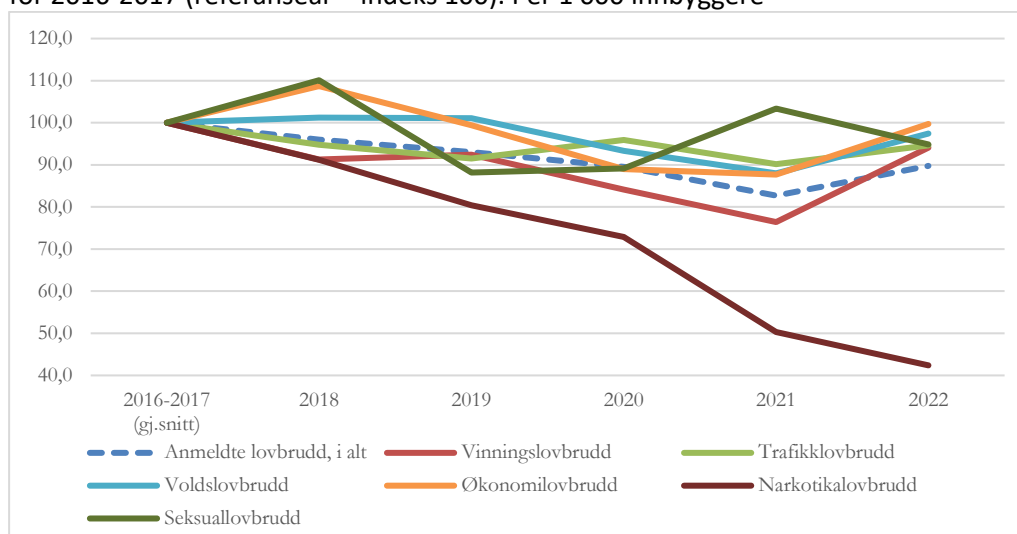
Figur 5.1 a Anmeldte lovbrudd 2016-2022

Kilde: JUS065

Samlet sett – og for flere av de mest omfangsrrike kriminalitetstypene – er anmeldelsene i 2022 på nivå med siste år før pandemien. Den samlede utviklingen på straffesaksfeltet henger trolig nært sammen med at smittevernstiltakene som preget 2020 og 2021 ble hevet i begynnelsen av 2022, men det er ulik utvikling for ulike typer lovbrudd.

Figur 5.1 b Anmeldte lovbrudd, etter utvalgte kriminalitetstyper. Relativ utvikling mot gjennomsnittet for 2016-2017 (referanseår = indeks 100). Per 1 000 innbyggere

Kilde: JUS065

5.2. Nærmere om kriminalitetsutviklingen på utvalgte områder

5.2.1. Vinningslovbrudd

I løpet av 2022 ble det anmeldt drøyt 105 000 vinningslovbrudd¹, som er en økning på nesten 24 prosent sammenlignet med 2021. Målt mot gjennomsnittet for perioden 2018-2021 er vinningsanmeldelsene økt med 11 prosent. Ser vi utviklingen over tid må vi tilbake til 2016 for å finne et år med flere registrerte vinningslovbrudd enn i 2022.

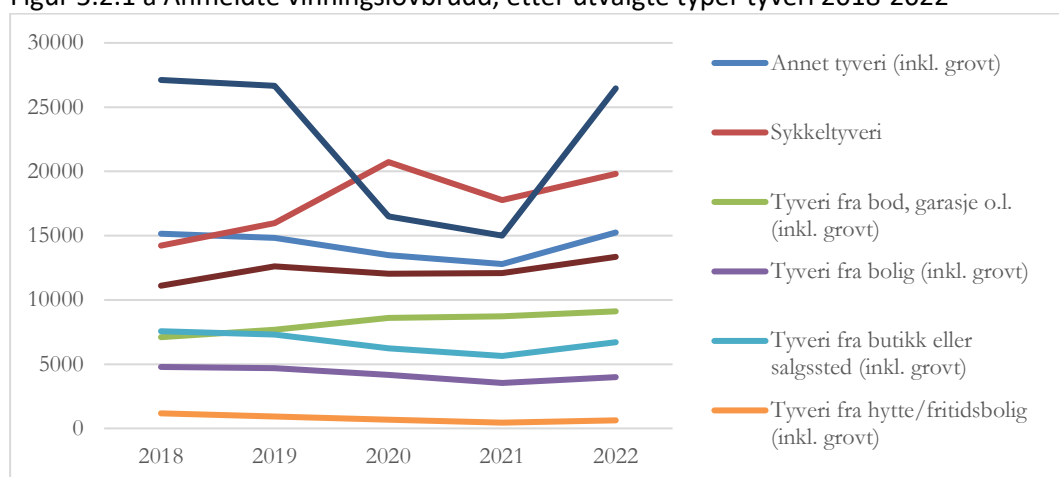
Den betydelige økningen i anmeldte vinningslovbrudd fra året før gjelder alle landets politidistrikter, men det er størst økning i Øst politidistrikt, Oslo politidistrikt og andre politidistrikt i den sørlige halvdel av Norge. På grunn av økt reisevirksomhet var det i 2022 også markant flere vinningslovbrudd registrert med gjerningssted i utlandet. I 2022 ble dessuten 57 prosent av alle vinningslovbrudd anmeldt via politiet.no², som er en vesentlig høyere andel enn i tidligere år.

Tyverier fra person var driver for kriminalitetsutviklingen siste år

Da smitteverntiltakene ble opphevet i begynnelsen av 2022 var det etter to år med begrensninger for ferdsel i det offentlige rom og en betydelig nedgang i den registrerte vinningskriminaliteten. Med normalisert bruk av kollektivtransport, kafeer og andre steder i det offentlige rom har de siste årenes tyverinedgang blitt mer enn reversert i løpet av 2022.

Størst betydning for utviklingen har tyveri fra person³, og de 26 200 anmeldelsene av slike tyverier i 2022 er så mye som 77 prosent flere enn året før – som illustrert i figur 5.2.1. Økningen for denne typen tyverier utgjør nærmere halvparten av den samlede økningen i anmeldte lovbrudd siste år.

Figur 5.2.1 a Anmeldte vinningslovbrudd, etter utvalgte typer tyveri 2018-2022

Kilde: JUS065

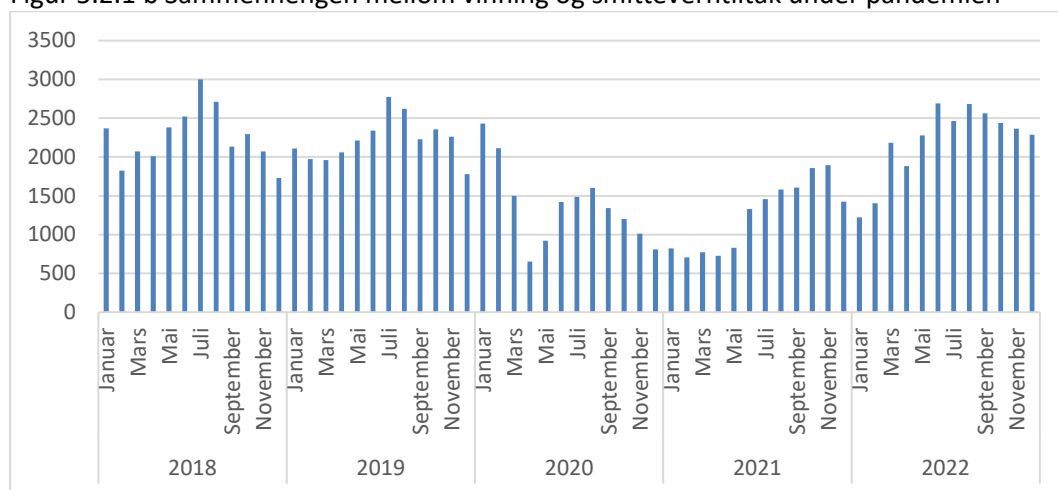
¹ Kriminalitetstypen vinningslovbrudd omfatter i all hovedsak overtredelser av straffelovens kapittel 27 om *Vinningslovbrudd og liknende krenkninger av eiendomsretten*. Kapitlet rammer en rekke ulike typer vinningsmotiverte handlinger, men i praksis utgjør tyverier mer enn ni av ti anmeldelser for denne kriminalitetstypen.

² Siden 2009 har det vært mulig å anmelde enkelte typer tyveri og skadeverk på politiet.no. Den tekniske løsningen for digital anmeldelse ble endret i 2018, og i løpet av de siste fem årene er det blitt mulig å anmelde noen flere typer lovbrudd digitalt enn tidligere.

³ Tyveri fra person er i politiets kodeverk for lovbrudd inndelt i ulike offentlige og private steder. I 2022 var det 11 400 flere anmeldte tyverier fra person enn året før, og omkring 90 prosent av disse dreide seg om tyverier skjedd på ulike steder i det offentlige rom.

I løpet av 2022 ble det i tillegg registrert 19 800 sykkeltyverier, nærmere 12 700 tyverier av og fra motorkjøretøy og 12 000 mindre tyverier fra butikk og annet salgssted. For alle disse tyveritypene har det vært en markant økning i anmeldelser sammenlignet med året før. I 2022 ble det dessuten anmeldt 910 ran, som er nesten 150 flere enn året før, men 50 færre enn i 2020. Antallet grove ran i 2022 er imidlertid det klart laveste som er registrert i løpet av den siste femårsperioden.

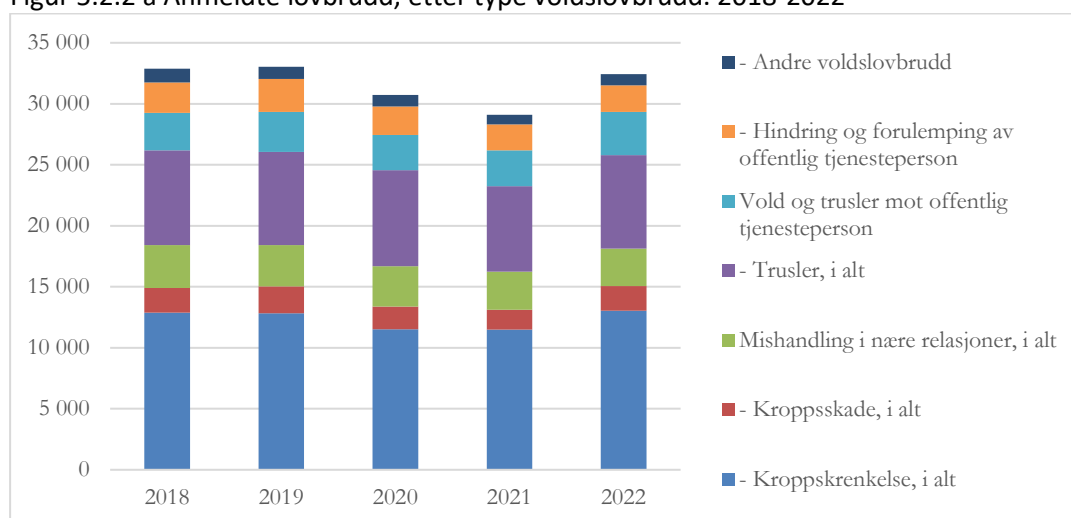
Figur 5.2.1 b Sammenhengen mellom vinning og smitteverntiltak under pandemien

5.2.2. Voldslovbrudd

Utviklingen for registrerte voldslovbrudd gjennom pandemiperioden har likheter med anmeldelsestrendene for vinningslovbrudd. Som det fremgår av figur 5.2.2.a har det vært en reduksjon i anmeldelser i løpet av 2020 og 2021, før omfanget av anmeldelser har tatt seg opp igjen i 2022 for de fleste typer vold. Samlet sett er den registrerte volden i 2022 oppunder nivået fra årene forut for pandemien.

Figur 5.2.2 a Anmeldte lovbrudd, etter type voldslovbrudd. 2018-2022

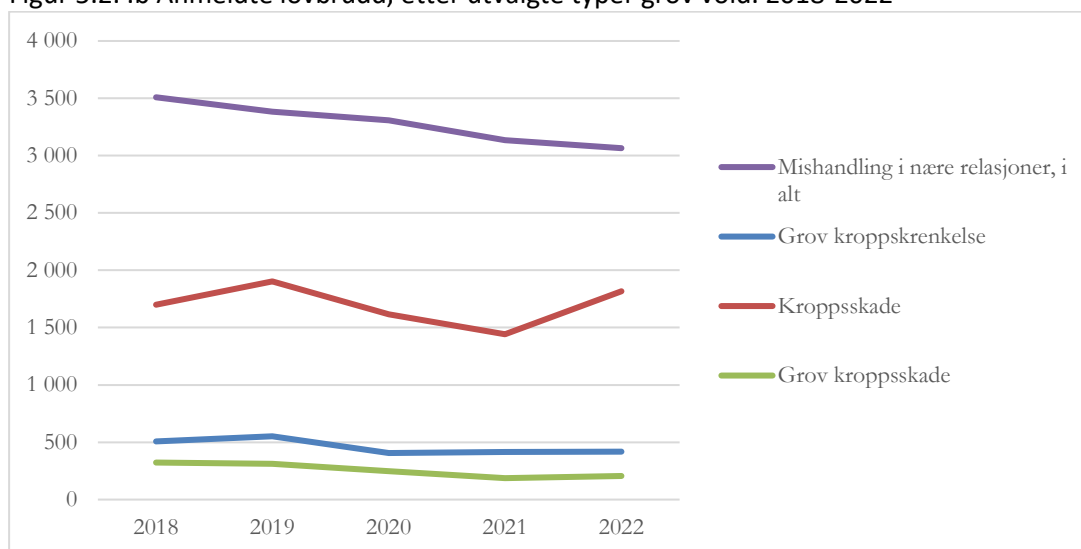

Kilde: JUS065

Kroppskrenkelser utgjør i underkant av 40 prosent av voldsanmeldelsene, og det er for denne typen vold at svingningene har vært størst igjennom pandemiårene. De drøyt 12 600 anmeldte kroppskrenkelsene i 2022 er 14 prosent flere enn både i 2020 og 2021, men bare noen hundre anmeldelser flere enn i 2018 og 2019. Trolig har deler av denne utviklingen sammenheng med de ulike smittevernstiltakene, hvor f.eks. periodevis skjenkestopp og redusert sosial kontakt antas å ha hatt innvirkning på omfanget.

De grovere typene vold har mer sprikende utviklingstrekk i samme periode. Anmeldte tilfeller av kroppsskade og grov kroppsskade har blitt vesentlig redusert gjennom pandemien, hvorpå de drøyt 2 000 anmeldelsene av denne typen vold i 2022 gir en økning på nesten en fjerdedel sammenlignet med året før – som illustrert i figur 5.2.2.b.

Figur 5.2. .b Anmeldte lovbrudd, etter utvalgte typer grov vold. 2018-2022

Kilde: JUS065

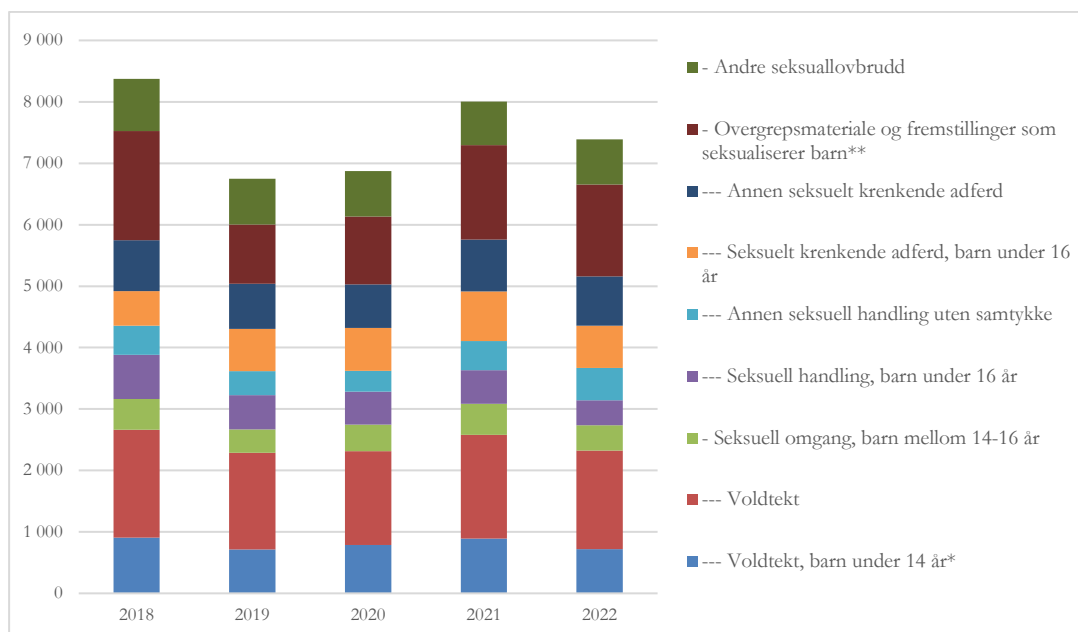
Straffesakene som gjelder grov kroppskrenkelse har ikke en tilsvarende økning og de nærmere 3 100 anmeldelsene for mishandling i nære relasjoner representerer en fortsettelse av den nedadgående trenden siden 2017. Se eget kapittel for en særskilt gjennomgang av [utviklingen for mishandling i nære relasjoner](#).

5.2.3. **Seksuallovbrudd**

I løpet av 2022 registrerte politiet 7 400 seksuallovbrudd, som er nesten 8 prosent færre anmeldelser enn året før. Siden midten av 2010-tallet har det vært relativt store, årlige variasjoner i antallet registrerte seksuallovbrudd. Anmeldelsene i 2022 er omtrent på nivå med gjennomsnittet for perioden 2018-2021.

Mens økningen i seksualanmeldelser i 2021 i stor grad var drevet av flere registrerte seksuallovbrudd mot barn, gjelder siste års reduksjon i registrerte straffesaker så godt som alle typer seksuallovbrudd – som illustrert i figur 5.2.3.a. Nedgangen gjelder også nesten alle politidistrikter.

Figur 5.2.3 a Anmeldte seksuallovbrudd, etter utvalgte typer lovbrudd. 2018-2022

Kilde: JUS065

* Inkluderer anmeldelser som etter straffeloven 1902 ble definert som "seksuell omgang med barn" under hhv. 14 og 10 år.

** Inkluderer anmeldelser etter straffeloven 1902 § 204 og § 204a som er registrert under statistikkgruppene for "pornografi".

Disse anmeldelsene gjelder i all hovedsak overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn, men omfatter også et mindre antall anmeldelser av ulovlig pornografi.

I 2022 ble det anmeldt 1 600 voldtekter⁴. Dette er 5 prosent færre enn året før, og to prosent færre enn gjennomsnittet for perioden 2018-2021. I 2022 dreide 720 anmeldelser seg om voldtekt av barn under 14 år⁵, som etter tidligere straffelov ble betegnet som seksuell omgang med barn under 14 år. Målt mot året før utgjør dette en nedgang på nesten 20 prosent, og antallet er også markant færre enn gjennomsnittet fra den foregående fireårsperioden. Av voldtektsanmeldelsene siste fem var nærmere syv av ti registrert som voldtekt til samleie. Tilsvarende andel for voldtekt av barn under 14 år var 12 prosent.

De registrerte seksuallovbruddene i 2022 omfatter 930 tilfeller av seksuell handling og 1 500 anmeldelser av seksuelt krenkende adferd. For begge disse lovbruddstypene er dette en nedgang på 9 prosent fra 2021. Politiet registrerte også 1 500 anmeldelser som gjaldt overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn, som tross en svak nedgang fra året før representerer en økning på 11 prosent sammenlignet med gjennomsnittet for perioden 2018-2022.

Mange seksuallovbrudd blir anmeldt lenge etter gjerningen

I tolkningen av utviklingen for de registrerte seksuallovbruddene bør man ta hensyn til flere faktorer enn de rene anmeldelsestallene. Ettersom kriminalstatistikken tar utgangspunkt i året anmeldelsen ble registrert – og ikke gjerningsåret – vil *anmeldelsestid*⁶ gi en indikasjon

⁴ Straffeloven 2005 §§ 291-293 og straffeloven 1902 § 192

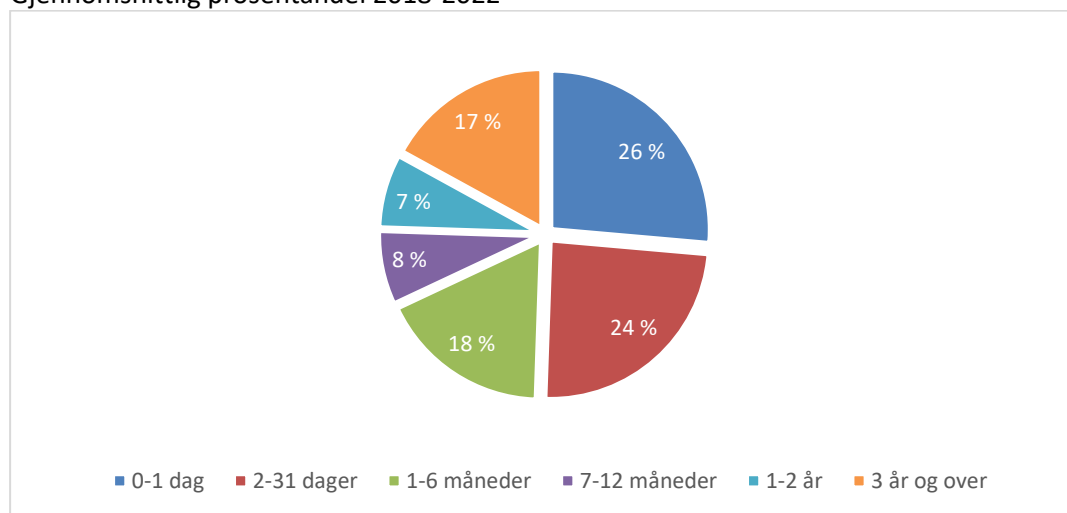
⁵ Straffeloven 2005 §§ 299-301 og straffeloven 1902 § 195

⁶ Anmeldelsestiden er her beregnet ut i fra datoen for siste gjerning (gjerningsdato slutt) og datoen anmeldelsen ble registrert i politiets

på hvor stor nærhet i tid det er mellom gjerning og anmeldelse. På noen kriminalitetsområder vil de fleste sakene ha kort anmeldelsestid, som for eksempel trafikk- eller narkotikalovbrudd. For seksuallovbrudd, enkelte typer voldslovbrudd og visse økonomilovbrudd gjelder en større andel av anmeldelsene forhold som har skjedd lengre tilbake i tid.

Når vi fordeler alle seksualanmeldelsene for perioden 2018-2022 etter anmeldelsestid ser vi at en fjerdedel av lovbruddene anmeldes etter én dag, mens omkring halvparten av sakene er anmeldt innenfor en måned etter gjerningsslutt. Som illustrert i figur 5.2.3.b gjelder imidlertid en fjerdedel av anmeldelsene forhold begått mer enn ett år tilbake i tid. For voldtekt av barn under 14 år⁷ er det ikke uvanlig at offeret anmelder først i voksen alder. Nesten en fjerdedel av disse anmeldelsene beskriver forhold mer enn 3 år tilbake i tid – og noen gjelder overgrep som har skjedd for mange tiår tilbake.

Figur 5.2.3 b Anmeldte seksuallovbrudd, etter tid fra gjerningsslutt til registrert anmeldelse. Gjennomsnittlig prosentandel 2018-2022

Kilde: Strasad

Omfattende sakskomplekser preger enkeltår

Etterforskningen av et seksuallovbrudd vil i noen tilfeller medføre at politiet avdekker et stort antall lovbrudd og ofre, i tillegg til det opprinnelig anmeldte forholdet. I de mest omfattende sakene vil etterforskningen avdekke svært mange lovbrudd begått av én enkelt gjerningsperson over flere år – både i form av seksuallovbrudd og vold, trusler og andre typer lovbrudd.

I løpet av den siste seksårsperioden er særlig statistikkårene 2017 og 2018 preget av denne typen omfattende sakskomplekser. For disse årene ser vi ikke bare en økning i anmeldelser,

straffesaksregister (Strasad). For anmeldelser av lovbrudd som har skjedd langt tilbake i tid er det ofte vanskelig for fornærmede å

konkret tidfeste tidspunkt for lovbruddet. I slike saker er det en overvekt av anmeldelser med oppgitt gjerningstidspunkt 1. januar [år], og

informasjonen om gjerningstidspunkt er mindre presis enn i nyere saker.

⁷ Inkluderer anmeldelser som etter straffeloven 1902 ble definert som "seksuell omgang med barn" under hhv. 14 og 10 år

men også markant lengre anmeldelsestid for seksuallovbruddene. Dette indikerer at vesentlige deler av økningen gjelder "gamle" forhold: 22 prosent av 2018-sakene hadde en anmeldelsestid på 3 år eller mer, mens tilsvarende andel i 2022 var 14 prosent. Blant anmeldte seksuallovbrudd i perioden 2019-2022 ser det ikke ut til å være tilsvarende mange omfangsrike enkeltsaker som i 2017 og 2018.

Seksuallovbrudd mot barn begås ofte digitalt

En stor andel av de registrerte seksuallovbruddene mot barn, og særlige de som inngår i omfangsrike enkeltsaker, blir helt eller delvis begås via digitale flater. Straffelovens bestemmelser om voldtekt av barn under 14 år⁸ og seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år rammer også overgrep som i sin helhet har skjedd digitalt, i tillegg til overgrep der gjerningspersonen er fysisk til stede. Andre digitale seksuallovbrudd kan for eksempel være produksjon, distribusjon eller besittelse av digitale overgrepsmateriale mot barn, eller der voksne sender eller mottar slikt materiale til eller fra barn.

Modus operandi⁹ gir en indikasjon på omfanget av digitale seksuallovbrudd. I perioden 2018-2022 var én fjerdedel av anmeldte voldtekter av barn under 14 år registrert med en digital modus operandi, mens tilsvarende andel for seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år var 11 prosent. Nærmere en tredjedel av seksuelt krenkende adferd overfor barn under 16 år er oppgitt å ha skjedd digitalt.

Riksadvokaten og Politidirektoratet har i sine tildelingsbrev for 2022 fått i oppdrag å analysere den markante økningen som har vært i registrerte seksuallovbrudd i de foregående årene. Det bes i oppdraget om at det særlig undersøkes i hvilken grad økningen skyldes en større evne til å avdekke denne typen saker og i hvilken grad det er en faktisk økning. Det bes også redegjort for om den registrerte økningen er nettbasert. Analysen skal gi et bedre kunnskapsgrunnlag for å vurdere egnede tiltak for å oppnå en best mulig utnyttelse av politiets ressursbruk.

For å løse oppdraget er det nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra Politidirektoratet, Kripos og riksadvokatembetet som leder gruppen. Gruppen vil avgi en egen rapport og er gitt frist til 15. mars d.å.

5.2.4. Organisert kriminalitet og kriminelle nettverk

Det er vanskelig å tallfeste omfanget av organisert kriminalitet, fordi det ikke er egne statistikkgrupper for dette saksområdet i politiets straffesaksregister. Antall registrerte grove narkotikasaker går fortsatt noe ned i forhold til tidligere år, men riksadvokatens

⁸ Straffeloven 2005 § 299 og § 302 omfatter handlinger der noen får hhv. barn under 14 år og barn mellom 14 og 16 år "til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv", i tillegg til den som fysisk gjennomfører tilsvarende handlinger mot barn i disse aldersgruppene. Formuleringen omfatter på den måten også digital voldtekt eller seksuell omgang, f.eks. begått via webkamera eller videostreaming fra andre digitale plattformer.

⁹ Modus operandi for registrerte straffesaker er en merking av fremgangsmåte eller andre kjennetegn ved et lovbrudd. For enkelte typer lovbrudd er det såkalt tvungen modus, som i praksis betyr at man ikke kan opprette en straffesak uten å registrere minst én modus operandi. Modus operandi kan på den måten si noe om omfanget saker som f.eks. er merket med digitale eller nettrelaterte fremgangsmåter. Siden merkingen er gjort manuelt i sak for sak må man ta høyde for en feilmargen, og det er ikke en uttømmende kilde til statistikk.

overordnede inntrykk er allikevel at organisert kriminalitet generelt sett ikke viser tilsvarende tegn til nedgang. Flere av statsadvokatembetene rapporterer om begrenset kapasitet hos politiet til å etterforske organisert kriminalitet. Når det gjelder innførsel av betydelige mengder narkotika har etterforskningen gjennomgående vært konsentrert om kureren, og avgrenset mot mottagerledd og bakmenn.

Politiets innsats mot organisert kriminalitet i 2022 synes i hovedsak å ha vært rettet mot alvorlig økonomisk kriminalitet, grov narkotikakriminalitet, og kriminelle nettverk. Enkelte distrikter har også jobbet målrettet mot ulike ungdomsgrupperinger for å forebygge rekruttering av unge aktører til etablerte kriminelle miljøer og nettverk. Det synes å være statsadvokatenes oppfatning at det foretas gode analyser og vurderinger før det iverksettes etterforskning mot organiserte kriminelle miljøer. Flere av embetene har videre fremhevet godt samarbeid på tvers av distrikter og landegrenser.

Statsadvokatene har rapportert å ha utført 17 aktorater knyttet til organisert kriminalitet i 2022, noe som er en økning på 3 aktorater i forhold til 2021.

En fellesnevner for flere av sakene med organisert kriminalitet som er etterforsket gjennom 2022, er at politiet har fått tilgang til kryptert kommunikasjon. Uavklarte rettslige spørsmål om benyttelsen av dette materialet som bevis i straffesaken har vært krevende å håndtere.

Organisert kriminalitet og kriminelle nettverk vurderes å være en av de største kriminalitetstruslene mot etablerte samfunnsstrukturer, økonomi og næringsliv. I tillegg trues den alminnelige trygghet. Europol publiserte den 12. april 2021 rapporten "EU Serious and Organised Crime Threat Assessment".¹⁰ Ifølge rapporten, som utgis hvert fjerde år, har trusselnivået for alvorlig organisert kriminalitet aldri vært høyere.

Nasjonal operasjon mot kriminelle nettverk (KN), som ble iverksatt i 2019, legger til rette for at norsk politi skal ha en kunnskapsbasert tilnærming til kriminelle nettverk. I tillegg skal operasjonen bidra til å styrke samhandlingen mellom politidistrikt og særorgan i bekjempelse av organiserte, kriminelle nettverk. Gjennom operasjonen er det i alle politidistrikt avdekket tilstedeværelse av kriminelle nettverk. Det er i løpet av 2022 startet en rekke etterforskninger mot ulike aktører, blant annet på bakgrunn av materiale fra SkyECC¹¹.

Mange av miljøene som settes i sammenheng med organisert kriminalitet, er multikriminelle i den forstand at de utøver et vidt spekter av straffbare handlinger. På det sentrale Østlandet er et felles trekk for kriminelle gjenger trussel- og voldsbasert kriminalitet, ofte knyttet til omsetning av narkotika. Kriminelle nettverk har profesjonalisert sin aktivitet, og tilrettelegger for tjenester innen blant annet logistikk, banktjenester, kryptert informasjon, falske dokumenter, hvitvasking og torpedovirksomhet. Kompleksiteten er stor, og i økende grad gjennomføres kriminaliteten ved hjelp av krypterte digitale virkemidler, noe som gjør

¹⁰ [EU SOCTA 2021](#)

¹¹ SkyECC er et datanettverk bestående av telefonterminaler og servere som kommuniserer med en trelags kryptering.

den vanskelig å oppdage. Forgreninger over distrikts- og landegrenser bidrar til at etterforskningen ofte blir svært ressurskrevende.

En del av finansieringsgrunnlaget til flere av de kriminelle nettverkene som er avdekket gjennom operasjon KN kommer fra narkotikakriminalitet. Ved å prioritere bekjempelse av grov narkotikakriminalitet vil politiet kunne gis mulighet til å straffeforfølge medlemmer av de kriminelle nettverkene. Innsatsen må særlig rettes mot bakmannsapparatet, og det organiserte elementet i den kriminelle aktiviteten må belyses.

Organisert kriminalitet er omfattet av riksadvokatens sentrale prioriteringer. Bekjempelse av organisert kriminalitet krever tilstrekkelig kapasitet og kompetanse. Skal politiet lykkes med å etterforske organisert kriminalitet fremheves det, som i fjor, at det må tas i bruk kompetanse- og teknologikrevende metoder parallelt med et raskt og effektivt samarbeid nasjonalt og internasjonalt. Fokus på fagledelse, kunnskapsbasert og målrettet innsats, gode rutiner for samarbeid nasjonalt og internasjonalt, samt systematisk deling av erfaringer er viktige faktorer for å få dette til. Flere av statsadvokatembetene rapporterer at de har viet politidistriktenes innsats mot organisert kriminalitet særlig oppmerksomhet i sin fagledelse i 2022, og at det er etablert faste møtepunkter der det blant annet settes fokus på aktuelle saker.

5.2.5. Arbeidslivskriminalitet

Det har i 2022 vært mest rapportering om a-krim knyttet til små og mellomstore virksomheter innen bygg- og anlegg, servering og transport. Rapportering om bruk av ulovlig arbeidskraft vedvarer. Det rapporteres særlig om ulovlig arbeid i bygg- og anleggsbransjen og i serveringsbransjen. Ulike former for arbeidsmiljølovbrudd er også utbredt. Manglende arbeidskontrakt, manglende HMS-kort og brudd på arbeidstidsbestemmelsene er gjentakende former for rapporterte arbeidsmiljølovbrudd.

Det er flere nettverk som begår arbeidslivskriminalitet i Norge i ulike bransjer. Aktørene i nettverkene begår utstrakt skatte- og avgiftskriminalitet, sjonglerer flere selskaper hvor verdier overføres til nye selskap før de slås konkurs, driver utstrakt form for fiktiv fakturering, bruker ulovlig arbeidskraft og bryter med arbeidsmiljøloven. Aktørene i nettverkene er ofte tidligere omhandlet med ulike former for kriminalitet, og flere er tidligere straffet og fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet. For å skjule at de reelt sett drifter nye foretak benytter de i stor grad stråpersoner i formelle roller i foretaket.

Det har vist seg å være utfordrende for myndighetene å både kontrollere og kartlegge omfanget av bruk av utsendte arbeidstakere, samt de konkrete arbeidsforholdene disse blir tilbudt under arbeidsoppholdet i Norge. Utsendte arbeidstakere er ansatt i utenlandske bemanningsbyrå, og leies inn til arbeidsoppdrag hos norske virksomheter. Hvis arbeidsoppdraget ikke overstiger tre måneders varighet, er det ikke behov for at de utsendte arbeidstakerne søker om opphold- eller arbeidstillatelse i Norge. Dette medfører at flere av disse aldri registreres i norske systemer. Handlingsrommet norske virksomheter har for å

misbruke denne ordningen i form av arbeidsoppdrag lenger enn tillatt varighet, samt utnyttelse av sårbare arbeidstakere, anses å være høy.

Det var i 2022 en 10 prosent nedgang i anmeldelser innen kriminalitetstypen "arbeidsmiljø" sammenlignet med 2021. Samtidig var det en over 50 prosents økning i anmeldelser knyttet til bruk av ulovlig arbeidskraft. Oppgangen i anmeldte tilfeller av ulovlig arbeid kan ha en sammenheng med lettelser i innreiserestriksjoner tilknyttet koronapandemien, og anmeldte forhold er på vei tilbake til nivået på anmeldelser før koronapandemien. Det ble også anmeldt 36 saker som gjelder lønnsstyveri.¹²

Arbeidslivskriminalitet er en fellesbetegnelse som ikke knytter seg til ett eller flere bestemte straffebud, og det er derfor vanskelig å presist vurdere politiets innsats mot denne typen kriminalitet.

Politiets innsats mot arbeidslivskriminalitet har vært gjenstand for statsadvokatembetenes inspeksjoner i 2022. Hovedinntrykket etter inspeksjonene er at distriktene tar arbeidslivskriminalitet på alvor. Flere distrikter jobber aktivt for å styrke innsatsen på området. Samtidig er det identifisert utfordringer som gir et godt grunnlag for videre oppfølging i 2023. Blant annet synes et gjennomgående trekk å være at en del av sakene ikke har tilstrekkelig styring og fremdrift i etterforskningen.

I enkelte distrikter synes det videre å være noe å hente på å etablere bedre rutiner for identifisering av de rette sakene. Det er lovbrudd av alvorlig karakter, eller lovbrudd som ikke anses å kunne sanksjoneres tilstrekkelig gjennom forvaltningssporet, som skal prioriteres.

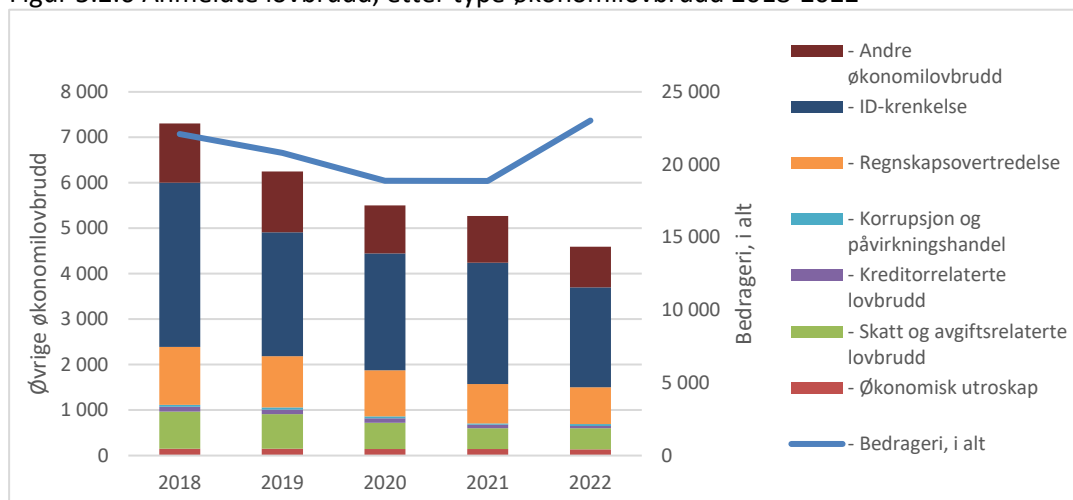
Flere distrikter trekker frem samarbeidet med a-krimsentrene og offentlige kontrolletater som et viktig bidrag til mer effektiv og kunnskapsstyrt kriminalitetsbekjempelse på området, dog slik at det er enkelte utfordringer i forhold til ulik tilnærming til bevissikring, beviskrav og notoritet. Utviklingen av samarbeidet fortsetter i 2023.

5.2.6. **Økonomisk kriminalitet**

I løpet av 2022 ble det registrert 27 600 anmeldelser klassifisert som [økonomilovbrudd](#), som er drøyt 14 prosent flere enn året før. Økonomilovbrudd omfatter et vidt spekter av ulike lovbrudd som bedrageri, skatte- og avgiftslovbrudd, ID-krenkelse, korrupsjon og påvirkningshandel, kreditorrelaterte lovbrudd, regnskapsovertredelser, økonomisk utroskap, samt hvitvasking, underslag og brudd på verdipapirloven.

¹² Av 36 anmeldte lønnsstyveri, er 15 saker avgjort. Samtlige er henlagt, 9 saker på kode 078 – ikke hensiktsmessig ressursbruk, og 6 saker på kode 106 - ikke rimelig grunn til å mistenke straffbart forhold. 13 av disse 15 sakene tilhører Oslo politidistrikt, en tilhører Øst politidistrikt og en tilhører Trøndelag politidistrikt.

Figur 5.2.6 Anmeldte lovbrudd, etter type økonomilovbrudd 2018-2022

Kilde: JUS065

Bedragerier utgjorde omkring 83 prosent av alle anmeldte økonomilovbrudd i 2022, og de 23 000 bedragerianmeldelsene representerer en økning på 22 prosent fra året før. I følge ØKOKRIM rapporterer bankene en betydelig økning i bedragerier, som indikerer betydelige mørketall knyttet til bedrageriene som blir anmeldt til politiet. Til sammenligning mottar svensk politi nærmere 300 000 bedragerianmeldelser årlig.

Økokrim har likevel fått innrapportert tap på over 250 millioner kroner relatert til bedrageri i 2022. De registrerte tapene er særlig store knyttet til investeringsbedrageri. Det eksisterer egne bedrifter i blant annet Øst-Europa som utelukkende driver med investeringsbedrageri som forretningsmodell. Bedrageri hvor privatpersoner blir lurt til å gi fra seg tilgang til nettbanken var også en økende utfordring i 2022. Flere av bakmennene kan knyttes til annen alvorlig kriminalitet og kjente kriminelle nettverk.

Antallet anmeldelser som gjelder hvitvasking fremstår fremdeles kunstig lavt – med kun 195 anmeldelser i 2022. Dette er på nivå med året før. Hvitvaskingsmetodene varierer fra ulovlig utførelse av kontanter via Hawala-foretak¹³, via kryptovaluta og neobanker til hvitvasking i foretak og eiendom. Flere narkotika- og gjengaktører kan knyttes til hvitvasking gjennom foretak. Bruk av "pengemuldyr" i hvitvaskingsoperasjoner er en økende utfordring i mange land, inkludert i Norge. Økokrim er kjent med at flere kriminelle nettverk og sentrale kriminelle aktører i Norge benytter "pengemuldyr" i sine hvitvaskingsoperasjoner. Utbyttet som hvitvaskes kan spores tilbake til bedragerier, særlig i form av sosial manipulasjon som phishing og spoofing, samt narkotikaomsetning. Vi så i 2022 at mange unge ble rekruttert til å være "pengemuldyr".

Handlingsrommet for å begå under- og feilrapportering av fisk og skalldyr er stort. Politiet besitter en del informasjon om at under- og feilrapportering av fangst foregår, men det er svært utfordrende å faktisk avdekke slike hendelser. Antall anmeldelser gikk noe ned i 2022 sammenlignet med året før, bortsett fra saker som gjelder ulovlig fiske som doblet seg fra

¹³ Hawala er et uformelt system for betaling og pengeoverføringer over landegrensar, som oftest anvendes når betalingsmottakerne bor i land uten normalt fungerende bankvesen. Det fungerer som et alternativ til bankvesenet og er basert på tillit.

147 anmeldelser i 2021 til 316 i 2022. Politiet mottar særlig mye informasjon om at fisk og spesielt skalldyr omsettes svart.

5.2.7. Miljøkriminalitet

De nærmere 2 300 anmeldte miljølovbruddene i 2022 utgjør et fall på 15 prosent sammenlignet med året før. Denne nedgangen kan skyldes at forvaltningen i større utstrekning benytter bl.a. overtredelsesgebyr¹⁴, og at færre saker enn tidligere havner i straffesporet. Det er dessuten enkelte spesiallover som er klassifisert utenfor kriminalitetstypen miljølovbrudd. Antall anmeldelser for naturvernlovbrudd økte imidlertid med ca. 40 prosent fra 2021 til 2022. Dette skyldes primært økningen i brudd på naturmangfoldloven, som har økt fra 115 til 174 anmeldelser. Dermed fortsetter trenden med årlig økning siden 2017.

Politidistriktene har rapportert om ulovlig kjøring med ATV, snøskuter og vannskuter i utmark gjennom hele året og problemet synes å være økende. Det er også en tendens til at slik kriminalitet forekommer i mer alvorlige former enn tidligere. Kunnskapen om handel med truede arter fra Norge er begrenset. Foreliggende informasjon om reirplyndring indikerer at slik kriminalitet har et visst omfang.

Ulovlige naturinngrep og arealendringer forekommer i hele Norge. Saker som er anmeldt eller tipset om under plan- og bygningsloven eller naturmangfoldloven i 2022 er varierte og omfatter ulovlige byggetiltak, etablering av veier, graving og sprengning, uttak- og oppfylling av masser i naturen, terrengendringer og hogst. Flere inngrep fremstår som kalkulerte og kyniske. Både for privatpersoner og profesjonelle aktører kan inngrep gi økonomisk gevinst da de ofte fører til verdiøkning på eiendommer og besparelser knyttet til søknadsbehandling.

Antallet anmeldelser knyttet til brudd på forurensningsloven ble imidlertid redusert fra 107 til 79. Forurensingskriminalitet knyttet til ulovlig avfallshåndtering er likevel en trussel, og innebærer f.eks. ulovlig dumping, lagring eller eksport av avfall.

5.2.8. Cyberkriminalitet

Cyberkriminalitet er ikke et tydelig avgrenset kriminalitetsfelt, men omhandler bruk av IT ved gjennomføring av lovbrudd på en rekke saksområder. Politiet observerer at profesjonaliseringen av cyberkriminaliteten fortsetter og får en økt innvirkning på kriminalitetsbildet. Samfunnet blir mer digitalisert og trusselbildet i det digitale rom øker i kompleksitet. Samtidig som teknologien også utnyttes av de kriminelle til å bedrive sin "tradisjonelle" virksomhet. Slik som ved markedsplassen Darknetmarkets.no hvor salg av narkotika foregikk åpenlyst helt til norsk politi stengte den ned i mars 2022.

Kriminaliteten virker til dels å være upåvirket av geografiske grenser og har de senere årene vært preget av aktører i utlandet. De nasjonale kriminelle benytter i stor grad internasjonalt organiserte nettverk som selger tjenester. Flere kriminelle aktører går igjen i ulike

¹⁴ Nedgangen i anmeldelser fra forvaltningen (på miljøfeltet) er på nærmere 40 prosent.

etterforskinger og det synes å skje en økt profesjonalisering av den kriminelle virksomheten, noe som styrker deres gjennomslagsevne og inntjening. Samtidig reiser utviklingen en rekke utfordringer strafferettslig sett knyttet til bruk av metoder, bevissikring, internasjonale regler og politisamarbeid på tvers av landegrenser. Det er krevende for politiet å møte disse utfordringene med tilstrekkelig kompetanse og utstyr.

6. Straffesaksbehandlingen

6.1. Antall påtaleavgjorte saker

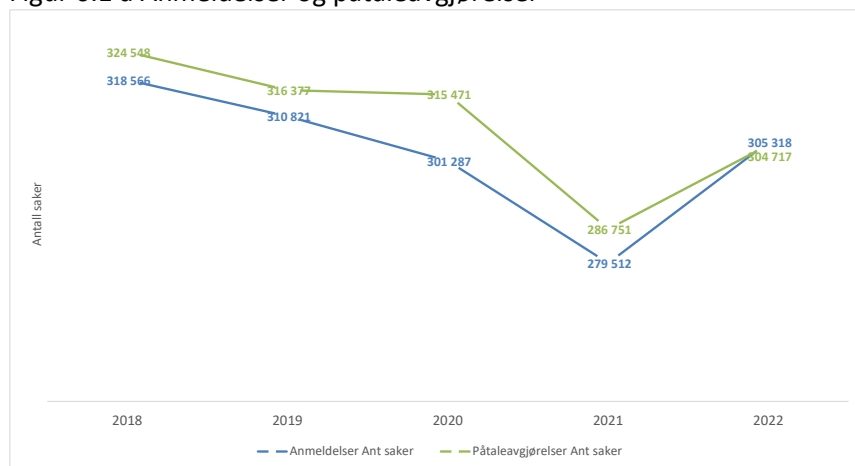
Det er for landet som helhet påtaleavgjort 304 717 saker i 2022. Dette er 17 966 eller 6,3 prosent flere avgjørelser enn i 2021.

En sak anses i politiets statistikk som påtaleavgjort når politiet har sendt en sak med innstilling om påtaleavgjørelse til statsadvokaten eller politiet, i kraft av egen påtalekompetanse, har avgjort en sak med forelegg, siktelse for tilståelsesdom, tiltale, konfliktrådsbehandling, påtaleunntatelse eller henleggelse. Mange av sakene vil først bli ansett som endelig avgjort eller rettskraftig avgjort på et senere tidspunkt.

Antall saker som kan påtaleavgjøres i en periode vil, ved siden av tilgjengelige ressurser, i hovedsak avhenge av antall saker under arbeid (beholdning av saker) ved periodens begynnelse og antall nye saker registrert inn i perioden. For å hindre opparbeidelse av restanser er det sentralt at saksbehandlingstiden holdes på et lavt nivå og antall påtaleavgjørelser ikke er lavere enn antall nye anmeldelser i perioden.

Figur 6.1 viser antall påtaleavgjorte saker i perioden 2012-2022 sammenlignet med antall anmeldelser i samme periode. Som det fremgår har antall påtaleavgjorte saker i de siste årene vært noe høyere enn antall anmeldelser, noe som har ført til en positiv reduksjon i antall restanser. I 2022 er det imidlertid påtaleavgjort noen færre saker enn registrerte anmeldelser.

Figur 6.1 a Anmeldelser og påtaleavgjørelser

Kilde: JUS065 og JUS309

Tabell 6.1 viser antall påtaleavgjørelser i politidistriktene. Flere av politidistriktene har påtaleavgjort flere saker i 2022 enn i 2020. Oslo-, Øst-, Sør-Øst-, og Sør-Vest politidistrikt har relativt sett hatt størst økning. Dette er distrikter som samtidig har hatt en økning i antall registrerte anmeldelser. Også Agder politidistrikt har hatt en relativt stor økning i antall registrerte anmeldelser, uten at det her ses en tilsvarende økning i antall påtaleavgjørelser

Tabell 6.1 Antall påtaleavgjørelser i politidistriktene

	2018	2019	2020	2021	2022	Utvikling
Oslo	72 796	74 111	74 894	65 545	73 515	
Øst	44 100	42 643	42 194	41 730	44 993	
Innlandet	19 326	19 249	19 001	18 336	17 588	
Sør-Øst	40 605	38 422	39 790	34 475	37 835	
Agder	19 181	19 090	19 472	18 895	18 868	
Sør-Vest	31 218	29 982	28 828	24 701	27 408	
Vest	33 532	30 879	28 399	25 953	27 062	
Møre og Romsdal	11 720	10 882	10 828	9 897	9 428	
Trøndelag	24 402	22 991	24 838	23 453	24 464	
Nordland	11 776	11 862	11 661	10 367	10 018	
Troms	9 258	9 183	9 097	7 632	7 773	
Finmark	4 958	5 341	5 013	4 358	4 303	
Hele landet (inkl særorgan)	324 548	316 377	315 471	286 751	304 717	

Kilde: JUS310

Antall påtaleavgjørelser som kan treffes i det enkelte politidistrikt vil, som nevnt, avhenge av antall saker under behandling i distriktet (både restanser og nye saker inn). Komplexiteten i sakene og dermed omfanget av påtaleinnsatsen i de enkelte sakene vil variere ut fra kriminalitetsbildet i de ulike politidistrikt, og det er derfor vanskelig å estimere nødvendig ressursinnsats eller hva som bør være et rimelig antall påtaleavgjørelser i det enkelte distrikt.

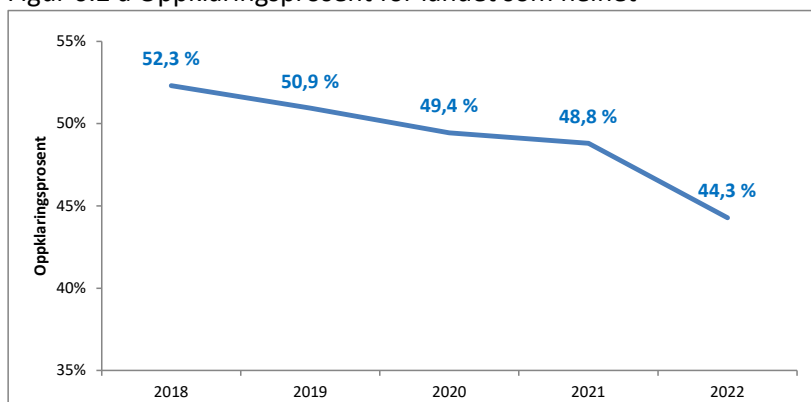
6.2. Oppklarte saker

Oppklaringsprosenten går ned

I 2022 er 124 152 av de påtaleavgjorte sakene definert som oppklarte. Oppklaringsprosenten er på 44 prosent. Dette er en klar nedgang fra 2020 og 2021 hvor den var 49 prosent, og foregående år hvor den har vært 51 og 52 prosent, jf. figur 6.2 a. Den negative utviklingen som er registrert i de senere år er dermed forsterket i 2022. Hovedårsaken til utviklingen er endringer i saksporteføljen, jf. punkt 6.4.3.

Sakene som ikke er ansett som oppklart er i hovedsak henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsmannen eller bevisets stilling, se nærmere punkt 6.4.

Figur 6.2 a Oppklaringsprosent for landet som helhet

Kilde: JUS309

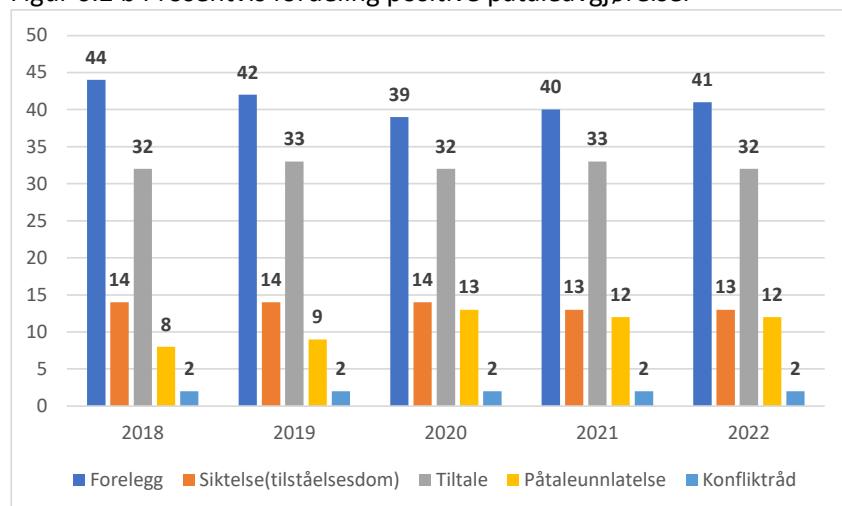
Antall saker avgjort med en positiv påtaleavgjørelse er redusert

106 209 saker er avgjort med en positiv påtaleavgjørelse dvs. siktelse med forslag tilståelsesdom, tiltale, forelegg, overføring til konfliktråd eller påtaleunntatelse. Dette er en reduksjon på 6 262 forhold eller vel 5 prosent sammenlignet med 2021. Reduksjonen er en konsekvens av at antall oppklarte saker (oppklaringsprosenten) går ned.

Antall saker med positiv påtaleavgjørelse utgjør i 2022 85 % av de oppklarte sakene mot 86 % i 2018.

Den forholdsmessige fordelingen av de positive påtaleavgjørelsene er som figur 6.2.b viser forholdsvis lik i perioden 2018-2022, med unntak av i 2020 hvor det registreres en noe mindre andel forelegg, mens andelen saker avgjort med påtaleunntatelse er noe høyere enn forøvrig i perioden. Dette antas å ha sammenheng med riksadvokatens midlertidige direktiver for straffesaksbehandlingen på grunn av pandemisituasjonen i 2020 og 2021 og som i en begrenset periode åpnet for en noe større bruk av denne saksavgjørelsen i mindre alvorlige forhold som ellers ville blitt avgjort med forelegg.

Figur 6.2 b Prosentvis fordeling positive påtaleavgjørelser

Kilde: JUS322¹⁵

Som tabellen viser utgjør forelegg og tiltalebeslutninger den største andelen av de positive påtaleavgjørelsene. Andelen tiltaler viser i 2022 en liten nedgang sammenlignet med 2021, mens andelen forelegg viser en økning. Andelen forhold overført til konfliktråd har i hele perioden ligget på 2 prosent

Ser man de positive påtaleavgjørelsene opp mot antall *totale saksavgjørelser* utgjør antall tiltaler 11 prosent i 2022, mens de tidligere år (2013-2021) har utgjort 12-13 prosent. Andelen forelegg er redusert fra 16 prosent i 2021 til 15 prosent i 2022. Denne avgjørelsestypen har tidligere ligget mellom 18-20 prosent. Andelen saker med siktelse (tilståelsesdom) utgjør 5 prosent i både 2022 og 2021, mens de tidligere år har utgjort mellom 8 og 6 prosent. Saker overført til konfliktrådsbehandling har over tid utgjort ca. 1 prosent. Den prosentvise nedgangen som registreres for de positive påtaleavgjørelsene i

¹⁵ JUS322 angir antall forhold ikke saker. En sak kan inneholde flere forhold. r

forhold til det totale antallet saksavgjørelser må ses i sammenheng med nedgangen i antall oppklarte saker.

Saker avgjort med en positiv påtaleavgjørelse er som nevnt foran ikke endelig avgjorte eller rettskraftige og mange av sakene krever ytterligere ressursinnsats før sakene er endelig avgjort. Dette vil særlig gjelde for saker avgjort med tiltale og som skal irettesføres ved domstolene før de blir rettskraftige samt forlegg som ikke vedtas og må bringes inn for domstolene for endelig avgjørelse.

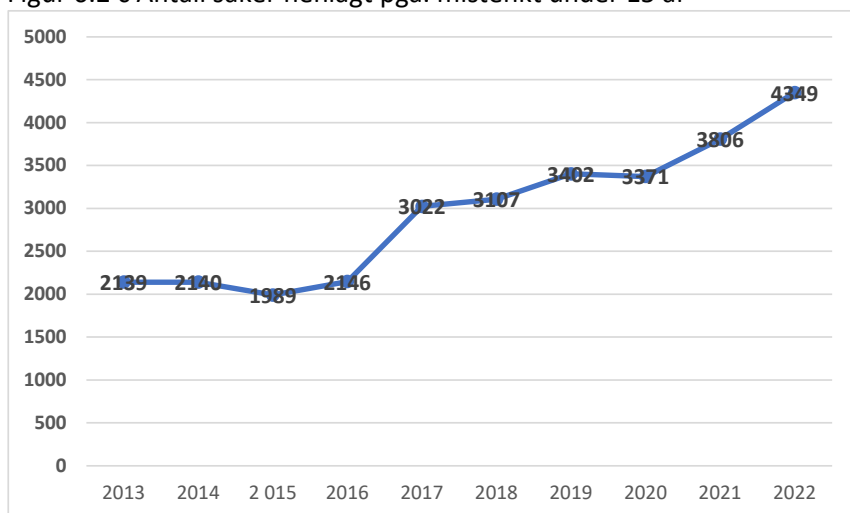
Oppklarte saker som ikke er avgjort med en positiv påtaleavgjørelse

Det er ikke bare saker som får en positiv påtaleavgjørelse som regnes som oppklarte i politiets statistikker, men også en del avgjørelser som innebærer at den strafferettslige forfølgningen henlegges. Dette kan eksempelvis være saker hvor mistenke er under den strafferettslige lavalder, det er tvil om mistenktes tilregnelighet eller intet straffbart forhold anses bevist. I tillegg er det flere avgjørelseskoder i Strasak som holdes utenfor ved beregning av oppklaringsprosenten. Eksempler på dette er henleggelse begrunnet med at det ikke er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold eller anmeldelsene vurderes å være åpenbart grunnløse. Ca. 8 prosent av sakene ble i 2022 avgjort med en kode som holdes utenfor ved beregningen av oppklaringsprosenten, noe som er en økning på 1,4 prosentpoeng sammenlignet med 2021 og 1,2 prosentpoeng sammenlignet med gjennomsnittet for 2018-2021.

Flere saker henlagt fordi mistenkte er under den strafferettslige lavalder - 15 år

I 2022 er 4 349 av de oppklarte sakene henlagt fordi mistenkte var under 15 år på gjerningstidspunktet (kode 051 og 159), mens antallet i 2021 var 3 806. Dette gir en økning på 14,3 prosent i forhold til 2021 og 27,1 prosent i forhold til gjennomsnittet for 2018-2021. Kripas har uttalt at det i den senere tid ses tendenser til at kriminelle gjenger rekrutterer gutter under den kriminelle lavalder som ikke risikerer fengselsstraff til å gjennomføre enkle oppgaver som eksempelvis overlevering av narkotika, vakthold m.v. Det er uklart hvor stor del av den økningen som nå registreres som har sammenheng med denne utviklingen. Oslo statsadvokatembeter har i 2022 foretatt en gjennomgang av saker med barn som begår gjentatte lovbrudd og anfører i sin rapport at lovbruddene barna begår i mange tilfeller er svært krevende å håndtere, ofte fordi andre barn er ofre. De opplyser videre at de barna som står for alvorlige kriminelle handlingene ofte lager store problemer i nærmiljøet og at det er vanskelig for ansvarlige offentlige instanser som barnevern, helsevesen mv. å følge opp barna på en adekvat måte.

Figur 6.2 c Antall saker henlagt pga. mistenkt under 15 år

Kilde: Pal for Strasak

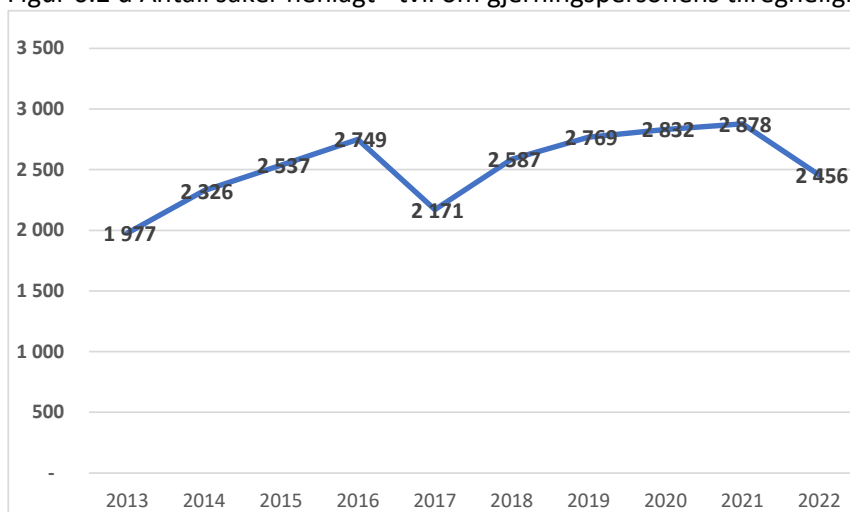
Sakene henlagt på grunn av at mistenkte er under 15 år utgjør 3,5 prosent av de oppklarte sakene i 2022, mens de av det totale antallet saksavgjørelser utgjør 1,4 prosent.

I 2022 var det 3 742 unike personer som var involverte i sakene som ble henlagt fordi mistenkte var under den kriminelle lavalder.

Færre saker henlagt fordi det er tvil om mistenktes tilregnelighet i 2022

Det er i 2022 registrert 2 456 saker henlagt på grunn av tvil om gjerningsmannens tilregnelighet. Som figur 6.2 d viser er dette en nedgang fra foregående år hvor man registrerte det høyeste antallet saker avgjort med denne begrunnelsen i perioden 2013-2022. En sak kan kun avgjøres med denne begrunnelsen når det foreligger sikre opplysning om mistenktes strafferettslige tilregnelighet. Er det tvil om mistenktes subjektive skyldevne skal saken henlegges etter bevisets stilling. Det er usikkert om den endring som nå registreres er utslag av en trend eller kun er variasjon som må forventes innen en gitt tidsperiode.

Figur 6.2 d Antall saker henlagt - tvil om gjerningspersonens tilregnelighet

Kilde: Pal for Strasak

807 unike personer var i 2022 mistenkt i sakene som ble henlagt på grunn av tvil om mistenktes tilregnelighet.

6.3. Domfellelser, frifinnelser og enkelte særreaksjoner

Andelen frifinnelser er på samme nivå som tidligere

Det er i 2022 avsagt dom i 54 871 forhold (JUS373)¹⁶, hvorav 7,5 prosent endte med frifinnelse. Frifinnelsesprosenten er med dette på tilnærmet samme nivå som i 2021, da det ble avgjort 63 234 forhold med dom og frifinnelsesprosenten var 7,7 prosent.

Frifinnelsesprosenten varierer en del for de ulike kriminalitetstypene. Det ses både 2022 og 2021 en forholdsvis høy frifinnelsesprosent for voldslovbruddene dvs. 12,5 prosent i 2022 og 14,6 prosent i 2021

Domstolsbehandlingen av saker hvor det tas ut tiltale er en viktig kvalitetssikrings- og rettsikkerhetsgaranti på straffesaksområdet. En for liten andel frifinnelser er ikke tillitsvekkende, mens en for høy andel kan tyde på vilkårlighet eller andre svakheter ved påtaleavgjørelsene. Særlig fordi bevissituasjonen i en sak kan endres under en hovedforhandling, hvor bevisføringen er umiddelbar og muntlig, er det påregnelig at noen saker ender med frifinnelse i retten. Der alvorlige saker ender med frifinnelse er det ved de fleste statsadvokatembetene og politidistriktene rutiner som sikrer at sakene blir undergitt evaluering for å finne eventuelle læringspunkter.

Den frifinnelsesprosenten som er registrert i 2022 og foregående år vurderes som akseptabel.

Antall forhold avgjort med dom på forvaring går ned

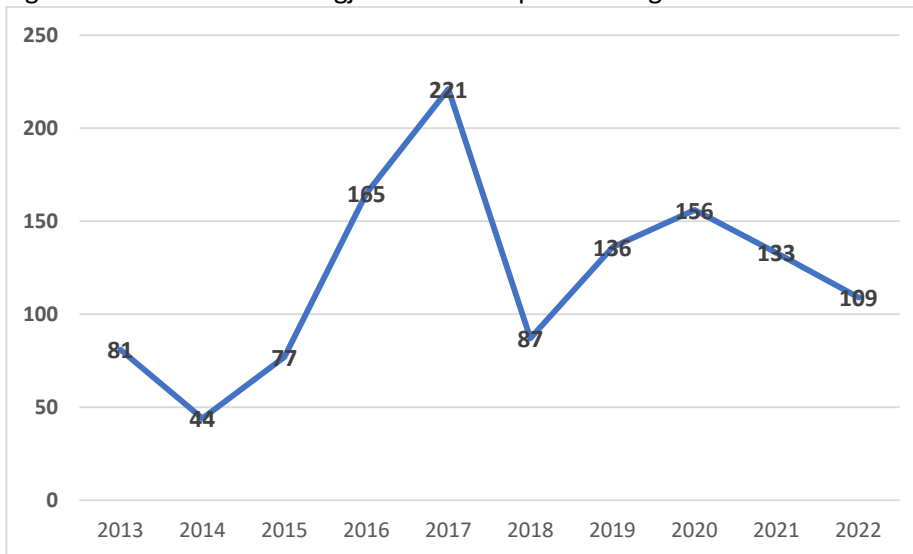
I 2022 er 109 forhold ¹⁷avgjort med dom på forvaring (JUS251), mens det i 2021 ble avgjort 133 forhold med slik dom.

Antall forhold avgjort med dom på forvaring har som figur.6.3 a viser variert en del fra år til år.

¹⁶ Datagrunnlaget er JUS 251 som omhandler forhold og ikke saker..

¹⁷Se note 16.

Figur 6.3 a Antall forhold avgjort med dom på forvaring

Kilde: JUS251

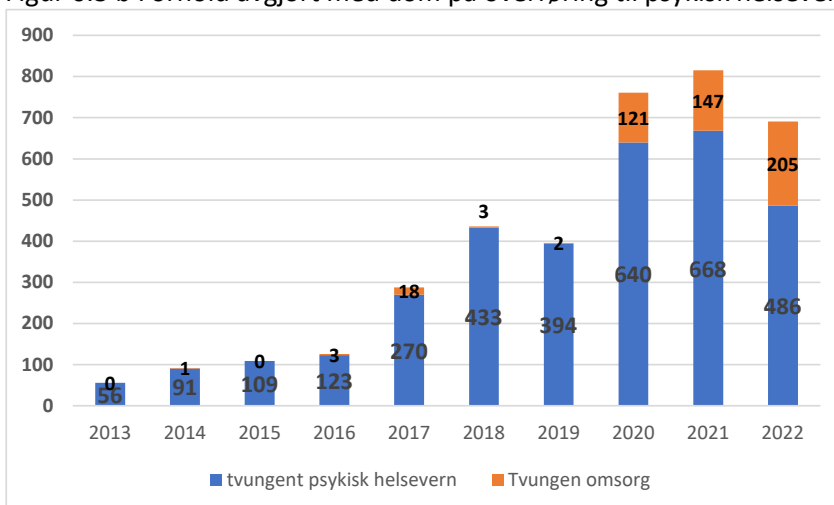
Forvaring kan som utgangspunkt idømmes når lovbrysteren har begått alvorlige lovbrudd som krenker andres liv, liv, helse og frihet og det er en nærliggende fare for at vedkommende på nytt vil begå slike lovbrudd, jf. straffeloven § 40.

16 unike personer er domfelte i de forholdene som ble avgjort med dom på forvaring i 2022.

Domfellelser på overføring til tvunget psykisk helsevern og tvungen omsorg

Overføring til tvunget psykisk helsevern er en tids ubegrenset særreaksjon som kan idømmes lovbrysterere som begår alvorlig voldskriminalitet og som retten vurderer som psykotiske på gjerningstidspunktet og dermed strafferettslig utilregnelige, jf. straffeloven § 62. Vilårene for å idømme dom på overføring til tvunget psykisk helsevern ble utvidet i 2016. Som figur 6.3 b viser har det vært en relativt stor økning i antall forhold avgjort med denne reaksjonsformen frem til 2021, mens det i 2022 registreres en nedgang.

Figur 6.3 b Forhold avgjort med dom på overføring til psykisk helsevern og tvungen omsorg

Kilde JUS251

Dom på tvungen omsorg kan idømmes lovbrøtere som har begått alvorlig voldskriminalitet og som ikke kan straffes fordi vedkommende på tidspunktet lovbruddet ble begått var psykisk utviklingshemmet i høy grad, jf. straffeloven § 63. Den som idømmes tvungen omsorg skal ivaretas av spesialisthelsetjenesten og gis opphold i særlige enheter som er spesielt innrettet for å ivareta de domfelte. Som figur 6.3 b viser har det fra og med 2020 vært en økning i antall saker avgjort med denne særreaksjonen.

Straffbare handlinger begått av personer med alvorlige psykiske lidelser er ofte komplekse og krever god kunnskap og forståelse innenfor både strafferetten og psykisk helsevern og det vil her være behov for særlig kompetanse i politiet, jf. Kripos sin rapport "*Vold begått av personer med alvorlige psykiske lidelser*" fra november 2022 og Nasjonal koordineringsenhets rapport "*20 år med særreaksjonen Dom på overføring til tvungent psykisk helsevern*" fra desember 2022.

49 unike personer ble i 2022 dømt til tvungent psykisk helsevern og 13 unike personer ble dømt til overføring til tvungen omsorg. I gjennomsnitt ble den enkelte domfelt for et relativt høyt antall forhold. Ved dom til tvungent psykisk helsevern var dette i gjennomsnitt ca. 10 forhold, mens det ved dom til tvungen omsorg var i underkant av 16 forhold.

6.4. Nærmere om oppklaringsprosenten

6.4.1. Oppklaringsprosenten for den samlede saksporteføljen

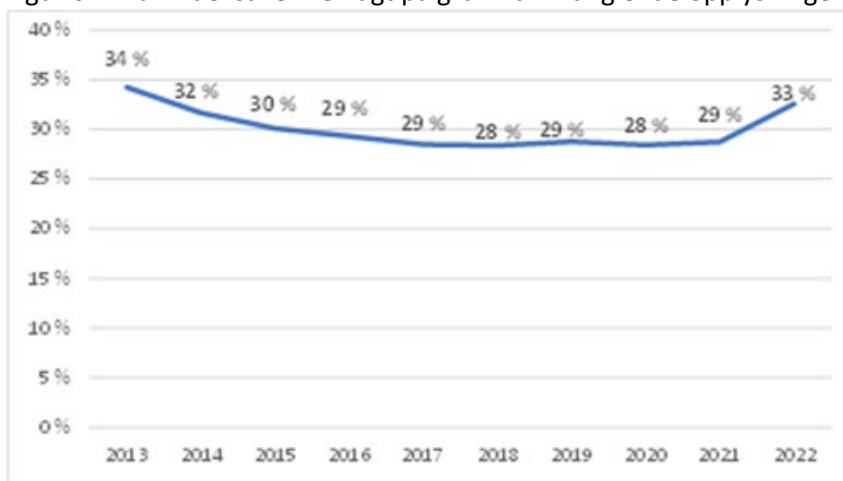
Oppklaringsprosenten for den samlede saksporteføljen har i løpet av de siste årene, som vist foran i figur 6.2 a, hatt en negativ utvikling som har blitt forsterket i 2022, hvor den er nede på 44 prosent

Hovedtyngden av de 156 508 sakene som *ikke* er oppklart er henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsperson (kode 014) eller bevisets stilling (kode 058).

Andelen saker henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsperson er økt (kode 014)

99 520 saker er i 2022 henlagt på grunn av *manglende opplysninger om gjerningsperson (kode 014)*. Dette utgjør 33 prosent av det totale antallet påtaleavgjorte saker dette året. Dette er en noe høyere andel enn hva som er registrert i 2021 hvor den var 29 prosent. Andelen lå i 2013 på 34 prosent, men ble som figur 6.4.1 a viser noe redusert frem til 2018 da den stiger. Denne avgjørelseskoden benyttes der det ikke foreligger opplysninger som med rimelig ressursinnsats gjør det mulig å identifisere en gjerningsperson, og sakene avgjøres i stor grad uten etterforskning.

Figur 6.4.1 a Andel saker henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsperson

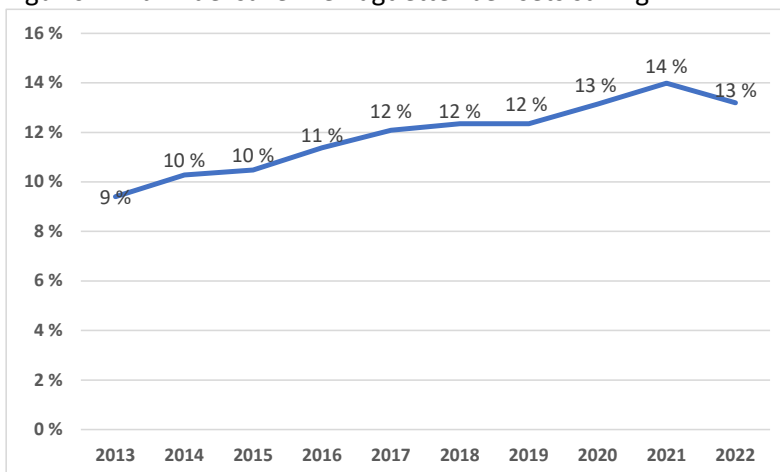

Kilde: Pal for Strasak

Andelen saker henlagt etter bevisets stilling (kode 058) går noe ned

40 294 saker er *henlagt etter bevisets stilling* (kode 058). Dette utgjør 13 prosent av det totale antallet saksavgjørelser i 2022. Andelen saker avgjort med denne koden har gått gradvis opp fra 2013 hvor den kun utgjorde 9 prosent til 14 prosent i 2021, jf. figur 6.4.1 b. Denne avgjørelseskoden benyttes der det er foretatt etterforskning i saken, men bevisene ikke er tilstrekkelig klare til å kunne treffe en positiv påtaleavgjørelse. Det gjelder som kjent et strengt beviskrav i strafferetten og dersom det er tvil om anmeldtes straffeskyld skal saken henlegges etter bevisets stilling. For å ta ut tiltalte eller treffe en annen positiv påtaleavgjørelse må påtalemyndigheten være overbevist om tiltaltes skyld og være av den oppfatning at straffeskylden kan bevises i retten. Dette innebærer at påtalemyndigheten må legge samme bevisterskel til grunn som den domstolene anvender for å avsi fellede dom. Det er grunn til å understreke at det i mange av sakene henlagt etter bevisets stilling kan være foretatt en omfattende og grundig etterforskning av høy kvalitet som har fordret stor ressursinnsats.

Figur 6.4.1 b Andel saker henlagt etter bevisets stilling

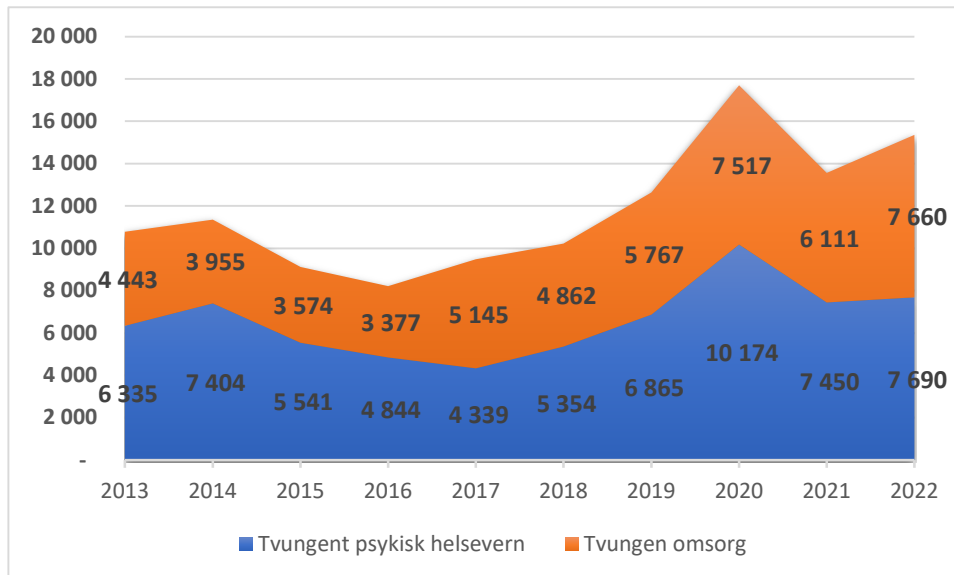

Kilde: Pal for Strasak

Andelen saker henlagt på grunn av ikke forholdsmessig ressursbruk/manglende saksbehandlingskapasitet(kode 025 og 078) har økt

Også saker henlagt på grunn av *ikke forholdsmessig ressursbruk*, tidligere benevnt *henlagt på grunn av manglende saksbehandlingskapasitet*¹⁸(kode 025 og 078) anses i politiets statistikk som ikke oppklart, jf. figur 6.4.1 c.

Figur 6.4.1 c Saker henlagt -ikke forholdsmessig ressursbruk/manglende saksbehandlingskapasitet 2013-2022

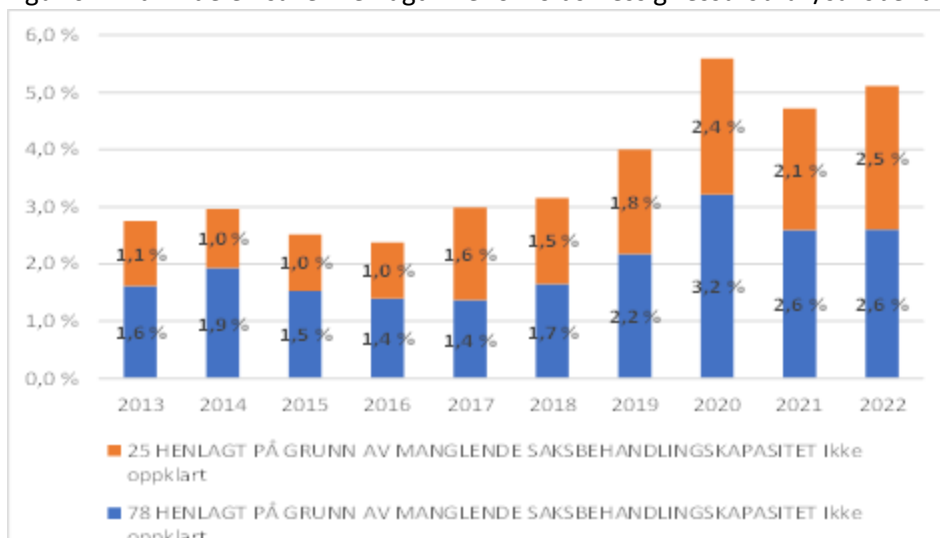

Kilde: Pal for Strasak

I 2022 er totalt 15 620 saker registrert henlagt på grunn av ikke forholdsmessig ressursbruk/manglende saksbehandlingskapasitet, (kode 025 og kode 078). Dette er 5,1 prosent av de påtaleavgjorte sakene. Det høye antall henleggelses med disse kodene i 2020, jf. figur 6.4.1 c, må ses i sammenheng med riksadvokatens midlertidige direktiver for straffesaksbehandlingen på grunn av pandemisituasjonen som i en begrenset periode i 2020 og 2021 ga en noe større adgang til å henlegge saker med denne begrunnelsen. Bruken av kodene gikk noe ned i 2021, men er økt igjen i 2022.

¹⁸ I juni 2022 ble benevnelsen på kodene 025 og 078 endret fra Henlagt på grunn av mangel på saksbehandlingskapasitet til Henlagt-ikke forholdsmessig ressursbruk.

Figur 6.4.1 d Andelen saker henlagt ikke forholdsmessig ressursbruk/saksbehandlingskapasitet

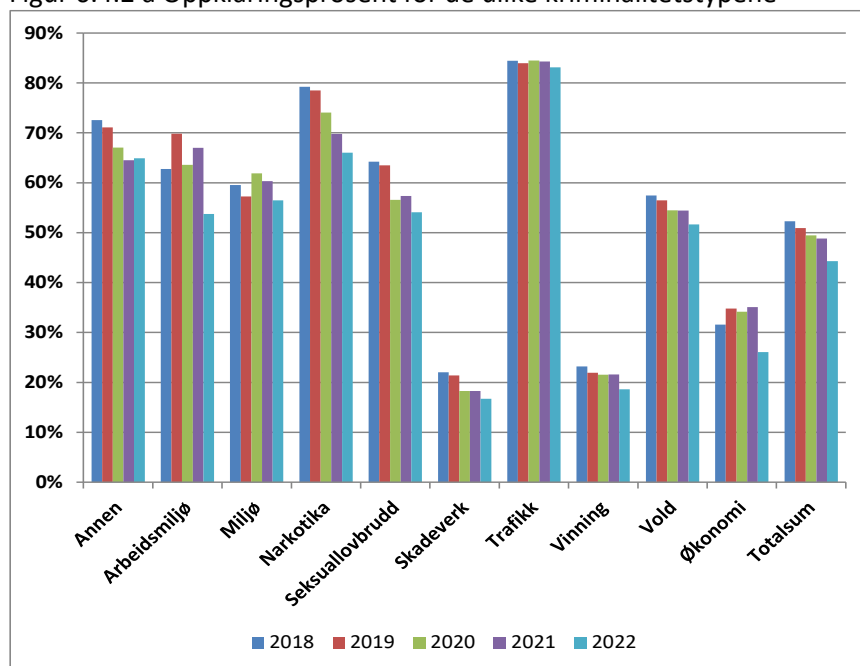
Kilde: Pal for Strasak

Adgangen til å henlegge saker på grunn av ikke forholdsmessig ressursbruk/manglende saksbehandlingskapasitet er i henhold til riksadvokatens rundskriv 3/2016 *Henleggelse på grunn av manglende saksbehandlingskapasitet* begrenset og skal som utgangspunkt kun skje i saker med ukjent gjerningsperson. Alvorlige og sentralt prioriterte lovbrudd skal ikke henlegges med denne begrunnelsen, og det er den samlede ressursituasjonen på straffesaksområdet som skal iakttas ved vurderingen av om en sak skal henlegges med denne begrunnelsen. Saker med kjent gjerningsperson skal i henhold til riksadvokatens føringer kun henlegges med denne begrunnelsen dersom det foreligger særlige grunner og det ikke er benyttet ressurser for å etterforske saken.

6.4.2. Oppklaringsprosenten - ulike kriminalitetstyper og sakskategorier

Med unntak av kriminalitetstypen *annen* har oppklaringsprosenten (JUS 319) for alle kriminalitetstypene gått ned i 2022 sammenlignet med 2021, jf. figur 6.4.2 a. Nedgangen har vært særlig stor for økonomilovbruddene som har en nedgang på 9 prosentpoeng fra 2021 til 2022. Narkotika-, seksual- og vinningslovbruddene har en nedgang på nærmere 3 prosentpoeng eller mer, mens voldslovbruddene har en nedgang på 2,8 prosentpoeng.

Figur 6.4.2 a Oppklaringsprosent for de ulike kriminalitetstypene

Kilde: JUS319

Høy oppklaringsprosent for trafikklovbruddene

Trafikklovbruddene har gjennom hele perioden 2018 til 2022 hatt høyest oppklaringsprosenten, og er i 2022 på 83 prosent. Mange trafikksaker blir anmeldt etter politiets egne kontroller og det straffbare forholdet er ofte avdekket og dokumentert på anmeldelsestidspunktet. Det er dermed som forventet at denne kriminalitetstypen har en høy oppklaringsprosent. Flere av de alvorlige trafikksakene som skal gis særlig prioritet har en høyere oppklaringsprosent. Eksempelvis har saker knyttet til ulovlig kjøring i påvirket/beruset tilstand en oppklaringsprosent på hele 91 prosent i 2022.

Oppklaringsprosenten for disse sakene har ligget på tilnærmet samme høye nivå i de senere år, til tross for at antall saksavgjørelser har økt relativt mye dvs. fra 9 896 avgjørelser i 2021 til 11 428 i 2022. Sakskategorien *Uaktsom forvoldelse av død, i trafikken* er en annen sakskategori som skal gis særlig prioritet. Her er oppklaringsprosenten 83 prosent i 2022, mens den var på hele 95 prosent i 2021. Dette er en sakskategori som er krevende å etterforske, men som gjennomgående har hatt en høy oppklaringsprosent i de senere år.

Høy oppklaringsprosent for prioriterte narkotikalovbrudd

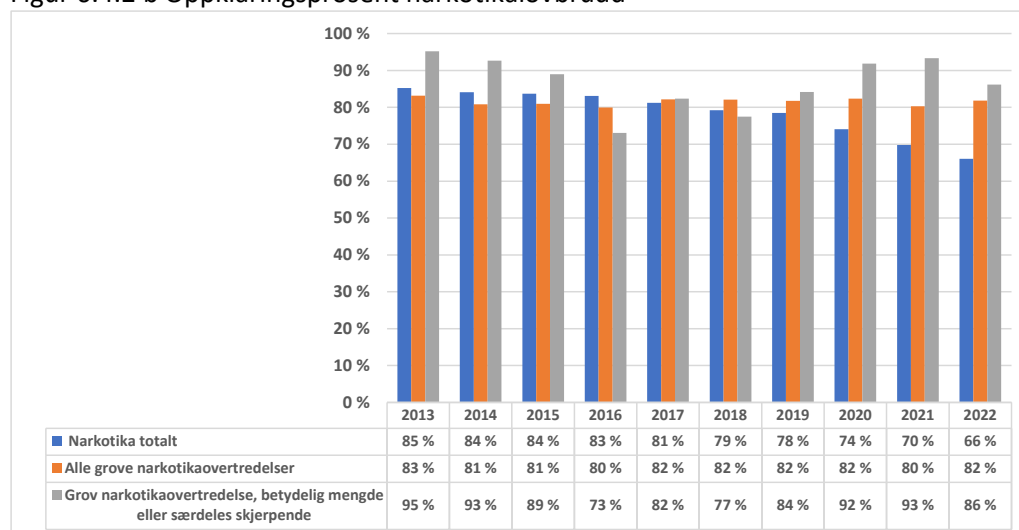
Narkotikalovbruddene har i 2022 en oppklaringsprosent på 66 prosent. Som figur 6.4.2 b viser har det for denne kriminalitetstypen vært en markant nedgang i oppklaringsprosenten de seneste årene. Nedgangen fra 2021 til 2022 er på 3,7 prosentpoeng. Årsaken til nedgangen er at det er registrert færre anmeldelser knyttet til mindre alvorlige narkotikalovbrudd som brudd på legemiddelloven. Dette er saker som erfaringsmessig har hatt en høy oppklaringsprosent da de ofte blir avdekket og oppklart gjennom politiets egne kontroller. Når andelen av disse sakene reduseres vil dette påvirke den gjennomsnittlige oppklaringsprosenten for kriminalitetstypen. 16 prosent av narkotikalovbruddene ble i 2022 henlagt på grunn av beviset stilling (kode 058) og 11 prosent på grunn av manglende opplysninger om gjerningspersonen (kode 014). 6 prosent ble henlagt på grunn av ikke

forholdsmessig ressursbruk/manglende saksbehandlingskapasitet (kode 025 og 078). Bruken av sistnevnte begrunnelse ved avgjørelse av narkotikasaker har økt i de senere år.

De alvorlige og prioriterte narkotikalovbruddene har fortsatt en høy oppklaringsprosent. *Alle grove narkotikalovbrudd* har, som figur 6.4.2 b viser, i perioden 2013 til 2022 en oppklaringsprosent på mellom 80 og 83 prosent. Sakskategorien *Grov narkotikaovertrødelse, betydelig mengde eller særdeles skjerpene* har i 2022 en oppklaringsprosent på 86 prosent. Disse sakene hadde i 2020 og 2021 en noe høyere oppklaringsprosent, dvs. på henholdsvis 92 og 93 prosent. Også dette er en sakskategori som erfaringsmessige har hatt en høy oppklaringsprosent.

Det ble i 2022 påtaleavgjort 956 grove narkotikalovbrudd. Dette er noe lavere enn i 2021 og 2020 da det ble påtaleavgjort henholdsvis 998 og 1 080 saker. Mange av de alvorlige narkotikasakene er krevende å etterforske og fordrer stor ressursinnsats. Riksadvokaten har i mål- og prioriteringsrundskrivet understreket viktigheten av at etterforskningen i disse sakene rettes mot bakmannsapparatet, og at etterforskningen søker å avdekke det organiserte elementet som kjennetegner disse lovbruddene.

Figur 6.4.2 b Oppklaringsprosent narkotikalovbrudd

Kilde: Pal for Strasad

Oppklaringsprosenten for volds- og seksuallovbruddene går ned

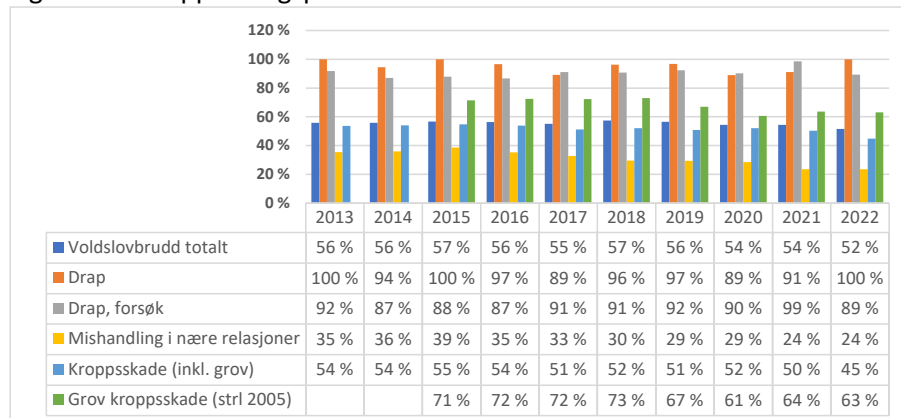
Kriminalitetstypene *volds- og seksuallovbrudd* inneholder flere prioriterte saksområder. Som anført i riksadvokatens mål og prioriteringsrundskriv utgjør grov integritetskrenkende kriminalitet som vold og seksuallovbrudd et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem og det påpekes at det i disse sakene skal tilstrebes en særlig høy oppklaringsprosent.

Erfaringsmessig har oppklaringsprosenten for disse lovbruddene ligget høyt, men det er i de senere år registrert en nedgang. Fra 2013 til 2022 er oppklaringsprosent for volds sakene redusert fra 56 prosent til 52 prosent, mens oppklaringsprosenten for seksuallovbruddene i samme periode er redusert fra 60 til 54 prosent jf. figur 6.4.2 c.

37 prosent av volds saken er i 2022 henlagt på grunn av bevisets stilling (kode 058) Kun 6 prosent er henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsperson (kode 014),

mens 4 prosent er henlagt med begrunnelsen at det ikke er rimelig grunn til å undersøke om det er begått et straffbart forhold (kode 106). 3 prosent er henlagt på grunn av at mistenke er under 15 år (kode 51).

Figur 6.4.2 c Oppklaringsprosent voldslovbrudd

Kilde: Pal for Strasak

Ser man nærmere på utviklingen for noen særlig prioriterte voldslovbrudd som *drap og forsøk på drap* er oppklaringsprosenten for disse sakskategoriene meget høy dvs. på 100 og 89 prosent i 2022.¹⁹ Som figur 6.4.2 c viser har det over tid vært en svært høy oppklaringsprosent i disse sakene.

Oppklaringsprosenten for sakskategoriene *kroppsskade (inkludert grov kroppsskade)* har siden 2013 hatt en negativ utvikling og det ses fra 2021 til 2022 en ytterligere nedgang. Ser man kun på sakskategoriene *grov kroppsskade*, som er særlig prioritert, registreres også her en negativ utvikling. Utviklingen er bekymringsfull og det er vanskelig å påpeke konkrete og dokumenterbare årsaker til utviklingen. Anmeldelsene og de involvertes samhandling med politiet kan være forhold som spiller inn ved oppklaringen av sakene. At det i mange voldssaker er rus involvert kan også gjøre oppklaringen krevende. Likeledes kan et høyt antall frifinnelser ved voldslovbrudd ha medført en rettsutvikling som tilsier en mer kritisk bevisvurdering som har medført flere henleggelses på grunn av bevisets stilling.

Alle overtredelser av straffeloven §§ 282 og 283 - *mishandling i nære relasjoner* - skal gis særlig prioritet. Som anført i riksadvokatens mål og prioriteringsrundskriv for 2022 er kjernen i anvendelsesområdet for bestemmelsene vedvarende og gjentagende mishandlingen som samlet sett danner et mønster som resulterer i at den som rammes må leve under et "regime" preget av kontinuerlig utrygghet og frykt. Også for denne sakskategoriene er det over tid registrert en redusert oppklaringsprosent.

Erfaringsmessig er saker om mishandling i nære relasjoner utfordrende å bevise da de typisk finner sted i hjemmet og uten eksterne vitner. Samtidig er det i disse sakene mange fornærmede som vegrer seg for å forklare seg for politiet og i noen tilfeller ligger de anmeldte forholdene langt tilbake i tid Det er uvisst hva som er årsaken til den nedgangen som nå registreres. Antall saksavgjørelser har gått ned og kan indikere en endring i

¹⁹ Tallene refererer seg statistikkgrupper i Strasak. Kripos utarbeider årlig en egen statistikk over drap som er tilgjengelig på politiet.no

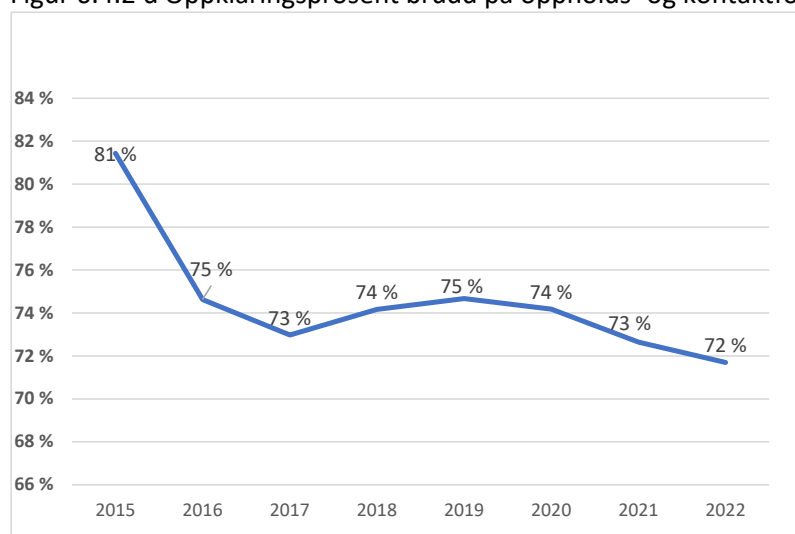
saksporteføljen og da slik at andelen bevismessig krevende saker er blitt større enn tidligere. Vi har imidlertid ikke noen sikker dokumentasjon for dette på nåværende tidspunkt. At det over tid har vært en høy frifinnelsesprosent i saker ført for retten kan også her ha medført en noe strengere bevisvurdering og dermed flere henleggelses på grunn av bevisets stilling. Troms og Finnmark statsadvokatembeter har i 2022 gjennomført inspeksjon av saker om mishandling i nære relasjoner i Troms politidistrikt og har konkludert med at kvaliteten på etterforskningen i sakene har vært tilfredsstillende.

Saker om mishandling i nære relasjoner er et saksområde hvor tiltalekompetansen ennå ikke er delegert til politiet. Slik delegasjon er imidlertid planlagt iverksatt fra 1. juli 2023. Flere statsadvokatembeter har derfor hatt særlig oppmerksomhet mot politiets behandling av sakene høsten 2022 for å kunne følge opp saksområdet gjennom relevante fagledelsestiltak tilpasset utfordringene i det enkelte politidistrikt.

Høy oppklaringsprosent ved brudd på oppholds- og kontaktforbud(besøksforbud)

Opphold og kontaktforbud (besøksforbud), jf. straffeloven § 168 knyttes gjerne til utsatthet for vold og mishandling. Brudd på ilagt forbud har som figur viser en høy oppklaringsprosent, selv om man også her ser tendens til nedgang.

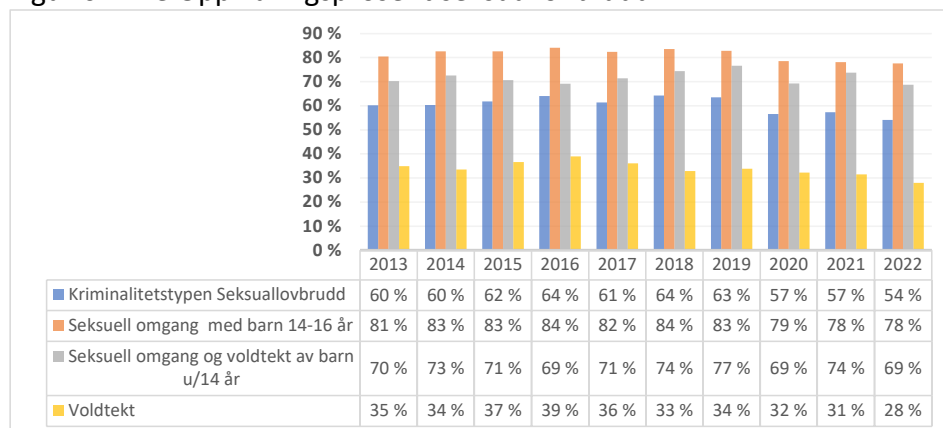
Figur 6.4.2 d Oppklaringsprosent brudd på oppholds- og kontaktforbud

Kilde: Pal for Strasadak

Oppklaringsprosenten for *seksuallovbruddene* har, som figur 6.4.2 e viser, vært relativt høy. I perioden 2013 til 2019 har den ligget mellom 60 og 64 prosent. Fra 2020 registreres imidlertid en markant nedgang og den er i 2022 falt til 54 prosent. Den høye oppklaringsprosenten i 2016 og 2019 antas i noen grad å ha sammenheng med at det i disse årene ble avgjort noen større nettovergrepskomplekser hvor det ble opprettet saker etter hvert som man avdekket fornærmede. Mange av sakene var dermed i realiteten oppklart idet de ble registrert. I 2022 ble 33 prosent av de påtaleavgjorte sakene henlagt på grunn av bevisets stilling (kode 058), mens 7 prosent ble henlagt på grunn av mangel på opplysninger om gjerningsperson (kode 014). 3 prosent ble henlagt fordi mistenkte var under 15 år. (kode 051 og 159)

Figur 6.4.2 e Oppklaringsprosent seksuallovbrudd

Kilde: Pal for Strasak

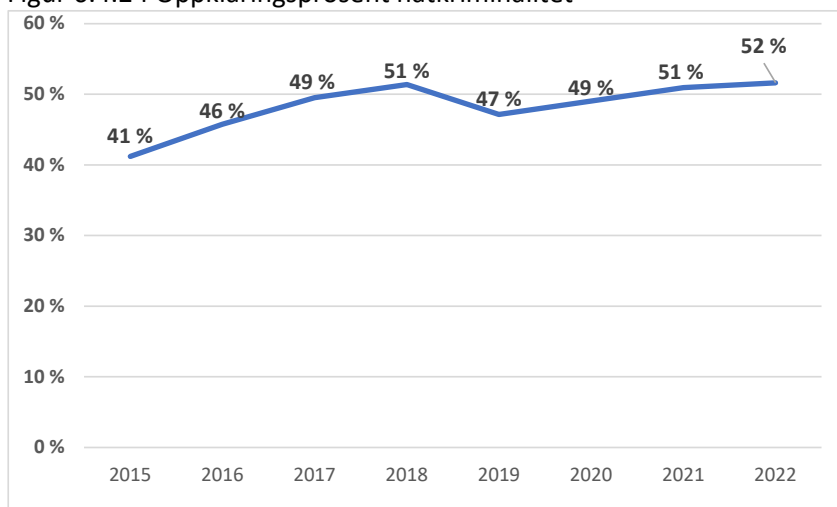
Ser man på noen av de særlig prioriterte seksuallovbruddene, som eksempelvis *voldtektssakene*, har disse i 2022 en oppklaringsprosent på 28 prosent. Det er over tid registrert en lav oppklaringsprosent i disse sakene. I 2022 ses en klar nedgang sammenlignet med foregående år. Den oppklaringsprosenten som nå ses er den laveste som er registrert siden 2013. Antallet avgjorte voldtektssaker har i perioden 2013 til 2020 økt relativt mye dvs. fra 1 181 saker i 2013 til 1 765 saker i 2020. Fra 2021 registreres imidlertid en reduksjon, og det er i 2022 fattet 1 553 avgjørelser. Voldtektssakene er ofte svært utfordrende å oppklare da det er få vitner til hendelsene og mistenkte og fornærmedes forklaringer om situasjonen i mange saker står imot hverandre. Det er uklart hva som er årsakene til den nedgangen som nå registreres. Dette er saker som ofte blir gjenstand for klage fra fornærmedes bistandsadvokat og sakene får med dette en ekstra vurdering og kvalitetssikring av høyere påtalemyndighet. Statsadvokatenes inntrykksbaserte vurdering av sakene er gjennomgående at kvaliteten på etterforskningen og de bevisvurderinger som ligger til grunn for henleggelsene er tilfredsstillende.

Voldtekt av barn under 14 år (straffeloven 2005 §§ 299-301) og *seksuell omgang med barn under 14 år* (straffeloven 1902 § 195) er en annen sakskategori innen seksuallovbruddene som skal gis særlig prioritet. Det registreres gjennomgående en høy oppklaringsprosent for disse sakene. Den er i 2022 på 69 prosent, og har i perioden 2013 til 2022 variert mellom 69 og 77 prosent. I saker om *seksuell omgang med barn mellom 14-16 år* er oppklaringsprosenten 78 prosent både i 2021 og 2022. Som figur 6.4.2 e viser har den tidligere år ligget noe over dette. En stadig større andel av seksuallovbruddene hvor barn er fornærmet er knyttet til bruk av internett, noe som setter nye krav til politiets metoder, utstyr og kompetanse og som kan gjør oppklaringen av sakene mer krevende.

Oppklaringsprosenten for hatkriminalitet og diskriminering viser tendens til økning

Saker vedrørende brudd på straffelovens bestemmelser om *hatkriminalitet* (straffeloven §§ 185-186) har i gjennomsnitt en oppklaringsprosent på 52 prosent. For disse sakene registreres en viss oppgang de siste årene og resultatet i 2022 er det høyeste som er registrert siden 2015.

Figur 6.4.2 f Oppklaringsprosent hatkriminalitet

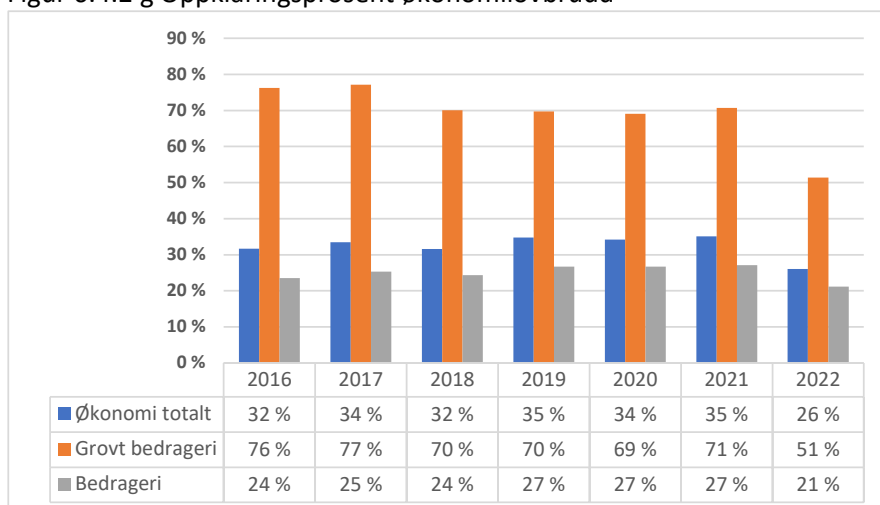

Kilde: Pal for Strasak

Flere bedragerisaker bidrar til redusert oppklaringsprosent for økonomilovbruddene

Økonomilovbruddene har i 2022 en oppklaringsprosent på 26 prosent. Dette er en klar nedgang fra foregående år hvor den har ligget mellom 32 og 35 prosent (2016-2021)²⁰. 32 prosent av økonomisakene er henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsperson (kode 014), mens 7 prosent er henlagt på grunn av bevisets stilling (kode 058). En langt større andel økonomisaker enn hva som registreres for øvrige lovbrudd henlegges på grunn av ikke forholdsmessig ressursbruk/manglende saksbehandlingsskapasitet (kode 078 og 025) eller med begrunnelsen at det ikke er rimelig grunn til å undersøke om det er begått straffbart forhold (kode 106). I 2022 er 21 prosent av sakene henlagt på grunn av ikke forholdsmessig ressursbruk/manglende saksbehandlingsskapasitet (kode 025 og 078), mens 16 prosent er henlagt med begrunnelsen at det ikke er rimelig grunn til å undersøkes om det er begått straffbart forhold (kode 010 og 106).

Figur 6.4.2 g Oppklaringsprosent økonomilovbrudd

²⁰ Fra høsten 2015 ble alminnelige bedragerier, som tidligere hadde vært tilordnet vinningslovbrudd, tilordnet økonomilovbrudd. Dette er årsakene til at det kun ses på oppklaringsprosent fra 2016.

Kilde: Pal for Strasak

Som anført i vår rapport for andre tertial 2022 er en økende andel av økonomilovbruddene bedragerier. Dette er en sakstype som varierer i kompleksitet, men som i stadig større grad er preget av profesjonelle aktører som benytter kunstig intelligens ved gjennomføringen av lovbruddene. Andelen anmeldte bedragerisaker som var registrert med IKT modus var i 2021 på 47 prosent, mens den i 2022 er økt til 69 prosent. I 2022 er oppklaringsprosenten for bedragerisaker registrert med IKT-modus 21 prosent, mens den for saker uten IKT-modus er 31 prosent. En større andel saker registrert med IKT modus er henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsperson (kode 014) enn saker uten IKT modus.

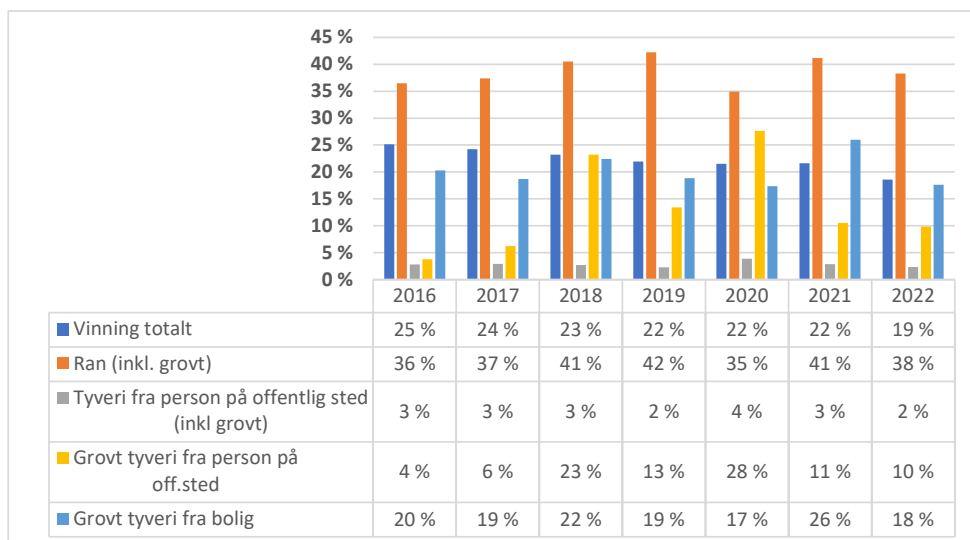
Bedrageriene utgjør en stor andel av de påtaleavgjorte økonomilovbruddene i 2022, og den lave oppklaringsprosenten som registreres for disse sakene bidrar i stor grad til den nedgangen som nå registreres totalt sett for økonomilovbruddene. 8,2 prosentpoeng av nedgangen fra 2021 til 2022 kan tilskrives bedrageriene.

Oppklaringsprosenten for de grove bedrageriene er vesentlig høyere enn for simple bedrageri, dvs. 51 prosent i 2022, men også her registreres en markant nedgang fra tidligere år. En årsak til nedgangen i oppklaringsprosenten for økonomilovbruddene er åpenbart politiets kapasitet til å behandle sakene og den økte profesjonaliseringen som ses hos gjerningspersonene og som vanskeliggjør en oppklaring.

Lav oppklaringsprosent for vinningslovbruddene

Vinningslovebrudd er en kriminalitetstype som i antall har økt de siste årene. Fra 2021 til 2022 er antallet påtaleavgjorte saker økt med 22,6 prosent, og med 9,1 prosent sett i forhold til gjennomsnittet for 2018-2021 Erfaringsmessig er dette en kriminalitetstype som har hatt lav oppklaringsprosent. Fra 2016 til 2021 registreres en nedgang fra 25 til 22 prosent, mens det fra 2021 til 2022 registreres en ytterligere nedgang til 19 prosent, jf. figur 6.4.2 h. En stor andel av vinningslovbruddene dvs. 66 prosent er henlagt på grunn av manglende opplysninger om gjerningsperson (kode 014). 5 prosent er henlagt på grunn av bevisets stilling (kode 058), mens 4 prosent av sakene er henlagt på grunn av ikke forholdsmessig ressursbruk/manglende saksbehandlingskapasitet (kode 025 og 078).

Figur 6.4.2 h Oppklaringsprosent vinningslovbrudd

Kilde: Pal Strasak

Som figur 6.4.2 h viser varierer oppklaringsprosenten mellom de ulike sakskategoriene. *Ran* (inkl. grovt ran), som er blant de alvorlige vinningslovbruddene, har i 2022 en oppklaringsprosent på 38 prosent. Siden 2016 har oppklaringsprosenten for disse saken variert mellom 35 og 42 prosent.

Grovt tyveri fra bolig har en oppklaringsprosent på 18 prosent. Dette er kriminalitet som skaper stor utrygghet og oppleves svært belastende for mange fornærmede, og som derfor bør gis oppmerksomhet.

Grovt tyveri fra person på offentlig sted har i 2022 en oppklaringsprosent på 10 prosent, mens den for alle tyverier fra person på offentlig sted er nede på kun 2 prosent. Antall påtaleavgjørelser knyttet til tyveri fra person på offentlig sted hadde en markant nedgang i 2020 og 2021, men har i 2022 økt betydelig, dvs. fra 13 099 saksavgjørelser i 2021 til 23 562 i 2022. Det store antall saksavgjørelser og den lave oppklaringsprosenten for denne sakskategorien i bidrar i stor grad til nedgangen totalt sett for vinningslovbruddene i 2022. En vesentlig årsak til den lave oppklaringsprosenten i sakene er at anmeldelsene i liten grad inneholder opplysninger om eventuelle gjerningspersoner eller andre opplysninger som eksempelvis tid og stede som kan bidra til å oppklare sakene.

Mange av vinningslovbruddene omtales gjerne som hverdagskriminalitet som i stor grad rammer folk flest. En svært lav oppklaringsprosent for disse sakstypene kan over tid svekke befolkningens tillit til politiet og den alminnelige trygghetsfølelsen i samfunnet.

6.4.3. Enkelte sakstypers påvirkning på oppklaringsprosenten for den totale saksporteføljen

Oppklaringsprosenten for den samlede saksporteføljen påvirkes av kriminalitetsutviklingen, herunder endringer i de ulike kriminalitetstypenes omfang og oppklaringsprosent. Noen sakstyper vil ut fra sin andel av påtaleavgjorte saker og endret oppklaringsprosent ha større effekt enn andre på oppklaringsprosenten totalt sett, jf. tabell.6.4.3.

Tabell 6.4.3 Kriminalitetstypenes påvirkning på oppklaringsprosenten

Kriminalitetstype	Antall påtaleavgj. 2022	Prosent endring 2021-22	Oppkl.pst 2022	Prosentpoeng endring 2021-22	Effekt på samlet oppkl.pst
Vinning	105 382	22,6 %	19 %	-3,0	- 2,47
Økonomi	27 895	11,0 %	26 %	-9,0	- 0,81
Narkotika	17 948	-22,1 %	66 %	-3,7	- 0,69
Vold	30 924	5,4 %	52 %	-2,8	- 0,24
Seksuallovbrudd	7 018	-11,0 %	54 %	-3,3	- 0,11
Miljø	2 126	-24,7 %	56 %	-3,8	- 0,07
Skadeverk	19 338	-2,1 %	17 %	-1,5	- 0,06
Trafikk	54 818	3,8 %	83 %	-1,2	0,05
Annen	38 573	-1,6 %	65 %	0,4	- 0,04
Arbeidsmiljø	695	-17,5 %	54 %	-13,3	- 0,02
Totalsum	304 717	6,3 %	44 %	-4,5	- 4,53

Kilde: Pal for Strasak

Som nevnt foran var oppklaringsprosenten for den totale saksporføljen i 2022 på 44 prosent, noe som innebærer en nedgang på 4,5 prosentpoeng fra 2021.

Som tabellen viser har utviklingen innen vinningslovbruddene hatt størst negativ effekt på oppklaringsprosenten for den totale saksporføljen fra 2021 til 2022. Dette skyldes at kriminalitetstypen utgjør en stor andel av de påtaleavgjorte sakene og at antall påtaleavgjørelser innen denne kriminalitetstypen har økt med 22,6 prosent fra 2021 til 2022. Samtidig har oppklaringsprosenten gått ned med 3 prosentpoeng fra 2021 til 2022. Samlet sett medfører utviklingen innen vinningslovbruddene en nedgang på 2,47 prosentpoeng i oppklaringsprosent for den samlede saksporføljen. Dette er 55 prosent av den samlede nedgangen.

Også utviklingen innen kriminalitetstypen økonomi har en relativ stor effekt på oppklaringsprosenten for den samlede saksporføljen. Antall påtaleavgjorte saker innen denne kriminalitetstypen har gått ned med 11 prosent fra 2022 samtidig som oppklaringsprosenten er gått ned med 9 prosentpoeng, noe som i hovedsak skyldes utviklingen i bedragerisakene. Dette gir en negativ effekt på 0,81 prosentpoeng for oppklaringsprosenten for den samlede saksporføljen.

Også narkotikalovbruddene har en relativ stor betydning for den reduksjon som nå registreres for oppklaringsprosenten. Antall påtaleavgjørelser innen denne kriminalitetstypen er redusert med hele 22,1 prosent fra 2021 til 2022, samtidig som oppklaringsprosenten er redusert med 3,7 prosentpoeng. Endringene innen narkotikalovbruddene gir en samlet effekt på oppklaringsprosenten for den totale saksporføljen på 0,69 prosentpoeng.

6.4.4. Oppklaringsprosenten i politidistriktene

Som tabell 6.4.4 viser varierer oppklaringsprosenten for den totale saksporføljen og for de ulike kriminalitetstypene i politidistriktene. Når det gjelder den totale saksporføljen variere oppklaringsprosenten fra 62 prosent i Finnmark til 32 prosent i Oslo. De store forskjellene for den totale saksporføljen kan i stor grad forklares med ulike kriminalitetsbilder i distriktene,

ressurser, demografi, befolknings sammensetning osv. Eksempelvis skyldes Oslos lave oppklaringsprosent totalt sett i vesentlig grad at distriktet har en stor andel vinningslovbrudd med svært lav oppklaringsprosent.

Tabell 6.4.4 Oppklaringsprosent i politidistriktene totalt og ulike kriminalitetstyper 2022

Kriminalitetstyper	Landet som helhet	Oslo	Øst	Innlandet	Agder	Sør-Vest	Vest	Møre og Romsdal	Trøndelag	Nordland	Troms	Finmark
Annen	65 %	62 %	63 %	70 %	62 %	62 %	68 %	72 %	64 %	66 %	73 %	72 %
Arbeidsmiljø	54 %	38 %	55 %	29 %	45 %	62 %	73 %	53 %	57 %	60 %	33 %	73 %
Miljø	56 %	38 %	57 %	76 %	63 %	40 %	48 %	67 %	59 %	62 %	69 %	58 %
Narkotika	66 %	63 %	76 %	65 %	68 %	56 %	63 %	76 %	62 %	52 %	70 %	66 %
Seksuallovbrudd	54 %	51 %	51 %	53 %	40 %	53 %	56 %	57 %	60 %	65 %	55 %	51 %
Skadeverk	17 %	9 %	20 %	23 %	21 %	15 %	16 %	26 %	14 %	29 %	39 %	20 %
Trafikk	83 %	81 %	83 %	88 %	82 %	83 %	79 %	88 %	83 %	85 %	89 %	83 %
Vinning	19 %	13 %	23 %	20 %	19 %	18 %	22 %	34 %	17 %	23 %	27 %	25 %
Vold	52 %	44 %	52 %	57 %	55 %	50 %	49 %	66 %	51 %	55 %	58 %	60 %
Økonomi (økonomiske sakssaker)	26 %	18 %	24 %	36 %	24 %	20 %	30 %	24 %	27 %	32 %	31 %	36 %
Samlet (alle sakssaker)	44 %	32 %	49 %	55 %	43 %	41 %	46 %	61 %	43 %	54 %	60 %	62 %

Kilde: JUS 319

Variasjonene innen de ulike kriminalitetstypene er vanskeligere å forklare, men kan foruten de foran nevnte årsakene også skyldes organisering, ressursinnsats og kompetanse i distriktene.

6.4.5. Vurderinger

Som anført i riksadvokatens mål og prioriteringsrundskriv for 2022 er det et mål at politiets etterforskning skal føre til oppklaring, da politiets evne til å oppklare lovbrudd er viktig for at den reaktive innsatsen som straffesaksbehandlingen representerer skal få den individual- og allmennpreventive effekt som er forutsatt. Samtidig vil en ansvarliggjøring av de skyldige bak begåtte lovbrudd være av stor betydning for de fornærmede og andre involverte i straffesakene.

Som vist foran har det i 2022 vært en nedgang i oppklaringsprosenten for alle kriminalitetstypene, med unntak for kriminalitetstypen *annen*. Oppklaringsprosenten for den samlede saksporteføljen har ikke vært lavene enn det som nå registreres. For noen av kriminalitetstypene er det over tid registrert tendenser til nedgang, men den utvikling som ses i 2022 er langt mer markant enn det som er registrert tidligere. Samtidig er det grunn til å understreke at oppklaringsprosenten, som vist foran, fremdeles er høy for flere sentralt prioriterte sakskategorier.

Det er vanskelig å påpeke noen entydige årsaker til den reduksjon som nå registreres på en rekke saksområder og totalt sett. En viktig grunn for den endringen som ses for den totale saksporteføljen er et endret kriminalitetsbildet med eksempelvis en økt andel økonomi- og vinnings saker som i stor grad henlegges.

Som redegjort for er det store variasjoner i oppklaringsprosenten for de ulike kriminalitetstypene. Dette skyldes i stor grad forholdenes art. Noen forhold som er avdekket

gjennom politiets eller andre kontrollmyndigheters virksomhet vil ofte være opplært idet de anmeldes. Typiske eksempler på dette er, som nevnt foran, mange trafikksaker og mindre grove narkotikaforhold. Andre forhold krever en omfattende etterforskning hvor flere hypoteser om hva som kan ha skjedd eller hvem som kan ha begått lovbruddene må undersøkes. I andre saker kan bevisbildet være vanskelig fordi de involverte ikke ønsker å forklare seg. Dette er noe man ofte erfarer i mishandlingsaker. Andre grunner til at det kan være vanskelig å avdekke hva som faktisk har skjedd kan skyldes at de involverte har vært påvirket og slik er lite konsise på hva som har skjedd. Dette er noe som ofte oppleves ved utelivsvold.

En utvikling som ses innen flere kriminalitetstyper er at IKT benyttes som "verktøy" for å begå de kriminelle handlingene. Dette er en utvikling som blant annet ses innen seksuallovbruddene hvor nettovergrep mot barn har hatt en stor økning i den senere tid. Videre ses det samme innen bedragerisakene. En effektiv etterforskning av saker hvor IKT er benyttet krever teknisk utstyr, nye arbeidsmetoder og personell med særlig kompetanse. Uten dette vil det være krevende å oppklare sakene.

Videre vil rettsutvikling og endrede beviskrav i domstolene mv. være forhold av betydning ved vurderingen av om en sak i tilstrekkelig grad anses som opplært. Både Baneheia- og Tengssaken understreker betydningen av objektive og strenge bevisvurderinger så vel som betydningen av moderne teknologi. Dette er forhold som i et rettsikkerhetsperspektiv vil påvirke straffesaksområdet, og flere statsadvokater gir inntrykksbasert uttrykk for at domstolene er blitt noe strengere i sine bevisvurderinger. Dette vil selvsagt også påvirke politiets bevisvurderinger.

Interne forhold i politidistriktene knyttet til organisering, samhandling, ressursinnsats, kompetanse og fenomenforståelse av enkelte lovbrudd er forhold av annen karakter som kan være av betydning for oppklaringen av lovbrudd. Andre forhold som kan spille inn er de involverte i straffesakens samhandling og tillit til politiet. Er det eksempelvis blitt mer utfordrende enn tidligere å finne vitner som vil forklare seg eller er det forhold knyttet til vitnenes kultur og bakgrunn som tilsier at avhørene må tilrettelegges på en annen måte? Et annet forhold som kan påvirke oppklaringsprosenten er den stadig større bruken av nettbaserte anmeldelser. Det bør ses på om denne anmeldelsesformen i tilstrekkelig grad ivaretar det informasjonsbehov som kreves for å kunne igangsette en effektiv etterforskning.

Statsadvokatene har gjennom sin enkeltsaksbehandling og fagledelse stor innsikt i straffesaksbehandlingen i politidistriktene. De påpeker ikke noen entydig årsak til den utviklingen som nå registreres, men er i det vesentlige samstemte i at de straffesakene som hører inn under statsadvokatenes tiltalekompetanse og oversendes dem for enkeltsaksbehandling er behandlet med tilfredsstillende kvalitet. Samtidig gir de inntrykksbasert uttrykk for at etterforskningen har blitt bedre i de senere år og at både etterforskerne og påtaleansvarlige gjennom økt utdanning og årlige opplæringstilbud holder et godt kompetansenivå.

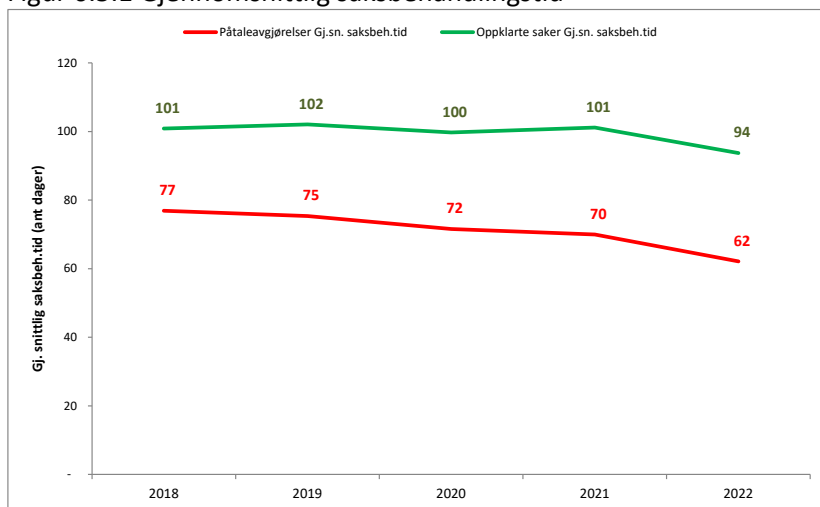
Årsakene til den utviklingen som ses for oppklaringsprosenten innen en rekke saksområder er som anført uklar og utviklingen bør følges fremover.

6.5. Saksbehandlingstid

6.5.1. Saksbehandlingstiden for den totale saksporteføljen

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden fra anmeldelse og frem til påtaleavgjørelse er for alle påtaleavgjorte saker redusert fra 70 dager i 2021 til 62 dager i 2022, mens den for de oppklarte sakene er redusert fra 101 dager i 2021 til 94 dager i 2022.

Figur 6.5.1 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Kilde: JUS 309

Den saksbehandlingstiden som nå registreres er så vidt man kjenner til den laveste som er registrert for den totale saksporteføljen.

6.5.2. Saksbehandlingstiden for de ulike kriminalitetstypene varierer

Som tabell 6.5.2 viser er det store variasjoner i gjennomsnittlig saksbehandlingstid for de ulike kriminalitetstypene, noe som blant annet har sammenheng med gitte prioriteringer og at kompleksiteten og bevisbildet i sakene varierer.

Tabell 6.5.2 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte saker fordelt på kriminalitetstyper

Kriminalitetstype	2018	2019	2020	2021	2022	Endr. 2021-2022	Endr. 2022 mot gj.sn. 2018-2021	Utvikling
Annen	91	92	98	94	91	-2,8	-2,8	
Arbeidsmiljø	301	300	321	286	285	-1,3	-17,2	
Miljø	129	144	108	97	114	16,3	-3,3	
Narkotika	100	101	107	121	114	-7,0	8,9	
Seksuallovbrudd	208	243	204	154	178	23,9	-26,0	
Skadeverk	115	112	104	106	103	-2,9	-6,0	
Trafikk	69	66	64	66	66	-0,2	-0,6	
Vinning	96	83	89	89	78	-10,8	-11,1	
Vold	129	126	132	117	116	-1,4	-10,5	
Økonomi	193	224	199	248	203	-45,4	-12,9	
Sum (ekskl. undersøkelsessaker)	101	102	100	101	94	-7,4	-7,2	

Kilde JUS 319

Som figuren viser er det lengst saksbehandlingstid for oppklarte saker tilordnet kriminalitetstypen *arbeidsmiljø*. Den var i 2022 på 285 dager, som er tilnærmet likt med 2021 da den var 286 dager. Også *seksuallovbruddene* har relativt sett en lang saksbehandlingstid, og vi registrere her en økning fra 154 dager i 2021 til 178 dager i 2022. *Økonomilovbruddene* merker seg også ut med lang saksbehandlingstid. Den er i 2022 på 203 dager, mens den i 2021 var 248 dager.

Voldslovbruddene har tilnærmet samme saksbehandlingstid i 2021 og 2022 dvs. på henholdsvis 117 og 116 dager for de oppklarte sakene. Dette er lavere enn i perioden 2018-2020 hvor den lå mellom 129 og 132 dager. Det har for en del voldssaker tidligere vært satt særskilte frister. At disse nå er tatt bort innebærer som nevnt ingen nedprioritering av sakene, og det er i riksadvokaten mål og prioriteringsrundskriv for 2022 forutsatt at saksbehandlingstiden fortsatt skal søkes redusert. En hurtig saksbehandlingstid i voldssakene er generelt sett av stor betydning for de involverte og det er derfor særlig viktig med kort saksbehandlingstiden i disse sakene.

Trafikk- og vinningslovbrudd er de to kriminalitetstypene med lavest saksbehandlingstid for de oppklarte sakene. En stor andel av trafiklovbruddene er enkle å oppklare da de, som nevnt foran, ofte er oppklart gjennom politiets egen kontrollinnsats og det i liten grad er behov for ytterligere etterforskning. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte trafikksakene var i 2022 66 dager, noe som er tilnærmet samme nivå som er registrert gjennom hele perioden 2018 til 2022. Når det gjelder vinningslovbruddene har saksbehandlingstiden for disse blitt gradvis redusert i samme perioden. Den var i 2018 på 96 dager, mens den i 2022 er nede på 78 dager for de oppklarte saker.

6.5.3. Saksbehandlingstiden - mistenkte under 18 år

Fristen for behandling av saker hvor gjerningspersonen er under 18 år følger av straffeprosessloven § 249 annet ledd. Som hovedregel skal sakene etterforskes og påtaleavgjøres innen seks uker (42 dager) etter at vedkommende ble ansett som mistenkt eller siktet i saken, jf. punkt 7.1.

Tabell 6.5.3 Mistenkte under 18 år

	2018	2019	2020	2021	2022	Endring 2021-22*	Prosent endr mot gj.sn. 2018-2021
Antall forhold med frist, i alt	16 364	17 529	16 919	16 665	16 956	1,7 %	0,5 %
Gj.sn. saksbehandlingstid, alle forhold	55	52	46	41	43	2,1	-5,8
Gj.sn. saksbehandlingstid, oppklarte forhold	50	46	41	37	38	1,3	-5,2
Oppklaringsprosent	82 %	81 %	81 %	81 %	81 %	0,5	0,0
Andel innenfor frist**	65 %	70 %	72 %	71 %	70 %	-0,6	

Kilde: JUS 613 og PSV

Som tabellen viser er det i 2022 påtaleavgjort noen flere forhold med gjerningspersoner under 18 år enn i 2021. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for de oppklarte sakene er i 2022 38 dager mot 37 dager i 2021. 70 prosent av sakene er behandlet innen fastsatt frist.

6.5.4. Saksbehandlingstiden i politidistriktene

Saksbehandlingstiden for den totale saksporteføljen i politidistriktene varierer fra 76 dager i Troms politidistrikt til 119 i Sør-Vest for de oppklarte sakene. Som for oppklaringsprosenten vil den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden påvirkes av kriminalitetsbildet i politidistriktene så vel som prioriteringer, ressursinnsats mv. på straffesaksområdet.

Tabell 6.5.4 Saksbehandlingstid politidistriktene oppklarte saker

	2018	2019	2020	2021	2022	Utvikling
Oslo	100	98	79	75	80	
Øst	101	107	102	108	85	
Innlandet	81	97	89	124	82	
Sør-Øst	111	110	115	112	119	
Agder	91	88	95	102	90	
Sør-Vest	100	119	131	117	114	
Vest	129	102	111	103	96	
Møre og Romsdal	83	93	88	80	78	
Trøndelag	87	90	95	89	97	
Nordland	91	104	94	102	99	
Troms	87	89	83	78	76	
Finnmark	117	108	84	95	93	
Hele landet (inkl særorgan)	101	102	100	101	94	

Kilde: JUS 319

6.5.5. Vurderinger

Straffeprosessloven § 226 fjerde ledd fastslår at etterforskingen skal gjennomføres så snart som mulig slik at ingen unødig utsettes for mistanke eller ulempe. I mange saker kan en hurtig behandling også bidra til høy oppklaring da det ofte er lettere å opplyse en sak som nettopp har funnet sted. Samtidig vil en rask og intensiv etterforsking bidra til ressurseffektivitet, fordi de ansvarlige for saksbehandlingen slipper å bruke unødig tid på stadig å måtte sette seg inn i sakene.

Det skal tilstrebes en særlig kort saksbehandlingstid innen de sentralt prioriterte sakene, i saker med varetektsfengsling, i saker om opprettholdelse av eller opphør av tvungent

psykisk helsevern eller tvungen omsorg samt i saker om prøveløslatelse fra forvaring. Tilrettelagte avhør skal videre tas til rett tid, og det skal være god fremdrift i alle saker hvor barn er fornærmet også etter at tilrettelagte avhør er gjennomført.

Den utviklingen som registreres for saksbehandlingstiden er som utgangspunkt positiv. Kort saksbehandlingstid er en sentral kvalitetsmarkør for straffesaksbehandlingen i politiet jf. riksadvokatens rundskriv 3/2018 *Kvalitetsrundskrivet*. Det er viktig at den positive utvikling som her registreres opprettholdes gjennom blant annet rutiner som sikrer god porteføljestyling og at etterforskningen allerede fra initialfasen målrettes og styres gjennom aktiv bruk av etterforskningsplaner. Noe av den nedgangen som nå registreres for saksporteføljen totalt sett må tilskrives den nedarbeidelsen av restanser som har foregått i den senere tid. Fortsatt god kontroll på restansene er en forutsetning for fortsatt å holde saksbehandlingstiden nede.

Den utviklingen som er registrert for vinningslovbruddene har i stor grad påvirket saksbehandlingstiden for den totale saksporteføljen. Vinningsaken har som tidligere anført økt i antall samtidig som det har vært en klar nedgang i saksbehandlingstiden for disse lovbruddene. Siden disse sakene utgjør en stor andel av de påtaleavgjorte sakene vil endringer i kriminalitetstypen ha relativt store betydning på saksbehandlingstiden totalt sett.

Selv om utviklingen som registreres for saksbehandlingstiden er positiv finner man grunn til å minne om at hensynet til oppklaring av sakene alltid går foran kravet om kort saksbehandlingstid. Dersom etterforskningen eller påtalebehandlingen tilsier at det er nødvendig med ytterligere innsats i en sak for å sikre at denne er tilstrekkelig opplyst skal dette prioriteres foran en kort saksbehandlingstid.

6.6. Saker under arbeid/restanser

6.6.1. Totalt antall saker under arbeid går ned

Totalt antall saker under arbeid i politidistriktene er redusert gjennom perioden 2018 til 2022, og er ved utgangen av 2022 på 108 703 saker, en nedgang på 2,9 prosent sammenlignet med 2021 og 20,7 prosent i forhold til gjennomsnittet i perioden 2018-2021.

Tabell 6.6.1 a Antall saker under arbeid

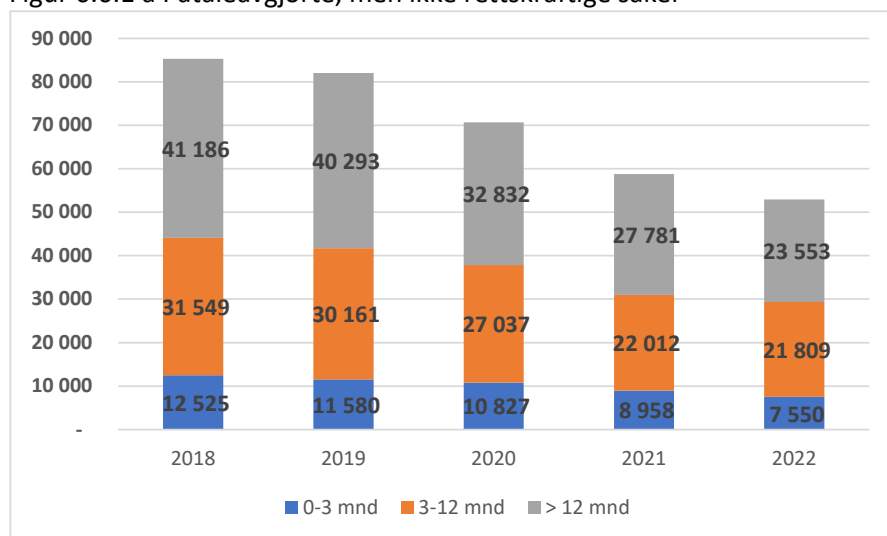
	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent endring 2021-22	Prosent endr mot gj.sn. 2018-2021
Ikke påtaleavgjort	71 816	69 601	56 781	53 224	55 791	4,8 %	-11,2 %
0-3 mnd	31 081	30 413	26 513	25 752	26 754	3,9 %	-5,9 %
3-12 mnd	32 552	30 599	24 057	21 583	23 125	7,1 %	-15,0 %
> 12 mnd	8 183	8 589	6 211	5 889	5 912	0,4 %	-18,1 %
Påtaleavgjort, ikke rettskraftig	85 260	82 034	70 696	58 751	52 912	-9,9 %	-28,7 %
0-3 mnd	12 525	11 580	10 827	8 958	7 550	-15,7 %	-31,2 %
3-12 mnd	31 549	30 161	27 037	22 012	21 809	-0,9 %	-21,2 %
> 12 mnd	41 186	40 293	32 832	27 781	23 553	-15,2 %	-33,7 %
TOTALT	157 076	151 635	127 477	111 975	108 703	-2,9 %	-20,7 %

Kilde: JUS089²¹

Antall påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker går ned

Nedgangen fra 2021 til 2022 skyldes en nedgang i antall *påtaleavgjorte, ikke rettskraftige saker*. Det er særlig påtaleavgjorte saker mellom 0-3 måneder og eldre enn 12 måneder som er redusert dvs. med henholdsvis 15,7 og 15,2 prosent. Sammenlignet med gjennomsnittet for perioden 2018 til 2021 er nedgangen for sakene mellom 0-3 måneder på 31,2 prosent og for sakene eldre enn 12 måneder på 33,7 prosent. I gruppen saker mellom 3-12 måneder er antallet tilnærmet det samme som ved utgangen av 2021, mens det også for denne gruppen registreres en klar nedgang fra gjennomsnittet i perioden 2018 til 2021 dvs. en nedgang på 21,1 prosent.

Figur 6.6.1 a Påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker

Kilde: JUS089

Størsteparten av de påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saken er avgjort med tiltalebeslutning. Det er naturlig at disse saken samt sakene avgjort med siktelse (tilståelsesdom) på grunn av berammelsestid i domstolene og frister for rettskraft blir i systemet en tid etter at de er påtaleavgjort. Som tabellen viser har det vært en klar nedgang i antall foreleggsaker. Også dette er saker, som det på grunn av vedtakelsesfrister, tar noe tid før de blir endelig vedtatt.

Tabell 6.6.1 b Antall påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker fordelt på påtaleavgjørelser

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent endring 2021-22	Prosent endr mot gj.sn. 2018-2021
40 Forelegg	24 317	23 616	18 705	15 926	13 182	-17,2 %	-36,1 %
41 Siktelse (Tilståelsesdom)	11 245	10 258	8 185	6 420	6 156	-4,1 %	-31,8 %
42 Tiltalebeslutning	46 635	45 231	40 754	34 426	31 470	-8,6 %	-24,6 %
43 Påtaleunnlatelse	3 027	2 882	3 036	1 938	2 077	7,2 %	-23,7 %
Totalsum	85 224	81 987	70 680	58 710	52 885	-9,9 %	-28,7 %

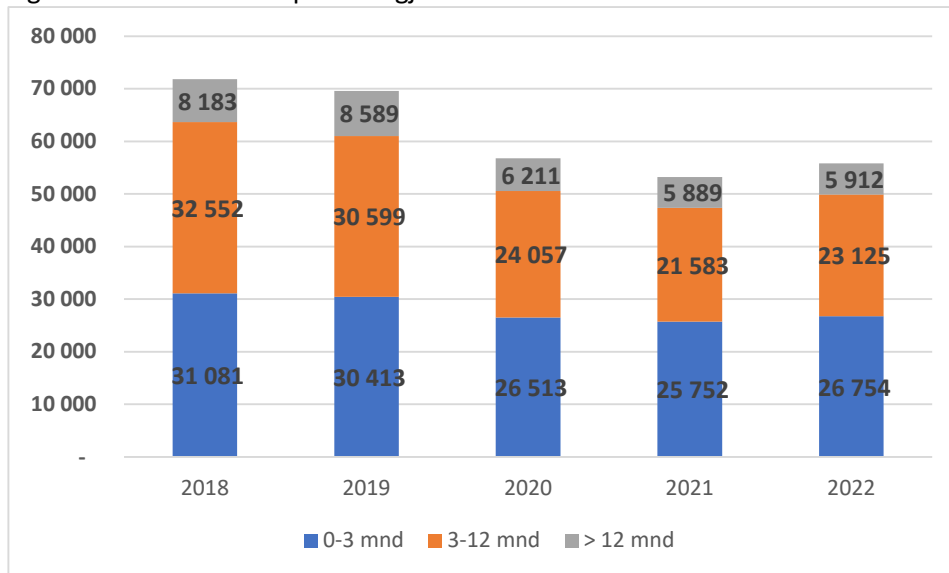
Kilde: Pal for Strasak/Monitor

²¹ JUS089 inneholder også undersøkelsessaker

Saker under etterforskning og påtalebehandling øker

Antall *ikke påtaleavgjorte saker* dvs. saker som er under etterforskning eller påtalebehandling viser i alle undergrupper en økning fra 2021 til 2022. Totalt har disse sakene økt med 4,8 prosent fra 2021 til 2022. Sett opp mot gjennomsnittet i perioden 2018 -2021 registreres imidlertid også her en klar nedgang dvs. en nedgang på 11,2 prosent, jf. tabell 6.6.a.

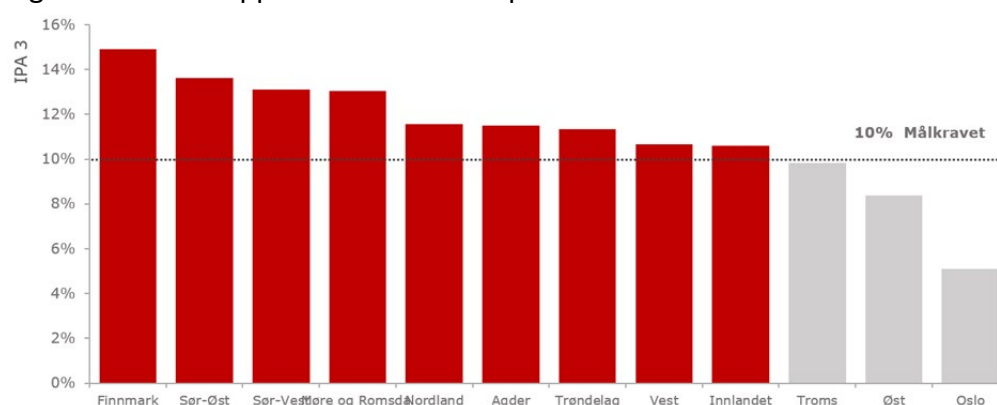
Figur 6.6.1 b Antall ikke påtaleavgjorte saker

Kilde: JUS089

Ser man på antall saker under etterforskning og påtalebehandling eldre enn 3 måneder (IPA 3) dvs saker definert som restanser i politiet er det fremdeles en hovedvekt av distriktene som ikke har nådd målkravet. Oslo og Øst politidistrikt merker seg ut med resultater godt under måltallene og resultatene i disse distriktene påvirker i stor grad resultatene totalt sett.

Figur 6.6.1 c Måloppnåelse restanser i politidistriktene

Kilde: POD

6.6.2. Vurderinger

Få restanser er en forutsetning for å oppnå kort saksbehandlingstid. I riksadvokatens mål- og prioriteringsrundskriv for 2022 anføres det at "*en sunn restanseportefølje har ikke for stort*

volum, overvekt av for mange gamle saker, for mange alvorlige saker eller saker som kun krever mindre arbeid for å ferdigstilles."

Utviklingen for beholdningen av påtaleavgjorte, men ikke rettskraftige saker er positiv. Utviklingen antas å skyldes færre positive påtaleavgjørelser i 2022, men må også tilskrives en aktiv styring og prioritering av saksporteføljen, herunder rutiner for å følge opp eksempelvis ikke vedtatte forelegg og tiltalebeslutninger slik at disse raskt oversendes domstolene for behandling.

Restansene er nå redusert slik at de for landet som helhet ligger innenfor de mål som Politidirektoratet har satt om at den totale andelen ikke påtaleavgjorte saker over 3 måneder skal være lavere enn 10 prosent og andelen ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 12 måneder skal være lavere enn 2 prosent. Resultatoppnåelsen er imidlertid ulik i politidistriktene og årsaken til de lave restansene for landet som helhet skyldes resultatene i Oslo og Øst politidistrikter. Som nevnt er det fremdeles slik at de fleste distriktene ikke har nådd de fastsatte restansekravene.

Den utviklingen som nå registreres med en økning det totale i antall ikke påtalebehandlede saker er må følges nøye, da en større portefølje av saker er krevende å håndtere og kan gi negative konsekvenser for politiets muligheter for å oppklare sakene. Over tid vil dette også kunne gi økt saksbehandlingstid. Utviklingen antas i noen grad å skyldes at antall anmeldelser har økt. Skal man forhindre økte restanser og lengre saksbehandlingstid må utviklingen i saksporteføljen følges nøye og porteføljen må aktiv styres i tråd med gitte prioriteringer og fastsatte restansekrav.

6.7. Inndragning

Ved å se på inndragningstallene for 2022 merker vi oss at beløpet for rettskraftig inndragning siden 2020 er relativt stabilt. Statistikken vil kunne påvirkes av enkeltsaker slik at det av den grunn må kunne påregnes store variasjoner fra år til år. Inndragningstallene må videre sees i sammenheng med erstatningsbeløp, som også er en del av fratakelse av utbytte fra straffbare handlinger.

Vi ser en positiv trend ved at antall inndragningssaker har økt. Inndragningsenheten ved ØKOKRIM driver pågående kompetanseheving i politidistriktene, og det er mer fokus og bevissthet på inndragning i politiet. Inndragningsspesialistene har en viktig rolle i dette, og det er en forventning om fortsatt økning i antall saker.

Det bemerkes at tallene for rettskraftig inndragning ikke gir så godt bilde av nå-situasjon. Det vil ta flere år fra en sak starter til det foreligger rettskraftig inndragning. Effekten av de tiltakene som er satt i gang vil bedre gjenspeile seg i tallene for sikring, og her ser vi en økning i antall beslag og heftelser, herunder sikret verdi.

Tabell 6.7 Inndragning

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent-endr. mot 2021	Prosent-endr. mot gj.snitt 2018-2021
Utbytte (§34, §67)	1 738	1 297	1 110	863	1 098	27,2	-12,3
Utvidet (§34a, §68)	79	70	116	141	127	-9,9	25,1
Gjenstand (§35, §69)	7 251	7 424	6 762	7 155	8 244	15,2	15,3
Sum, antall inndragninger	9 068	8 791	7 988	8 159	9 469	16,1	11,4
Beløp i mill. kr	112,4	197,2	979,4	184,1	177,8	-3,4	-51,7

Kilde: PSV Monitor, pr.
18.01.2022

6.8. Tilrettelagte avhør

Når barn under 16 år²² eller andre særlig sårbare²³ er vitner eller fornærmede i straffesaker skal avhørene gjennomføres som tilrettelagte avhør i tråd med straffeprosessloven §§ 239-239f. I saker som gjelder seksuallovbrudd og bestemte typer voldslovbrudd er det lovbestemt at slike avhør skal gjennomføres ved Statens barnehus, men det kan også gjennomføres i andre typer straffesaker dersom hensynet til vitnet eller fornærmede tilsier det. Avhengig av ulike kriterier for fristberegning skal avhøret som hovedregel skje innen 1-3 uker fra barnet eller den særlig sårbare får status som vitne eller fornærmet i straffesaken.

I 2022 ble det gjennomført 4 164 tilrettelagte avhør totalt, hvorav 3 946 var førstegangs- eller supplerende avhør og dermed fristbelagt. I tillegg til avhør med frist ble det gjennomført 218 tilrettelagte avhør uten frist (fortsettende avhør). Av de fristbelagte avhørene ble 1 849 gjennomført innen lovpålagt frist, hvilket tilsvarer en andel på 47 prosent. 313 av avhørene som ble gjennomført utenfor frist ble gjennomført innen tre dager etter fristdato. Median fristbrudd var 13 dager.

Distriktene rapporterer at det er svært krevende å overholde fristkravene knyttet til tilrettelagte avhør. For distrikter som har lang reisevei til barnehus krever slike avhør omfattende planlegging og et betydelig ressursuttak. Distriktene rapporterer også at de har måttet prioritere mellom å gjennomføre tilrettelagte avhør innenfor frist, eller håndtere andre akutte, alvorlige pågående saker hvor barn blir utsatt for vold eller overgrep.

Flere distrikter har gjennomført ulike tiltak knyttet til vurderingen av hvilke saker det skal gjennomføres tilrettelagte avhør i. Distriktene har gitt inntrykk av at de kan ha gjennomført tilrettelagte avhør i flere saker enn det som er påkrevet. Nedgangen i antall tilrettelagte avhør fra i fjor kan tyde på at distriktene har blitt mer selektive i denne vurderingen.

Størstedelen av de tilrettelagte avhørene er knyttet til voldssaker (2 168 avhør). Blant voldssakene er mishandling i nære relasjoner den største lovbruddstypen (1 406 avhør). Det ble også gjennomført 1 603 tilrettelagte avhør i saker om seksuallovbrudd.

²² I saker som gjelder incest, søskenincest eller seksuell omgang mellom andre nærstående skal også avhør av barn mellom 16-18 år som hovedregel gjennomføres på et barnehus.

²³ Særlig sårbare er i stprl. § 239 definert som personer med psykisk utviklingshemming eller annen funksjonsnedsettelse.

Det ble gjennomført 71 tilrettelagte avhør i saker innenfor kriminalitetstypen *annen* hvorav 43 av disse avhørene var knyttet til brudd på besøksforbud eller hensynsløs atferd. Ni tilrettelagte avhør *gjaldt omsorgsunndragelse* og grov *omsorgsunndragelse*.

Tabell 6.8 Tilrettelagte avhør, etter type avhør og andel avhør innen lovbestemt frist, pr. 3.tertial 2022

	2022
Tilrettelagte avhør, pr. 3.tertial	4 164
Tilrettelagte avhør med frist*	3 946
--- innen frist, antall	1 849
--- innen frist, andel	47 %
--- fristbrudd, antall	2 097**
- Fortsettende avhør	218

Kilde PSV – Indikator S23 Nasjonal

*resultatberegningen skiller ikke mellom tilrettelagte avhør med frist og supplerende avhør som ikke er fristbelagt. Fordi supplerende avhør ikke er fristbelagt regnes de som fristbrudd i resultatberegningen. Supplerende avhør utgjør vanligvis en liten andel av de tilrettelagte avhørene, for årene 2018-20 utgjorde de supplerende avhørene henholdsvis 7,7 og 6 prosent av det totale antallet

** det er ikke mulig å skille mellom fristbrudd som skyldes politiet, og fristbrudd utenfor politiets kontroll. For årene 2018-20 skyldtes henholdsvis 6,5 og 5 prosent av fristbruddene forhold utenfor politiets kontroll.

7. Nærmere om særskilte kriminalitetstyper

7.1. Ungdomskriminalitet

I 2022 ble det registrert 16 956 forhold²⁴ hvor mistenkte/siktede var under 18 år på gjerningstidspunktet. Vinning er den største kriminalitetstypen med 4 500 forhold. Vold er den nest største kriminalitetstypen med nesten 4 000 forhold, av disse er litt over halvparten *kroppskrenkelse* og *grov kroppskrenkelse*. 238 forhold gjelder alvorlig vold som *kroppsskade* og *grov kroppsskade*. Nesten 2 000 forhold gjaldt trafikk hvorav 420 av disse var kjøring i påvirket/beruset tilstand eller ulykker med personskade. Drøyt 1 100 forhold gjaldt seksuallovbrudd.

Det er påtalebehandlet noen flere forhold med gjerningspersoner under 18 år i 2022 enn det ble i 2021. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden er for alle påtaleavgjorte forhold er som nevnt i punkt 6.5.3 på 43 dager, mens den for de oppklarte forholdene er 38 dager. I 2022 ble litt over 70 prosent av forholdene behandlet innen lovpålagt frist. Oppklaringsprosenten er stabilt høy og var 81 prosent i 2022.

Det er forskjeller mellom distriktene når det gjelder sammensetningen av ulike kriminalitetstyper. Oslo og Troms har en større andel *Annen* kriminalitet som blant annet omfatter hensynsløs atferd, ulovlig bevæpning, ordensforstyrrelser og unnlatt å etterkomme pålegg fra politiet. Øst og Møre og Romsdal har en større andel narkotikakriminalitet enn de andre distriktene, men dette gjelder nesten utelukkende mindre alvorlige narkotikaovertrædelser. Nesten halvparten av forholdene med mistenkt under 18 år i Finnmark gjelder trafikk, mens tilsvarende for Oslo er 7 prosent. Innlandet, Nordland, Troms og Finnmark har flest seksuallovbrudd, mens Oslo og Innlandet har flest voldsforhold.

7.2. Hatkriminalitet

Definisjon og omfang

Hatkriminalitet defineres som straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av eller har sin bakgrunn i andres hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion/livssyn, seksuell orientering, nedsatt funksjonsevne, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk.

Det ble registrert 923 anmeldelser med et hatmotiv i 2022. Dette er en økning på drøyt 13 prosent fra året før. Sammenlignet med gjennomsnittlig antall anmeldelser de siste fem årene er det en økning på nærmere 32 prosent. Oslo politidistrikt etterforsket omkring en tredjedel av anmeldelsene. Øst og Trøndelag politidistrikt skiller seg ut med en tydelig og jevn utvikling i antall anmeldelser registrert med hatmotiv over de siste 5 årene.

I 2022 ble det påtaleavgjort totalt 891 saker. Oppklaringsprosenten er i 2022 på 52 prosent, jf. punkt 6.4.2. Oppklaringsprosenten har vært stabil rundt 50 prosent de siste fem årene. I

²⁴ For ungdomskriminalitet benyttes forhold, ikke sak. En sak kan ha flere forhold. For å måle andel av ungdomssaker som er behandlet innenfor den lovpålagte fristen må man derfor benytte forhold.

2022 var andelen saker med positiv påtaleavgjørelse 38 prosent, som var en svak økning fra 35 prosent året før.

Hatefulle ytringer står for 42 prosent av de anmeldte sakene med et hatmotiv i 2022. Voldslovbrudd utgjør 30 prosent av sakene. Det ble registrert dobbel så mange anmeldte lovbrudd med hatmotiv begått mot offentlig tjenesteperson²⁵ i 2022 som året før – fra 21 saker i 2021 til 40 saker siste år. Dette gjelder hovedsakelig forulemping av offentlig tjenesteperson.

Hudfarge eller etnisk opprinnelse er hatmotiv i flertallet av sakene

De 923 anmeldelsene av hatmotivert kriminalitet fordeler seg som følger på de vernede grunnlagene:

- 55 prosent på hudfarge, nasjonal eller etnisk opprinnelse,
- 20 prosent på seksuell orientering,
- 10 prosent på religion,
- 7 prosent på kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk,
- 2 prosent på nedsatt funksjonsevne,
- 2 prosent av sakene er kodet på antisemittisme
- 3 prosent er kodet på "annet" hatmotiv.

Etter masseskytingen den 25. juni 2022 har det vært en drøy tredobling i antallet anmeldelser på hatefulle ytringer på grunnlaget seksuell orientering og kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk i 2022, sammenlignet med perioden før 25. juni. 19 prosent av disse sakene hadde motiv kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk, hvorav to tredjedeler av sakene er fra etter 25. juni. Det er uklart om denne økningen er på bakgrunn av at det faktisk begås flere straffbare hendelser, eller skyldes økt tilbøyelighet til å anmelde hatefulle ytringer. I dette tallet inngår motivet kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.

Masseskytingen den 25. juni skjedde under Pride-feiringen og i nærheten av et kjent utested for homofile. Dette er bakgrunnen for hypotesen om hatkriminalitet som mulig motivasjon for handlingen. Uavhengig av om dette var motivasjonen, utløste handlingen frykt i LHBTIQ+ miljøer. Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet har deltatt i to dialogmøter med POD og skeive organisasjoner. Representanter fra skeive organisasjoner har den siste tiden uttrykt redusert tillit til politiet. Politiet har inntrykk av at den reduserte tilliten har utviklet seg over noe tid, men at masseskytingen den 25. juni har bidratt i negativ retning. Årsakene til at tilliten til politiet er redusert kan være flere og sammensatte.

Straffesakene etter masseskytingen etterforskes av Oslo politidistrikt. Det er per i dag registrert tre straffesaker med hatmotiv, videre er det per nå registrert 262 fornærmede i saken.

Nasjonalt kompetansemiljø skal heve kunnskapen i politiet

Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet ble etablert i 2021. Kompetansemiljøet er lagt til Oslo politidistrikt. Mandatet er å heve kompetansen på hatkriminalitet i politiet, samt

²⁵ Strl §§ 155 og 156

bistå alle landets politidistrikt med kunnskap og veiledning innen fagfeltet. I 2022 har hovedfokuset vært forankring av nasjonal opplæring i politidistriktenes ledergrupper samt etablering av kontaktpunkt og opplæringsteam fra hvert distrikt.

Kompetansemiljøet avholdt også sin første nasjonale digitale konferanse i oktober 2022. I 2023 har kompetansemiljøet en målsetning om å gi opplæring til teamene i alle distriktene, som igjen skal besørge kompetanseheving i eget distrikt. Kompetansemiljøet opplever fortsatt stor ulikhet i kompetansen i de ulike politidistriktene. Vi antar at den nasjonale opplæringen i 2023 vil gi en positiv effekt, i form av høyere avdekking av hatkriminalitet, høyere kvalitet innen etterforskning og påtalearbeid, bedre ivaretagelse av de fornærmede, samt tettere dialog med organisasjonene.

7.3. Alvorlige trafikklovbrudd

Det følger av Statistikk fra Statistisk sentralbyrå (SSB) at 118 personer omkom i trafikken i 2022, som følge av trafikkulykker (foreløpige tall). Dette er 38 flere enn i 2021 og et høyere antall enn vi har sett de siste fem årene. Det var særlig høye tall i sommermånedene og omkomne i alderen 45 år eller eldre utgjorde nesten hele økningen i antall trafikkdrepte fra 2021 til 2022. Hver tredje omkomne i 2022 var i alderen 65 år eller eldre. Forøvrig var det flere ulykker på MC og på sykkel.

Tallet på antall hardt skadde i 2022 er ikke klart, da det her er et etterslep på fire måneder i statistikkutgivelsen. For perioden januar-september ble 425 hardt skadd (foreløpige tall), noe som er 12 færre enn i samme periode 2021 og lavere enn det som er registrert i tidligere år. Utviklingen i antall hardt skadde viser dermed ikke den samme negative utviklingen som for drepte i trafikken.

Høy hastighet og ruspåvirket kjøring er de typene av risikoatferd som i størst grad bidrar til alvorlige ulykker i trafikken. Høy fart medvirket i 2021 til 24 ulykker (32 prosent). Andelen er tilnærmet likt gjennomsnittet for perioden 2012 til 2021 (33 prosent). Av de 24 ulykkene har "høy fart etter forholdene" vært medvirkende i 5 ulykker, "fart over fartsgrensen" i 6 ulykker og "fart godt over fartsgrensen" i 13 ulykker. Høy hastighet medvirket til stort skadeomfanget, og død i 58 prosent av trafikkulykkene (Ringen 2022).

I 18 prosent av dødsulykkene (14 ulykker) i 2021 har ruspåvirkning sannsynligvis vært en medvirkende faktor. I disse 14 ulykkene omkom 16 personer. Det var fem ulykker med alkohol, en med blandingsrus og åtte med annen type rus (Ringen 2022). For første gang ser vi dermed at det var flere som var påvirket av annen rus enn alkohol.

Politiet registrerte 3 524 anmeldelser for brudd på veitrafikkloven § 3 med personskaide i 2022. Dette er tilnærmet samme antall som foregående år, men en reduksjon sett i et lengre tidsperspektiv. Det ble i tillegg registrert 5 716 anmeldelser for brudd på veitrafikkloven § 3 med materiell skade. Her registreres en tendens til økning dvs. en økning på 35 % i løpet av siste ti år.

Det ble i 2022 registrert 33 anmeldelser for brudd på straffeloven § 281 – uaktsom forvoldelse av død i trafikken og 23 anmeldelser for forvoldelse av betydelig skade på kropp

eller helse i trafikken. Samlet har antallet anmeldelser for brudd på straffeloven §§ 280 og 281 ligget mellom 45 og 63 anmeldelser de siste fem årene.

Oppklaringsprosent for trafikksaker med personskade var i 2022 på 55 prosent, noe som er tilnærmet samme nivå som tidligere år. For saker med materiell skade var den 67 prosent. Her registreres en tendens til nedgang fra 2018 hvor oppklaringsprosenten var 72 prosent.

Det er registrert 11 118 anmeldelser for hastighetsovertredelse i 2022, noe som er 2 prosent færre enn i 2021, 11 prosent færre enn i 2020 og tilnærmet på samme nivå som før pandemien. Anmeldte hastighetsovertredelser hadde en oppklaringsprosent på 93 prosent i 2022. Dette er noe lavere enn i 2021. Foruten inngitte anmeldelser for fartsoverskridelser ble det i 2022 utstedt nærmere 100 000 forenklede forelegg etter manuelle kontroller og 96 000 forenklede forelegg etter ATK. Antall forenklede forelegg fra manuelle kontroller var noe lavere enn i 2020 og 2021, men på samme nivå med før pandemien. For ATK har det vært en kraftig økning i 2022 på grunn av regjerings beslutning om å øke kapasiteten til ATK.

Det er registrert 11 728 anmeldelser for ruspåvirket kjøring med gjerningsdato i 2022, noe som er 21 prosent flere enn i 2021, og 15 prosent flere enn i 2020. Sammenlignet med før pandemien (2019) er økningen på 22 prosent. Politiet har de siste årene fått bedre og flere hjelpemidler til å avdekke ruspåvirket kjøring med andre stoffer enn alkohol (spytttester). Dette kan være med på å forklare den store økningen. Hele 91 prosent av anmeldelsene for ruspåvirket kjøring i 2022 ble oppklart. Denne andelen har ligget stabilt på samme nivå de siste årene.

Det ble tatt ut tiltale i 8.010 trafikksaker i 2022. Dette er tilnærmet på samme nivå som foregående år. Tiltale tas ut i de mest alvorlige trafikksakene hvor det typiske er utvist *"trafikkatferd som bærer preg av at gjerningspersonen aksepterte en risiko for en alvorlig ulykke"*. For hastighetsovertredelser ble det tatt ut tiltale i 680 saker, noe som er nesten hundre flere enn i 2021 og 22 prosent høyere enn gjennomsnittet for perioden 2018-2021. I 2022 var 288 av sakene fra ATK, mens tilsvarende tall fra 2021 var 217 saker. Det ble i 2022 tatt ut tiltale i 3 410 saker knyttet til kjøring i påvirket tilstand, noe som er 149 flere saker enn i 2021, og 7 prosent flere enn gjennomsnittet for perioden 2018-2022. Økningen har naturlig sammenheng med stor økning i anmeldelsene i 2022.

7.4. Personbeskyttelsestiltak

Et mer helhetlig oppfølgingstilbud

Politiet innehar ulike tiltak som kan benyttes for å gi beskyttelse til personer som trenger dette. Et sentralt utviklingstrekk de siste årene er at politiet i større grad samarbeider med andre aktører for å gi voldsutsatte et mer helhetlig oppfølgingstilbud i tillegg til å bidra til en tryggere hverdag gjennom å iverksette ulike beskyttelsestiltak. Det er Politidirektoratet i stort som står ansvarlig for de ulike beskyttelsestiltakene, mens Riksadvokaten legger juridiske føringer for bruken.

Besøks- og kontaktforbud

Pr. 15. januar 2023 er det registrert i overkant av 9 800 aktive besøks- eller kontaktforbud.

Det er nesten 3 400 personer som er ilagt/idømt besøks- og eller kontaktforbud og som står for disse forholdene. Av de som er ilagt eller dømt til besøks-/kontaktforbud er 210 personer under 18 år. Det er nesten 4 300 personer som er beskyttet av besøks-/kontaktforbud i 2022. Tallene gir her en god indikasjon på om at mange gjerningspersoner enten er ilagt besøksforbud mot flere personer, eller flere forhold mot samme person.

Det var drøyt 1 150 personer med rolle mistenkt/siktet/domfelt for brudd på besøks- og/eller kontaktforbud i løpet av 2022. Til sammen har disse stått for 3 250 anmeldelser. Litt over 350 personer har tre eller flere anmeldelser for brudd på besøksforbud, mens 46 personer er registrert med flere enn 10 brudd. 33 personer under 18 år ble i 2022 anmeldt for brudd på besøks-/kontaktforbud.

Politidirektoratet har gjennom 2022 hatt en tett oppfølging og dialog med politidistriktene for å bidra til bedre oppfølging av besøksforbud, herunder sikre tidlig avdekking samt at brudd på kontakt-/besøksforbud følges opp på en bedre og raskere måte. Særlig fokus er satt på oppfølging av gjerningspersoner med flere registrerte brudd som ikke er påtaleavgjort. Temaet er satt på agendaen i alt fra nasjonal ledergruppe til fagutviklingsarenaer. Politidirektoratet har hatt god og jevnlig dialog med politidistriktene på ulike nivå om viktigheten av en bedre og raskere oppfølging av besøksforbud samt oppfølging av brudd på kontakt- og besøksforbud.

Øst politidistrikt har gjennom 2022, og som vil fortsette i 2023, et prosjekt som ser på Felles straffesaksinntaks (FSI) sin rolle i å bidra til at det nedlegges påstand om kontaktforbud med elektronisk kontroll i flere saker. En stor gevinst av dette prosjektet er at restanse på ikke påtaleavgjorte brudd på besøksforbud er mer eller mindre nedbygget, samt at alle nye saker gis stor oppmerksomhet og rask oppfølging. Gevinstene som allerede er avdekket som følge av prosjektet i 2022 er kommunisert ut til både ledergrupper og fagpersoner i distriktene, og flere distrikt har allerede begynt å se på Øst politidistrikts metodikk for å følge opp særlig brudd på besøksforbud på en mer effektiv måte, men også følge opp begjæring om besøksforbud så tidlig tidspunkt som mulig.

Kontaktforbud med elektronisk kontroll

I 2022 ble det nedlagt påstander i 49 saker, et antall som er på høyde med resultat for 2019. Det ble registrert 18 rettskraftige dommer. Totalt i perioden 2014 til og med 2022 har politiet nedlagt påstander i 181 saker, hvorav 84 saker har endt opp med rettskraftig dom. En rettsprosess tar tid (fra måneder til år), slik at det ikke gir et riktig bilde av hvor mange saker påtale får medhold i basert på siste års påstander. Likevel ser vi over tid at det idømmes omvendt voldsalarm i under halvparten av sakene som fremmes i domstolene.

Elektronisk kontroll gjennom forelegg har vært benyttet i 7 saker i 2022. Dette har vært i tråd med intensjonene av ordningen samt Riksadvokatens rundskriv 2/2019 *Kontaktforbud med elektronisk kontroll*. Politidirektoratet anmodet Riksadvokatembetet om en ny vurdering av hjemmelsgrunnlaget mot slutten av 2022 for å kunne benytte elektronisk kontroll sammen med forelegg. Oslo statsadvokatembeter oversendte samtidig spørsmål til Riksadvokatembetet med spørsmål om hjemmel for å straffe brudd så lenge elektronisk kontroll var gitt gjennom forelegg (og da følgelig samtykke fra gjerningsperson om å bli

pålenket). Ordningen ble satt på vent før nyttår, og nå opphørt grunnet ny gjennomgang av regelverket. Alle aktive saker hvor elektronisk kontroll er ilagt gjennom forelegg vil nå gjennomgås og avsluttes.

Det har skjedd en positiv utvikling i bruken av kontaktforbud med elektronisk kontroll fra 2019. Teknisk plattform og utstyr er byttet ut. Dette har bidratt til bedre stabilitet i ordningen, bedre brukervennlighet både for politi, andre aktører som er involvert, ikke minst for domfelte. Det har vært satset på opplæring og kompetanseheving i distriktene, både for politi og påtale og det vil jobbes videre i 2023 med ytterligere tiltak for å øke kompetanse og kunnskap om ordningen for å sikre økt bruk. Kontaktforbud med elektronisk kontroll er tema på ledermøter på ulike nivå, samt at det er et inngående samarbeid med flere etater for å sikre en god drift og oppfølging av ordningen.

En viktig faktor i å kunne utvikle ordningen ytterligere er å få en avklaring hvorvidt ordningen med omvendt voldsalarm skal underlegges et formelt behandlingsansvar og driftes etter politiregisterlovens bestemmelser. Politidirektoratet avventer svar på henvendelse til departementet angående problemstillingen.

Mobile voldsalarmer (MVA)

I 2022 ble det utlevert 195 nye mobile voldsalarmer. Totalt er det 2 132 utleverte alarmer pr. 31.12.22. Beskyttelsestiltaket bidrar til at voldsutsatt lettere kan komme i kontakt med politiet. Det pågår en prosess hvor det nå sees på utskifting av dagens mobile enheter til en ny og bedre teknologi.

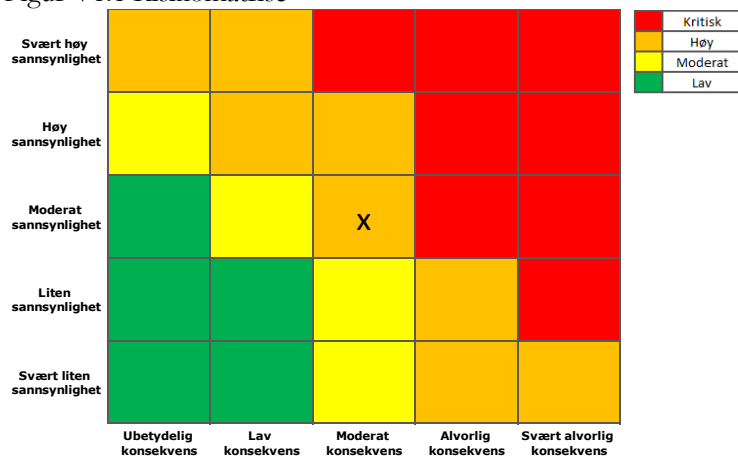
Som for ordningen med omvendt voldsalarm, avventes avklaring på hvorvidt også ordningen mobile voldsalarmer skal underlegges behandlingsansvar og driftes jf. politiregisterloven.

Mobile voldsalarmer er et godt beskyttelsestiltak som kan utleveres på stedet når en voldsutsatt ber om dette. Den gir muligheten for rask dialog med politiet, samt sporing av enheten når alarmen utløses. En ser imidlertid at mange alarmer som utleveres, ikke benyttes. Det jobbes med å sikre gode rutiner for å vurdere behovet for alarmene, særlig de som ikke benyttes og at de da følgelig innhentes/innleveres slik at andre med større behov kan få en alarm raskt.

8. Risikovurdering

Risikoområde - Straffesaksbehandlingen er effektiv og rettssikker

Figur V1.1 Risikomatrixe

Straffesaksbehandlingen er effektiv og rettssikker

T2 2021	Sannsynlighet: 4	Konsekvens: 3	
T3 2021	Sannsynlighet: 4	Konsekvens: 3	
T1 2022	Sannsynlighet: 4	Konsekvens: 3	
T2 2022	Sannsynlighet: 3	Konsekvens: 3	
T3 2022	Sannsynlighet: 3	Konsekvens: 3	

Risiko er vurdert på bakgrunn av kriminalitetsutviklingen, restanser, resultatoppnåelse og en totalvurdering av porteføljen både nå, og i den nærmeste fremtid. Det er i denne sammenheng sett på utviklingen innen den organiserte kriminaliteten og kriminelle nettverk, cyberkriminalitet, arbeidslivskriminalitet, økonomisk kriminalitet/bedragerier og ungdomskriminalitet.

Det er særlig høy risiko knyttet til de sakstypene som fordrer spesialistkompetanse, slik som innenfor bl.a. digital etterforskning (DPA), organisert kriminalitet, seksual-, mishandlings- og økonomisaker. Det er også særlig høy risiko knyttet til gjennomføring av tilrettelagte avhør innen lovpålagt frist.

Ressurssetting opp mot større hovedforhandlinger hvor det fra POD er gitt føringer om bruk av to aktører er en fortsatt risiko i 2022. Nye retningslinjer/føringer med økt krav om forberedende rettsmøter, skriftlige innlegg i forkant av større hovedforhandlinger antas å kunne føre til økt ressursbruk i forberedelsen av sakene før hovedforhandlinger, men gi en besparelse i form av færre rettsdager knyttet til hovedforhandlinger, jf. rapport av 08.04.22 "Bedre og mer effektiv straffesaksbehandling i domstolene II".

Videre er det en betydelig risiko ved at kriminaliteten i økende grad flytter seg fra fysiske åsteder til det digitale rom. Det kreves betydelige ressurser til kompetansebygging for å forebygge, etterforske og hindre datakriminalitet, ta i bruk ny teknologi m.v.

Det er også en risiko for at politiets håndtering av beslag ikke er god nok, særlig gjelder dette digitale beslag. Det jobbes med å rette opp manglene og gjennomføre planlagte tiltak.

Politiet har iverksatt flere tiltak for å redusere risiko innen mål 3:

- Bedre strategisk styring i politidistriktene
 - Det er gitt opplæring i bruk av strategisk styringsverktøy som PSV mv.
 - For 2022 klargjøres ytterligere målsetningen om en sunn totalportefølje.
 - Riksadvokaten og POD driver i fellesskap resultatoppfølging og -forbedring.

- Beslagsområdet
 - Gjennomførte tiltak:
 - Rutine for gjennomgangsrapport av digitale beslag. Oppdatert 28.09.20
 - Rutine for kvalitetssikring av tidsangivelser i digitale beslag. Gyldig fra 28.04.21.
 - Rutine for beslag som inneholder elektronisk lagret informasjon i initialfasen. Gyldig fra 01.03.22.
 - Kripos ble gitt forvalteransvar for beslag herunder digitale beslag og tilført to hele stillinger til dette 12.05.22.
 - Tiltak i prosess:
 - Tydeliggjøring av hva som er beslag etter straffeprosessloven.
 - Retningslinje for lagring av biologisk materiale
 - Retningslinje for digitale beslag
 - Revidering av rundskriv 2010/007 – beslagsrundskrivet.
 - Instruks for utforming og drift av lagerfasiliteter for beslag i etaten er utviklet og er til gjennomgang før endelig beslutning
 - Verktøy:
 - Det skal utvikles nasjonal løsning for initialfase og lagring av digitale beslag innen utgangen av desember 2023 og konseptuelt med en ny nasjonal logistikk-løsning for tinglig beslag.
 - Nasjonalt lager for forlenget lagring av beslag og spor er etablert og i pilotfase
 - Kompetanse
 - Gjennomgang av opplæring og kompetansebygging på området beslag.
 - Det skal vurderes formalkrav til opplæring og kompetanse (avventer avklaringer knyttet til hva er beslag etter straffeprosessloven).
 - Ledelse
 - Det er etablert forvalterfunksjon på Kripos for oppfølging av beslagsområdet.

 - I prosjektet ESAS III 2022-2025 innføres det digital strukturering av begjæringer og kjennelser, samt kobling til Vegvesenet, NAV, Gjenopptakelseskommissjonen, Konfliktrådet og Spesialenheten for politisaker.

- Politiet er for øvrig i gang med "digital transformasjon", også innenfor straffesaksområdet. Dette innebærer en betydelig omlegging av måten utvikling skal foregå. Etablering av tverrfaglige produktteam i politiet er påbegynt. Produktteamene vil få selvstendige ansvar for å sikre mål og retning for arbeidet, samt prioritere og forankre produktene løpende. Denne produktorienteringen vil øke leveransetempoet betydelig, og i større grad binde fag og teknologiutvikling sammen.
- Kompetanseheving
 - Endringer i straffeprosessloven er iverksatt og innebærer blant annet økt delegasjon til politiet og medfører økt kompetansebehov og utvikling av kvalitetssikringssystem i politidistriktene.
 - Systematisk erfaringslæring i enkeltsak er videreført i 2022.
 - Grunnutdanning år en for påtalejurister startet høsten 2022.

Etter en samlet vurdering endres ikke risikonivået men vi har vurdert det slik at det er noe mindre risiko enn tidligere for at politiets straffesaksbehandling ikke er effektiv og rettsikker.

Risikoen er vurdert ut fra en helhetsvurdering av flere sentrale parametere: Restanser, måloppnåelse på prioriterte områder og en totalvurdering av porteføljen både nå og den nærmeste fremtid.

Kriminalitetsutviklingen og -endringene påvirker politiets kapasitet- og kompetanse i forhold til å både håndtere tradisjonelle kriminalitetsformer og nye. Det er særlig digital kriminalitet som synliggjør dette, men også alvorlig organisert og økonomisk kriminalitet.

Kriminalitetsutviklingen representerer slik sett en risiko som må håndteres i et lengre perspektiv. Det er blant annet risiko knyttet de sakstypene som fordrer spesialistkompetanse, slik som innenfor digital etterforskning, seksual-, mishandlings- og økonomisaker.

Det jobbes på flere områder for både å forbedre effektivitet og kvalitet i straffesaksbehandlingen. Den største utfordringen og risikoen er særlig politiets kapasitet til å håndtere alle sakene. Selv om mange tiltak vil gi gevinster i form av høyere kvalitet vil de ikke kompensere for at kriminalitetsutviklingen innebærer nye og mer komplekse former for kriminalitet, samtidig som den etablerte kriminaliteten også må håndteres. Tydelig prioritering er helt nødvendig.

9. VEDLEGG Utvalgte statistikktabeller

9.1.1.1. Tabell 2.1.a Anmeldte lovbrudd, etter kriminalitetstype. 2016-2022

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent- endring mot 2021	Prosent- endring mot gj.snitt 2016-2021
Vinningslovbrudd	113 610	101 895	99 541	101 402	92 932	84 809	105 090	23,9	6,1
Trafikklovbrudd	58 181	54 675	54 092	52 569	55 504	52 399	55 334	5,6	1,4
Annen kriminalitet	40 088	38 340	39 267	38 456	37 818	38 177	38 260	0,2	-1,1
Voldslovbrudd	31 702	32 540	32 884	33 034	30 722	29 100	32 439	11,5	2,4
Økonomilovbrudd	26 596	26 885	29 401	27 049	24 401	24 145	27 623	14,4	4,6
Skadeverk	16 952	17 175	16 889	17 284	21 050	19 603	19 378	-1,1	6,7
Narkotikalovbrudd	39 728	36 785	35 296	31 320	28 594	19 808	16 805	-15,2	-47,4
Seksuallovbrudd	7 066	7 978	8 374	6 748	6 874	8 006	7 391	-7,7	-1,6
Miljølovbrudd	2 397	2 174	1 962	2 168	2 629	2 645	2 229	-15,7	-4,3
Arbeidsmiljølovbrudd	791	835	860	791	763	820	769	-6,2	-5,1
Anmeldte lovbrudd, i alt	337 111	319 282	318 566	310 821	301 287	279 512	305 318	9,2	-1,9

Kilde: JUS065 (fryste tall)

Tabell 2.1.b Anmeldte narkotikalovbrudd, etter utvalgte typer lovbrudd. 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent- endring mot 2021	Prosent- endring mot gj.snitt 2018-2021
Narkotikalovbrudd, antall anmeldelser	35 296	31 320	28 594	19 808	16 805	-15,2	-41,6
- Legemiddeloven, i alt	17 032	15 400	12 359	7 519	5 944	-20,9	-54,5
--- Narkotika, bruk	9 946	8 778	6 801	3 758	2 592	-31,0	-64,6
--- Narkotika, besittelse	7 086	6 622	5 558	3 761	3 352	-10,9	-41,8
- Straffeloven, i alt	14 587	13 374	13 408	9 987	9 007	-9,8	-29,8
--- Narkotikaovertrredelse	13 690	12 459	12 461	9 171	8 218	-10,4	-31,2
--- Grov narkotikaovertrredelse	897	915	947	816	789	-3,3	-11,7
- Dopingovertrredelse, i alt	1 376	1 058	1 014	960	1 027	7,0	-6,8
--- Dopingovertrredelse, legemiddeloven	563	368	314	197	117	-40,6	-67,5
--- Dopingovertrredelse, straffeloven	813	690	700	763	910	19,3	22,7
- Andre narkotikalovbrudd	2 301	1 488	1 813	1 342	827	-38,4	-52,4

Kilde: JUS065 (fryste tall)

Tabell 2.1.c Anmeldte trafikklovbrudd, etter utvalgte typer lovbrudd. 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent- endring mot 2021	Prosent- endring mot gj.snitt 2016- 2021
Trafikklovbrudd, antall anmeldelser	54 092	52 569	55 504	52 399	55 334	5,6	3,2
- Kjøring uten gyldig førerkort	11 101	10 462	11 646	10 103	10 613	5,0	-2,0
- Ulovlig hastighet	11 156	11 045	12 479	11 384	11 118	-2,3	-3,5
- Personskade	3 498	3 382	3 376	3 520	3 524	0,1	2,3
- Promillekjøring, veitrafikk	9 512	9 641	10 170	9 683	11 728	21,1	20,3
- Andre trafikklovbrudd	18 825	18 039	17 833	17 709	18 351	3,6	1,4

Kilde: JUS065 (fryste tall)

Tabell 2.2.1 Anmeldte vinningslovbrudd, etter utvalgte typer lovbrudd. 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent- endring mot 2021	Prosent- endring mot gj.snitt 2018- 2021
Vinningslovbrudd, antall anmeldelser	99 541	101 402	92 932	84 809	105 090	23,9	11,0
- Mindre tyveri	11 108	12 609	12 049	12 096	13 352	10,4	11,6
- Tyveri	70 497	71 915	65 838	60 674	77 876	28,4	15,8
- Grovt tyveri	6 628	6 173	4 572	3 247	4 100	26,3	-20,5
- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	4 069	3 871	4 064	3 153	4 030	27,8	6,4
- Ran	785	881	960	766	910	18,8	7,3
- Andre vinningslovbrudd	6 454	5 953	5 449	4 873	4 822	-1,0	-15,1

Kilde: JUS065 (fryste tall)

Tabell 2.2.2. Anmeldte voldslovbrudd, etter utvalgte typer lovbrudd. 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent- endring mot 2021	Prosent- endring mot gj.snitt 2018-2021
Voldslovbrudd, antall anmeldelser	32 884	33 034	30 722	29 100	32 439	11,5	3,2
- Kroppskrenkelse, i alt	12 879	12 820	11 507	11 484	13 046	13,6	7,2
--- Kroppskrenkelse	12 373	12 268	11 101	11 070	12 627	14,1	7,9
--- Grov kroppskrenkelse	506	552	406	414	419	1,2	-10,8
- Kroppsskade, i alt	2 022	2 216	1 863	1 629	2 023	24,2	4,7
--- Kroppsskade	1 699	1 903	1 616	1 442	1 816	25,9	9,1
--- Grov kroppsskade	323	313	247	187	207	10,7	-22,6
- Mishandling i nære relasjoner, i alt	3 509	3 383	3 309	3 134	3 065	-2,2	-8,1
--- Mishandling i nære relasjoner	3 424	3 305	3 226	3 065	3 009	-1,8	-7,6

--- Grov mishandling i nære relasjoner	85	78	83	69	56	-18,8	-28,9
- Trusler, i alt	7 779	7 645	7 881	7 010	7 647	9,1	0,9
--- Trusler	7 394	7 283	7 479	6 778	7 339	8,3	1,5
--- Grove trusler	385	362	402	232	308	32,8	-10,8
- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson	3 077	3 261	2 899	2 927	3 564	21,8	17,2
- Hindring og forulemping av offentlig tjenesteperson	2 484	2 711	2 318	2 124	2 181	2,7	-9,5
- Andre voldslovbrudd	1 134	998	945	792	913	15,3	-5,6

Kilde: JUS065 (fryste tall)

Tabell 2.2.3 Anmeldte seksuallovbrudd, etter utvalgte typer lovbrudd. 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent- endring mot 2021	Prosent- endring mot gj.snitt 2018-2021
Seksuallovbrudd, antall anmeldelser	8 374	6 748	6 874	8 006	7 391	-7,7	-1,5
- Voldtekt, i alt	2 665	2 290	2 312	2 581	2 324	-10,0	-5,6
--- Voldtekt, barn under 14 år**	907	716	785	893	719	-19,5	-12,9
--- Voldtekt	1 758	1 574	1 527	1 688	1 605	-4,9	-1,9
- Seksuell omgang, barn mellom 14-16 år	496	378	436	505	413	-18,2	-9,0
- Seksuell handling, i alt	1 194	948	873	1 020	930	-8,8	-7,8
--- Seksuell handling, barn under 16 år	719	559	534	548	407	-25,7	-31,0
--- Annen seksuell handling uten samtykke	475	389	339	472	523	10,8	24,9
- Seksuelt krenkende adferd, i alt	1 392	1 424	1 408	1 650	1 494	-9,5	1,7
--- Seksuelt krenkende adferd, barn under 16 år	567	688	698	810	689	-14,9	-0,3
--- Annen seksuelt krenkende adferd	825	736	710	840	805	-4,2	3,5
- Overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn***	1 779	961	1 107	1 540	1 495	-2,9	11,0
- Andre seksuallovbrudd	848	747	738	710	735	3,5	-3,4

Kilde: JUS065 (fryste tall)

** Inkluderer anmeldelser som etter straffeloven 1902 ble definert som "seksuell omgang med barn" under hhv. 14 og 10 år.

*** Inkluderer anmeldelser etter straffeloven 1902 § 204 og § 204a som er registrert under statistikkgruppene for "pornografi". Disse anmeldelsene gjelder i all hovedsak overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn, men omfatter også et mindre antall anmeldelser av ulovlig pornografi.

Tabell 2.2.6. Anmeldte økonomilovbrudd, etter utvalgte typer lovbrudd. 2018-2022

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent- endring mot 2020	Prosent- endring mot gj.snitt 2018-2021
Økonomilovbrudd, antall anmeldelser	29 401	27 049	24 401	24 145	27 623	14,4	5,2
- Bedrageri, i alt	22 094	20 798	18 897	18 877	23 028	22,0	14,2
--- Mindre bedrageri og bedragerilignende handlinger	2 569	2 002	1 757	1 759	2 007	14,1	-0,7
--- Bedrageri	17 323	16 461	14 813	14 895	18 781	26,1	18,3

--- Grovt bedrageri	2 202	2 335	2 327	2 223	2 240	0,8	-1,4
- Økonomisk utroskap	148	154	143	146	137	-6,2	-7,3
- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	818	755	575	459	463	0,9	-29,0
- Kreditorrelaterte lovbrudd	109	98	103	74	49	-33,8	-49,0
- Korrupsjon og påvirkningshandel	39	50	41	30	43	43,3	7,5
- Regnskapsovertredelse	1 276	1 127	1 016	862	810	-6,0	-24,3
- ID-krenkelse	3 610	2 730	2 565	2 671	2 195	-17,8	-24,2
- Andre økonomilovbrudd	1 307	1 337	1 061	1 026	898	-12,5	-24,1

Kilde: JUS065 (fryste tall)

Inndragning²⁶ av utbytte og gjenstander. 2017–2021. Antall og beløp i mill. kr

	2018	2019	2020	2021	2022	Prosent- endring mot 2021	Prosent- endring mot gj.snitt 2018- 2021
Utbytte (§34, §67)	1 728	1 300	1 123	863	1 098	27,2	-12,4
Utvidet (§34a, §68)	78	71	119	141	127	-9,9	24,2
Gjenstand (§35, §69)	7 217	7 397	6 869	7 155	8 244	15,2	15,1
Sum, antall inndragninger	9 023	8 768	8 111	8 159	9 469	16,1	11,2
Beløp i mill. kr	109,2	196,5	982,5	184,1	177,8	-3,4	-51,7

Kilde: SSP/PSV Monitor (per 16.1.2023)

Trafikk

	Antall ulykker	Drepte	Hardt skadde	Lettere skadde	Uoppgitt skadegrad
2010	6 434	208	714	7 319	1 097
2011	6 079	168	679	7 009	675
2012	6 154	145	699	6 713	783
2013	5 241	187	703	5 753	386
2014	4 972	147	674	5 397	220
2015	4 563	117	693	4 831	163
2016	4 374	135	656	4 613	270
2017	4 086	106	665	4 245	352
2018	3 898	108	602	4 078	261
2019	3 579	108	565	3 589	204
2020	3 585	93	627	3 686	123
2021	3 719	80	569	3 889	107
2022		118			
jan-sep 2021	2 779		437	2 902	63
jan-sep 2022	2 763		425	2 814	292

²⁶ Tallene angir rettskraftige inndragninger og ikke hva som faktisk er inndratt.

Tittel på rapport

Utgitt:

Utgiver:

ISBN: xxx

Foto: xxx

Vedlegg 2 – Flerårig effektiviseringsplan

<i>Tiltaksnavn</i>	<i>Status</i>	<i>Årlig gevinstpotensial</i>	<i>Gevinstrealiserings- gstartidspunkt</i>	<i>Gevinstrealiserings- sted</i>
1 Tjenesteplanlegging	Gj.føring	>50 mill. kroner	2021	Alle enheter
2 Konsulentomveksling PIT	Gj.føring	150 mill. kroner	2022-2024	PIT og utviklingsportefølje
3 Effektivisering av bilforvaltningen	Gj.føring		2021-2022	Politidistrikt og særorgan
4 Digital straffesak	Gj.føring	20 mill. kroner og 76 årsverk i tidsbesparelser	Start 2021	Politidistrikt
5 Fremtidens HR	Mulig	?	?	Alle enheter
6 Fremtidens lønnstjenester	Planlegges	?	Start 2024	Politidistrikt og særorgan
7 Digital våpenforvaltning	Gj.føring	?	2022-2023	Politidistrikt
8 Politiets arbeidsplasskonsept	Gj.føring		Økende fra 2022	Alle enheter
9 Politipatruljens Personkontroll	Mulig	?	?	Politidistrikt
10 Straffesaksportal	Mulig	?	?	Politidistrikt
11 Reiser og møter	Gj.føring	100 mill. kroner i kostnadsunnngåelse	2022	Alle enheter
12 Tolketjenester i politiet	Mulig	?	?	Politidistrikt og særorgan
13 Automatisk vandelskontroll for Statens vegvesen ved vurdering av førerrett	Gj.føring		2022	Politidistrikt

Tiltakene er angitt med ulike status, hvor status "mulig" angir at det er tiltak som utredes nærmere. Tiltak som står med status "gjennomføring", vil kunne være i gevinstrealiseringsfasen.

Tjenesteplanlegging

Utvikling i overtidsbruk følges tett. Det gjennomføres også to piloter, en i Innlandet politidistrikt og en i Sør-Øst politidistrikt. Pilotene har startet gjennomføringsprosessen ved operasjonssentralene.

Konsulentomveksling PIT

For 2023 og 2024 vil konsulentomveksling kunne ha betydelige besparingspotensialer, men muligheten til å bytte ut ytterligere konsulentårsverk etter dette anses som lave. Konsulentomvekslingen har gått langt saktere enn forutsatt, ettersom rekrutteringen ikke har lyktes i et svært krevende arbeidsmarked. Dette tok seg opp noe i slutten av året, men besparelsene fra konsulentomveksling var nær null i 2022 og forventes å være lave også i 2023.

Effektivisering av bilforvaltningen

PFT bistår distrikt og særorgan med å tilrettelegge for en mer effektiv bilforvaltning. De første distriktene har iverksatt tiltak. Det er forventet at bilparken kan fornyes og driftes billigere innenfor samme kostnadsramme som tidligere. Samtidig har gjennomgangen avdekket et potensial for å redusere bilparken. Dette følges opp av Politidirektoratet.

Digitalisering av straffesaker

Digitaliseringen er gjennomført, men gevinstpotensialet er foreløpig ikke realisert.

Fremtidens HR

Tiltaket er prosjektorganisert og har en lenger tidshorisont. Foreløpig kan det ikke vises til resultater av arbeidet.

Fremtidens lønntjenester

Det jobbes med planlegging av tiltaket.

Digital våpenforvaltning

Er under gjennomføring og det forventes gevinst i form av redusert ressursbruk.

Politiets arbeidsplasskonsept

Arbeidsplasskonseptet er tatt i bruk og benyttes ved anskaffelse av nye arealer og ved tilpasning av eksisterende bygningsmasse. Konseptet medfører redusert arealbehov pr ansatt. I et leiemarked med økende priser vil gevinsten først og fremst kunne dokumenteres som en reduksjon av kostnadsøkningene, dvs. en kostnadsunnngåelse.

Politipatruljens personkontroll

Arbeidet er ikke iverksatt.

Straffesaksportal

Arbeidet er ikke iverksatt.

Reiser og møter

For 2022 ble reduksjon i reise- og møtevirksomhet vurdert til å kunne gi en besparelse sammenlignet med 2019-nivå på 100 mill. kroner. Resultatet etter T1 viste en besparelse på 31 mill. kroner, på tross av noe økte kostnader som følge av Ukraina-situasjonen. Imidlertid steg kostnadene raskt i løpet av året og den faktiske reduksjonen for hele 2022 ble på kun 2 mill. kroner.

Tolketjenester

Politiet jobber med systemer for rekruttering og forvaltning av tolketjenester.

Automatisk vandelskontroll

Tiltaket er rettet mot tjenesten politiet utfører overfor Statens vegvesen. Digitalisering kan medføre reduserte årsverk for politiet.

POLITIET
POLITIDIREKTORATET

Årsrapportering

Mangfold og likestilling

Innhold

Innledning	4
Sikre et mangfoldsperspektiv i politiets lederutvikling	5
Vektlegging av mangfold, dialog og tillit i styringen av politiet	5
Økt kunnskap om innbyggernes trygghet og tillit til politiet	6
Utarbeide en strategisk rekrutteringsplan for politiet	6
Kjønnsbalanse i operative stillinger.....	8
Tilrettelegge for inkluderende arbeidsmiljø og organisasjonskultur	10
Kompetanse og kunnskap om samisk språk og kultur	12
Kompetanse og kunnskap om nasjonale minoriteter	13
Kompetanse om kjønns- og seksualitetsmangfold (lhbt+)	14
Videreutvikle statistikk og analyse av anmeldt hatkriminalitet.....	16
Rettferdig politi – dialog, kommunikasjon og konflikthåndtering	16
Mangfoldskoordinatorer i politiet	16
Innbyggermedvirkning ved utvikling av politiets tjenester	18
Rutiner for personkontroller.....	18
Andre sentrale områder/tiltak	20
Eksterne nettverk.....	20
Deltidsarbeid	20
Midlertidige stillinger	22
Foreldrepermisjon	23
Lønnskartlegging.....	23
Rolleforståelse	26
Tiltak og aktiviteter – politidistrikter og særorgan	27
Oslo politidistrikt	27
Øst Politidistrikt	28
Innlandet politidistrikt.....	29
Sør-Øst politidistrikt	29
Agder politidistrikt.....	30
Sør-Vest politidistrikt	30
Vest Politidistrikt	31
Møre og Romsdal politidistrikt.....	31
Trøndelag politidistrikt	32
Nordland politidistrikt	32
Troms politidistrikt	33
Finnmark politidistrikt	33
Kripos.....	34

Økokrim.....	35
Politiets IT-enhet.....	35
Politiets fellestjenester.....	35
Politihøgskolen.....	36

Innledning

Politiet har som mål å arbeide aktivt, målrettet og planmessig med å fremme likestilling og hindre diskriminering i tråd med lovens krav § 26 og 24 i likestillings- og diskrimineringsloven. Politiet har jobbet aktivt med mangfold og likestilling over flere år, men har ikke fått synliggjort arbeidet i tilstrekkelig grad. Politiet har derfor valgt å lage et eget vedlegg for å ha en systematisk og grundig oversikt over vårt arbeid med mangfold og likestilling. Politiet er en stor og variert virksomhet og jobber med mangfold og likestilling innfor mange ulike fagfelt, både for å levere bedre tjenester til innbyggerne og for å ivareta de ansatte. Det er mye godt arbeid som gjøres, samtidig som vi også har en vei å gå.

[Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid \(2022-2025\)](#) ble ferdigstilt i juni 2022. Handlingsplanen er en tydelig satsing på mangfoldsfeltet i politiet. Mangfold i politiet handler om deltakelse og legitimitet, men også om verdiskaping og ressursutnyttelse. Det skal jobbes aktivt og målbevisst for å styrke tilliten mellom politiet og befolkningen, samt ivareta de ansatte. Innbyggerne skal ha tilgang til tjenester av like god kvalitet tilpasset den enkelte. Kompetanse og kunnskap om mangfold er en forutsetning for at politiet skal kunne levere likeverdige tjenester til alle grupper i samfunnet, samt for å kunne tilrettelegge for ansatte og anvende de ansattes kompetanse på en best mulig måte.

I arbeidet med handlingsplanen er det hentet inn kunnskap, erfaringer og innspill fra distrikter og særorgan, innbyggere, organisasjoner og samarbeidsaktører. Dette har gitt verdifulle bidrag til arbeidet med planen. Planen varer til 2025 og tiltakene vil følges opp i løpet av denne perioden. Planen er formidlet ut til virksomheten i flere ulike kanaler, både på ledernivå og ansatte, i tillegg til gjennom politiets styringsverktøy for rapportering (PSV).

Tiltakene omfatter både:

- Det interne arbeidet som omfatter rekruttering og utvikling av ansatte, ledelse, arbeidsmiljø og annet personalpolitisk arbeid (Arbeidsgivers aktivitets- og redegjørelsesplikt)
- Det eksterne arbeidet, som omfatter politiets oppgaveløsning og hvordan politiet møter innbyggerne på ulike arenaer (Offentlige myndigheters aktivitetsplikt)

Politiets arbeid med mangfold og likestilling internt påvirker om vi klarer å tilby likeverdige offentlige tjenester. Politiet mener derfor det er naturlig å se arbeidsgivers aktivitetsplikt og politiets plikt som offentlig myndighet for å tilby likeverdige tjenester i sammenheng. I rapporteringen er det derfor ikke alltid et like klart skille i rapporteringen.

Planen favner arbeidet med mangfold, dialog og tillit i bredt. Det er særlig lagt vekt på tiltak som retter seg mot:

- Etniske og religiøse minoriteter;
 - Samer (urfolk)
 - Nasjonale minoriteter
- Personer med innvandrerbakgrunn

- Lesbiske, homofile, bifile, transpersoner, interkjønnpersoner og queerpersoner (lhbt+)
- Personer med nedsatt funksjonsevne

Det vil i denne rapporteringen redegjøres for tiltak og aktiviteter på feltet, både nasjonalt og i regi av politidistrikter, særorgan og underliggende enheter i politiet.

Nasjonale tiltak og aktiviteter

Det er i 2022 igangsatt en rekke tiltak og aktiviteter nasjonalt. De fleste av tiltakene er en oppfølging av handlingsplan for mangfold, dialog og tillit som totalt består av 22 tiltak. Hvert tiltak har ulike aktiviteter som vil gjennomføres i planperioden. Det rapporteres i tillegg på tiltak som er forankret i andre sentrale dokumenter og lovverk. I arbeidet med handlingsplanen har vi undersøkt og kartlagt behov, sett på årsaker og utarbeidet tiltak. Vi vil fremover også få på plass et enda bedre system for å bruke firestegs-metoden i vårt arbeid med oppfølgingen av mangfold og likestilling.

Politiet jobber med mangfold og likestilling kontinuerlig gjennom hele året. POD har det overordnede ansvar for arbeidet og et rapporterings- og pådriveransvar for distriktene og særorganene. Det sendes ut oppdrag til alle underliggende enheter årlig hvor alle rapporterer gjennom politiets styringssystem (PSV). Representanter for distrikter og særorgan deltar også i noen av de nasjonale tiltakene og informeres i ulike nettverk. Sentralt IDF, organisasjonene og verneombud involveres i arbeid.

Sikre et mangfoldsperspektiv i politiets lederutvikling

Mangfoldsperspektiv skal være integrert i all lederutvikling, opplæring og utdanning. Ledere skal ha god forståelse for mangfold og sørge for at spørsmål knyttet til mangfold settes på dagsorden i alle deler av politiet. Dette er nødvendig for å dra nytte av mangfoldet blant medarbeiderne. Kunnskap om mangfold er også nødvendig i møte med innbyggerne og for å levere gode tjenester til alle.

Aktiviteter:

I regi av det statlige mangfoldsnettverket hvor politiet er representert som en av åtte statlige virksomheter, ble det gjennomført en topplederkonferanse det tema var aktivitets- og redegjørelsesplikten og hvordan virksomhetene jobber med dette. Her ble bl.a. handlingsplanen for mangfold, dialog og tillit presentert.

Det ble i 2022 igangsatt et omvendt mentoring program hvor det utforskes hvordan unge medarbeidere kan være en ressurs for politiet hvor 14 unge mentorer fra ulike deler av organisasjonen er mentorer for 7 toppledere i Politidirektoratet. Ordningen prøves nå ut innenfor temaet digital kompetanse – men det ble også søkt etter personer med flerkulturell og/eller samisk kompetanse. Av 14 mentorer har 3 innvandrerbakgrunn.

Vektlegging av mangfold, dialog og tillit i styringen av politiet

Styringen av politiet skal reflektere at mangfold, dialog og tillit er satsingsområder. Oppfølging av handlingsplanen skal reflekteres i styringsdokumenter og resultatavtalene til politidistrikter og særorgan i den kommende planperioden.

Aktiviteter:

Det er laget et eget oppdrag på mangfold og likestilling i resultatavtalene for 2023 til alle politidistrikter og særorgan i politiet. Det vil bli rapportert gjennom politiets styringssystem (PSV).

Oppdraget er formulert slik:

Formål/hensikt:

Politiet skal jobbe for økt mangfold og forbygge diskriminering i alle deler av politiet. Alle distrikt, særorgan og øvrige enheter skal ha en lokal plan over sitt arbeid med likestilling og mangfold

Resultatkrav/ambisjonsnivå:

a) Lokal plan: Gjennomgå og ved behov justere lokal plan i henhold til føringer i nasjonal handlingsplan

b) Redegjøre for planlagte og gjennomførte tiltak som fremmer likestilling på diskrimineringsgrunnlagene jf. Aktivitets- og redegjørelsesplikten (likestillings- og diskrimineringsloven § 24) – kjønn, nedsatt funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, religion og livssyn, etnisitet, omsorgsoppgaver, graviditet, foreldrepermisjon og adopsjon.

Økt kunnskap om innbyggernes trygghet og tillit til politiet

Politiets årlige innbyggerundersøkelse er en kilde til kunnskap om innbyggernes trygghet og tillit til politiet. Det er behov for mer kunnskap om trygghet og tillit til politiet i ulike samfunnsgrupper. Det skal arbeides med å innlemme flere bakgrunnsvariabler i politiets innbyggerundersøkelse og kartlegges om andre kilder er egnet til å innhente kunnskap.

Aktiviteter:

Det ble gjennomført en spørreundersøkelse i tilknytning til Pride i 2022, som handlet om tilliten til politiet, opplevelser med hatkriminalitet og hvordan politiet kan møte lhbt+ befolkningen på bedre måter i fremtiden. Spørreundersøkelsen fikk en enorm respons etter terrorhendelsen i Oslo 25. juni 2022. Da den ble avsluttet, hadde 10238 personer svart. Undersøkelsen er ikke representativ, siden den er basert på selvrekuttering. Det høye antall svar gir likevel et viktig kunnskapsgrunnlag. Svarene på undersøkelsen indikerer at innbyggere som tilhører lhbt+ grupper har lavere tillit til politiet sammenlignet med befolkningen for øvrig. Mange av respondentene oppgir at de har vært utsatt for hatkriminalitet, men det er mange som sier at de ikke anmelder dette til politiet. Undersøkelsen er presentert i flere ulike fora både internt i politiet og eksternt overfor samarbeidsaktører og innbyggere. Funnene er også delt på politiets nettsider.¹

Utarbeide en strategisk rekrutteringsplan for politiet

Det er et mål å få flere søkere fra minoritetsgrupper som er underrepresentert i politiet. Det skal utarbeides en nasjonal strategisk rekrutteringsplan for å tiltrekke og rekruttere

¹ <https://www.politiet.no/aktuelt-tall-og-fakta/aktuelt/nyheter/2022/10/20/lhbtig-undersokelse/>

ansatte med relevant kompetanse og sikre nødvendig tilrettelegging, slik at det på sikt vil bli større grad av mangfold blant de ansatte på alle nivåer i politiet. Dette gjelder både til stillinger som krever politifaglig utdanning og stillinger som krever annen fagbakgrunn. Et av tiltakene som skal bidra til større grad av mangfold er en profileringskampanje som skal synliggjøre politiet som en attraktiv arbeidsplass for flere samfunnsgrupper. Et annet tiltak er mer aktiv deltakelse i statens trainee-program, som har som mål å rekruttere flere med funksjonsnedsettelse. Det er også behov for å vurdere innholdet i og bruk av hospiteringsordninger.

Aktiviteter:

Rekruttering

Politiet har en annonseringsmal med en mangfoldstekst som alle enheter i politiet bruker. Det er også utarbeidet en egen nasjonal rekrutteringsveileder som oppdateres jevnlig. Politiet har en egen temaside på intranettet om rekruttering og relevant informasjon, veiledning og lovverk i politiets personalhåndbok.

Det ble i 2022 utarbeidet en egen e-læring om rekruttering for ledere, hvor også rekruttering av mer mangfold er et tema. E-læringen ligger på politiets læringsportal Ransel. Politidirektoratet drifter et eget rekrutteringsnettverk med deltakere fra alle politidistrikt, særorgan og underliggende enheter som gjennomføres månedlig. Her blir ulike tema innen rekruttering satt på dagsorden.

Søkere og ansatte med innvandrerbakgrunn, nedsatt funksjonsevne og hull i cv 2022

Erfaring viser at flere søkere krysser av både for innvandrerbakgrunn, nedsatt funksjonsevne og hull i cv, noe som gir grunn til å anta at noen av avkrysningene ikke stemmer. Det er få søkere i kategoriene nedenfor som blir ansatt. Det har likevel vært en økning fra 2021 på 6 ansatte med hull i cv. Ansatte med nedsatt funksjonsevne ligger på samme tall som 2021. Prosentvis er det en økning fra 2 prosent ansatt med innvandrerbakgrunn i 2021 til 3,5 prosent i 2022.

Kategori	Søkere	Ansatte	Prosent
Innvandrerbakgrunn	4845	170	3,5
Nedsatt funksjonsevne	456	11	2,4
Hull i CV	811	15	1,8
Totalt	6112	196	

Tall fra SSB viser at politiet totalt har ligget stabilt på ca. 5 % andel ansatte med innvandrerbakgrunn over flere år. Det har delvis en sammenheng med antall søkere og plasser på Politihøgskolen, i tillegg til høye karakterkrav. Samtidig viser forskning fra Politihøgskolen at politiet har en vei å gå med å anvende og verdsette kultur- og språkkompetanse blant sine ansatte.

Arbeidsgiverprofilering

Det er utarbeidet en arbeidsgiverstrategi med tiltak som skal styrke politiets posisjon som en attraktiv arbeidsplass, hvor målgruppen er bl.a. personer med relevant kompetanse med etnisk minoritetsbakgrunn (innvandrerbakgrunn, samisk befolkning og nasjonale minoriteter), funksjonsnedsettelse og hull i CV-en. Følgende tiltak er igangsatt: Utarbeide en karriereside på politiet.no for å vise mangfoldet av oppgaver og behov i politiet, oppdatere bildebank som viser frem ansatte med ulike bakgrunner og identiteter i forskjellige stillinger i politiet, samt større tilstedeværelse på karrieredager og

bedriftspresentasjoner. Arbeidet vil bidra til å synliggjøre alle diskrimineringsgrunnlag og vil jobbes videre med i 2023.

Trainee-programmet

Traineeprogrammet er en del av statens satsing for å inkludere personer med nedsatt funksjonsevne og hull i CV-en i arbeidsmarkedet. Programmet skal også sørge for nye ressurser og styrket mangfold i statlige virksomheter. Det er sendt ut informasjon om trainee-programmet til alle politidistrikter og særorgan med oppfordring til å anvende dette og dele erfaringer på tvers av distrikter og enheter. Det er flere distrikter som har deltatt i trainee-programmet i staten og vi ser at flere distrikter har tiltak for å øke andelen ansatte med nedsatt funksjonsevne, samtidig som flere har gode erfaringer med å ansette fra denne gruppen.

Kjønnsbalanse i operative stillinger

Det skal utarbeides en egen plan for å øke andelen kvinner som velger operativ tjeneste. Andelen kvinner i operative stillinger i politiet ligger på rundt 30 % totalt. Det er et mål at politidistriktene skal rekruttere og beholde kvinner i operative stillinger og legge til rette for lederutvikling. Det er satt egne måltall for å øke andelen kvinner i politilederstillinger. Rekruttering av kvinner til operativ tjeneste er viktig også for å sikre kjønnsbalanse i lederstillinger i den operative tjenesten. Målet om å få 40 % kvinner i politilederstillinger vil følges opp frem mot 2027.

Aktiviteter:

Det er nedsatt en arbeidsgruppe med representanter fra ulike deler av politiet som har satt i gang et arbeid med å få på plass en delplan for økt kjønnsbalanse i operative stillinger. Dette er en forutsetning for også å kunne øke kjønnsbalansen i politilederstillinger, da veien til disse lederstillingene ofte går via en operativ karriere. Arbeidsgruppen har så lagt gått gjennom forskning på feltet, innhenten informasjon om hemmere og fremmere gjennom en undersøkelse som ble sendt ut til alle politiutdannede kvinner i etaten, samt en mindre undersøkelse som er besvart av alle UEH-lederne (Utrykningsenheter). Arbeidsgruppen vil videre gjøre en analyse av innhentet data og har som mål å få på plass tiltak som kan bidra til å øke kjønnsbalansen i årene som kommer.

Rekruttering, utviklingsmuligheter og forfremmelse

Politiet mister verdifull kompetanse når kvinner i operativ tjeneste går over i annen type tjeneste når de etablerer familie og får barn. Dette bidrar også til at politiet mister fremtidige ledere innenfor operativ tjeneste. Foreløpige analyser av datamaterialet viser at turnusarbeid er den viktigste barrieren for at kvinner skal stå i operativ tjeneste etter at de har fått barn. Det er også et stort potensialt for å styrke lederes oppfølging og tilrettelegging før, under og etter graviditet for å rekruttere og beholde og kvinner i operativ tjeneste. Gode utviklingsmuligheter oppgis som en sentral faktor for at kvinner skal søke seg til og fortsette i operativ tjeneste. Dette er noen av områdene vil jobbe med videre og se på tiltak som kan bidra til å rekruttere og beholde flere kvinner i operativ tjeneste.

Kjønnsbalanse

Kjønnsbalanse er et viktig bidrag for å sikre den kompetansen politiet trenger. Per 31.12.2022 var det totalt 48 prosent kvinner i politiet. Tallet har de siste årene ligget stabilt høyt, som er en effekt av tidligere målrettet arbeid med rekruttering til bl.a. Politihøgskolen.

God kjønnsbalanse på Politihøgskolen vil bidra til flere kvinnelige politiledere i etaten på sikt, hvor politiet per 31.12.22 ligger på 26 prosent kvinner. Total andel kvinner i lederstillinger er 38 prosent. Andelen kvinnelige toppledere (politimester og visepolitimester) i politidistriktene ligger per 31.12.22 på 46 prosent. I overordnet plan for kjønnsbalanse i lederstillinger er det satt mål om 30 prosent kvinnelige ledere i politistillinger, og 40 prosent ledere totalt innen 2022. Det er en gradvis økning av kvinneandel i alle kategorier ledere i planperioden, som skyldes målrettet arbeid gjennom rapportering årlig av lokale måltall og tiltak.

Kvinnelige ledere	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Politi	18 %	20 %	21 %	23 %	24 %	25 %	26 %
Politijurist	37 %	39 %	44 %	47 %	51 %	53 %	52 %
Sivil	59 %	57 %	57 %	58 %	61 %	61 %	60 %
Total	30 %	32 %	34 %	35 %	37 %	37 %	38 %

Kvinnelige ansatte	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Politi	30 %	31 %	32 %	33 %	34 %	35 %	36 %
Politijurist	57 %	58 %	58 %	61 %	63 %	64 %	66 %
Sivil	67 %	67 %	67 %	66 %	66 %	64 %	66 %
Total	45 %	46 %	46 %	46 %	46 %	47 %	48 %

Ledergrupper	Kvinne	Mann	Totalt	Andel kvinner
Politidirektoratet	5	4	9	56 %
Nasjonalt ID-senter	3	1	4	75 %
Grensekommisariatet		1	1	0 %
Politiets IT-enhet	6	8	14	43 %
Politiets Fellestjenester	3	5	8	38 %
Totalt Andre enheter	17	19	36	47 %
Oslo pd	8	9	17	47 %
Øst pd	8	5	13	62 %
Innlandet pd	5	9	14	36 %
Sør-Øst pd	6	10	16	38 %
Agder pd	3	10	13	23 %
Sør-Vest pd	5	12	17	29 %
Vest pd	5	10	15	33 %
Møre og Romsdal pd	6	6	12	50 %
Trøndelag pd	7	8	15	47 %
Nordland pd	7	7	14	50 %
Troms pd	5	8	13	38 %
Finnmark pd	3	8	11	27 %
Totalt Distrikt	68	102	170	40 %
Utrykningspolitiet	3	8	11	27 %
Kripos	3	7	10	30 %
Politihøgskolen	3	6	9	33 %
ØKOKRIM	1	5	6	17 %
Politiets utlendingsenhet	4	5	9	44 %
Totalt Særorgan	14	31	45	31 %

Totalt for politiet	99	152	251	39 %
----------------------------	-----------	------------	------------	-------------

Tilrettelegge for inkluderende arbeidsmiljø og organisasjonskultur

Det skal være nulltoleranse for mobbing og trakassering. Arbeidsgiver skal legge til rette for en inkluderende organisasjonskultur, gjennom å sikre medvirkning, jobbe forebyggende, kontinuerlig og systematisk med å utvikle et helsefremmende arbeidsmiljø. Det må sikres at HMS-systemer og HMS-opplæring i etaten i tilstrekkelig grad inneholder tematikk som beskriver forutsetningene for å lykkes med mangfoldsarbeidet.

Det skal være et godt ytringsklima internt i politiet. Det må anerkjennes og aksepteres at medarbeidere kan ha ulike synspunkter, legges til rette for meningsbrytning, god dialog og at medarbeidere og ledere møter hverandre med respekt.

Aktiviteter:

Kartlegging

Medarbeiderundersøkelsen har spørsmål som omhandler inkludering, hvor medarbeiderne blir bedt om å vurdere egen arbeidsplass på en skala fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig):

- I min enhet er vi åpne og inkluderende overfor kollegaer, uavhengig av etnisk opprinnelse, alder, kjønn, funksjonshemming eller seksuell orientering (score 4,7)
- I min enhet behandles alle med respekt (score 4,5)

Undersøkelsen inneholder også spørsmål om ytringsklima hvor medarbeiderne blir bedt om å vurdere egen arbeidsplass på en skala fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig):

- På min arbeidsplass har vi stor grad av åpenhet (score 4,2)
- På min arbeidsplass opplever jeg det som trygt å si fra (score 4,1)
- På min arbeidsplass blir forholdene vi sier ifra om fulgt opp på en god måte (score 3,8).

I medarbeiderundersøkelsen 2022 svarte 4 prosent ja på spørsmålet om man i løpet av de siste 12 måneder har blitt utsatt for mobbing/trakassering på arbeidsplassen.

Det er gjennomført flere tiltak som er beskrevet nedenfor for å forbygge og hindre uønsket seksuell oppmerksomhet og seksuell trakassering. I tillegg har varslingsrutinene blitt revidert og det er startet opplæring til alle politidistrikter og særorgan som vil fullføres i 2023. Politiet har startet et arbeid med å evaluere etatens etterlevelse av varslingsrutinene. Håndtering av varslingsaker om seksuell trakassering og trakassering er inkludert i dette arbeidet. I den forbindelse skal det ses nærmere på om rutinene må endres. POD har nedsatt en intern arbeidsgruppe som skal innhente erfaringer fra distriktene. Det vil også være en styringsgruppe bestående av representanter fra organisasjonen som vil bidra inn i prosess og diskusjon av funn. Alle politidistrikter og særorgan har også gjennomført e-læring i etiske retningslinjer som ligger på politiets læringsplattform Ransel (obligatorisk kurs). Det er i flere deler av politiet vært foredrag om psykologisk trygghet.

Uønsket seksuell oppmerksomhet

I november 2020 gjennomførte politiet en arbeidsmiljøundersøkelse for å få kartlagt forholdene i hele etaten. Den viste at 904 personer, 6,6 prosent av etatens ansatte,

hadde opplevd uønsket seksuell oppmerksomhet i 2020. Innsats for å forebygge mobbing og trakassering har stått på agendaen i flere år, og det ble igangsatt flere tiltak i etterkant av undersøkelsen som er videreført gjennom 2022.

I politiets overordnede HMS-handlingsplan for 2022, var fokus på uønsket seksuell oppmerksomhet satt opp som delmål 1 av 3 delmål: Ingen skal utsettes for mobbing, trakassering (herunder også seksuell trakassering) diskriminering eller annen uønsket atferd. I hvert møte i hovedarbeidsmiljøutvalget (HAMU) har status på tiltak knyttet til delmål blitt presentert. Alle politidistrikt og særorgan har også hatt lokale tiltak knyttet til delmålet. Delmålet videreføres i 2023.

Politidistrikt og særorgan har rapportert på deres tiltak i politiets styringsverktøy PSV og rapporteringen viser at det har vært et høyt fokus på temaet. Uønsket seksuell oppmerksomhet er et tema som løftes i ledersamtaler og i styringsdialogen internt i politiet. Holdningskampanjer og dilemmatrening har blitt gjennomført og temaet har vært oppe jevnlig i HMS-ledernetverket i etaten der også hovedverneombudet har deltatt.

Oslo politidistrikt utarbeidet en holdningskampanje høsten 2022, der de har fått utarbeidet fire filmer som skal bidra til å bevisstgjøre ansatte om hva seksuell trakassering handler om og bidra til refleksjon rundt kollegers og leders ansvar. Disse inneholder oppgaver for dilemmatrening samt en dreiebok for hvordan dette skal gjennomføres. Oslo politidistrikt sitt opplegg er blitt gjort nasjonalt og er forankret i Nasjonal ledergruppe som består øverste ledernivå i hvert politidistrikt. Alle politidistrikt og særorganer skal gjennomføre dette i løpet av januar 2023.

I mars 2023 vil det gjennomføres en ny arbeidsmiljøundersøkelse om uønsket seksuell oppmerksomhet. Her er det også innført en ny kategori under variabelen kjønn: *annen kjønnsidentitet*. Når den er gjennomført vil vi få et sammenligningsgrunnlag for hvilken effekt tiltakene i 2021 og 2022 har hatt og se om de som evt. krysser av for annen kjønnsidentitet skiller seg ut fra svarene ellers.

Det ble vurdert å ta inn spørsmål om flere diskrimineringsgrunnlag. Det ble ikke gjort til denne undersøkelsen, men det skal ses nærmere på om det kan inntas spørsmål om andre grunnlag i den ordinære medarbeiderundersøkelsen.

Tilrettelegge for informasjon og kommunikasjon på ulike språk

For å sikre nødvendig forståelse og ivaretagelse av rettssikkerhet skal det tilrettelegges for informasjon og kommunikasjon på ulike språk i møte med innbyggerne. Viktig informasjon som publiseres på politiets nettsider og i andre kanaler skal være tilgjengelig på flere språk.

Aktiviteter:

Det arbeides med en egen rammeavtale for skriftlige oversettelse for politiet. Denne vil etter planen foreligge i første tertial 2023. Dette kommer i tillegg til rammeavtale som omfatter muntlige oversettertjenester (tolk). Ved inngåelse av en fast avtale for skriftlige oversettelser er det en forventning fremover om å kunne tilrettelegge for mer informasjon på politiets nettsider og i andre kanaler på flere språk.

Handlingsplanen "Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)" er i 2022 oversatt og publisert på nord-samisk og engelsk.

Kompetanse og kunnskap om samisk språk og kultur

Ansatte i politiet skal ha grunnleggende kjennskap til samisk kultur, historie og rettigheter. Det skal legges til rette for opplæring til bruk i politiet. Det er i dag også stor mangel på fagpersonell med samisk språk- og kulturkompetanse, og et stort behov for tolketjenester.² Det er behov for å øke rekrutteringen av fagpersonell med samisk språk- og kulturkompetanse både til stillinger som krever politiutdanning og annen fagbakgrunn. Det skal legges til rette for at politiets nasjonale styringsdokumenter oversettes til samiske språk og for mer informasjon på samiske språk på politiets nettsider.

Det er nødvendig med en helhetlig gjennomgang av lovpålagte krav og praksis for å sikre likeverdige tjenester og den enkeltes rettssikkerhet.

Aktiviteter:

Politidirektoratet har i 2022 deltatt i et samarbeidsprosjekt med Domstolsadministrasjonen, Kriminalomsorgsdirektoratet og Sekretariatet for konfliktrådene. Det er nedsatt en egen arbeidsgruppe som har kartlagt status og behov knyttet til ivaretagelse av samisk språk og kultur i tjenestene. I arbeidet er det særlig fokus på hvordan tjenestene møter innbyggere i områder som tilhører forvaltningsområdet for samiske språk. Arbeidet med kartleggingen er i slutfasen og ferdig rapport skal leveres våren 2023.

Det er i 2022 etablert faste møter med kontaktpersoner på Sametinget. I 2022 har det vært et særskilt fokus på oppfølging av Sametingets handlingsplan mot samehets, herunder tiltak 6 (Styrke dialog med politiet) og tiltak 16 (Lage en veileder for hvordan man anmelder samehets).

Justis- og beredskapsdepartementet ga i 2022, som en oppfølging av tiltak 66 i "*Frihet fra vold: Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021-2024*", i oppdrag til Politidirektoratet å etablere et barnehus i Finnmark. Bakgrunnen for etableringen er å sikre at samiske barn utsatt for vold og overgrep får et tilbud tilpasset eget språk og kultur. I dag er det nasjonale ansvaret for tilbud til samiske barn lagt til Statens barnehus i Tromsø. Det pågår et arbeid knyttet til lokalisering av det nye tilbudet i Finnmark.

Støttesenter for kriminalitetsutsatte er et tilbud som kan hjelpe med informasjon og veiledning om å anmelde, få støtte hele veien fra anmeldelse til saken er avgjort, vitnestøtte før/under/etter en rettsak, og hjelp til å søke voldsoffererstatning. Politidistriktene Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark dekker fylker og kommuner som tilhører forvaltningsområdet for samiske språk. Informasjonsmateriell om støttesenteret er oversatt til samisk. Støttesenteret i Finnmark har nordsamisk språkkompetanse.

² Forvaltningsområdet for samisk språk består i dag av kommuner fra Finnmark, Troms, Nordland og Trøndelag. Det er kommunene selv som søker om å bli en del av forvaltningsområdet for samisk språk. Innlemmelse i språkområdet gir den enkelte språklige rettigheter i møte med offentlige organer.

Politiet er gjennom tiltak 60 i "Frihet fra vold: Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021-2024" pålagt å sørge for at reinpolitiet har kompetanse til å bidra til forebygging og oppfølging av saker om vold i nære relasjoner i samiske områder. Finnmark politidistrikt er i resultatavtalen for 2023 gitt i oppdrag å iverksette tiltak som bidrar til økt kompetanse i forebygging av vold i nære relasjoner i reinpolitiet.

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) la i august 2022 frem rapporten "Holdninger til samer og nasjonale minoriteter".³ I rapporten presenteres resultatene fra en kvantitativ undersøkelse om holdninger til samer og nasjonale minoriteter gjennomført i november 2021 av Kantar Public på oppdrag fra NIM. På bakgrunn av funn i rapporten fremmes en rekke anbefalinger. Flere av disse favner på tvers av sektorer, mens en av anbefalingene særlig retter seg mot politiet:

Anbefaling 5: Alle politidistrikter bør samle inn og publisere statistikk om hatefulle ytringer og hatkriminalitet mot samer og nasjonale minoriteter

Politidirektoratet vil arbeide for å følge opp anbefalingen fra NIM. POD har vært i dialog med NIM underveis i utarbeidelsen av planen og etter fremleggingen av denne.

Det er etablert et samarbeid med Sametinget for å følge opp tiltak i Sametingets handlingsplan mot samehets. Tiltak 16 i denne handlingsplanen er å lage en veileder for hvordan man anmelder samehets. Politidirektoratet og Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet har et pågående samarbeid med Sametinget for å følge opp dette tiltaket. Veilederen planlegges fremlagt før sommeren 2023.

Kompetanse og kunnskap om nasjonale minoriteter

Ansatte i politiet skal ha grunnleggende kunnskap om nasjonale minoriteter i Norge. Det skal legges til rette for opplæring til bruk i politiet, som omfatter de nasjonale minoritetenes kultur og historie og rettigheter. Dette er viktig for å bidra til god dialog, bygge tillit og sikre likeverdige tjenester.

Aktiviteter:

Gjennom dialogmøter med organisasjoner i utarbeidelsen av politiets handlingsplan er det gitt innspill på at politiet må ha mer kunnskap om de nasjonale minoritetene. På dette området planlegges det for kompetansehevende tiltak i 2023. Det er i ulike kanaler gitt informasjon om og oppfordring til å gjennomføre e-læringsprogrammet om samer og nasjonale minoriteter, utviklet av Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ).⁴

Det vises til tidligere omtale av rapporten "Holdninger til samer og nasjonale minoriteter", som Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) la frem i august 2022.⁵ Særlig relevant er oppfølging av:

Anbefaling 5: Alle politidistrikter bør samle inn og publisere statistikk om hatefulle ytringer og hatkriminalitet mot samer og nasjonale minoriteter

Politidirektoratet vil arbeide for å følge opp anbefalingen fra NIM. POD har vært i dialog med NIM underveis i utarbeidelsen av planen og etter fremleggingen av denne.

³ <https://www.nhri.no/rapport/holdninger-til-samer-og-nasjonale-minoriteter-i-norge/>

⁴ Se <https://dfo.no/kurs>

⁵ <https://www.nhri.no/rapport/holdninger-til-samer-og-nasjonale-minoriteter-i-norge/>

Kompetanse om kjønns- og seksualitetsmangfold (lhbt+)

Politiet må ha kunnskap om kjønns- og seksualitetsmangfold (lhbt+). Det er behov for å heve kompetanse og kunnskap om mangfoldsarbeid rettet mot lhbt+ i møte med innbyggerne og internt i politiet.

Aktiviteter:

I samarbeid med Rosa kompetanse er det utarbeidet en webinarrekke i seks deler som skal øke kunnskap om kjønns- og seksualitetsmangfold. Webinarrekken har seks deler med følgende tema:

- Del 1: Hvorfor skal politiet kunne noe om kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og seksuell orientering?
- Del 2: Hvordan kan fordommer og stereotypier påvirke politiets arbeidshverdag?
- Del 3: Hvordan kan det oppleves å tilhøre en eller flere minoriteter?
- Del 4: Hva betyr begrepene kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og seksuell orientering?
- Del 5: Hva kan du gjøre som ansatt i politiet for å bygge mer tillit?
- Del 6 Q&A: Hva lur du på når det gjelder kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og seksuell orientering?

Webinarene tas opp og legges ut på politiets læringsportal Ransel.

Det ble i forbindelse med Prideuka i Oslo gjennomført en fagdag på Politihøgskolen (PHS) hvor både ledere og ansatte i politiet var invitert. I tillegg var lhbt+ organisasjoner også invitert. Det planlegges for et fagseminar om kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk i forbindelse med Pride i Oslo 2023.

Det ble gjennomført en spørreundersøkelse i tilknytning til Pride i 2022, som handlet om tilliten til politiet, opplevelser med hatkriminalitet og hvordan politiet kan møte lhbt+ befolkningen på bedre måter i fremtiden. Spørreundersøkelsen fikk en enorm respons etter terrorhendelsen i Oslo 25. juni 2022. Da den ble avsluttet, hadde 10238 personer svart. Undersøkelsen er ikke representativ, siden den er basert på selvrekuttering. Det høye antall svar gir likevel et viktig kunnskapsgrunnlag. Svarene på undersøkelsen indikerer at innbyggere som tilhører lhbt+ grupper har lavere tillit til politiet sammenlignet med befolkningen for øvrig. Mange av respondentene oppgir at de har vært utsatt for hatkriminalitet, men det er mange som sier at de ikke anmelder dette til politiet. Undersøkelsen er presentert i flere ulike fora både internt i politiet og eksternt overfor samarbeidsaktører og innbyggere. Funnene er også delt på politiets nettsider.⁶

Målet er at tiltakene vil bidra til å gjøre politiet til en attraktiv arbeidsplass. Mer kunnskap om denne gruppen vil bidra til å levere bedre tjenester og være bevisstgjørende i f.eks. rekrutteringsprosesser. Vi vil i 2023 se på flere aktiviteter for å styrke rekruttering, tilrettelegging og tillit for denne gruppen.

⁶ <https://www.politiet.no/aktuelt-tall-og-fakta/aktuelt/nyheter/2022/10/20/lhbtiq-undersokelse/>

Kompetanse og kunnskap om hatkriminalitet

Politiet skal ha kompetanse og kunnskap om hatkriminalitet, hvordan hatkriminalitet kan komme til uttrykk – fysisk og digitalt, og være i stand til å avdekke, forebygge og bekjempe slik kriminalitet uansett hvor i landet det inntreffer. Det er etablert et fagmiljø ved Politihøgskolen (PHS), som bidrar med både forskning og etter- og videreutdanning innen forebygging og etterforskning av hatkriminalitet.

Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet ble etablert i 2021 og er organisatorisk lagt til Oslo politidistrikt. Kompetansemiljøet skal bidra til å heve politidistriktenes kompetanse og kan veilede i konkrete saker. Kompetansen skal omfatte ulike deler av politiets arbeid; forebygging, etterretning, dialog og tillitsskapende arbeid, etterforskning og påtalebehandling. Det er et særskilt behov for å styrke kompetanse knyttet til hatkriminalitet som skjer på nett. Det er også gitt en særskilt føring om at kompetansemiljøet skal ivareta det samiske perspektivet.

Kompetansemiljøet vil ha jevnlig kontakt med landsdekkende organisasjoner som arbeider for grupper som har et særskilt vern. Nasjonalt kompetansemiljø skal videreutvikles og bidra til utvikling og deling av kunnskap.

Aktiviteter:

Politiet fikk i 2021 tildelt 7 mill. kroner til å etablere et nasjonalt kompetansemiljø for hatkriminalitet. Det nasjonale kompetansemiljøet skal, jf. tildelingsbrevet "tilby politidistriktene kompetanseheving på feltet og, ved behov, gi bistand i konkrete saker" samt "bygge på og forsterke allerede eksisterende miljøer som har kunnskap om feltet". Midlene er tildelt Oslo politidistrikt med bakgrunn i distriktets brede erfaring og kompetanse innen fagfeltet. Distriktet har også gjennom flere år hatt en viktig rolle i arbeidet med å veilede andre politidistrikter, bidratt til utvikling av studiet om hatkriminalitet ved Politihøgskolen og ved Obligatorisk årlig opplæring for etterforskere og påtalejurister.

Planlegging og gjennomføring av nasjonal opplæring

I 2022 har nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet gjennomført møter med ledergruppene i politidistriktene. Formålet har vært å gjøre politidistriktene kjent med mandatet og funksjonen til nasjonalt kompetansemiljø, samt forankre et arbeid med gjennomføring av nasjonal opplæring. Politidistriktene har blitt bedt om å sette sammen et team i hvert distrikt som i størst mulig grad favner alle sider ved politiets arbeid. Teamene skal få opplæring innen hatkriminalitet av kompetansemiljøet og skal selv sørge for videre kompetanseheving i eget distrikt (etter train the trainers-prinsippet). Gjennomføring av nasjonal opplæring vil foregå gjennom 2023.

Nasjonal konferanse

Nasjonalt kompetansemiljø for hatkriminalitet avholdt første nasjonale digitale konferanse 24. oktober 2022. Formålet med konferansen var å gi en grunnleggende innføring i hatkriminalitet i alt fra fenomenforståelse, identifisering og koding av saker til etterforskning og påtale. Konferansen ble formelt åpnet av politimester Beate Gangås og assisterende riksadvokat Torunn Salomonsen Holmberg.

Etter terrorhendelsen 25. juni 2022 har kompetansemiljøet i større grad enn tidligere drevet utadrettet virksomhet spesielt blant skeive organisasjoner. Utadrettet tillitsarbeid anses viktig for politiet i tiden fremover.

Videreutvikle statistikk og analyse av anmeldt hatkriminalitet

Politidirektoratet publiserer statistikk over anmeldt hatkriminalitet i den årlige STRASAK-rapporten om anmeldt kriminalitet og politiets straffesaksbehandling.⁷ Den nasjonale statistikken skal videreutvikles for å gi mer kunnskap om hvordan hatkriminalitet rammer ulike grupper.

Aktiviteter:

Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet vil fra 2023 ha oppgaver knyttet til videreutvikling av statistikk og analyse av anmeldt hatkriminalitet. Det vil bli utarbeidet en egen nasjonal rapport som gir en mer dyptgående oversikt, enn det som tidligere har latt seg gjøre gjennom den årlige STRASAK-rapporten som omhandler anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandlingen på tvers av kriminalitetsområder.

Rettferdig politi – dialog, kommunikasjon og konflikthåndtering

Konseptet Rettferdig politi er utviklet for å bidra til kompetanseheving innen temaer som dialog, kommunikasjon og konflikthåndtering. Politiets dialog og møte med etniske og religiøse minoriteter er særskilt vektlagt. Opplæringen skal gjennomføres i alle politidistrikter.⁸ Gjennom opplæring av lokale instruktører ("train-the-trainers") skal det bygges kompetanse for å sikre videre opplæring og oppfølging i det enkelte politidistrikt. Dette for å bidra til varig effekt av tiltaket. Det skal i kurset legges vekt på bruk av eksempler, case og refleksjonsoppgaver. For å gjøre opplæringen relevant skal det tas utgangspunkt i regionale og lokale utfordringer.

Aktiviteter:

Den nasjonale opplæringen "*Rettferdig politi*" gjennomføres i samtlige politidistrikter i 2022/2023 og retter seg særskilt mot tjenestepersoner som arbeider operativt og forebyggende. Opplæringen skjer ved at nasjonale instruktører fra Politidirektoratet gjennomfører opplæring for lokale instruktører, som så får ansvar for holde opplæring videre i det enkelte politidistrikt ("train-the-trainers").

I forkant av opplæringen har de nasjonale instruktørene besøkt samtlige politidistrikter for å gi en orientering for ledergruppene, samt innhente erfaringer. Det har vært lagt vekt på å bruke eksempler, case og refleksjonsoppgaver og gjøre opplæringen relevant ved at det tas utgangspunkt i regionale og lokale utfordringer. Det er gode tilbakemeldinger fra politidistriktene som har gjennomført opplæringen.

I 2023 vil det bli arbeidet videre med å sikre at Rettferdig politi også tas inn i øvrige eksisterende opplæringsløp, for å sikre varig effekt av tiltaket. Det er også et formål å bidra til at prinsippene når bredt ut i etaten, på tvers av fagområder.

Mangfoldskoordinatorer i politiet

⁷ Se politiets nettside: <https://www.politiet.no/aktuelt-tall-og-fakta/tall-og-fakta/anmeldt-kriminalitet-strasak/>

⁸ Opplæringen er opprinnelig utviklet og gjennomført i Oslo politidistrikt, men er videreutviklet og tilpasset nasjonal gjennomføring. Det er vist til gjennomføringen av *Rettferdig politi* i Oslo i tiltak 42 i *Regjeringens handlingsplan mot rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion (2020-2023)*.

Alle politidistrikter og særorgan i politiet skal ha etablert en egen rolle som mangfoldskordinator, med fagansvar for mangfoldsarbeidet. Rollen skal videreutvikles og forventninger til arbeidet skal tydeliggjøres. For å sikre erfaringsutveksling på tvers av politidistrikter og særorgan skal det etableres et fagnettverk for mangfoldskoordinatorer.

Aktiviteter:

I 2022 er det opprettet en egen temaside på politiets intranettside (Kilden), som gir oppdatert informasjon om arbeidet med oppfølgingen av politiets handlingsplan for mangfold, dialog og tillit. Det er også etablert en egen gruppeside på politiets intranett (Kilden), hvor medarbeidere løpende kan holde seg oppdatert over aktiviteter og dele erfaringer.

I 2023 er det en ambisjon om å etablere et eget fagnettverk for mangfoldskoordinatorer i politidistrikter og særorgan i politiet. Det tas sikte på å gjennomføre minst en digital samling, hvor målet er å kartlegge hvordan arbeidet organiseres og foregår i praksis i dag og samle innspill til hvordan arbeidet kan videreutvikles. Mangfoldskoordinatorene jobber i dag i hovedsak mot innbyggerne. Vi vil også se på hvordan mangfoldsarbeidet i distrikter og særorgan i større grad kan samordnes med den interne arbeidet med mangfold for å ivareta aktivitets- og redegjørelsesplikten.

Etablere dialog og møteplasser med ulike grupper av innbyggere

Politiet skal i større grad legge til rette for innbyggermedvirkning for å få bedre kunnskap om innbyggernes forventninger til politiet. Politiet skal nasjonalt og på distriktsnivå ta initiativ til å etablere dialog og egnede møteplasser med ulike grupper av innbyggere. Det er viktig både for å sikre gjensidig informasjonsutveksling og for å bygge relasjoner og tillit.⁹

Aktiviteter:

Det ble gjennomført en rekke dialog- og innspillsmøter i forbindelse med utarbeidelsen av politiets handlingsplan for mangfold, dialog og tillit. Det er et mål å fortsette dialogmøter med organisasjoner, både de som ble involvert underveis i utarbeidelsen av handlingsplanen samt utvide dialogen til øvrige organisasjoner.

I etterkant av terrorhendelsen 25. juni 2022 i Oslo, ble det gjennomført to dialogmøter på nasjonalt nivå med organisasjoner på lhbt+ feltet. Det ble fra Politidirektoratet gitt føringer om at politidistriktene skulle gå i dialog med lhbt+ organisasjoner i eget distrikt. Videre at det basert på denne dialogen måtte gjøres en vurdering av behov for tilstedeværelse og andre trygghetsskapende tiltak i forbindelse med Pride-arrangementer eller øvrige arrangementer som retter seg mot lhbt+ innbyggere.

Tiltak 12 i *Handlingsplan mot diskriminering av og hat mot muslimer (2020-2023)* forankrer særskilt dialog mellom politiet og muslimske trossamfunn. Tiltaket er i 2022 fulgt opp både nasjonalt og på politidistriktsnivå. Politidirektoratet har i løpet av 2022 gjennomført flere dialogmøter med paraplyorganisasjoner på tros- og livssynsfeltet. Det er fra Politidirektoratet gitt føringer om at politidistriktene skal etablere dialog med trossamfunn lokalt. Det ble i 2022 gitt en særskilt føring om dialog i forbindelse med den

⁹ Tiltak 12 i *Handlingsplan mot diskriminering av og hat mot muslimer (2020-2023)* forankrer særskilt dialog mellom politiet og muslimske trossamfunn.

religiøse høytiden Eid-ul-adha og tilstedeværelse ved moskeer eller andre samlingssteder.

Det er i 2022 etablert faste møter med kontaktpersoner på Sametinget. I 2022 har det vært et særskilt fokus på oppfølging av *Sametingets handlingsplan mot samehets*, herunder tiltak 6 (Styrke dialog med politiet) og tiltak 16 (Lage en veileder for hvordan man anmelder samehets).

Dialogmøtene videreføres i 2023. Det er en ambisjon om å utvide til faste møter som favner flere av de prioriterte målgruppene i handlingsplanene (jf. handlingsplanens punkt 1.1.).

Innbyggermedvirkning ved utvikling av politiets tjenester

Det er et mål å bidra til å sikre likeverdige tjenester for alle grupper av innbyggere. Det er viktig å få kunnskap om tjenestene treffer brukerne de er ment for og er nyttig for de som trenger dem. Det skal legges særskilt vekt på å innhente synspunkter fra innbyggere med ulik minoritetsbakgrunn.

Aktiviteter:

Politidirektoratet har utviklet strategien "*Økt tilgjengelighet for innbyggerne: Politiets kanalstrategi 2021-2025*". Strategien beskriver hvordan politiet skal møte innbyggernes behov i fremtiden i samspill mellom digitale og andre kanaler. Et sentralt utviklingsområde er å sette innbyggerne i sentrum ved utvikling av tjenester, for å kunne møte deres behov, ønsker og forventninger. Et sentralt tiltak er "Innbyggerstemmen" som har som mål å:

- forstå hva innbyggerstemmen kan bety i politiet
- teste ut innbyggerinvolvering i praksis
- legge til rette for implementering

I 2022 er det gjennomført en rekke aktiviteter hvor formålet har vært å bidra til større involvering av innbyggere fra ulike målgrupper for å få frem ulike innbyggerstemmer. Det har blant annet handlet om hvordan politiet møter barn og ungdom eller innbyggere som representerer ulike minoriteter, om hvordan de opplever politiet og hva de forventer av politiets tjenester. Det har vært også vært avholdt flere dialogmøter med representanter for ulike interesseorganisasjoner fra ulike minoriteter både nasjonalt og lokalt i politidistriktene.

I desember 2022 ble "*Innbyggerdagene*" gjennomført som nasjonal konferanse over to dager med representanter fra politidistrikter i hele landet. Programmet besto av foredrag og gruppearbeid, og samlet svært mange funksjoner i politiet som arbeider med forebygging og som samarbeider med andre aktører eller møter innbyggere i sitt daglige arbeid. Målet med Innbyggerdagene var å styrke kompetanse på innbyggerinvolvering og sette deltakerne i stand til å videreføre denne kompetansen når de kom hjem til sine respektive tjenestesteder. På dagsorden var blant annet temaer knyttet til mangfold, dialog og tillit.

Rutiner for personkontroller

Politiet skal ha oppmerksomhet på praktiseringen av personkontroller og på hvordan disse oppleves av innbyggerne. Personkontroller skal registreres og dokumenteres etter gjeldende regler. Det skal være lett å finne dokumentasjonen ved behov (f.eks. ved klagebehandling). For å forebygge at kontroll oppleves som urettmessig eller diskriminerende skal politiet, så langt det er mulig, formidle og forklare grunnlaget for kontrollen.

Politiet skal videre utrede og prøve ut ulike tiltak for å forebygge at personkontroller oppleves som urettmessige eller diskriminerende. Det skal iverksettes et pilotprosjekt i Oslo, hvor det prøves ut en teknisk løsning som tilrettelegger for at det kan tilbys og utstedes en bekreftelse på gjennomført personkontroll. Dette tiltaket skal sees i sammenheng med øvrige tiltak som bidrar til økt tillit til politiet generelt og til gjennomføringen av personkontroller særskilt. Politiet skal involvere kommune, organisasjoner og andre relevante aktører i arbeidet. Pilotprosjektet skal evalueres. Et annet tiltak som skal vurderes er bruk av kroppsbåret kamera.¹⁰ Det skal innhentes erfaringer fra land som har iverksatt eller forsøkt dette, med vekt på hvorvidt tiltaket bidrar til økt tillit til politiet generelt og til gjennomføringen av kontroller særskilt.

Aktiviteter:

Pilotprosjekt er iverksatt fra 5. desember 2022. Det vil i testperioden, som løper frem mot slutten av 2023, utstedes kvitteringer ved personkontroller i et område som favner sentrale deler av Oslo. Intensjonen med piloten er å innhente kunnskap om hvordan en kvitteringsordning kan fungere i praksis, hvordan ordningen påvirker tilliten til politiet, og hvordan den kan påvirke politiets arbeidsmetoder.

Arbeidet med piloten vil løpe gjennom store deler av 2023. Det skal i henhold til oppdraget gjennomføres en evaluering av piloten. Politidirektoratet og Oslo politidistrikt ser behovet for at det sikres en ekstern evaluering av piloten. Politidirektoratet og Oslo politidistrikt samarbeider om hvordan evalueringen skal gjennomføres og det tas sikte på at evalueringen kan igangsettes i løpet av våren 2023.

I henhold til oppdraget skal arbeidet med en pilot om kvitteringsordning sees i sammenheng med øvrige tiltak for å øke tilliten til politiet generelt, og til gjennomføringen av politiets personkontroller særskilt. Oslo politidistrikt besluttet 1. oktober 2021 å nedsette en arbeidsgruppe som skal se på politikontroller i et diskrimineringsperspektiv. Det er også etablert en referansegruppe for arbeidet. Både i arbeidsgruppen og i referansegruppen er aktører utenfor politiet invitert inn til å delta. Det er etablert dialog med Oslo kommune, organisasjoner og andre relevante aktører. Denne arbeidsgruppen, som har arbeidet uavhengig av det pågående arbeidet med selve piloten med en kvitteringsordning, leverte ved årsskiftet rapporten "*Politikontroller i et diskrimineringsperspektiv*". Her gis det en vurdering av en rekke tiltak som hver for seg og samlet kan bidra til å styrke tilliten til politiet generelt og gjennomføringen av politiets personkontroller særskilt.

Det er en rekke andre tiltak i politiets handlingsplan for mangfold, dialog og tillit som må sees i sammenheng med tiltak knyttet til personkontroller. Dette gjelder:

- Rettferdig politi - kompetanseheving innen temaer som dialog, kommunikasjon og konflikthåndtering (gjennomføres i samtlige politidistrikter 2022/2023).
- Etablering av dialog og møteplasser med ulike grupper av innbyggere (nasjonalt og på distriktsnivå) for å sikre gjensidig informasjonsutveksling og for å bygge relasjoner og tillit.

¹⁰ Dette innebærer at politi i operativ tjeneste bærer et kamera på uniformen som kan benyttes til å dokumentere hendelsesforløp.

- Sikre gode rutiner og god informasjon om klageordningen i politiet.

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) la i oktober 2022 frem rapporten *"Kontroller uten kontroll: En kartlegging av etniske minoriteters møte med norsk politi, og en menneskerettighetsvurdering av lovverk og praksis"*. Rapporten er basert på over 40 intervjuer med personer med etnisk minoritetsbakgrunn, i tillegg til en spørreundersøkelse besvart av nærmere 1600 elever på videregående skole fra Drammen og Oslo. Politidirektoratet var tilstede under lanseringen og deltok i panelsamtale. Rapporten gir verdifull kunnskap i arbeidet med både pilotprosjektet i Oslo politidistrikt, samt øvrige tiltak for å styrke tilliten til politiet og gjennomføringen av politiets personkontroller.

Andre sentrale områder/tiltak

Eksterne nettverk

Politiet er med i det internasjonale nettverket Nordic-Baltic network of policewomen (NBNP). Nettverkets formål er å inspirere, koordinere og dele kunnskap, erfaring og beste praksis fra likestillingsperspektiver mellom nordiske og baltiske land. Norge deltar med to representanter og nettverket har møter ca. 2 ganger i året.

Politiet er representert i det statlige mangfoldsnettverket som består av åtte statlige virksomheter og Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO). Nettverket deler erfaringer og beste praksis innen mangfoldsarbeid og er en aktiv pådriver for å sette mangfoldsarbeidet på agendaen. Politiet er representert med 2 representanter og det avholdes møter ca. hver sjette uke. Nettverket fikk tildelt kompetansemidler fra DFØ i 2021 til et forskningsprosjekt om hvilke tiltak for økt mangfold som virker og om mangfold kan være et konkurransefortrinn i statlig sektor. Prosjektet ble ferdigstilt i 2022 og vil følges opp videre.

Deltidsarbeid

Totalt er det 833 personer som jobber deltid i politiet. Det er 4,2 prosent av de ansatte som jobber deltid i politiet. Av disse er 80,7 prosent kvinner og 19,3 prosent menn.

Majoriteten er mellom 32 og 61 år. Deltidsprosent varierer, men vi finner at de fleste har en deltidsstilling mellom 40% til 80 % eller mer.

Det ble sendt ut en undersøkelse for å få mer informasjon om årsaker til deltid og om dette var uønsket deltid. Spørreundersøkelsen er utformet basert på malen som ligger på Bufdir sine sider. 44% svarte på undersøkelsen og av disse var 82 % kvinner. 72 % av de som svarte jobber i sivile stillinger i politiet. Det er flere ulike grunner til deltid, men det som oppgis hyppigst er delvis pensjonering grunnet uføre, omsorgsoppgaver i familien og at det er for slitsomt å jobbe i fulltidsstilling. De fleste oppgir likevel *annet* som årsak. Etter at undersøkelsen ble sendt ut er det kommet flere tilbakemeldinger om at helse/skader/sykdom er årsak til deltidsstilling, noe som ikke dekkes av spørsmålene i undersøkelsen. 19 % av de som har svart sier at de ønsker eller er tilgjengelige for å jobbe mer. Det er viktig informasjon vi vil ta med oss videre arbeidet.

Stillingsprosent	
20% eller mindre	57
21-39 %	76
40-59 %	265
60-79 %	196
80% eller mer	239
Total	833

Aldersgrupper	
20-25	82
26-31	47
32-41	136
42-51	205
52-61	270
62-70	93
Total	833

Midlertidige stillinger

Som andre virksomheter har også politiet behov for noe midlertidige ressurser, dette knytter seg for eksempel til store nasjonale prosjekter. Gjennom pandemien fikk politiet tilført midler til midlertidige ressurser for å håndtere grenseoppdraget. I 2022 ble det også tilført midler til midlertidige ressurser for å håndtere asylregistrering av flyktninger fra Ukraina. Dette vises særlig igjen i Politiets utlendingsenhet. Nyutdannede politi starter ofte i en midlertidig stilling i starten av sin karriere, men bemanningsoversikten viser at de aller fleste får fast jobb i løpet av noen år.

	Andel midlertidige		
	Kvinner	Menn	Totalt
Distrikt	5,4 %	4,0 %	4,7 %
Oslo	5,1 %	2,0 %	3,4 %
Øst	7,0 %	7,5 %	7,3 %
Innlandet	7,0 %	7,7 %	7,4 %
Sør-Øst	4,5 %	4,3 %	4,4 %
Agder	5,4 %	2,4 %	3,8 %
Sør-Vest	7,4 %	4,6 %	6,0 %
Vest	6,5 %	3,3 %	4,8 %
Møre og Romsdal	2,6 %	1,4 %	2,0 %
Trøndelag	2,9 %	2,0 %	2,4 %
Nordland	3,4 %	2,3 %	2,8 %
Troms	5,1 %	6,8 %	6,0 %
Finnmark	4,6 %	5,8 %	5,1 %
Særorgan	12,8 %	9,1 %	10,9 %
Politihøgskolen	11,8 %	7,5 %	9,7 %
Utrykningspolitiet	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Kripos	4,2 %	2,6 %	3,4 %
Økokrim	7,3 %	4,3 %	5,8 %
Politiets utlendingsenhet	29,5 %	17,9 %	22,7 %
Andre enheter	3,4 %	1,6 %	2,4 %
Politidirektoratet	8,4 %	2,4 %	5,9 %
Nasjonalt ID-senter	11,5 %	6,3 %	9,5 %
Grensekommisariatet	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Politiets IT-enhet	1,4 %	0,7 %	0,9 %
Politiets fellestjenester	0,4 %	3,3 %	1,5 %
Totalt	6,0 %	4,3 %	5,2 %

Foreldrepermisjon

Politiet har videre til enhver tid et stort antall ansatte i vikariater for medarbeidere i permisjon, spesielt foreldrepermisjoner eller permisjoner for å tiltre annen stilling internt i etaten eller utenfor etaten.

Kategori	Antall uker			Andel uker	
	Kvinne	Mann	Totalt	Kvinne	Mann
Politistillinger	12 262	6 799	19 061	64 %	36 %
Påtalejurister	1 876	551	2 427	77 %	23 %
Sivile stillinger	3 533	1 203	4 736	75 %	25 %
Totalt	17 671	8 553	26 224	67 %	33 %

Lønnskartlegging

Kvinnens lønn i prosent av menns. Grunnlønn + faste tillegg

Politistillinger

Politistillinger Distrikt / særorgan	Politi betjent 1	Politi betjent 2	Politi Betjent 3	Politi første betjent	Politi over betjent	Politi inspektør	Politi stasjons- sjef	Andre ledere
Politidirektoratet					93,6 %	102,4 %		
Politiets IT-enhet					99,2 %			
Oslo pd	99,1 %	100,2 %	99,9 %	101,1 %	94,6 %	100,2 %		
Øst pd	99,3 %	101,7 %	104,1 %	100,3 %	100,4 %	103,1 %	100,4 %	101,9 %
Innlandet pd	99,9 %	99,8 %	97,7 %	100,8 %	97,4 %	99,4 %		93,4 %
Sør-Øst pd	100,1 %	98,9 %	99,6 %	100,8 %	99,5 %	94,8 %		101,1 %
Agder pd	100,1 %	99,6 %	99,3 %	97,8 %	99,4 %	97,5 %	99,6 %	99,3 %
Sør-Vest pd	100,8 %	100,8 %	100,9 %	97,0 %	100,7 %	100,7 %		
Vest pd	100,2 %	100,8 %	100,6 %	99,9 %	100,0 %	96,8 %		
Møre og Romsdal pd	99,9 %	103,3 %	101,1 %	99,1 %	100,4 %	104,7 %	100,5 %	105,0 %
Trøndelag pd	99,9 %	100,4 %	99,7 %	102,2 %	99,0 %	105,9 %		103,4 %
Nordland pd	99,9 %	100,4 %	100,5 %	105,4 %	99,3 %	99,2 %		95,4 %
Troms pd	100,1 %	100,9 %	98,8 %	103,5 %	100,2 %	99,8 %		98,5 %
Finnmark pd	102,0 %	102,2 %	102,9 %	100,0 %	96,7 %	85,6 %		98,4 %
Utrykningspolitiet					100,4 %	100,0 %		
Kripos	97,4 %	107,5 %	101,1 %	98,6 %	98,5 %	95,7 %		
Politi høgskolen					102,2 %	93,5 %		
ØKOKRIM	100,2 %	99,9 %			101,6 %	99,4 %		

Politiets utlendingsenhet	99,5 %	96,2 %	96,7 %		96,8 %			
Totalt for etaten	100,0 %	100,8 %	100,6 %	100,4 %	98,6 %	97,2 %	98,3 %	97,3 %

Sivile stillinger

Distrikt / særorgan	Konsulent	Første-konsulent	Senior-konsulent	Rådgiver	Senior-rådgiver	Prosjekt-leder
Politidirektoratet				99,1 %	93,8 %	
Nasjonalt ID-senter				95,2 %	93,3 %	
Politiets IT-enhet		90,5 %		102,3 %	99,7 %	112,5 %
Politiets Fellestjenester	101,9 %	113,2 %		97,6 %	99,3 %	
Oslo pd	106,8 %	99,1 %	99,5 %	98,8 %	90,9 %	
Øst pd		101,7 %	100,1 %	95,8 %	99,5 %	
Innlandet pd		103,5 %	97,8 %	95,5 %	99,3 %	
Sør-Øst pd		101,4 %	100,7 %	99,2 %	97,8 %	
Agder pd	102,6 %	102,9 %	95,3 %	99,0 %	102,3 %	
Sør-Vest pd		100,5 %	97,1 %	98,7 %	101,1 %	
Vest pd		103,2 %	100,9 %	98,3 %	99,5 %	
Møre og Romsdal pd		99,3 %	102,9 %	102,0 %	94,4 %	
Trøndelag pd	102,5 %	101,3 %	103,0 %	96,6 %	92,1 %	
Nordland pd		100,2 %	100,4 %	102,2 %	92,9 %	
Troms pd	105,5 %	103,9 %	101,5 %	99,3 %	96,0 %	
Finnmark pd	100,1 %	98,4 %	97,3 %	97,3 %	90,1 %	
Utrykningspolitiet		99,6 %		87,0 %		
Kripos	109,7 %		101,0 %	97,9 %	97,4 %	
Politihøgskolen	95,8 %	98,7 %	92,2 %	101,7 %	96,8 %	
ØKOKRIM				97,7 %	103,3 %	
Politiets utlendingsenhet	101,1 %	86,2 %	98,0 %	97,5 %	96,9 %	
Totalt for etaten	93,6 %	99,1 %	98,2 %	97,2 %	95,3 %	109,7 %

Lederstillinger

Lederstillinger	Kvinnens andel av menns lønn
Politiinspektør	90,8 %
Kontorsjef	92,6 %
Avdelingsdirektør	96,1 %
Seksjonssjef	92,1 %
Avdelingsleder	100,7 %
Fagdirektør	90,0 %

Distrikt / særorgan	Kategori			
	Politi	Påtale	Sivile	Totalt
Politidirektoratet	101,1 %		88,1 %	90,7 %
Nasjonalt ID-senter			94,2 %	94,2 %
Grensekommisariatet			136,7 %	136,7 %
Politiets IT-enhet	99,2 %		104,2 %	104,2 %
Politiets Fellestjenester	0,0 %		87,6 %	87,0 %
Oslo pd	94,0 %	98,5 %	93,9 %	95,3 %
Øst pd	97,7 %	97,1 %	100,1 %	97,2 %
Innlandet pd	94,2 %	83,2 %	93,7 %	94,1 %
Sør-Øst pd	97,7 %	89,8 %	91,4 %	95,8 %
Agder pd	95,0 %	93,3 %	93,0 %	94,2 %
Sør-Vest pd	95,8 %	89,9 %	87,7 %	94,7 %
Vest pd	94,8 %	93,2 %	96,5 %	94,2 %
Møre og Romsdal pd	94,7 %	86,6 %	95,3 %	94,9 %
Trøndelag pd	96,6 %	94,5 %	95,0 %	96,7 %
Nordland pd	92,9 %	82,5 %	90,1 %	92,3 %
Troms pd	95,8 %	101,0 %	100,2 %	98,5 %
Finnmark pd	89,7 %	97,7 %	89,6 %	93,1 %
Utrykningspolitiet	92,6 %		78,1 %	76,6 %
Kripos	93,7 %		87,3 %	90,3 %
Politiets høgskolen	96,4 %		98,7 %	96,4 %
ØKOKRIM	95,2 %	100,0 %	92,6 %	91,9 %
Politiets utlendingsenhet	89,2 %	83,8 %	102,6 %	96,6 %
Totalt for etaten	95,2 %	91,8 %	90,0 %	95,0 %

Kvinner ligger noe under menn i gjennomsnittlig lønn, men det har vært en gradvis tilnærming siden 2015. Årsaken til at det ligger lavere for 2022 skyldes at det tidligere er rapportert utfra grunnlønn, men at det for 2022 også er tatt med faste tillegg. Lønnsforskjeller kan muligens forklares ut fra variabler som bl.a. ansiennitet, turnover, samt at det fortsatt er flere menn i lederstillinger. Det er godt kjent at det er kjønnsforskjeller innen ulike fagområder i politiet, f.eks. at det er en overvekt av kvinner som jobber med vold og seksuelle overgrep og en overvekt av menn i operative stillinger. Fremover vil vi jobbe med å kartlegge dette ved å se nærmere på lønnsforskjeller i arbeid av lik verdi.

Rolleforståelse

Justis- og beredskapsdepartementet fikk 11. januar 2023 overlevert rapporten fra Rolleforståelseutvalget. Utvalget ble satt ned av Justis- og beredskapsdepartementet etter anmodning fra Politidirektoratet høsten 2021 for å gjennomgå forholdet mellom politiet og Norsk narkotikapolitiforening (NNPF). Utvalget peker på kritikkverdige forhold knyttet til politiets forhold til interesseorganisasjonen NNPF og kommer med flere anbefalinger.

Politidirektoratet har i påvente av utvalgets rapport iverksatt en rekke tiltak for å sikre at politiet har god rolleforståelse og høy etisk bevissthet. Det er nedsatt en egen arbeidsgruppe i Politidirektoratet, som skal koordinere oppfølgingen av anbefalingene fra utvalget. Arbeidet gis høy prioritet og vurderes som viktig for politiets tillit i befolkningen.

Tiltak og aktiviteter – politidistrikter og særorgan

Politidistriktene og særorganene er ulike både med tanke på størrelse, ressurser og geografi. Det gjør at de må tilpasse arbeidet med mangfold og likestilling til lokale forhold. Rapporteringen fra distriktene og særorganene har ulikt omfang og detaljeringsgrad. Det er mye godt arbeid som gjøres, samtidig som vi også har en vei å gå for å sikre lik praksis i rapporteringen fra de ulike enhetene. Dette vil arbeides videre for å sikre mer likeartet rapportering.

Oslo politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Mangfoldskontakter	OPD sine dedikerte stillinger opp mot etniske minoritetsmiljøer og trossamfunn skal bestå, og vurderes videreutvikles
Rettferdig politi	Fokus på dialog og kommunikasjon uten fordommer er sentralt i Undervisningen "Rettferdig politi". Samtlige operative i OPD skal ha fått denne opplæringen innen utgangen av 2023, og det skal lages en oppfølgingsplan for denne opplæringen som skal være ferdig innen utgangen av 2025.
Trening (ip) med mangfoldsperspektiv	Øvelser knyttet til oppdrag i særskilte boområder med skal fortsatt tas inn i den obligatoriske treningen for innsatspersonell (IP-treninger). Politioperativ Fagutvikling (POF) vurderes styrket for å sikre mangfoldsperspektiv på IP-treninger.
Klagesaksoppfølging	Klagesaksrapporten videreføres. Det utarbeides forslag til tydelige retningslinjer for oppfølging av klagesaker i OPD, både på individ-, organisasjons- og strukturnivå, herunder de klagesakene som mottas som handler om diskriminering. Det skal også jobbes internt og i samarbeid med POD for å synliggjøre klageordningen bedre, og å forenkle tilgjengeligheten for den som ønsker å klage. Læringspunktene fra de enkelte klagesakene skal anvendes som organisasjonslæring.
Overordnet kommunikasjonsplan	Det utarbeides en egen overordnet kommunikasjonsplan for mangfold i OPD med fokus på det arbeidet som gjøres på mangfold i politidistriktet. Planen skal ha en offensiv innretning med tanke på å spre informasjon internt og eksternt. Ivaretagelse av mangfoldsperspektiv skal inn i retningslinjer for politiets tilstedeværelse på sosiale medier som Twitter, Snapchat, Instagram og Facebook. Minoritetsorganisasjoner inviteres inn i dette arbeidet. Det utarbeides tydeligere retningslinjer for å informere involverte, både internt og eksternt ved hendelser som vekker offentlighetens interesse. Ved større hendelser og alvorlige straffesaker der nabolag berøres, skal GDE-leder som hovedregel delta på pressebrief sammen med talsperson fra FEE/Etterforskning, for å kommunisere hvordan det jobbes forebyggende med å trygge nærmiljøet. Der det er naturlig inviteres også berørt kommune eller bydel til å delta på pressebriefen.
Effektive oversettelsesverktøy	Arresten, operasjonssentralen og FUF knyttes til det pågående avhørsprosjektet som handler om tale til tekst, herunder oversettelse av dette (Kunstig intelligens). Det nedsettes også arbeidsgruppe som skal legge frem forslag til strakstiltak på oversettelse
Kunnskap og kontrollpraksis	Oslo politidistrikt skal i samarbeid med Oslo kommune og minoritetsorganisasjoner lage en kunnskapsbasert oversikt over problemer ved dagens kontrollpraksis, og foreslå tiltak for utbedring

Kontrollperspektiv i ip-trening	Rapporten om retningslinjene for kontroll med fokus på det juridiske aspektet revideres. Arbeidet med fokus på ordensjuss og retningslinjer ved kontroll i IP-treningen videreføres
Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet	Nasjonalt Kompetansemiljø innen hatkriminalitet skal lage en fem-års plan for sitt arbeid. Denne skal inneholde planer for dialog med sivilsamfunnet, intern og ekstern kompetanseheving med mer. Gruppen vurderes styrket for bedre å kunne jobbe med avdekking av saker innenfor sitt saksområde på internett, og skal inngå i det pågående arbeidet med innføring av kunstig intelligens i OPD, for å se på hvordan dette kan brukes bedre i politiets arbeid mot hatkriminalitet. Organiseringen skal evalueres og vurderes endret for optimalisering.
Rekruttering	Distriktet skal gjennomføre tiltakene i Oslo politidistrikt sin handlingsplan for mangfoldsledelse og mangfoldsrekruttering, og denne skal revideres årlig. Oslo politidistrikt sitt arbeid "Helhetlig rekrutteringsprosess" som blant annet omfatter økt rekrutteringskompetanse i OPD på mangfold, skal videreføres. Det skal tydeliggjøres gjennom satsingen hvordan mangfoldskompetanse er en kvalifikasjon i seg selv.
Kompetanseplanlegging	Behov for videreutvikling av mangfoldskompetanse og iverksettelse av tiltak for økt mangfoldskompetanse, skal beskrives i alle stabene og driftsenhetenes kompetanseplaner. Det skal fremgå hvilke kompetansetiltak som rettes mot økt mangfoldskompetanse. I tråd med etatens <i>Veileder i kompetanseplanlegging</i> skal det vurderes og beskrives både hva slags mangfoldskompetanse det er behov for, og hvilke tiltak som skal gjennomføres
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Engasjert PHS til å forske på Oslo politidistrikt sin evne til å rekruttere IP3 personell av begge kjønn. Der vil vi forsøke å identifisere faktorer som påvirker hvem som søker og ikke søker IP3 kurs. Brukt kvinnelige instruktører på tema/introdager der vi gir info om UEH tjenesten og opptakskravene.
Lokal mangfoldsplan	Planen vil følges opp løpende i planperioden frem til 2027. Distriktet søkte i 2021 DFØ om kompetansemidler til arbeid med flerkulturelt mangfold. Arbeidet ble ferdigstilt i 2022 og det ble utarbeidet en rapport med anbefalinger til Politimesterens ledergruppe.
Pride	Distriktet er en aktiv bidragsyter i Pride i Oslo og deltok aktivt i sentrale flere arrangementer, blant annet et fagseminar i regi av Politidirektoratet, Politihøgskolen og Oslo politidistrikt.

Øst Politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Identifisere resurspersoner i mangfoldsarbeidet	Kartlegge kompetansepersoner i distriktet og etablere nettverk
Økt kjønnsbalanse i lederstillinger	Avholdt workshop for å kartlegge hvor distriktet er i dag med tanke på kjønnsbalanse. Innhentet og kartlagt eksisterende tiltak, eksisterende datagrunnlag og eksisterende innsikt. Det er igangsatt flere tiltak som lederutvikling og -opplæring, mentorprogram, variere stedfortredere, tilpasse utlysningstekster slik at lederstillinger blir mer attraktive for kvinnelige søkere og faglig påfyll for ledere. Effekten av tiltakene er for tidlig å si noe om.
Rekruttering	Gjennomfør flere opplæringer innen rekruttering, hvor det har vært fokus på å øke mangfold og hindre diskriminering gjennom eksempelvis ikke-diskriminerende kvalifikasjonskrav, fremme mangfoldskompetanse på ulikt sett og oppfordre

	underrepresenterte grupper til å søke. Gjennomført opplæringer direkte knyttet til sak, eksempelvis diskriminerings saker hvor det har vært fokus på hva som har blitt gjort og hva som skal gjøres.
Veileder for mangfold og inkludering	Rekruttering som et virkemiddel for å skape økt mangfold. Mange av momentene som tas opp i veilederen har blitt implementert og er nå en del av rekrutteringsarbeidet. Allikevel vil rekruttering bli sett på igjen som en del av dette prosjektet for å kartlegge om tiltakene virker og om det er andre tiltak som kan igangsettes.
Nedsatt funksjonsevne og hul i cv	Oversikt over hvor mange som har søkt og fått stillinger med hensyn innen nedsatt funksjonsevne, hul i CV og etnisk minoritetsbakgrunn i Øst pd, og innenfor stillingskategorier og fagområder.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Planlegger i forkant av opptak søke å tilby egne temadager/treninger for interesserte kvinner hvor man informerer om IP3 og kan delta på IP3 relatert trening.
Lokal mangfoldsplan	Det er startet et arbeide med en lokal plan som skal inneholde planlagte og gjennomførte tiltak som fremmer likestilling på diskrimineringsgrunnlagene kjønn, etnisitet, nedsatt funksjonsevne, LHBT (seksuell orientering, kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet)

Innlandet politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Nedsatt funksjonsevne og hul i CV	Deltatt i traineeprogrammet og ansatt 2 personer. En med nedsatt funksjonsevne og en med hul i cv. Har et godt samarbeid med NAV.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Hatt fokus på rekruttering av kvinner i UEH. Gjennom informasjon, kursutlysningstekst, stillingsutlysningstekst ved flere driftsenheter og direkte dialog med kvinner ved IP4 trening. Det er innstilt 3 kvinner til opptak 2023.
Økt kjønnsbalanse i lederstillinger	Gjennom vår rekrutteringspolicy har vi benyttet enhver anledning til å fremme kjønnsbalanse ved å oppfordre kvinner til å søke.

Sør-Øst politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Nedsatt funksjonsevne og hul i cv	Det besluttet å ta i bruk sentrale virkemidler for å øke andelen nyansettelser i denne målgruppen.
Økt kjønnsbalanse i lederstillinger	Har de siste årene arbeidet aktivt- med å øke andelen kvinnelige ledere
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Det ble gjennomført seleksjon/opptak til IP-3 grunnkurs i mai 2022. 3 kvinner var påmeldt, men 2 trakk seg før opptaket. Politidistriktet ser at det er nødvendig å fortsatt jobbe systematisk framover for å få flere kvinner til å søke. Dette må gjøres ved ordinær IP-4 trening og i samarbeid med de geografiske driftsenhetene.

Handlingsplan for mangfold, dialog og tillit	Distrikt har gjort handlingsplan for å styrke politiets arbeid med mangfold, dialog og tillit kjent i politidistrikt. Det er foreløpig ikke utarbeidet en lokal plan. Politidistriktet vil prioritere dette arbeidet i 2023.
--	--

Agder politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Nedsatt funksjonsevne og hull i cv	HR iverksatte systematiske samtaler med rekrutterende leder i alle ansettelsessaker i 2022. Målet var å øke bevisstheten mtp søkere med nedsatt funksjonsevne, hull i cv-en, personer med minoritetsbakgrunn eller øvrige hensyn. Vår erfaring er at det har blitt større bevissthet rundt vårt ansvar knyttet til mangfoldig rekruttering, og dette blir dokumentert i saksframstillingen til ansettelsesrådet.
Økt kjønnsbalanse i lederstillinger	I 2022 har vi forfordelt kvinnelige søkere på ledelsesstudier. Det vil ta litt tid før vi ser om dette fører til flere kvinnelige søkere til lederstillinger, da flere holder på med etter- og videreutdanningen i 2022/2023. Vi har fortsatt tro på at dette kan være et fornuftig tiltak for å få flere kvinner i lederstillinger
Etablere samarbeid med NAV	Dialogen med NAV har vært god. Det har vært en medarbeider i stab i 2022, som ledd i inkluderingsdugnaden, og vedkommende kom etter dette ut i fast jobb utenfor politiet.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Politidistriktet har etter noen år uten noen kvinner i UEH, lykkes med å få inn 3 kvinner. Operative enheter holder i samarbeid med HR på med å lage planer for å øke kvinneandelen ytterligere. Flere kvinner i denne vil virke stimulerende for andre kvinner å søke seg til denne tjenesten.

Sør-Vest politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Rekruttering	Har satt fokus på å innkalle personer med nedsatt funksjonsevne, innvandrerbakgrunn eller hull i cv til intervjuer
Sosiale medier	Viser frem mangfold aktivt i sosiale medier
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Distriktet har innhentet data og hatt en Work-shop med kvinnelige ansatte, for å kartlegge potensielle årsaker til frafall fra operative stillinger. Systematisering av denne kunnskapen vil anvendes for videre oppfølging. Det er påbegynt et arbeid som skal se på hospiteringsordning, inkludert finansiering, for kvinner som instruktør. Det er utarbeidet interne retningslinjer, forankret i handlingsplan under utarbeidelse om mangfold og kjønn, som slår fast at kvinnelig IP3 som blir gravid skal få tilbud om å være instruktør i periode med graviditet. Dette for å sikre tilhørighet til det operative fagmiljøet lengst mulig, og unngå unødige langt opphold fra operativ tjeneste, ved å både ha fravær før fødsel og i barselperioden etter fødsel. I tillegg arrangeres Infodager til alle ansatte om IP3. Av opprinnelig ni tildelte plasser for 2023 ble tre kvinner selektert og rekruttert for utdanning. Dette gir en andel på 33,3% kvinner for 2022.

Bistått forskningsprosjekt	Distriktet har bidratt i et større forskningsprosjekt i regi av Oxford Research som omhandlet tiltak og effekt av mangfold i offentlige virksomheter.
----------------------------	---

Vest Politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Forankring av mangfoldarbeidet	Det er vedtatt at AMU underutvalg skal ha ansvar for ARP og implementering av handlingsplan for politiets arbeid med mangfold, dialog og tillitt. Underutvalget ledes av leder for Felles forebyggende enhet, og består av hovedverneombud, tillitsvalgte, og representanter fra Stab for HR og HMS.
Kartlegging	Gjennomført workshop for å identifisere hindre for likestilling/risiko for diskriminering og årsaker til dette
Nedsatt funksjonsevne og hull i CV	Har ansatt en kandidat med hull i CVen og en med nedsatt funksjonsevne. I tillegg har vi hatt kandidater på arbeidstrening/tiltak via NAV og ser at dette bidrar til positiv erfaring med målgruppen. HR seksjonen har også presentert traineeprogrammet for ledergruppen og vil fortsette å ha fokus på arbeidet fremover
Øke kvinneandelen i operative stillinger	Fokus på å rekruttere og beholde kvinnelige instruktører. De siste årene er det rekruttert inn unge kvinnelige instruktører som har et operativt og pedagogisk talent. For å beholde disse over tid, har vi nå åpnet opp for at de kan hospitere i andre operative stillinger, slik at de tilegner seg nyttig erfaring og kompetanse Kompetanse innenfor UEH og instruksjon, gjør kvinner attraktive for operative lederstillinger. Vi har de senere årene levert 4 kvinner "tilbake" til operative lederstillinger. Av 3 plasser på instruktørutdanning i 2022, har 2 av plassene gått til kvinner.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Kvinner med et operativt talent tilbys et forkurs der en har fokus på grunnferdigheter. I 2022 gjennomførte vi et slikt kurs med 15 kvinner fra hele politidistriktet. Blant deltakerne ble var det en klar anbefaling om å opprettholde tilbudet. Vi ser at selv om kurset fikk gode tilbakemeldinger, var resultatene at UEH opptaket ikke umiddelbart fikk flere kvinner.

Møre og Romsdal politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Nedsatt funksjonsevne og hull i CV	Det er godt samarbeid med NAV. To personer er tatt inn via NAV for å ha arbeidstrening. Det ble gitt tilbud til to kandidater med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV. Begge kandidatene takket nei til stillingen.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	I 2022 var tre av åtte deltakere kvinner fra distriktet som ble sendt på UEH kurs. Kvinner som er i UEH i dag er oppfordret til å motivere andre polititjenestekvinner til å søke.

Økt kjønnsbalanse i lederstillinger	Det er jobbet aktivt med å opprettholde kjønnsbalanse i lederstillinger. Distriktet har en egen plan for kjønnsbalanse i lederstillinger som følges opp med flere ulike tiltak.
-------------------------------------	---

Trøndelag politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Rettferdig politi	Distriktet har det siste året gjennomført rettferdig politi for operativt personell, og det er planlagt at dette skal utvides til andre medarbeidergrupper i tillegg.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Det ble arrangert en egen dag for kvinner i politiet hvor fokuset var å belyse arbeidsoppgavene til de ulike operative fagene. IP3 hadde egen stand med leder UEH og flere IP3 damer som reklamerte godt for den type tjeneste. Det ble informert om opptakskrav og utdanning, samt at det var en tydelighet på at det var behov for flere kvinnelige IP3. Noen uker senere etterspurte NB kandidater som kunne tenkes var interessert i opptak hos de i løpet 2023. NB ønsket i den forbindelse å knytte aktuelle kvinner opp mot idrettshøgskolen og samtidig gi disse kvinnene en ukes opphold på PNB. Dette for å informere og motivere flere kvinner til å søke operativ tjeneste og BT. Trøndelag meldt inn 2 aktuelle kandidater.
Øke kjønnsbalansen i lederstillinger	Distriktet har jobbet aktivt og tema har et vedvarende fokus hos ledelsen i politidistrikt. Distriktet ligger over forventet måloppnåelse som et resultat av dette arbeidet.

Nordland politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Forankring	Alle ledere har fått informasjon om handlingsplan for mangfold, dialog og tillit. Vi har også arrangert opplæring
Rekruttering	Alle ledere har fått opplæring i rekruttering og hva som forventes og hvilke hensyn som skal tas, når det gjelder søkere med nedsatt funksjonsevne, nasjonalitet, hull i cv osv.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	UEH ledere har gjennomført motiverings samtaler med aktuelle kvinnelige kandidater. Vi har ansatt flere unge kvinnelige kollega i Nordland som vi ønsker å motivere til tjeneste i UEH, noe vi tror vil øke søknadene til IP3 kursene fremover.
Øke kjønnsbalansen i lederstillinger	Det er nedsatt ei arbeidsgruppe som har utarbeidet en handlingsplan for rekruttering i distriktet. I 2023 vil det bli igangsatt et samarbeidsprosjekt med workshops hvor de tre nordligste politidistrikene skal jobbe sammen med rekrutteringsutfordringene, uten at dette er spesifikt rettet mot lederstillinger. Andelen kvinnelige ledere har økt de senere årene uten at det har vært jobbet konkret med rekruttering av kvinner til lederstillinger.

Troms politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Forankring	Distriktet monitorerer likestilling og minoritetsoversikt tett, og har et bevisst forhold til mangfold i organisasjonen.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Det ble for første gang gjennomført eget informasjonsmøte for potensielle kvinnelige søkere. Deltakerne gav positive tilbakemeldinger på møtet og tiltaket vil bli videreført. 7 deltakere på IP3 grunnkurs, hvor alle bestod kurset. 2 av de 7 som ble sendt på grunnkurset var kvinner. Kvinneandelen utgjorde dermed ca 28 %.

Finnmark politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Mangfoldskoordinator	Koordinator vil ha spesielt fokus på at likestilling på diskrimineringsgrunnlagene kjønn, etnisitet, nedsatt funksjonsevne, LHBT (seksuell orientering, kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet) fremmes gjennom tiltak og prosesser i distriktet.
Rekruttering	Rekrutteringsrutinen er revidert høsten 2022, men arbeidet med mangfold, likestilling og inkludering i rekrutterings-prosessene er et kontinuerlig arbeid. Rekrutterings-rutinen revideres årlig.
Forfremmelse og utviklingsmuligheter	Det er startet en prosess med å jobbe mer strategisk med kompetanseplanlegging, -utvikling og -styring, der en ønsket effekt er at vi skal klare å beholde ansatte litt lengre. Å jobbe med strategisk kompetanseplanlegging kan ansees som et forebyggende tiltak om mot mangfold og likestilling.
Lønns- og arbeidsvilkår	I lokale lønnsforhandlinger vurderes medarbeidernes bidrag også opp måt hvordan de fremmer et godt og inkluderende arbeidsmiljø, med respekt for mangfold, kompetanse og erfaringsbakgrunn.
Mulighet for å kombinere arbeid og familieliv	Resultatet av hjemmekontorordningen som ble innført under covid og videreført bidrar til en enklere hverdag for mange av medarbeiderne, som videre fører til økt trivsel på arbeidsplassen. Gode muligheter for å kombinere arbeid og familieliv regnes av mange i organisasjonen som en vesentlig faktor for trivsel på jobben og i hverdagen generelt, samt en stor fordel med å jobbe i Finnmark PD
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Distriktet har høy bevissthet på å legge til rette for at kvinner skal få være med på egne premisser og med egne grenser.

Kripos

Tiltak 2022	Beskrivelse
Rekruttering	<p>I alle våre kunngjøringstekster står det at inkludering og mangfold er en styrke. Og at vi trenger medarbeidere med ulike kompetanser, bakgrunn, erfaring og perspektiver. Dersom det er kvalifiserte søkere med funksjonsnedsettelse, hull i CV-en eller innvandrerbakgrunn, skal vi innkalle minst én søker i hver av disse gruppene til intervju. Her oppfordrer vi også til å krysse av for dette i vår rekrutteringsportal. I innstillingen er det krav til å oppgi hvor mange søkere som evt har oppgitt at de kommer inn under noen av kategoriene.</p>
Forfremmelse og utviklingsmuligheter	<p>Dette er et kontinuerlig arbeid som er forankret i ledergruppen i Kripos. Ansatte har mulighet til forfremmelse og utviklingsmuligheter. For eksempel legges det til rette for at ansatte kan gjennomføre kompetansehevende kurs og utdanning.</p>
Lønns- og arbeidsvilkår	<p>Per nå har vi ingen lokal lønnspolitikk men vi har som mål at arbeidet med lønnspolitikken starter i januar 2023. Hensikten er at arbeidsgiver og arbeidstaker har ett felles styrende dokument som er kjent og benyttes. Men ledelsen i samarbeid med HR har fokus på ansattes lønns- og arbeidsvilkår.</p>
Tilrettelegging	<p>Vi jobber kontinuerlig med å tilrettelegge arbeidsplassen der det er behov. Dette gjøres i samarbeid med verneombud ved avdelingene, bedriftshelsetjenesten og NAV. Kripos skal ta samfunnsansvar ved å bidra til at personer utenfor arbeidsmarkedet får arbeidspraksis. I samarbeid med NAV tilbyr vi arbeidstrening, og ordning med lønnstilskudd fra NAV. I 2022 hadde vi inne to personer, en innen fagområdet IT-brukerstøtte. Den andre personen hadde arbeidsoppgaver innen blant annet bilhåndtering og resepsjon.</p>
Mulighet for å kombinere arbeid og familieliv	<p>Gjennom et arbeidslivsløp vil ansatte oppleve ulike situasjoner både privat og på arbeidsplassen. Vi jobber for å ha en god livsfasepolitikk og legge til rette ved behov. For eksempel å gi mulighet til å jobbe hjemme eller å jobbe redusert. Arbeidsgiver har ansvar for et forsvarlig arbeidsmiljø, så det må tas hensyn både til den enkeltes situasjon, men også for den totale arbeidsstokken. Slik at det ikke blir for stor arbeidsbelastning på enkelte arbeidstakere over tid.</p>
Andre relevante områder (f.eks. arbeidsmiljø)	<p>I forkant av at vi tar i bruk nye lokaler har vi blant annet besøkt virksomheter som har universell utforming for å høre deres erfaringer. BHT og vernetjenesten er med i arbeidet. Ansatte er blitt invitert til å spille inn særskilte behov til egen arbeidsplass. Og det er gjennomført individuelle møter med disse. Det er viktig å ta tak i negative situasjoner tidlig. Dersom det er vanskelig å løse en konflikt/dårlig arbeidsmiljø på et lavt nivå går HR inn i situasjonen. Hvis ikke det gir resultater henter vi bistand fra BHT eller andre resurspersoner utenfor Kripos.</p>

Økokrim

Tiltak 2022	Beskrivelse
Nedsatt funksjonsevne og hull i cv	Har ansatt én midlertidig medarbeider med nedsatt funksjonsevne og to faste medarbeidere med hull i CV-en. Ingen av de nyansatte har innvandrerbakgrunn. Når søkere med nedsatt funksjonsevne, innvandrerbakgrunn eller hull i CV-en melder om fortrinnsrett via Rekrutteringsportalen og er kvalifisert for stilling ved Økokrim, kaller vi inn minst én innenfor hver av gruppene til intervju. Vår rekrutteringsrutine og innstillingsmal inneholder informasjon om dette.

Politiets IT-enhet

Tiltak 2022	Beskrivelse
Arbeidsmiljø	Gjennomført foredrag om psykologisk trygghet, både for ledere og for alle ansatte. Lederne har fått foredrag fra psykolog med fokus på mental helse på arbeidsplassen i forbindelse med verdensdagen for psykisk helse. På selve verdensdagen for psykisk helse inviterte vi alle ansatte til foredrag fra en med personlige erfaringer med psykiske utfordringer. PIT har også stort fokus på feedback-kultur, i organisasjonen generelt, og på nyansattdagene spesielt.

Politiets fellestjenester

Tiltak 2022	Beskrivelse
Mangfold og inkludering	Mangfold og inkludering har vært et fast punkt på samlinger for utvidet ledergruppe i 2022 og vil fortsette i 2023. Det arbeides med informasjon, holdningsarbeid og bevisstgjøring gjennom refleksjonsoppgaver og diskusjoner. Gjennom dette vil vi sikre at ledere blir bevisst sin mangoldskompetanse og i stand til å bruke denne aktivt i sin lederrolle. Vi har i tillegg et mål om å benytte trainee-programmet i Staten til å rekruttere nyansatte med hull i CVen eller med funksjonsnedsettelse. Vi er i dialog med NAV Vestre Aker vedr. trainee-programmet og vil lage en samarbeidsavtale med dem.

Politihøgskolen¹¹

Minoritetstall – søkere og studenter

Politihøgskolen har over mange år arbeidet aktivt for å rekruttere flere søkere og studenter fra underrepresenterte grupper til politiutdanningen, og har en særlig satsing knyttet til gruppen med innvandringsbakgrunn. For å kunne måle utviklingen på området er det i mange år gjennomført en årlig undersøkelse blant nye studenter (B1-studenter). Hovedhensikten er å kartlegge tilfanget av- og utviklingen i studenter med annen språk- og kulturkompetanse, på grunn av politietatens økende behov for slik kompetanse i et stadig mer flerkulturelt samfunn. Fra og med 2021 gjennomføres den samme undersøkelsen også blant søkere. Slik får vi et mer direkte mål på søkerinteressen blant de aktuelle minoritetsgruppene, samt at vi ved å sammenligne resultatet på de to telletidspunktene kan identifisere hvorvidt opptaksprosessen i seg selv gir noen utslag på minoritetsandelene.

Det siste året er det gjennomført 26 ulike rekrutteringstiltak som retter seg direkte mot personer med innvandringsbakgrunn. Noen eksempler på dette er gratis svømmeopplæring, skolebesøk på skoler med høy andel elever med innvandringsbakgrunn, veiledningssamtaler, samarbeid med mangfoldskoordinatorer i politidistrikt, oversettelse av materiell på flere språk, produksjon av ny rekrutteringsfilm, med mer. Politihøgskolens eget rekrutteringsteam settes også sammen ut fra en målsetting om at minst 50 prosent av teamet skal ha minoritets-bakgrunn.

Kjønnsbalanse

Det er mange år siden Politihøgskolen drev målrettet rekruttering av kvinner. Tidligere hadde man et mål om å oppnå en kvinneandel på minimum 40 prosent. Dette målet ble nådd første gang i 2012. Siden den gang har kvinneandelen hatt naturlige svingninger, men trenden har vært stadig økende. Kvinneandelen har sunket noe i år sammenlignet med den historisk høye kvinneandelen i 2021 på nær 60 %. Fjorårets høye kvinneandel har sannsynligvis sammenheng med de svært høye poenggrensene i det opptaket. Generelt sett er det slik at kvinner har bedre karakterer og dermed høyere poengsummer enn menn, og når poeng-grensene stiger gjør ofte kvinneandelen det også. Målet bør være så jevn kjønnsfordeling som mulig.

Innvandrerbakgrunn

Tall fra SSB pr. 1. januar viser at andelen i den norske befolkning med innvandrerbakgrunn er 18,9 prosent²⁹. Interessen blant innvandrerungdom for å velge politiutdanning er altså ikke representativ for befolkningssammensetningen. Andelen B1-studenter med innvandrer-bakgrunn var 4,2 prosent i 2018 og er 4,4 prosent i år. Den bredere definerte gruppen innvandringsbakgrunn utgjør til sammen 12,9 prosent i år. I studentundersøkelsen oppgav 54 av respondentene å ha innvandringsbakgrunn. Omregnet for hele kullet kan vi da anta at antallet studenter som har innvandringsbakgrunn er 65 studenter i år, mot 57 studenter i fjor.

Samer og nasjonale minoriteter

Studenter med samisk tilhørighet utgjør 0,5 % av studentene. For hele B1-kullet tilsvarer dette 3 studenter. Ingen av dem som har besvart undersøkelsen i år har oppgitt at de tilhører en nasjonal minoritet.

¹¹ Utdrag fra Politihøgskolens opptaksrapport 2022

Søkerundersøkelsen – reelle søkere (søkerinteresse)

Mens studentundersøkelsen kartlegger hvor stor andel av de som ble tatt opp til politiutdanningen i år som hadde minoritetsbakgrunn, gir søkerundersøkelsen informasjon om den faktiske søkerinteressen blant disse minoritetsgruppene. Spørsmålene som besvares i de to undersøkelsene er identiske. Søkerundersøkelsen ble sendt ut til alle 1 611 reelle søkere i april. 917 svarte på undersøkelsen, dvs. svarprosenten er 57 prosent (2021: 64 %). Søkerundersøkelsen ble gjennomført for første gang i 2021.

Samlet var det en nedgang i søkerinteresse i år når alle minoritetsgruppene sees samlet, fra 19,5 til 18,4 prosent. Imidlertid økte søkerinteressen fra 6,6 til 8 prosent blant gruppen som har innvandrerbakgrunn. Det er særlig denne gruppen det er ønskelig å øke rekrutteringen fra, da annen språk- og kulturkompetanse er størst i denne gruppen. 16,4 prosent av de reelle søkerne har opplyst å ha innvandringsbakgrunn. Inkluderes samisk befolkning (0,7 prosent) og nasjonale minoriteter (1,3 prosent) er det totale tallet 18,4 prosent søkere med minoritetsbakgrunn. Særlig knyttet til rekrutteringsarbeidet kan det være hensiktsmessig å fortsette innsamling av minoritetstall blant søkere, da det er dette tallmaterialet effekter av rekrutteringstiltak kan måles mot.

Søkere med innvandrerbakgrunn utgjør 8,8 % av de reelle søkerne. Blant studentene utgjør denne gruppen kun 4,4 %. Det er i denne minoritetsgruppen at flest faller fra underveis i opptaksprosessen. Dette var tilfellet også i fjor, men frafallet har blitt større i år. Den samlede minoritetsandelen blant B1-studentene er 13,4 prosent i år, mens denne andelen utgjør 18,4 prosent blant søkerne (differanse på 5 prosentpoeng)

Etter- og videreutdanning

Det har de siste fem årene vært overvekt av menn både blant innstilte/reelle søkere og studenter. Andelen kvinner ligger mellom 39 og 46 prosent, og vi ser muligens en tendens til at kvinneandelen øker, da den har vært høyere de siste to årene. Årets kvinneandel har sunket noe fra i fjor, både blant søkere og studenter, men endringen er marginal.

Det er naturlig å anta at andelen kvinner på etter- og videreutdanning på sikt vil øke, i takt med at andelen kvinner som tas opp på bachelorutdanningen har økt de senere årene. Når de ferdigutdannede kommer tilbake for å videreutdanne seg etter å ha fått jobb i politiet, regner vi med at søkermassen vil gjenspeile den økte kvinneandelen ute i politiet.

Det er to fagområder som tradisjonelt har overvekt av kvinner – *sivile utdanninger* og *forebygging og mangfold* – slik har det vært de siste fem årene. På *Sivile* har andelen sunket med over 16 prosentpoeng fra 2017/18, men har de siste tre årene ligget stabilt på rundt 65 prosent. På *Forebygging og mangfold* er andelen på omtrent samme nivå som for fem år siden.

Øvrige fagfelt har alle de siste fem årene overvekt av menn, så mønstrene gjentar seg. *Politioperative* utdanninger er gjennomgående fagfeltet med klart lavest kvinneandel, og har ikke hatt høyere andel kvinner enn 25,6 prosent de siste fem årene.

Tittel på rapport

Utgitt:

Utgiver:

ISBN: xxx

Foto: xxx

Arbeidstilsynet

POLITIET

Skatteetaten

Felles årsrapport for etatenes innsats mot arbeidslivskriminalitet 2022

Innhold

1	Innledning	3
1.1	Om felles årsrapport	3
1.2	Styringsgruppens oppsummering av 2022.....	3
2	Generell innføring til a-krimssamarbeidet.....	5
2.1	Om a-krimssamarbeidet	5
2.2	A-krimssentre og annet lokalt a-krimssamarbeid	5
2.3	Felles styringsmodell for a-krimssamarbeidet.....	6
2.4	Finansiering og ressursbruk i a-krimssamarbeidet	7
3	Utvikling og forvaltning.....	8
3.1	A-kriminformasjonsforskriften	8
3.2	Tverretatlig kunnskapsbygging og systemstøtte	8
3.3	Kompetanseutvikling i a-krimssamarbeidet	9
3.4	Oppfølging av etatenes felles forebyggende strategi	10
3.5	Tverretatlig samarbeidsprosjekt mellom Norge og Litauen.....	12
4	Etatenes vurdering av tilstand og utvikling innen arbeidslivskriminalitet	13
5	Sentrenes innsats mot arbeidslivskriminalitet	16
5.1	Rammer for a-krimssentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid.....	16
5.2	Samhandling mellom a-krimssentrene og linjen i etatene	16
5.3	Samarbeid med andre myndigheter, samarbeidspartnere og organisasjoner.....	17
5.4	A-krimssentrenes kunnskapsbygging	18
5.5	Sentrale trusselaktører	19
5.6	Utenlandske arbeidstakere	21
5.7	Oppdragsgivere og forbrukere.....	21
5.8	Kommunikasjon og medieoppslag	22
6	Resultater av etatenes innsats mot arbeidslivskriminalitet	24
6.1	Resultater og effekter av etatenes innsats mot arbeidslivskriminalitet.....	24
6.2	Resultater og effekter - sentrale trusselaktører.....	24
6.3	Resultater og effekter – utenlandske arbeidstakere.....	30
6.4	Resultater og effekter – oppdragsgivere og forbrukere.....	34
7	Samfunnseffekter av innsatsen mot arbeidslivskriminalitet	40
7.1	Opplevd oppdagelsessannsynlighet.....	40
7.2	Omfanget og utviklingen av arbeidslivskriminalitet	41
7.3	A-krimssamarbeidet skal bidra til å beskytte fem samfunnsverdier	45
7.4	Eksterne faktorer som påvirker samfunnsverdiene	49

1 Innledning

1.1 Om felles årsrapport

Arbeidstilsynet, NAV, politiet og Skatteetaten har gjennom felles føringer i etatenes tildelingsbrev for 2022 fra henholdsvis Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Finansdepartementet, i oppdrag å utarbeide en felles årsrapport. I årsrapporten skal det gis en vurdering av tilstand og redegjøres for prioriteringer, aktiviteter, resultater og effekter av arbeidet mot arbeidslivskriminalitet.

Dette dokumentet er svar på departementenes bestilling. Det er særlig etatenes felles arbeid i innsatsen for å forebygge og bekjempe arbeidslivskriminalitet som omtales her.

Etatene har endret en del på oppbygningen av årsrapporten for 2022. Hensikten er å synliggjøre helheten i a-krimssamarbeidet på en bedre måte. Kravene til årsrapport i Bestemmelser om økonomistyring ligger til grunn for hvordan rapporten er bygd opp¹.

1.2 Styringsgruppens oppsummering av 2022

Styringsgruppen har i 2022 hatt fokus på innretningen av a-krimssamarbeidet og grunnforutsetninger som anses å måtte være til stede for at den samlede innsatsen skal kunne gi gode resultater og målrettede effekter.

Både det strategiske og operative samarbeidet er fortsatt av relativt ny dato innenfor den rammen som er etablert per i dag. Revidert styringsmodell for a-krimssamarbeidet vedtatt 1. oktober 2021, er innrettet mot et samarbeid om kunnskapsbygging, kontrollvirksomhet og samordnet bruk av virkemidler.

Samarbeid om kunnskapsbygging forutsetter rettslig adgang til å dele og behandle opplysninger fra den enkelte etat mot et felles formål om å forebygge og bekjempe arbeidslivskriminalitet. Den 20. juni 2022 trådte a-kriminformasjonsforskriften i kraft. Forskriften har særlig betydning for forvaltningsorganenes delingsadgang og bruk av felles IKT-verktøy. Politiets etterretningsarbeid og adgang til deling av opplysninger har et annet rettslig grunnlag og gjøres med bruk av andre IKT-verktøy. Forskriften har likevel stor rettslig og praktisk betydning for samarbeidet. Det har vært gitt opplæring til etatene, og det jobbes med en tverretattlig personvernkonsekvensvurdering (DPIA) for behandlingen av personopplysninger, og en ordning for ivaretagelse av behandlingsansvaret samt kontaktpunkt for registrerte.

Samarbeid om kontrollaktiviteter og kontakt med næringslivsaktører forutsetter også gode rettslige avklaringer og rolleavklaringer i samarbeidet. Politiets og kontrollorganenes utgangspunkter er ulike. Styringsgruppen har avdekket at det fortsatt er behov for regelverksutvikling knyttet til god samordning av virkemidler og klare retningslinjer for å oppnå gode resultater.

Styringsgruppens oppfølging og aktiviteter har i 2022 skjedd samtidig med evaluering av etatssamarbeidet gitt i oppdrag av departementene til KMPG, og arbeid med innspill til regjeringens nye handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Etatene leverte i april et koordinert innspill til ny handlingsplan. Det er fortsatt en utfordring at arbeidslivskriminalitet ikke har et entydig innhold, men utgjør en

¹ Bestemmelser om økonomistyring (desember 2022) pkt. 1.6 Oppfølging av virksomheten, pkt. 1.6.1 Rapportering

samlebetegnelse på ulike handlinger og lovbrudd som kan treffe de ulike etaters samfunnsoppdrag ulikt. Endelig handlingsplan kom høsten 2022, og blir et viktig styringsdokument fremover sammen med regjeringens handlingsplan mot sosial dumping i transportsektoren.

KPMG leverte sin evalueringsrapport desember 2022. I rapporten konkluderes det med at samarbeidet har bidratt til flere gode resultater og har lagt til rette for et mer effektivt samarbeid med etatene. Evalueringen peker samtidig på vesentlige utfordringer i etatssamarbeidet relatert til organiseringen, kunnskapsbygging og strategisk styring. Rapporten oppstiller mange relevante funn og anbefalinger som kan understøtte en videreutvikling av etatssamarbeidet. Styringsgruppen vil også starte et arbeid med å vurdere om brukermålene understøtter en målrettet og effektiv løsning av det felles a-krimoppdraget.

Styringsgruppen ønsker å fremheve den tverretatlige kompetansesamlingen som ble avholdt på Gardermoen i november. Samlingen bidro til å synliggjøre det viktige arbeidet som gjøres hver dag ute på a-krimsentrene, i andre etablerte samarbeid og i hver etatslinje.

I 2022 økte antall a-krimsentre fra syv til åtte etter åpningen av nytt senter i Alta i november 2022 som skal ha Troms og Finnmark som nedslagsfelt.

I 2022 ble den tverretatlige nasjonale styringsgruppen ledet av Skatteetaten. I 2023 vil politiet lede styringsgruppen.

2 Generell innføring til a-krimssamarbeidet

2.1 Om a-krimssamarbeidet

Ifølge regjeringens handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet innebærer arbeidslivskriminalitet ulike former for profittmotivert kriminalitet i arbeidslivet. Denne kriminaliteten skjer på bekostning av arbeidstakeres arbeidsvilkår og rettigheter, men rammer også skattefundamentet og velferdssystemet. Useriøse og kriminelle aktører som utnytter skatte- og trygdeordninger til egen fordel, bidrar til å undergrave tilliten til norske myndigheter og velferdssystemet.

Det finnes ingen juridisk definisjon av arbeidslivskriminalitet, men det er en samlebetegnelse for handlinger som bryter med norske lover om lønns- og arbeidsforhold, trygder, skatter og avgifter, gjerne utført organisert, som utnytter arbeidstakere eller virker konkurransevridende og undergraver samfunnsstrukturen.

Samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet slik vi kjenner det i dag, ble etablert i 2015. Det er et omfattende og systematisk samarbeid på nasjonalt og lokalt nivå mellom Arbeidstilsynet, NAV, politiet og Skatteetaten. Tolletaten deltar også i samarbeidet, men har ikke medarbeidere ved a-krimssentrene.

Arbeidet mot arbeidslivskriminalitet er innrettet mot tre felles brukermål:

- Sentrale trusselaktører har fått sin kapasitet og intensjon betydelig redusert
- Utenlandske arbeidstakere er satt i stand til å ivareta sine rettigheter og oppfylle sine plikter
- Oppdragsgivere og forbrukere bidrar ikke til arbeidslivskriminalitet ved kjøp av varer og tjenester

Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Finansdepartementet styrer samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet gjennom felles føringer i etatenes tildelingsbrev og eventuelle oppdragsbrev. Ifølge departementenes tildelingsbrev for 2022 skal arbeidet være styrt av kunnskap, felles mål og forebyggingsstrategi.

2.2 A-krimssentre og annet lokalt a-krimssamarbeid

Ved utgangen av 2022 er det etablert åtte a-krimssentre; a-krimssenteret i Oslo, Tønsberg, Agder, Stavanger, Vestland, Trøndelag, Nordland, og Alta. Det er også etablert fire lokale a-krimssamarbeid i de områdene som ikke dekkes av et a-krimssenter; Møre og Romsdal, Innlandet, Troms, og Romerike, Follo og Østfold.

Etatene åpnet a-krimssenteret i Alta 1. november 2022. Senteret er etablert med bakgrunn i et oppdrag som etatene fikk gjennom tildelingsbrev for 2022 og omtale i Prop. 1S (2021-2022) for Arbeids- og sosialdepartementet, om å etablere et nytt a-krimssenter i Troms og Finnmark, lokalisert i Alta. Senteret har etter oppstart hatt Finnmark som geografisk nedslagsfelt, men vil i 2023 jobbe med å utvide dette til også å omfatte Troms.

A-krimssenteret i Oslo har i løpet av 2022 fått endret geografisk nedslagsfelt. Senteret dekket tidligere også deler av området under Øst politidistrikt, men politidistriktet trakk seg ut av senteret i august 2022. Senteret har nå geografisk nedslagsfelt i samme område som Oslo politidistrikt. Som en oppfølging av dette har etatene og Øst politidistrikt inngått et lokalt a-krimssamarbeid som omfatter Romerike, Follo og Østfold.

2.3 Felles styringsmodell for a-krimssamarbeidet

De fire etatene besluttet 2017 en felles styringsmodell for a-krimssamarbeidet, og en revidert styringsmodell ble besluttet høsten 2021. Styringsmodellen gir rammer for organisering av samarbeidet og gjennomføring av aktiviteter, og bidrar til å målrette og effektivisere etatenes innsats mot arbeidslivskriminalitet. Styringsmodellens betydning er størst for det tverretatlige samarbeidet rundt a-krimssentrene, som ved etablering manglet en beskrivelse av organisering og styring og grenseflatene til etatenes øvrige fagmiljø (i fortsettelsen omtalt som etatenes linje).

Styringsmodellen beskriver organisering og styring fra etatsledernivå og ned på det enkelte a-krimssenter. Sentralt i styringsmodellen er den tverretatlige nasjonale styringsgruppen. Denne består av ledere på sentralt nivå fra Arbeidstilsynet, NAV, Politidirektoratet, Skatteetaten, Økokrim og Tolletaten. Styringsgruppen har i fellesskap ansvar for måloppnåelse som bidrar til felles bruker- og samfunnseffekter. Den har også ansvar for å følge opp felles styringssignaler som er gitt av departementene gjennom årlige tildelingsbrev og eventuelle oppdragsbrev. Videre skal den følge opp styringssignaler for a-krimssamarbeidet som blir besluttet av etatslederne. Samlet omfatter dette både den tverretatlige innsatsen i a-krimssentrene, annet lokalt a-krimssamarbeid og samarbeidsaktiviteter som skjer mellom etatenes linjer.

En sentral målsetting for a-krimssamarbeidet er at etatene benytter sine samlede virkemidler og sanksjoner på en effektiv måte slik at dette gir en merverdi i innsatsen mot arbeidslivskriminalitet. Styringsmodellen beskriver derfor hva som skal gjøres i a-krimssentrene, hvem som skal gjøre det og hvordan det skal gjøres, herunder samhandling med linjen. Det har vært sentralt helt siden oppstarten av de første sentrene i 2015 å finne en god løsning på forholdet mellom sentrene og etatenes linjer.

Videre beskriver styringsmodellen kompetanse, ressursinnsats, kjernebemannning og samlokalisering samt geografisk nedslagsfelt for sentrene. I tillegg beskrives kostnadsdeling mellom etatene samt noen rammer for annet lokalt a-krimssamarbeid. Styringsmodellen gir ikke detaljerte føringer på alle områder. Dette gir a-krimssamarbeidet og sentrene handlingsrom for selv å avklare noe av innretningen på arbeidet, blant annet ut fra lokale forhold eller andre rammebetingelser.

Den reviderte styringsmodellen er lagt til grunn for a-krimssamarbeidet fra 1. januar 2022, og etatene har jobbet både tverretatlig og i den enkelte etat med å innføre og sikre god forståelse for styringsmodellen. For a-krimssentrene gjelder dette spesielt de nye rollene som senterleder og etterretningsleder, og føringen om at påtalejurist skal være tilknyttet hvert senter. Alle sentrene har senterledere ved utgangen av 2022, og de sentrene som ikke hadde dette tidligere, viser til at denne rollen har hatt en positiv virkning på senterets drift. Når det gjelder de andre to rollene, manglet ved slutten av 2022 ett senter tilgang på påtalejurist, mens ett senter manglet etterretningsleder.

Rekruttering til de nye rollene har vært utfordrende ved noen sentre. Videre har styringsmodellens krav til minimum kjernebemannning i perioder gjennom 2022 ikke vært oppfylt ved alle sentrene, og dette har gått ut over kapasiteten. Generelt har etatene på flere av a-krimssentrene, med unntak av senteret i Oslo, lagt seg på minimum kjernebemannning.

A-krimssentrene har gjennom 2022 også jobbet med å etablere en god arbeidsflyt mellom kunnskapsbygging, beslutning og tiltak. Videre er det jobbet i den enkelte etat for å styrke samhandlingen mellom senter og linje. Dette vil være et fortsatt utviklingsarbeid for å få effekt av de rammer som ligger i den reviderte styringsmodellen.

Når det gjelder tiltak for å styrke samarbeidet mellom a-krimsentrene, er det etablert et formalisert samarbeidsforum mellom senterlederne. Det pekes likevel på behov for videre utvikling når det gjelder samarbeid og erfaringsdeling på tvers, også med annet lokalt a-krimssamarbeid.

2.4 Finansiering og ressursbruk i a-krimssamarbeidet

Arbeidstilsynet, NAV, politiet og Skatteetaten har i perioden 2015-2022 fått tildelt særskilte midler til den tverretatlige satsingen mot arbeidslivskriminalitet. Tildelingene i 2015, 2016, 2017 og 2022 har vært øremerket til etablering av nye a-krimssentre. I 2019 fikk etatene samlet en budsjettmessig styrking på 20 mill. kroner for å styrke innsatsen i a-krimssentrene. Av styrkingen skulle 10 mill. kroner gå til teknologistøtte og 10 mill. kroner til øvrig styrking av sentrenes arbeid ut fra etatenes felles vurdering av hvor innsatsen gir størst effekt. Samlet har etatene mottatt:

Tabell 1 Tildelinger til a-krimssamarbeidet over statsbudsjettet i perioden 2015-2022

	2015	2016	2017	2019	2022	Totalt for alle etatene
Arbeidstilsynet	8,3	6	6,25	5,2	10,8	36,55
Skatteetaten	8,3	6	6,25	5,2	*5,25	31,00
NAV		6	6,25	4,4	6,8	23,45
Politiet	8,3	6	6,25	5,2	13,8	39,55
	25 mill.	24 mill.	25 mill.	20 mill.	36,7 mill.	130,6 mill.

*Faktisk tildeling av 10,8 mill. kroner som var nevnt i Prop. 1S (2021-2022) for Arbeids- og sosialdepartementet

Etatene har i samme periode hatt lønnskostnader til å bemanne a-krimssentrene, annet lokalt a-krimssamarbeid og egen linje. Egen linje har i tillegg til selvstendig innsats mot arbeidslivskriminalitet og oppfølging av oppgaver fra sentrene, også hatt oppgaver knyttet til ulike tverretatlige grupper, utviklingsoppgaver etc. Videre har etatene hatt kostnader til husleie, energi, rengjøring, IKT-støtte, ombyggingsutgifter etc. for lokaler til a-krimssentrene. Budsjettbehandlingsprosessen har vært krevende da etatene er tildelt noe ulikt med midler. Tilstrekkelig ressurser i arbeidet har også vært krevende da den sentralt øremerkede finansieringen ikke er fullt ut dekkende for samarbeidet.

3 Utvikling og forvaltning

I etatenes tildelingsbrev for 2022 er det stilt krav om at etatene skal arbeide for å videreutvikle sitt samarbeid og stille ressurser til nødvendig utviklingsarbeid og effektiv og slagkraftig innsats. Etatene skal arbeide for å ha teknologistøtte som er nødvendig for en effektiv informasjonsdeling og -behandling.

3.1 A-kriminformasjonsforskriften

Første halvår av 2022 var som tidligere år preget av fragmentert regelverk for deling av taushetsbelagte opplysninger mellom etatene som inngår i a-krimisamarbeidet. Forskrift om deling av taushetsbelagte opplysninger og behandling av personopplysninger m.m. i det tverretatlige samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet (a-kriminformasjonsforskriften) trådte i kraft 20. juni 2022. Forskriften gir a-krimisamarbeidet utvidet adgang til deling og sammenstilling av opplysninger. Høsten 2022 har representanter fra en tverretatlig juristgruppe og prosjektleder «Tverretatlig kunnskapsbygging og systemstøtte» gitt opplæring hos det enkelte a-krimisenter og for annet lokalt a-krimisamarbeid samt for andre aktuelle medarbeidere i etatene, for å sikre felles forståelse av forskriftens bestemmelser.

For at mulighetene og bestemmelsene i forskriften skal kunne realiseres i det felles IKT-systemet akrim.no, må det gjennomføres en personvernkonsekvensvurdering (Data Protection Impact Assessment - DPIA) av løsningen. Dette arbeidet ble igangsatt i august 2022, og dokumentasjon av personvernkonsekvensene ble levert etatenes personvernombud i oktober 2022. Det er sjelden fem offentlige etater gjennomfører en så omfattende DPIA av et felles IKT -system. Prosessen har vist at det gjøres ulike vurderinger i den enkelte etat, og det er en utfordring at etatene arbeider i ulikt tempo. Ved utgangen av 2022 manglet det tilbakemelding fra to av etatene, og arbeidet fortsetter derfor i 2023. Etter at personvernombudene har levert sine vurderinger, må etatene til slutt komme med den endelige godkjenningen av DPIA-en. A-krimisamarbeidet får derfor ikke full effekt av forskriften før dette arbeidet og endringer i akrim.no er ferdigstilt.

I 2015 ble nasjonal veileder for informasjonsdeling, utarbeidet av etatene i fellesskap, publisert i ØKOKRIMs skriftserie. Veilederen ble revidert i 2017. Etter dette har det skjedd betydelige endringer i a-krimisamarbeidet og i etatenes egne hjemler, og a-kriminformasjonsforskriften er trådt i kraft. Disse endringene er ikke reflektert i den nasjonale veilederen. Høsten 2022 ble det derfor igangsatt et arbeid med å revidere veilederen. I første omgang blir det en veileder for a-krimisamarbeidet, og arbeidet ferdigstilles våren 2023.

3.2 Tverretatlig kunnskapsbygging og systemstøtte

I 2016 etablerte etatene et felles IKT-system, akrim.no, for lagring og deling av informasjon knyttet til aktiviteten i a-krimisentrene. Den varige tildelingen på 10 mill. kroner til felles teknologistøtte som etatene fikk første gang i 2019, er i perioden 2019-2022 benyttet til drift og videreutvikling av akrim.no og til et tverretatlig utviklingsarbeid for kunnskapsbygging med tilhørende systemstøtte. Rettslige avklaringer har vært en sentral del av arbeidet.

Prosjektet «Tverretatlig kunnskapsbygging og systemstøtte» har pågått siden høsten 2019 og avsluttes våren 2023. Prosjektet består av tre deler: systemforvaltning og drift av akrim.no, datainnsamling og rapportering, og kunnskaps- og etterretningsbasert innsats. Prosjektet har blant annet levert tverretatlig etterretningsprosess som bygger på politiets etterretningsdoktriner, og det er utarbeidet veiledere som gir

praktisk rettleiding til hver av etterretningsprosessens fire faser. Dette arbeidet er gjort i samarbeid med a-krimsentrenes kunnskapsgrupper. Prosjektet har også fortløpende videreutviklet akrim.no for å gi bedre støtte for arbeidet med datafangst og kunnskapsbygging fra felles kontrollinnsats. All utvikling er gjort i samarbeid med en tverretattlig juristgruppe for å sikre at løsningen er i tråd med gjeldende regelverk.

A-kriminformasjonsforskriften åpner for at medarbeidere i annet lokalt a-krim samarbeid kan gis tilgang til akrim.no. Styringsgruppen besluttet høsten 2022 at slik tilgang skal gis, men på grunn av pågående DPIA-arbeid er ikke dette operasjonalisert så langt.

Flere andre utviklingsoppgaver tilknyttet akrim.no avventer også ferdigstilling av DPIA. Eksempler på dette er systemstøtte for sporbar deling og dokumentasjon av nødvendighetsvurderinger, kobling av offentlige registre og funksjonalitet for sammenstilling.

Styringsgruppen besluttet i 2021 at medarbeidere fra etatene skal kunne bruke politiets prosjektmodul i etterretningssystemet Indicia. I etterkant av beslutningen ble utfordringer av juridisk og praktisk art tatt opp av Skatteetaten og NAV. Det har derfor ikke fullt ut latt seg gjøre å ta i bruk Indicia. Arbeidet med å avklare om samarbeidet lar seg operasjonalisere etter intensjon fortsetter i første halvdel av 2023. Arbeidstilsynet har tidligere avklart at etaten kan bruke Indicia.

3.3 Kompetanseutvikling i a-krim samarbeidet

Felles styringsmodell slår fast at ansvaret for å sikre rett kompetanse og kompetanseutvikling i a-krim samarbeidet, ligger hos den enkelte etat. Samtidig gjennomføres det noen tverretattlige tiltak.

Et sentralt tverretattlig tiltak i 2022 var opplæring om den nye a-kriminformasjonsforskriften, se også kapittel 3.1. Et annet viktig tiltak i 2022 var en tverretattlig kompetansesamling som ble gjennomført i november. Denne samlet rundt 400 medarbeidere og ledere fra a-krim sentrene, annet lokalt a-krim samarbeid og etatenes linjer. Samlingen ga faglig påfyll både gjennom foredrag fra eksterne og interne bidragsyttere og bidro til å bygge samhandling på tvers.

Studiet «Tverretattlig bekjempelse av økonomisk kriminalitet» ved Politihøgskolen har som formål å gjøre de som jobber i kontrolletatene og politiet bedre kvalifisert til å bekjempe økonomisk kriminalitet gjennom økt kompetanse og styrket samarbeid. Studiet gir 15 studiepoeng. Studiet har nå eksistert i flere år, og en rekke medarbeidere fra etatene har fullført studiet. Etatene har i studieåret 22/23 hatt 86 plasser ved studiet.

For å øke kompetansen i etatene om ulike forebyggende tiltak mot arbeidslivskriminalitet, er fagwebinarene omtalt i kapittel 3.4 et viktig ledd i tverretattlige kompetansetiltak. Webinarene når ut til et stort antall medarbeidere og ledere i etatene.

I forbindelse med etablering av det nye a-krim senteret i Alta, gjennomførte senteret selv en ukes opplæring hvor flere ressurser fra etatene bidro på ulike tema. Målet var å sikre god innføring i det tverretattlige a-krim samarbeidet, og bygge felles kultur blant medarbeiderne i senteret. Videre har også andre a-krim sentre og lokalt a-krim samarbeid i løpet av året hatt interne fagdager om ulike tema. Flere sentre har i 2022 også hatt sikkerhetsopplæring for egne medarbeidere for å gi felles forståelse av risikoer som kan medføre fare for liv og helse og kunnskap om hvordan man kan forebygge og håndtere uønskede hendelser. Dette er i henhold til etatenes felles HMS-retningslinje for å sikre et forsvarlig arbeidsmiljø for medarbeidere i a-krim sentrene.

Alle senterlederne ble invitert til medietreningskurs som det tverretatlige kommunikasjonsnettverket gjennomførte i oktober. Videre er det i løpet av året gjennomført opplæring i analyse- og visualiseringsløsningen Power BI for analyse- og etterretningsressurser i linjen i etatene. Målet er at disse skal bli en hjelp for medarbeidere ved sentrene, når det gjelder utvikling av visualiseringer og rapporter.

3.4 Oppfølging av etatenes felles forebyggende strategi

Arbeidstilsynet, NAV, politiet og Skatteetaten har en felles forebyggende strategi mot arbeidslivskriminalitet, gjeldende for perioden 2020-2024. Den skal bidra til

- å redusere kriminelle aktørers handlingsrom ved at næringsliv, borgere og det offentlige oppfatter etterlevelse som en felles interesse,
- at arbeidstakere, arbeidsgivere, oppdragsgivere og forbrukere har vilje og evne til å følge lover og regler, og også bidrar til å sette andre i stand til å følge disse,
- at kriminelle aktører identifiseres tidlig og hindres fra urettmessig registrering i offentlige registre.

Som et ledd i oppfølging av strategien har etatene etablert en tverretatlig samhandlingsarena for forebygging som skal sikre at det bygges felles kunnskap og kompetanse i etatene om forebygging, koordinere og videreutvikle etatenes forebyggende tiltak og være et tverretatlig kontaktpunkt for forebygging av arbeidslivskriminalitet. Erfaringen fra 2022 er at arenaen fungerer bra for å formidle kunnskap og kontakt mellom etatene når det gjelder forebyggende tiltak.

Samhandlingsarenaen har også satt i gang prosesser for å forbedre koordinering av den tverretatlige forebyggende innsatsen rettet mot offentlige innkjøpere, og hvordan etatene sammen kan gjøre store offentlige aktører bevisste på eget samfunnsansvar som innkjøper. Forbedret koordinering av den forebyggende innsatsen for å sette utenlandske arbeidstakere i stand til å kjenne til sine rettigheter og plikter har også vært et gjentakende tema i arenaen. Samhandlingsarenaen vil i 2023 jobbe videre med disse områdene.

For å øke kompetansen i etatene om ulike forebyggende tiltak, har samhandlingsarenaen i 2022 arrangert syv fagwebinarer med følgende temaer:

- Hvordan går arbeidet med tilgjengeliggjøring av seriøsitysinformasjon? v/Brønnøysundregistrene
- Tillit – hva er det, og hvordan systematisk jobbe med det? v/Skatteetaten
- Digitale økosystem v/Skatteetaten
- Mobiliseringskonseptet: å gjøre det enklere for oppdragsgivere og næringslivet å kontrollere om leverandører er seriøse v/Skatteetaten
- Hvordan forebygge urettmessige registreringer i offentlige registre? v/Nasjonalt ID-senter
- Forebygging av korrupsjon v/Økokrim
- Kampanjen Know Your Rights v/Arbeidstilsynet

Fagwebinarene er tilbudt bredt i etatene og har hver gang samlet 150-200 medarbeidere. Dette tiltaket videreføres i 2023.

Etatene samarbeider om flere tiltak som bidrar til å forebygge arbeidslivskriminalitet. Under følger beskrivelse av noen aktiviteter i 2022.

Forebygging av kriminalitet i transportbransjen. Varetransportbransjen har store utfordringer knyttet til arbeidslivskriminalitet, og de siste årene har a-krimsentrene og annet lokalt a-krim samarbeid hatt mye

kontrollaktivitet mot bransjen. I regi av Oslo politidistrikt deltar Arbeidstilsynet, NAV og Skatteetaten i en tiltaksgruppe for tverretatlig forebygging av kriminalitet i varebilsegmentet i transportbransjen. Gjennom samarbeidet ble det i 2022 utarbeidet en tverretatlig veileder for oppdragsgivere som bestiller transportoppdrag, og forhovedleverandører i varetransportbransjen. Den gir kunnskap om risikofaktorer, samt råd om hvordan næringen kan bidra til å forebygge arbeidslivskriminalitet. Veilederen er presentert i flere fora og media. Etter det a-krimsentret i Oslo kjenner til, har større virksomheter brukt veilederen til å iverksette forebyggende tiltak. Sentrale bransjeaktører har også offentliggjort at de vil ansette egne sjåførere.

Servicesenter for utenlandske arbeidstakere (SUA) er et tverretatlig samarbeid mellom Arbeidstilsynet, politiet, Skatteetaten og Utlendingsdirektoratet. SUA skal sikre rask behandling av søknader fra utenlandske arbeidstakere som kommer til Norge for å jobbe, og gir veiledning i søknadsprosessen og informasjon om rettigheter og plikter i norsk arbeidsliv. Samarbeidsetatene i SUA jobber for å gi god informasjon til utenlandske arbeidstakere og utnytter hverandres informasjonskanaler slik at brukerne får den informasjon de har behov for. Som eksempel er det QR-koder med tverretatlig informasjon på flere språk på alle skattekontor og politiets utlendingsseksjoner, og Knowyourrights.no inkluderer informasjon om skatt i Norge. SUA har siden våren 2021 jobbet med å styrke og videreutvikle SUA, og det er i 2022 igangsatt flere tiltak for å forbedre og videreutvikle veilednings- og informasjonstilbudet overfor målgruppen.

SUA og a-krimsentrene har et samarbeid for blant annet utveksling av tips/informasjon og erfaringer, men omfang varierer. Et a-krimsentret viser til at de i 2022 sammen med SUA, har holdt foredrag for utenlandske arbeidstakere om rettigheter og plikter i forbindelse med arbeid i Norge, hos frivillige organisasjoner som Frelsesarmeen og Kirkens Bymisjon.

Skatteetatens landsdekkende samarbeidsavtaler med store offentlige oppdragsgivere og tre hovedentreprenører er et mobiliseringstiltak som Skatteetaten har hatt gjennom flere år. Målet er å styrke innkjøperes evne til å velge seriøse leverandører og derigjennom forebygge arbeidslivskriminalitet. Skatteetaten ønsker å utvikle avtalene videre, blant annet i samarbeid med andre myndigheter. Gjennom samhandlingsarenaen er det andre halvår 2022 startet en dialog mellom Skatteetaten og Arbeidstilsynet om å teste ut dette i et par piloter. Skatteetaten er også i dialog med Statens vegvesen for å involvere Statens vegvesen i videreutvikling av samarbeidsavtaler. Dette arbeidet fortsetter i 2023.

DigØk. Den forebyggende strategien viser til at etatene bør dra nytte av mulighetsrommet som ligger i pågående digitaliseringsprosesser i samfunnet for å gjøre det lettere å følge gjeldende lover og regler. Dette omtales som et digitalt økosystem (DigØk). I 2022 har en gruppe bestående av representanter fra arbeidsgiver- og arbeidstakersiden, noen større entreprenører, Skatteetaten og Arbeidstilsynet, arbeidet med å se på mulige forbedringer av HMS-kortet/HMS-kortordningen. Det pekes på forbedringspunkter som vil hindre misbruk av kortet, og funksjoner i kortet som vil øke etterlevelsen av regelverket og styrke ivaretagelsen av arbeidstakers rettigheter og plikter i forhold til blant annet lønn og arbeidsvilkår. Det har i 2022 også vært et samarbeid mellom treparts bransjeprogram uteliv (Arbeidstilsynet og partene) og Skatteetatens DigØk-prosjekt. Dette har handlet om muligheten for å få virksomhetenes datasystemer til å samhandle med offentlige registre og systemer, for på den måten sikre økt etterlevelse av regelverket, forenkle hverdagen for de seriøse virksomhetene og sikre lovlige og anstendige arbeidsvilkår for de ansatte. Et annet viktig tiltak som er pekt på i dette arbeidet, er etablering av digital oversikt over arbeidskontrakter.

3.5 Tverretatlig samarbeidsprosjekt mellom Norge og Litauen

Det er de siste årene etablert et tverretatlig samarbeid mellom Norge og Litauen finansiert av EØS-midler. Etter en noe tung start på grunn av begrensninger under pandemien, har Arbeidstilsynet som har prosjektledelsen, sammen med NAV, politiet og Skatteetaten intensivert det tverretatlige samarbeidet med tilsvarende etater i Litauen. Målet er å overføre erfaringer fra Norge til Litauen og på sikt samarbeide om kontroller.

A-krimsentrene i Nordland og Oslo har i 2022 arbeidet med å dele erfaringer fra norsk tverretatlig samarbeid med litauiske kollegaer. I mai besøkte en gruppe på 10 medarbeidere fra disse etatene i Litauen a-krimsentret i Nordland, og i september besøkte en tilsvarende gruppe senteret i Oslo. Målet var en praktisk innføring i tverretatlig samarbeid. Deltakerne fikk slik med seg nyttig kunnskap tilbake til Litauen. Videre ble det i april avholdt et møte i Oslo med deltakere på leder-/direktørnivå i de forskjellige etatene i begge land. Hovedtema var situasjonen innenfor arbeidslivskriminalitet i Norge og organisering av det operative arbeidet på sentrene. Et tilsvarende møte i Vilnius med aktuelle litauiske etatsdirektører planlegges i mars 2023. Det planlegges også med felles kontrollaktivitet i 2023 overfor virksomheter eller aktører som er av interesse for begge land.

4 Etatenes vurdering av tilstand og utvikling innen arbeidslivskriminalitet

Situasjonsbeskrivelsen baserer seg på kunnskap som etatene totalt sett besitter.

A-krimutsatte bransjer

Arbeidslivskriminalitet er mest utbredt i arbeidsintensive bransjer med lave krav til kompetanse, utstrakt bruk av enkeltpersonforetak og hvor det benyttes en stor andel ufaglært, midlertidig og utenlandsk arbeidskraft. Bygg- og anlegg, transport og servering er bransjer hvor det rapporteres om mest arbeidslivskriminalitet. Kriminaliteten bærer preg av å være sesongbasert innenfor enkelte næringer, som for eksempel innen dekkskift og landbruk. Mange av bransjene benytter seg av midlertidig utenlandsk arbeidskraft som er sårbar for utnyttelse.

Økokrim har tidligere varslet om økt bruk av ulovlig arbeidskraft etter lettelsene i grenserestriksjonene som følge av Covid-19.² Uttrekk fra politiets straffesaksregister viser at bruken av ulovlig arbeidskraft i 2022 er tilbake på tilsvarende høyt nivå som før koronapandemien. Innvandringsstatistikk fra SSB, viser også at innvandringen til Norge er tilbake på samme nivå som før pandemien.³ Det kan tyde på at andelen ulovlig arbeidsinnvandring holder seg stabil, sett i forhold til den totale innvandringen til Norge.

Bygg- og anleggsbransjen

Bygg- og anleggsbransjen har over lang tid vært en særlig utsatt bransje for arbeidslivskriminalitet. Mange av aktørene i bransjen opererer med svart økonomi og hvor arbeidstakerne er ufaglærte arbeidsinnvandrere fra Øst-Europa. Kriminalitetsbildet dreier seg hovedsakelig om bruk av ulovlig arbeidskraft, skatte- og avgiftskriminalitet og trygdebedrageri. Aktørene som står bak benytter ofte ufaglært, utenlandsk og midlertidig arbeidskraft og begår både arbeidslivsrelatert kriminalitet og bedrageri i forbindelse med oppussing av private boliger med utilfredsstillende resultater.

Varetransportbransjen

Økt netthandel og tilbud om hjemkjøring av varer har ført til økt etterspørsel etter transportforetak som kan levere varene hjem til kunder. I en bransje som er lite regulert, har det ført til at flere kriminelle aktører har etablert seg.⁴ Foretakene har få ansatte sjåførere og benytter seg i stedet av underleverandører til å utføre transportoppdragene. Dette gjør at foretakene kan holde kostnadene nede, samtidig som de mister kontrollen over arbeidsforholdene til sjåførene som utfører oppdragene og hvorvidt underleverandørene betaler lovpålagte skatter og avgifter.

Innen varetransportbransjen ser etatene at kriminelle aktører etablerer seg som underleverandører, bevisst benytter enkeltpersonforetak for å unndra seg arbeidsgiveransvar, og tar oppdrag for store transportselskaper. Flere underleverandører og enkeltpersonforetak i varetransportbransjen betaler sine sjåførere svart, begår trygdebedrageri, unnlater å betale skatter og avgifter, hvitvasker inntjeningen og

² Økokrim, Status a-krim, oktober 2022.

³ Statistisk Sentralbyrå (2022) "Innvandringen tilbake på samme nivå som før pandemien"

[<https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-etter-innvandringsgrunn/artikler/innvandringen-tilbake-pa-samme-niva-som-for-pandemien>]

⁴ Økokrim.no (2022). Kriminelle aktører i varetransportbransjen.

utsetter sjåførene for urimelige arbeidsforhold og sosial dumping. Noen bruker også stråpersoner i sine foretak slik at de selv urettmessig kan motta offentlige stønader.

Regjeringen lanserte høsten 2022 en handlingsplan mot sosial dumping i transportbransjen med flere tiltak innen ulike områder som blant annet regelverk, tilsyn, rekruttering og samarbeid mellom myndighetene og veitransportnæringen. Tiltakene er ment å styrke det forebyggende arbeidet for å sikre tilfredsstillende lønns- og arbeidsvilkår. Dette kan være med på å påvirke kriminalitetsbildet i denne sektoren fremover.⁵

Serveringsbransjen

Serveringsbransjen preges av høy turnover og en høy andel unge og utenlandske arbeidstakere som mangler kunnskap om rettighetene sine, og som dermed er sårbare for utnyttelse i arbeidslivet. Etatene erfarer at kriminelle aktører i serveringsbransjen ofte begår skatte- og avgiftsunndragelse, hvitvasking, brudd på arbeidsmiljøloven og benytter ulovlig arbeidskraft. I tillegg er serveringsbransjen preget av høy omsetningsfrekvens, noe som gir et handlingsrom for hvitvasking, skatte- og avgiftsunndragelser i form av svart omsetning, svart avlønning og trygdebedragerier. Det meste av kriminaliteten i bransjen er knyttet til mindre serveringssteder og fast-food restauranter.⁶

Andre bransjer

Det avdekkes også jevnlig ulike former for arbeidslivskriminalitet i andre bransjer, som for eksempel i deler av bilpleie- og dekkbransjen. I denne bransjen er det spesielt utnyttelse av utenlandske arbeidstakere og svart avlønning som er utbredt. Mange av de utenlandske arbeidstakerne arbeider uregistrert og midlertidig i forbindelse med dekkskiftesesongen. Enkelte steder foreligger det indikasjoner på grov utnyttelse. Ny forskrift om offentlig godkjenning av virksomheter som tilbyr bilpleie, hjulskift og hjullagring, og om kjøp av slike tjenester trådte i kraft 1. juli 2022, og kan bidra til å redusere kriminelle aktørers handlingsrom i bransjen.⁷

Felleseuropeisk aksjon mot utnyttelse av sårbare arbeidstakere

Etatene i a-krimisamarbeidet gjennomførte en felleseuropeisk aksjon mot utnyttelse av sårbare arbeidstakere og menneskehandel i arbeidslivet i juni 2022. Aksjonen ble gjennomført i regi av Europols EMPACT-samarbeid, og ble hovedsakelig rettet inn mot sesongarbeid i landbruket. Videre var utnyttelse av ukrainske borgere innen arbeidslivskriminalitet et prioritert fokusområde for aksjonen.

Det ble avdekket få tilfeller av utnyttelse av sårbare arbeidstakere i aksjonsuken. Til tross for at aksjonen hadde et særlig fokus på utnyttelse av ukrainske arbeidstakere, ble det ikke avdekket utnyttelse av ukrainske borgere i aksjonsuken.⁸

Ukrainasituasjonen

I etterkant av den russiske invasjonen av Ukraina i februar 2022, mottok politiet gjentakende rapporteringer om forsøk på rekruttering av ukrainske borgere til arbeid eller indikasjoner på utnyttelse. Utnyttelsesfaren ser ut til å være størst i serviceyrker og i sesongarbeid i jordbruket. Politiet er fra tidligere år kjent med at ukrainske borgere har blitt utnyttet til ulovlig arbeid i flere bransjer i næringslivet, deriblant bygg- og anleggsbransjen og sesongarbeid i landbruket.⁹

⁵ Regjeringen.no (2022). Handlingsplan mot sosial dumping i transportsektoren.

⁶ Økokrim.no (2022). Kriminalitet i serveringsbransjen.

⁷ Økokrim (2022). Trusselvurdering 2022.

⁸ Økokrim, Status arbeidslivskriminalitet, oktober 2022.

⁹ Økokrim (2022). Ukrainske borgere utnyttet til arbeid.

Politiets informasjonsgrunnlag gjennom året har vist at det foreligger få konkrete eksempler på at utnyttelse av ukrainske borgere har funnet sted. Fordi ukrainere tidligere har vært en utsatt gruppe for utnyttelse i arbeidslivet, er det fortsatt en risiko for at ukrainske borgere vil bli forsøkt utnyttet, utsatt for useriøsitet eller kriminelle handlinger i bransjer som bygg og anlegg, jordbruk og ulike serviceyrker. Denne risikoen vil vedvare og potensielt øke dersom krigen blir langvarig.

5 Sentrenes innsats mot arbeidslivskriminalitet

5.1 Rammer for a-krimsentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid

A-krimssamarbeidet setter søkelyset på oppgaver der samarbeid mellom etatene er særlig viktig og gir en merverdi i innsatsen mot arbeidslivskriminalitet. Arbeidslivskriminalitet er et gjenstridig problem, noe som betyr at fenomenet ikke kan løses av en sektor eller etat alene. Kunnskap om fenomenet og tilgangen på virkemidler som kreves for å håndtere det, sitter spredt i de ulike etatene. Forholdene ved den enkelte sak avgjør om bare to eller flere av etatene samarbeider i enkeltsaker. Det er heller ikke uvanlig at saker som oppstår i a-krimsentrene, følges opp videre i linjen.

Ifølge felles føringer i etatenes tildelingsbrev skal etatenes samlede virkemidler og sanksjoner ses i sammenheng og utnyttes effektivt. Ved lovbrudd som etatene har forutsetninger for å avdekke og sanksjonere på en tilstrekkelig måte, skal det benyttes forvaltningsreaksjoner. Politiet og påtalemyndigheten skal prioritere å følge opp lovbrudd som er av alvorlig karakter, eller som ikke anses å kunne sanksjoneres tilstrekkelig gjennom forvaltningsporet.

Sentrale trusselaktører er den aktørgruppen innenfor arbeidslivskriminalitet som kan forårsake mest skade i samfunnet. En stor del av ressursinnsatsen på a-krimsentrene og i etatenes linje skal i henhold til felles styringsmodell, rettes mot disse aktørene. Videre skal sentrene også hindre andre trusselaktører i å bygge kapasitet. Dette gjelder blant annet å hindre kjente aktører i å bygge ny kapasitet eller hindre at nye aktører får bygget kapasitet. Med trusselaktør menes et individ, en gruppe individer eller en organisasjon med kjent eller antatt intensjon om, og kapasitet til å overta, endre eller ødelegge verdier. Sentrale trusselaktører er aktørgruppen med størst intensjon om og kapasitet til å forårsake mest skade.

A-krimsentrene skal også legge vekt på arbeidet med å sette utenlandske arbeidstakere i stand til å ivareta sine rettigheter og oppfylle sine plikter, og særlig fokusere på de som er mest sårbare for å bli utnyttet eller som har en intensjon om å delta aktivt i kriminelle handlinger. Sentrene skal delta noe overfor oppdragsgivere og forbrukere, men hovedinnsatsen mot denne aktørgruppen ligger i linjen i etatene. Disse føringene er også veiledende for annet lokalt a-krimssamarbeid.

Både a-krimsentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid utarbeider en årlig handlingsplan for tverretatlige aktiviteter. Denne skal være et felles styringsverktøy og bidra til en forutsigbarhet i samarbeidet.

Flere av a-krimsentrene viser til at a-kriminformasjonsforskriften har forenklet arbeidet ved sentrene. Som eksempel vises det til stor nytte i arbeidet med å identifisere trusselaktører og i arbeidet med mer systematisk oppfølging av tips.

5.2 Samhandling mellom a-krimsentrene og linjen i etatene

Satsingen mot arbeidslivskriminalitet innebærer behov for samhandling mellom a-krimsentrene og linjen i etatene. I henhold til felles styringsmodell skal alle etatenes analyse- og etterretningsmiljøer ha faste kanaler for samarbeid med sine medarbeidere i kunnskapsgruppen i sentrene. Videre skal medarbeidere i kunnskapsgruppen ha anledning til å be om bidrag fra linjen i egen etat. Alle sentrene har rapportert om at det er opprettet faste kontaktpunkt med etatenes linje som jobber med analyse og etterretning.

A-krimsentrene har ansvar for å bruke virkemidler og sanksjoner som rammer de kriminelle umiddelbart, herunder frata dem verdier. Eksempler på dette er bruk av stans av ytelser og arbeid, tvangsmulkt, overtredelsesgebyr og tvangsinnfordring. Linjen i etatene skal gjøre bruk av tyngre og mer tidkrevende virkemidler og sanksjoner. Eksempler på dette er Skatteetatens bruk av bokettersyn og etterberegning, NAVs oppfølging av feilutbetalte trygdeytelser og trygdebedrageri og politiets etterforskning og påtale. Det rapporteres om et aktivt samarbeid mellom sentrene og etatenes linjer i innsatsen rettet mot sentrale trusselaktører, bl.a. om prioritering og oppfølging av aktører.

NAV erfarer at noen trusselaktører finansierer driften ved å ha ansatte som i stedet for lønn mottar stønader fra NAV de ikke har krav på. Ved mistanke om dette, sender a-krimsentrene informasjon til linjen i NAV for nærmere utredning og eventuell stans av ytelsen. Dette hindrer trusselaktørene i å bygge kapasitet og intensjon, ved at de ikke kan fortsette å finansiere sin drift delvis med stønader fra NAV.

Et annet eksempel på samarbeid med linjen er samarbeidet mellom a-krimsentrene og Skatteetatens innfordringsmiljø, slik at det kan settes et større søkelys på fratakelse av utbytte fra straffbare handlinger overfor aktører sentrene jobber med. A-krimsenderet i Oslo har en fast representant fra Innkreving i Skatteetaten på senteret for å være tettere på sakene. Dette har også gitt mulighet for å samarbeide om det skal gjøres bruk av politiets mulighet til inndragning av beslag eller skatteetatens mulighet for innkreving. Som eksempel beslagla politiet et beløp fra en sentral trusselaktør samtidig som Skatteetaten utarbeidet en arrestanmodning mot samme aktør, samt at deler av det beslaglagte beløpet ble overført Skatteetaten til dekning av forfalte krav.

Som følge av den reviderte styringsmodellen er det innført at påtalejurist skal være tilknyttet hvert a-krimcenter. Dette har ved flere sentre forbedret samarbeidet både når det gjelder prioritering av tiltak og operasjonalisering av disse i det straffeprosessuelle sporet. Ved a-krimsenderet i Tønsberg har tilknyttet påtalejurist flere løpende straffesaker som er opprettet ved senteret. Også på a-krimsenderet i Agder har politiet egen straffesaksportefølje.

A-krimsenderet i Oslo har etablert en egen etterforskningsgruppe som følger opp straffesaker som kommer fra senteret og/eller treffer senterets satsingsområder. Sakene er av ulikt omfang, men kan betegnes som mindre til mellomstore saker. Påtalejurist fra politiet har fast kontorplass på senteret. Senteret vurderer ordningen som vellykket, og flere saker med utspring fra senteret har allerede vært ført for retten. I straffesaker samarbeides det tett med linjen i etatene. Påtalejurist deltar også i arbeidet med å prioritere tiltak for å bekjempe sentrale trusselaktører på grunnlag av senterets kunnskapsproduksjon.

Innsatsen mot arbeidslivskriminalitet innebærer ikke bare et behov for samhandling mellom a-krimsentrene og linjen, men også for samarbeid mellom a-krimsentrene og annet lokalt a-krim samarbeid. Dette gjelder særlig der sentrale trusselaktører opererer på tvers av a-krimsentrenes geografiske nedslagsfelt, men også for dele kunnskap og erfaring fra det operative kontrollarbeidet på et mer generelt grunnlag.

5.3 Samarbeid med andre myndigheter, samarbeidspartnere og organisasjoner

A-krimsentrenes senterleder skal være en aktiv nettverksbygger på vegne av senteret. Sentrene rapporterer om samarbeid med en rekke andre myndigheter, både statlige og kommunale. Viktige statlige samarbeidsparter er Statens vegvesen, Mattilsynet, UDI og Fiskeridirektoratet. Enkelte senter har også et samarbeid med Kystvakten. Viktige kommunale samarbeidsparter er brann- og redning, serverings- og

skjenkebevilling, plan og bygg. Det er også samarbeid med lokale el-tilsyn. A-krimssenteret i Vestland har i 2022 innledet et samarbeidet med Konkurransetilsynet.

A-krimssenteret i Nordland rapporterer at samarbeidet med andre myndigheter i hovedsak knytter seg til planlegging og utførelse av større aksjoner og kontroller, men også samarbeid i form av informasjonsdeling og kunnskapsbygging om trusselaktører og måter kriminaliteten utøves på (modus). Som eksempel har Mattilsynet deltatt i et etterretningsprosjekt opp mot restaurantnæringen i Nordland, som ga utfyllende kunnskap om modus for arbeidslivskriminalitet og trusselaktører innenfor næringen. A-krimssenteret i Nordland har også hatt et samarbeid med Fiskeridirektoratet i forbindelse med flere kontroller innenfor fiskeindustrien. Dette har gitt senteret økt forståelse og kunnskap om næringen. I tillegg har felles bruk av virkemidler vært en del av samarbeidet under gjennomføring av kontroller. Senteret har i 2022 også etablert et samarbeid med Sjømannsforbundet for å kunne få mer kunnskap og informasjon om risiko for arbeidslivskriminalitet og trusselaktører på sjøen.

Videre samarbeides det med partene i arbeidslivet. Som eksempel rapporterer a-krimssenteret i Trøndelag om dialog med LO og deres tillitsvalgte, blant annet for å dele kunnskap. Flere sentre har også en fast deltaker på regionale møter i Samarbeid mot svart økonomi (SMSØ), hvor bl.a. LO og NHO deltar.

Det samarbeides også med Fair Play. A-krimssentrene rapporterer om at tips og informasjon fra Fair Play er viktig i sentrenes kunnskapsbygging, og har vært grunnlag for flere tverretatlige kontroller i 2022.

Sentrene rapporterer også om samarbeid og møter med ulike frivillige organisasjoner. Blant annet rapporterer a-krimssenteret i Oslo om møter med Kirkens Bymisjon, Frelsesarmeen, Caritas og med representant for det norske rommiljøet. A-krimssenteret i Vestland har i 2022 hatt møte med Kirkens Bymisjon og ROSA som tilbyr bistand til personer utsatt for menneskehandel, for å heve hverandres kompetanse og bygge nettverk.

5.4 A-krimssentrenes kunnskapsbygging

Kunnskapsstyrt innsats er et felles ansvar for etatene. Det skal bygges kunnskap om trender, aktører, miljøer og måter kriminaliteten utøves på (modus), som grunnlag for å prioritere innsats, velge tiltak og utvikle metodikk. Det er også behov for kunnskap om effekten av innsatsen for å gi læring og for å kunne korrigere og styre innsatsen.

Kunnskapsgruppen i a-krimssentrene skal utarbeide kunnskapsprodukter, på oppdrag fra lokal koordineringsgruppe (LKG) som er a-krimssentrenes ledergruppe. Selv om den viktigste oppgaven for kontrollgruppen er å gjennomføre en aktørrettet innsats, på bakgrunn av prioriteringer fra LKG, skal de også bidra med å innhente informasjon til kunnskapsarbeidet på senteret. Etatenes medarbeidere i kunnskapsgruppen kan videre be om bidrag til kunnskapsbygging fra linjen i egen etat, se også kapittel 5.2.

Flere av a-krimssentrene viser til at kunnskapsproduktene er viktige og avgjørende for prioritering av aktører og valg av innsats, for eksempel for gjennomføringen av kontroller. A-krimssenteret i Oslo rapporterer at gode kunnskapsgrunnlag er helt sentralt som beslutningsgrunnlag i arbeidet mot sentrale trusselaktører. Senteret viser imidlertid til at beslutningsgrunnlag som også innlemmer metodeutvikling og effektmåling, har et utviklingspotensial. A-krimssenteret i Agder rapporterer om at de i ett av sine evalueringsprosjekt har bygget kunnskap om hvilke virkemidler som har hatt effekt, hvilke modus de kriminelle har benyttet, og hvordan kontrollene har hatt effekt på kapasiteten til aktøren.

A-krimssenteret i Oslo har utarbeidet tertialvise etterretningsoppsummeringer. Disse har vært basert på pågående og avsluttede etterretningsoppdrag samt tips og informasjon fra kontrollvirksomheten som er gjennomført på senteret. Disse rapportene har blitt brukt for å vurdere trusselbildet fortløpende samt av Økokrim i deres trusselvurderinger. Eksempler på temaer er enkeltaktører i serveringsbransjen og varetransportbransjen, kartlegging av hvilke aktører og bransjer hvor det er sannsynlig at sårbare arbeidstakere utnyttes, og søppelhenting i privatmarkedet.

A-krimssenteret i Trøndelag har i store deler av 2022 bygget kunnskap om mulig sentrale trusselaktører og modus blant konkursgjengangere. Dette blir lagt til grunn for å vurdere tiltak overfor miljøene rapporten peker på.

A-krimssenteret i Vestland har laget en etterretningsoppsummering om dekkskift og bilpleie som også beskriver aktuelle risikoområder som smugling av dekk. Andre produkter er kunnskapsoppsummeringer om henholdsvis oljeservicebransjen og nettverk i serveringsbransjen, som har gitt grunnlag for innsats mot sentrale trusselaktører. Det er også laget en trusselvurdering av varetransportbransjen.

A-krimssenteret i Stavanger har i 2022 startet et prosjekt der målet er å identifisere kriminelle aktører som er gjengangere. Dette fortsetter i 2023. Det er også laget et kunnskapsprodukt om fiskeindustrien for å vurdere videre innsats.

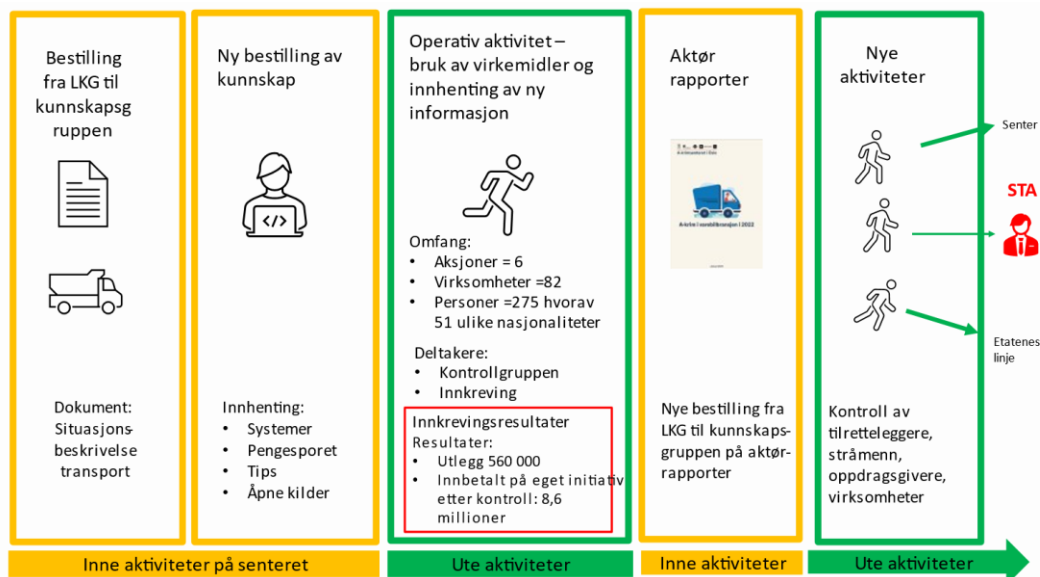
5.5 Sentrale trusselaktører

A-krimssentrene skal rette sin innsats mot sentrale trusselaktører for å redusere deres kapasitet, samt hindre andre trusselaktører i å bygge kapasitet. Sentrenes kontrollgrupper skal jobbe planmessig og kontinuerlig over tid med en bred bruk av virkemidler og sanksjoner.

Statenes samlede virkemidler og sanksjoner skal benyttes på en effektiv måte slik at dette gir en merverdi i innsatsen mot arbeidslivskriminalitet. Den viktigste oppgaven for kontrollgruppen er å gjennomføre en aktørrettet innsats, på bakgrunn av prioriteringer fra LKG. Kontrollgruppen skal også ha en målrettet innsats som bidrar til synlighet og opplevd oppdagelsesrisiko gjennom aktiv bruk av kontroller ute på arbeidsplasser og i virksomheter

Figur 1 er et eksempel fra a-krimssenteret i Oslo på hvor omfattende noe av sentrenes arbeid med kunnskapsbygging, identifisering av sentrale trusselaktører og beslutning av tiltak og bruk av virkemidler er. I dette eksemplet er det bygget kunnskap og foretatt virkemiddelbruk i flere faser og utfra flere formål. Eksempelet er fra innsats mot aktører innen varetransportbransjen.

Figur 1 Arbeid med kunnskapsbygging og tiltak. Eksempel fra a-krimsentret i Oslo

Som vist i den gule ruten til venstre er det først på bakgrunn av ulike hypoteser og etter oppdrag fra LKG, bygget kunnskap gjennom informasjon fra ulike systemer, registre og tips til senteret. Derne har senteret kontroller som vist i den grønne ruten, for å følge opp resultatene av kunnskapsbyggingen og innhente mer informasjon. Deretter bestilles nye kunnskapsprodukter mot aktuelle aktører. Til slutt må de eventuelt informere og samarbeide med andre aktuelle a-krimsentre, annet lokalt a-krim samarbeid eller etatenes aktuelle linjer for å kunne redusere kapasiteten til trusselaktøren.

Underveis er det benyttet virkemidler som kontroller og innkreving. A-krimsentret ser at enkelte aktører i varetransportbransjen har som forretningsmodell å drive næringsvirksomhet uten å betale skatter og avgifter til de slås konkurs av myndighetene. I mange tilfeller etablerer disse aktørene en ny virksomhet, og viderefører driften. På den måten kan en drive næringsvirksomhet uten å betale skatter og avgifter over lengre perioder, der restansene blir slettet ved konkurs.

Kunnskapsbyggingen og virkemiddelbruken har derfor flere formål, som blant annet å få kunnskap om hvem som er sentral trusselaktør, kontrollere og avdekke, og å hindre utnyttelse av utenlandske arbeidstakere og konkursinstituttet.

A-krimsentret i Stavanger har i 2022 blant annet jobbet med noen gjengangere innen arbeidslivskriminalitet. Politiet har satt i gang etterforskning ut fra mistanke om menneskehandel, og Skatteetaten har gjennomført bokettersyn. Det har også vært tatt utlegg i utestående krav, og en av virksomhetene er slått konkurs. Det er blant annet avdekket ca. 2,6 mill. kroner i uteholdt omsetning. Anmeldelse vurderes av Skatteetaten.

Fleire av a-krimsentrene har i 2022 rettet en innsats mot omreisende håndverkere, og kunnskap er delt mellom sentrene. Ulike virkemidler, som informasjon til oppdragsgivere og forbrukere, bruk av media, ransaking og beslag av verdier er benyttet. Resultatet er at håndverkerne både har mistet oppdrag og ikke fått nye oppdrag og dermed flytte ut av distriktet. Dessverre ser sentrene også at aktørene tilpasser seg etatenes tiltak raskt og er mobile, se også kapittel 4.

5.6 Utenlandske arbeidstakere

Utenlandske arbeidstakere er sårbare for utnyttelse. A-krimsentrene skal benytte de virkemidler og sanksjoner som er mest effektive for å sette utenlandske arbeidstakere i stand til å ivareta sine rettigheter og oppfylle sine plikter.

A-krimsentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid rapporterer at de veileder utenlandske arbeidstakere som de treffer på tverretatlige kontroller. Veiledningen handler om rettigheter og plikter knyttet til arbeidsavtaler, arbeidstid, lønn og HMS, og etter skatteforvaltningsloven og folketrygdloven der det er aktuelt. Det å gi veiledning under kontrollene kan være utfordrende da mange utenlandske arbeidstakere ikke snakker godt nok norsk eller engelsk til å kunne forstå informasjonen de mottar. Arbeidstakere kan også være lojale mot arbeidsgivere til tross for at de blir utnyttet. Mange er engstelige for å snakke med myndighetene da det kan ha negative konsekvenser for dem selv. Etatene vurderer løpende hvilke metoder og virkemidler som fremmer eller hemmer dialog med arbeidstakere i forbindelse med kontroller. Dette innebærer at etatene ofte må jobbe systematisk over tid for å vinne tillit hos arbeidstakere og bygge sak mot kriminelle aktører. Samtidig forekommer det også at arbeidstakere tar kontakt med etatene etter kontroller for mer informasjon eller bistand, for eksempel for å fremme krav til arbeidsgiver om etterbetaling av lønn eller feriepenger.

A-krimsentrene rapporterer også at de henviser arbeidstakerne til Servicesenter for utenlandske arbeidstakere (SUA) der dette er aktuelt. Sentrene kan også gi de utenlandske arbeidstakerne informasjon om frivillige organisasjoner der de kan motta annen type informasjon og veiledning enn det kontrolletatene kan og skal gi.

A-krimssenteret i Nordland har utformet et infoskriv på ni forskjellige språk som redegjør for norske lønns- og arbeidsvilkår innenfor fiskeindustrien. Det er et samarbeid med alle lokale skattekontor i Nordland som utleverer infoskrivet til utenlandske arbeidstakere som registrer seg der for å arbeide i fiskeindustrien.

Enkelte av a-krimsentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid har gjennomført veiledningsmøter for ukrainske flyktninger og personer som bistår dem på asylmottak. A-krimssenteret i Tønsberg nevner et særskilt tiltak rettet mot ukrainske flyktninger der senteret har bidratt med blant annet kompetanse om norske skatteregler og regler om lønns- og arbeidsvilkår for Ukrainaforeningen.

5.7 Oppdragsgivere og forbrukere

A-krimsentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid gjennomfører innsats mot oppdragsgivere og forbrukere, blant annet gjennom samarbeid med arbeids- og næringslivet, bruk av media og utdeling av informasjon. Sentrene deltar også i fora der det mulig å møte lokalt næringsliv og gir der informasjon om ulike temaer knyttet til arbeidslivskriminalitet og senterets aktiviteter.

For eksempel bidrar a-krimssenteret i Nordland med informasjon i et kvartalsvis nyhetsbrev fra næringslivskontakten i Nordland politidistrikt til virksomheter innenfor bygg og anlegg. Hensikten er å formidle forebyggede budskap til næringslivet.

Et annet eksempel er a-krimssenteret i Tønsberg som nevner flere tiltak rettet mot landbruket. De har holdt innlegg om rekrutteringspraksis av migrantarbeidere til norske verdikjeder i matproduksjon, og de har deltatt på møte sammen med Bondelaget i Lier for å snakke om utfordringer ved bruk av mellommenn ved rekruttering av utenlandsk arbeidskraft.

A-krimssenteret i Agder har hatt flere medieutspill om omreisende håndverkere. Det ble informert om hva man som forbruker må være oppmerksom på. Dette antas å øke kunnskapen og bevisstheten til oppdragsgivere og forbrukere

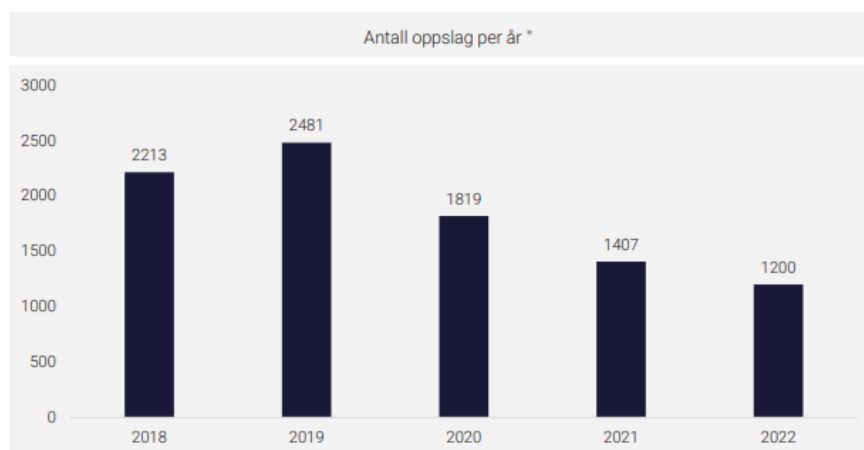
Veiledningen gir oppdragsgivere og forbrukere kunnskap om kjennetegn ved manglende etterlevelse og hva som er konsekvensene av å medvirke til arbeidslivskriminalitet.

5.8 Kommunikasjon og medieoppslag

Kommunikasjon er et viktig virkemiddel i innsatsen med å forebygge og bekjempe arbeidslivskriminalitet. Gjennom media når a-krimssamarbeidet ulike målgrupper med budskap og informasjon egnet til å understøtte de tre brukermålene.

Det var i perioden 2018 til 2022 totalt 9 120 medieoppslag på begrepet «arbeidslivskriminalitet», i norske redaksjonelle medier. Mest omtale fikk begrepet i 2018 og 2019. I 2019 var det 2 481 oppslag.

Figur 2 Medieomtale av begrepet arbeidslivskriminalitet i perioden 2018-2022. Kilde Retrievers medieanalyse 2022

En medieanalyse fra Retriever viser at a-krimssentrene ble omtalt i totalt 636 oppslag i 2022. Majoriteten av omtalen er nøytral og positiv, og det er oftest positiv omtale der et spesifikt a-krimssenter er nevnt og der senterlederen er sitert. I desember var det noen få oppslag med bakgrunn i KPMG-rapporten.

Mediesakene som fikk mest nasjonal oppmerksomhet i 2022, var innsatsen mot verftsneringen fra det lokale a-krimssamarbeidet i Møre og Romsdal. Saker hvor det advares mot oppsøkende håndverkere fikk også god synlighet gjennom året.

A-krimssenteret i Oslo var omtalt i 91 oppslag i 2022. Senteret har blant annet vært synlig i en sak mot et kriminelt nettverk i transportbransjen og advarsler mot å kjøpe håndverkertjenester på døra.

A-krimssenteret i Tønsberg var omtalt i 84 oppslag. Senteret har vært spesielt synlig for satsingen mot omreisende byggefirmaer som oppsøker potensielle kunder. Senteret var også synlig i en sak i september hvor fire personer ble varetaktsfengslet for grov hvitvasking.

A-krimssenteret i Agder hadde 56 medieoppslag i 2022. De største sakene var advarsler mot omreisende håndverkere, aksjonen mot hyttebygging i skjærgården, kontroll av 20 byggebedrifter i Setesdal og kontroll av 130 taxier.

A-krimssenteret i Stavanger var omtalt i 42 oppslag i 2022. Flesteparten handlet om advarsler mot omreisende håndverkere og kontroller av varetransportbransjen.

A-krimssenteret i Vestland var omtalt i 46 oppslag. Majoriteten av oppslagene omhandlet kontroll av spisesteder og en sak rettet mot en boligutvikler.

A-krimssenteret i Trøndelag hadde 23 omtaler i 2022. Sakene gjaldt blant annet ulovlig arbeid, useriøse håndverkere og utnyttelse av ukrainske flyktninger.

A-krimssenteret i Nordland var omtalt i 38 saker. Økt innsats mot fiskerinæringen samt kontroller av serveringsbransjen utgjorde majoriteten av tema for sakene. Senteret brukte også kanaler som politiets nettpatrulje i Nordland for å nå fram med budskap til unge arbeidstakere. I tillegg samarbeidet senteret med LOs sommerpatrulje om medieoppslag.

A-krimssenteret i Alta var omtalt i 58 oppslag. De fleste av sakene handlet om etableringen av senteret, om beliggenhet, valg av lokaler, nyansettelser og selve åpningen av senteret.

For annet lokalt a-krimssamarbeid fikk Troms oppslag knyttet til kontroller på byggeplasser og serveringssteder.

6 Resultater av etatenes innsats mot arbeidslivskriminalitet

6.1 Resultater og effekter av etatenes innsats mot arbeidslivskriminalitet

I dette kapittelet vurderes resultater og effekter av a-krimsentrene, annet lokalt a-krimssamarbeid og etatenes innsats opp mot brukermålene for aktørgruppene sentrale trusselaktører, utenlandske arbeidstakere og oppdragsgivere og forbrukere. I henhold til felles styringsmodell forventes det at innsatsen på alle nivå i etatene skal være aktørrettet mot disse tre brukermålene, og det er summen av tiltak i den enkelte etat, sentrene og lokalt a-krimssamarbeid som antas å generere effekter mot aktørgruppene.

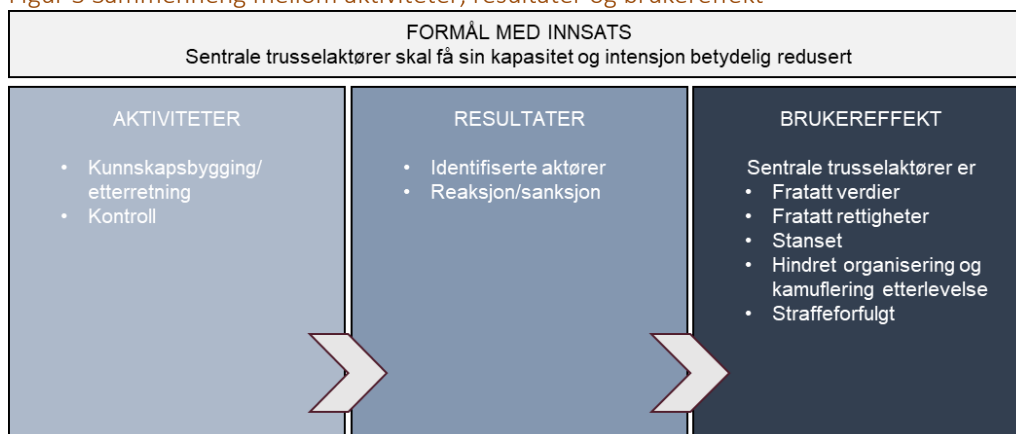
Resultater og effekter vurderes ut fra en intervensjonslogikk¹⁰. Dette innebærer at tilgjengelig informasjon sammenstilles for å vurdere om det er en årsakssammenheng mellom resultater av aktiviteter, brukereffekter og samfunnseffekter. Det er et komplekst bilde av resultater som skal sammenstilles, og det tilgjengelige datagrunnlaget fra etatene er begrenset. Ettersom tilgjengelig informasjon er begrenset, kan vesentlig informasjon være utelatt og vurderingene må anses som usikre.

6.2 Resultater og effekter - sentrale trusselaktører

Formålet med innsatsen mot sentrale trusselaktører er at aktørene skal få sin kapasitet og intensjon betydelig redusert. I dette kapittelet omtales tilgjengelig informasjon om resultater og effekter mot aktører som er ansett som aktive sentrale trusselaktører. Dette innebærer at den totale innsatsen for å redusere sentrale trusselaktørers kapasitet og intensjon ikke blir belyst. Det vises til kapittel 5 som ytterligere beskriver hvordan a-krimsentrene jobber mot sentrale trusselaktører.

Figur 3 viser sammenhengen mellom aktiviteter mot aktørgruppen, resultater av aktivitetene og etablerte indikatorer for oppnådd brukereffekt. *Kunnskapsbygging/ etterretning* og *kontroll* skal bidra til å *identifisere* sentrale trusselaktører og er sentralt for å beslutte *reaksjoner* og *sanksjoner* slik at aktørenes *kapasitet* og *intensjon* kan reduseres.

Figur 3 Sammenheng mellom aktiviteter, resultater og brukereffekt

¹⁰ Arbeidstilsynet, NAV, politiet og Skatteetaten (2020): Langsiktig tilnærming til effektmåling i det tverretatlige a-krimssamarbeidet. Rapport.

6.2.1 Identifiserte aktører

A-krimsentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid identifiserer sentrale trusselaktører for prioritering av virkemiddelbruk. Sentrene og lokalt a-krimssamarbeid vurderer beslutningsstøtten for å identifisere sentrale trusselaktører som god. På en skala fra 1 til 5, hvor 5 er svært god beslutningsstøtte, gis kunnskapsproduktene en vurdering på 4 i gjennomsnitt.

Det finnes foreløpig ikke systemstøtte for å samle eller hente ut informasjon om antall identifiserte aktive sentrale trusselaktører. Fremskaffelse av oversikt over aktive sentrale trusselaktører og tilhørende virksomheter og personer som sentrene har identifisert, foregår manuelt i sentrene og rapporteres i forbindelse med årsrapporteringen. Dette medfører at det kan være ulikheter mellom sentrene når det gjelder kjennetegn på aktører som er på oversikten, og oversikten kan være ufullstendig. I 2022 rapporterer a-krimsentrene¹¹ og annet lokalt a-krimssamarbeid¹² om til sammen 87 aktive sentrale trusselaktører. Tabell 2 viser antall sentrale trusselaktører og tilhørende personer og virksomheter.

Tabell 2 Antall aktive sentrale trusselaktører rapportert for 2022

Resultater	Antall
Sentrale trusselaktører og deres nettverk	87
Personer i nettverk (avrundet)	260
Virksomheter i nettverk (avrundet)	310

I tillegg til de sentrale trusselaktørene oppgis det kjennskap til i underkant av 300 trusselaktører. Dette er aktører som sentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid arbeider med, men som ikke vurderes å ha like stor kapasitet og intensjon som sentrale trusselaktører. Videre arbeider flere av etatene mot et betydelig antall sentrale trusselaktører utenom de som sentrene og lokalt a-krimssamarbeid har oppgitt. Flere av disse aktørene er etterforsket og domfelt av politi og påtalemyndigheten.

6.2.2 Reaksjoner og sanksjoner overfor sentrale trusselaktører

A-krimsentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid arbeider sammen med etatslinjene for å ramme de sentrale trusselaktørene mest mulig effektivt ved å bruke ulike reaksjoner som kan bidra til å redusere aktørenes kapasitet og intensjon. Beslutningsstøtten for å kunne prioritere *virkemidler* og *reaksjoner/sanksjoner* vurderes som noe mindre god enn beslutningsstøtten for å identifisere sentrale aktører. På en skala fra 1 til 5, hvor 5 er svært god beslutningsstøtte, gir sentrene og lokalt a-krimssamarbeid en gjennomsnittlig vurdering av disse kunnskapsproduktene på 3,5. Flere sentre og samarbeid påpeker at det er et forbedringspotensial på beslutningsstøtte på virkemidler og reaksjoner/ sanksjoner.

Reaksjoner og sanksjoner – sentrale trusselaktører rapportert fra a-krimsentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid

Tabell 3 viser tilgjengelig informasjon per etat om resultater av aktiviteter mot aktive sentrale trusselaktører i 2022, oppgitt av a-krimsentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid. Tabellen gir kun oversikt over et begrenset utvalg av resultater som er rettet mot sentrale trusselaktører. Blant annet er ikke Skatteetatens bruk av tvangsmulkt eller innkreving inkludert i tabellen som er sentrale virkemidler mot aktørgruppen¹³. Dette gjør det utfordrende å vurdere betydningen av resultatene.

¹¹ A-krimssenteret i Alta er ikke med i årets rapportering

¹² Møre og Romsdal, Innlandet, Troms, Romerike, Follo og Østfold.

¹³ Fra Skatteetaten er det kun informasjon fra a-krimseksjonene som er hentet ut.

Tabellen viser at etatene har benyttet tyngre virkemidler og sanksjoner mot identifiserte sentrale trusselaktører i 2022. Dette omfatter sanksjoner som ilegger tvangsmulkt og overtredelsesgebyr, fastsettelse, og sanksjoner som stanser aktiviteten de utøver. Det omfatter også anmeldelser, etterforskning og straffeforfølgelse.

Tabell 3 Tilgjengelig informasjon per etat om resultater av aktiviteter mot aktive sentrale trusselaktører i 2022 oppgitt fra a-krimsentre og annet lokalt samarbeid

	Resultater	Antall 2022	Fastsatte krav 2022
Arbeidstilsynet	Tilsyn med virksomheter	81	
	Tilsyn med minst én reaksjon	61	
	Vedtak om pålegg	112	
	Vedtak om tvangsmulkt	41	
	Vedtak om stans som pressmiddel	2	
	Vedtak om stans ved overhengende fare	15	
	Vedtak om overtredelsesgebyr	15	1 922 000
	Anmeldelser	2	
Skatt ¹⁴	Lukkede formalkontroller	32	
	Lukkede avdekkingskontroller virksomheter	6	555 700
	Lukkede avdekkingskontroller personer	4	513 400
	Påbegynte avdekkingskontroller	12	
	Anmeldelser	3	
NAV	Anmeldelser	1	
	Vedtak om feilutbetaling	6	
Politiet ¹⁵	Anmeldte saker (forhold)		
	Avgjorte saker (forhold)	15 (36)	
	Henlagte saker (forhold)	5 (8)	
	Pådømte saker (forhold)	3 (3)	
	Forelegg/påtaleunntatelse saker (forhold)	1 (4)	
	Annet, stillet i bero, saker (forhold)		
	Saker (forhold) under etterforskning	16 (35)	

Tabell 4 tar utgangspunkt i samme informasjonsgrunnlag som tabell 3. Tabell 4 viser antall nettverk hvor én eller flere av de tre etatene har registrert en aktivitet eller et resultat for 2022 ¹⁶. Dette er første gang etatene har hatt mulighet til å sammenstille informasjon på denne måten, grunnet ny a-krim-informasjonsforskrift i 2022.

¹⁴ Informasjonen som er oppgitt er begrenset til Skatteetatens a-krim seksjoner. Avdekkingskontroller er en tidkrevende aktivitet som kan gå over flere år. Skatteetatens fastsatte krav er beregnet på følgende måte: Endring i merverdiavgift pluss renter og tilleggsavgift +22% av endring i grunnlag for inntektsskatt +14,1% av endring i arbeidsgiver-avgiftsgrunnlag. Krav for personer er beregnet med 25% av endring i grunnlag for inntektsskatt. Tilleggsskatt på inntekt og 50 % av grunnlag summarisk fellesoppgjør er ikke tatt med i beregningene.

¹⁵ Kun informasjon knyttet til virksomheter.

¹⁶ Med aktivitet menes her et tilsyn eller en kontroll, med resultat menes en reaksjon, sanksjon eller anmeldelse

Tabell 4 Tilgjengelig informasjon om registrerte aktiviteter og resultater mot sentrale trusselaktører i 2022 fra a-krimsentre og annet lokalt a-krimssamarbeid

	Ingen aktivitet og resultat	Aktiviteter og resultater fra én etat	Aktiviteter og resultater fra to etater	Aktiviteter og resultater fra tre etater	Aktiviteter og resultater fra fire etater	Aktiviteter og resultater fra minst én etat
Antall sentrale trusselaktører	25	34	17	10	2	63
Andel	28 %	39 %	19 %	11 %	2 %	72 %

Tabell 4 viser at det er tilgjengelig informasjon om minst én aktivitet eller ett resultat fra minst én av etatene for 63 (72 prosent) av de sentrale trusselaktørene i 2022. I halvparten av disse tilfellene er det en aktivitet eller et resultat fra én etat.

Overfor 28 prosent av de sentrale trusselaktørene er det ikke tilgjengelig informasjon om noen aktivitet eller resultat fra etatene i 2022. Dette kan være fordi de er identifisert i 2022, men at oppfølging ennå ikke er besluttet. Videre er det flere aktører hvor sentrene følger med på aktiviteten over tid, før det besluttes videre innsats. Det er også mulig at etatene har reagert overfor en del av disse, men da med andre aktiviteter og resultater enn hva det finnes tilgjengelig informasjon om og som er oppgitt i tabell 3. Rapporteringene fra sentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid viser videre at det rettes mye innsats mot de sentrale aktørene, men at det også rettes mye innsats mot trusselaktører for å forebygge at disse bygger kapasitet til å bli sentrale trusselaktører. Det er også mulig at etatene har reagert mot de sentrale trusselaktørene tidligere år, ettersom de fleste av aktørene uten informasjon var identifisert før 2022. Disse aktørene oppgis likevel å være aktive i 2022. Dette underbygger viktigheten av å opprettholde innsatsen over tid. Sentrene og lokalt a-krimssamarbeid oppgir i sin rapportering at sentrale trusselaktører må følges opp med gjentakende og flere typer virkemidler og sanksjoner over tid for å redusere deres kapasitet og hindre at kapasiteten øker igjen.

Tabell 4 viser at det overfor 33 prosent av de sentrale trusselaktørene har mer enn en etat gitt en reaksjon. Sentrene og lokalt a-krimssamarbeid oppgir at det er koordinert virkemiddelbruk fra flere etater som har god effekt på de prioriterte aktørene. Der etatene er enkeltvis inne i en sak, oppgis det at det tar lengre tid å sanksjonere mot aktøren, og aktøren kan tilpasse seg sanksjoner og være aktiv lengre. Det er imidlertid nødvendig med mer fullstendig informasjon og grundigere analyser for å kunne vurdere den reelle innsatsen og tilhørende resultater og effekter.

Reaksjoner og sanksjoner – sentrale trusselaktører rapportert fra Skatteetaten

Skatteetaten arbeider mot et betydelig antall aktører, utenom aktørene sentrene har oppgitt, men som etaten vurderer som trusselaktører og sentrale trusselaktører. I 2022 har Skatteetaten gjennom sin innsats mot arbeidslivskriminalitet, gjennomført 440 avdekkingskontroller. Samlet grunnlag for etterberegning av skatt og arbeidsgiveravgift er hhv. 294 mill. kroner og 82 mill. kroner, mens etterberegnet MVA er ca. 38 mill. kroner. Dette har noe overlapp med tall i tabell 5.

Tabell 5 viser at Skatteetatens a-krimseksjoner samlet har utført 730 avdekkingskontroller mot virksomheter og personer knyttet til aktører som etaten vurderer som sentrale trusselaktører. Tabellen illustrerer at innsats mot sentrale trusselaktører og deres nettverk er betydelig utenfor sentrenes

identifiserte sentrale trusselaktører. Samlet innsats fra Skatteetaten mot sentrale trusselaktører anses å ha økt sammenlignet med fjoråret når det gjelder antall avdekkingskontroller og anmeldelser.

Tabell 5 Utvalg av Skatteetatens aktiviteter og resultater mot sentrale trusselaktører og deres nettverk i 2022

	Resultater	Antall 2022	Fastsatte krav 2022
Skatt ¹⁷	Avdekkingskontroller virksomheter	160	54 624 000
	Avdekkingskontroller personer	570	19 317 000
	Anmeldelser	68	

Sentrale trusselaktører etterforsket og påtalt av politiet og påtalemyndigheten

Når det gjelder straffeforfølgelse, skal politiet og påtalemyndigheten prioritere å følge opp lovbrudd som er av alvorlig karakter, eller som ikke anses å kunne sanksjoneres tilstrekkelig gjennom forvaltningssporet. I strafferettslig betydning representer arbeidslivskriminalitet en rekke lovbrudd som for eksempel omhandler skattesvik, MVA-bedragerier og brudd på folketrygdløven og arbeidsmiljøloven.

Politiet kan ikke hente ut enhetlig statistikk som viser omfang av anmeldte straffesaker som faller inn under begrepet arbeidslivskriminalitet. Det er dermed heller ikke mulig å hente ut en samlet nasjonal oversikt over saker som har ført til domfellelse i 2022. Det er imidlertid mottatt tilbakemeldinger på saker anmeldt av Skatteetaten og NAV.

Av 56 a-krim saker anmeldt av Skatteetaten i 2022 eller tidligere år, ble det i 2022 idømt ubetinget fengsel i 9 saker hvorav 5 dommer medførte fengsel over 6 måneder, 14 anmeldelser endte med betinget fengsel og 8 anmeldelser endte med samfunnstjeneste, bot eller annet. De resterende 25 anmeldelsene endte med enten påtaleunntatelse (1), henleggelse (23) eller frifinnelse (1). Skatteetaten erfarer at det er de mest alvorlige sakene som er henlagt.

NAV mottok i 2022 tilbakemeldinger på totalt 36 saker anmeldt til politiet i 2022 eller tidligere år og som vedrører arbeidslivskriminalitet. Av disse 36 var det 10 dommer med ubetinget fengsel, hvorav 6 med fengsel i 6 måneder eller mer, 5 anmeldelser endte med betinget fengsel, og 1 anmeldelse ble avgjort med forelegg. Av de resterende 20 anmeldelsene ble 4 anmeldelser stilt i bero, 14 endte med henleggelse, mens det i 2 saker ble avsagt frifinnende dom.

Når det gjelder dommer knyttet til arbeidsmiljøregelverket, vises det til en dom fra Gulating lagmannsrett i 2022 som endte med ubetinget fengsel for brudd på allmenngjøringsloven og arbeidsmiljøloven. Dette er en sak som har sitt utspring i a-krim senteret i Vestland og som hovedsakelig ble fulgt opp videre fra Arbeidstilsynet og politiet, men som også senteret fulgte opp blant annet gjennom en tverretattlig kontroll.

I tillegg har Økokrim i 2022 etterforsket et nettverk i det norske rommiljøet. Per i dag etterforskes åtte saker av Økokrim. Nettverket driver i hovedsak med maling og steinlegging. Det er aksjonert mot ti personer i nettverket, og det er tatt beslag i verdifulle biler, klokker, kontanter, gull og innestående på flere kontoer. Økokrim fortsetter arbeidet med stor vekt på sikring av verdier og å belyse reelle bakmenn.

¹⁷ Informasjonen som er oppgitt er begrenset til Skatteetatens a-krim seksjoner. Avdekkingskontroller er en tidkrevende aktivitet som kan gå over flere år. Skatteetatens fastsatte krav er beregnet på følgende måte: Endring i merverdiavgift pluss renter og tilleggsavgift +22% av endring i grunnlag for inntektsskatt +14,1% av endring i arbeidsgiver-avgiftsgrunnlag. Krav for personer er beregnet med 25% av endring i grunnlag for inntektsskatt. Tilleggsskatt på inntekt og 50 % av grunnlag summarisk fellesoppgjør er ikke tatt med i beregningene.

6.2.3 Samlet vurdering av brukereffekter – sentrale trusselaktører

Kjennetegn ved måloppnåelsen for ønsket brukereffekt er at sentrale trusselaktører er fratatt verdier, fratatt rettigheter, stanset, hindret organisering og kamuflering og er straffeforfulgt. Det er imidlertid utfordrende å vurdere effekter av innsats mot aktører som forsøker å skjule sine handlinger. I tillegg er innsatsen mot sentrale trusselaktører ofte en kombinasjon av umiddelbare og mer tidkrevende sanksjoner på tvers av de samarbeidende etatene. A-krimsentrene rapporterer at å redusere kapasiteten til sentrale trusselaktører krever systematisk innsats og samarbeid over tid. Mange aktører opererer på tvers av bransjer og tilpasser seg kontrollvirksomheten. Sentrale trusselaktører må derfor følges opp med gjentakende og flere typer virkemidler over tid for å redusere deres kapasitet og hindre at kapasiteten øker igjen. Det er med andre ord svært ressurskrevende å arbeide målrettet mot sentrale trusselaktører. Dette gjelder særlig i de større sakene og nettverkene, der den mest alvorlige kriminaliteten foregår.

Virkemidler med umiddelbar virkning og en koordinert virkemiddelbruk fra flere etater oppgis av sentrene å ha god effekt. Dette gjelder spesielt tiltak som medfører at arbeid blir stanset, at virksomheter mister oppdrag, eller virksomheten blir fratatt verdier av et visst omfang. Dette forutsetter god samhandling med og oppfølging fra linjen i etatene. Tabell 6 viser brukereffekter for 2022 basert på det begrensede informasjonsgrunnlaget i tabell 3.

Tabell 6 Tilgjengelig informasjon om brukereffekter mot aktive sentrale trusselaktører i 2022 fra a-krimsentre og lokalt a-krimssamarbeid

Brukereffekt	Antall
Ta verdier - etablere krav	58
Ta verdier - innfordre krav	ikke tilgjengelig
Frata rettigheter	6
Stanse ulovlig virksomhet	14
Hindre organisering og kamuflere etterlevelse	ikke tilgjengelig
Straffeforfølge	6

Arbeid med å etablere krav, frata verdier og straffedømme trusselaktører kan imidlertid ofte ta mellom to og fem år, blant annet som følge av beviskrav og klagerunder. Eksempelvis kan innkreving hos sentrale trusselaktører være tids- og ressurskrevende ved at trusselaktører innretter seg på en slik måte at det er vanskelig å forfølge formuesgoder. Disse kan være skjult ved aktiva i utland, kryptovaluta, stråmenn og ikke realregistrerte formuesgoder. Videre kan effekten av etatenes innsats påvirkes av mange og sammensatte forhold i og utenfor virksomhetene. Dette medfører kompliserte årsakssammenhenger, og det er få datakilder som kan bidra til å belyse måloppnåelse på en presis måte. Tabell 6 inneholder ikke informasjon om verdier som er innfordret, grunnet manglende tilrettelegging for dette i systemene. Flere a-krimsentre rapporterer imidlertid om økt samarbeid med Skatteetatens divisjon for innkreving. Innkreving vil kunne iverksette bistandsanmodninger til utlandet for å finne verdier, eiendommer mv. I 2022 har Skatteetaten i samarbeid med sentrene hatt 295 innfordringstiltak og innkrevd ca. 80 mill. kroner. I tillegg til dette kommer frivillig innbetaling under og etter aksjoner, hvor innkrevingsmiljøet har deltatt. Innkreving er dermed et sentralt virkemiddel for oppnådd brukereffekt.

Dette viser, sammen med informasjon i kapittel 6.2.1 og 6.2.2, at det er vesentlige begrensninger i tabell 6. Utfra tilgjengelig data er det derfor utfordrende å vurdere brukereffekter. Gode vurderinger fordrer god tilgang på informasjon.

I 2022 utførte KPMG en spørreundersøkelse mot respondenter fra etatene, påtalemyndigheter, domstoler, og interesse-arbeidslivsorganisasjoner - 72 prosent av respondentene var fra etatene¹⁸. Et flertall av respondentene fra etatene, 55 prosent, var enig i at etatssamarbeidet hadde bidratt til å redusere sentrale trusselaktører sin kapasitet, mens 19 prosent var uenig. En betydelig andel av respondentene fra påtalemyndigheten og domstolene og interesse- og arbeidslivsorganisasjonene var også enige i dette, men de fleste svarte at de ikke vet eller ikke har forutsetninger for å svare på dette spørsmålet.

I tillegg til dette finnes det informasjon om hvordan a-krimsentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid vurderer deres innsats på de sentrale trusselaktørenes kapasitet og intensjon. På en skala fra 1 til 5, der 5 er «svært god virkning», vurderes gjennomsnittlig innsats til 3. Nivået tilsvarer vurderingene fra 2020 og 2021. I vurderingene fremheves det at en felles tverretattlig innsats tidlig i sakene for å oppnå et godt resultat, er viktig. Spesielt oppgis det at sanksjoner med umiddelbar virkning og en koordinert virkemiddelbruk fra flere etater har god effekt på de prioriterte aktørene. Sentrene og lokalt a-krimssamarbeid har også vurdert endring i kapasitet hos de sentrale trusselaktørene de har forutsetninger for å gjøre en vurdering av. Kapasiteten er vurdert på bakgrunn av innsats og informasjon de har om aktørene. Resultatene indikerer at over halvparten av de vurderte sentrale trusselaktørene har redusert sin kapasitet, mens en liten andel har økt sin kapasitet. Sammenlignet med fjoråret er det en høyere andel som vurderes å ha fått redusert sin kapasitet.

Informasjon fra etatslinjene, spørreundersøkelse og rapporteringene fra a-krimsentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid tilsier dermed at identifiserte sentrale trusselaktører kan ha fått redusert kapasitet som følge av etatenes innsats, men at en mindre gruppe kan ha økt sin kapasitet. Informasjonsgrunnlaget er imidlertid ufullstendig, og vurderinger må anses som usikre. Det er ikke grunnlag for å vurdere om innsatsen har påvirket aktørenes intensjon om å begå arbeidslivskriminalitet.

6.3 Resultater og effekter - utenlandske arbeidstakere

Formålet med innsatsen mot utenlandske arbeidstakere er at *utenlandske arbeidstakere skal være satt i stand til å ivareta sine rettigheter og oppfylle sine plikter*. Dette kan begrense kriminelle aktørers tilgang på arbeidskraft de kan utnytte. Figur 4 viser aktiviteter som rettes mot brukermålet, resultater av aktivitetene og kjennetegn ved oppnådd brukereffekt¹⁹. Aktiviteter rettet mot dette brukermålet kan deles inn i to hovedkategorier - *veiledning* og *kontroll*. Veiledning antas først og fremst å virke blant arbeidstakere som er motivert for å etterleve regelverket, i motsetning til de som frivillig deltar i arbeidslivskriminalitet eller er utsatt for tvang slik at de ikke har mulighet til å påvirke situasjonen sin.

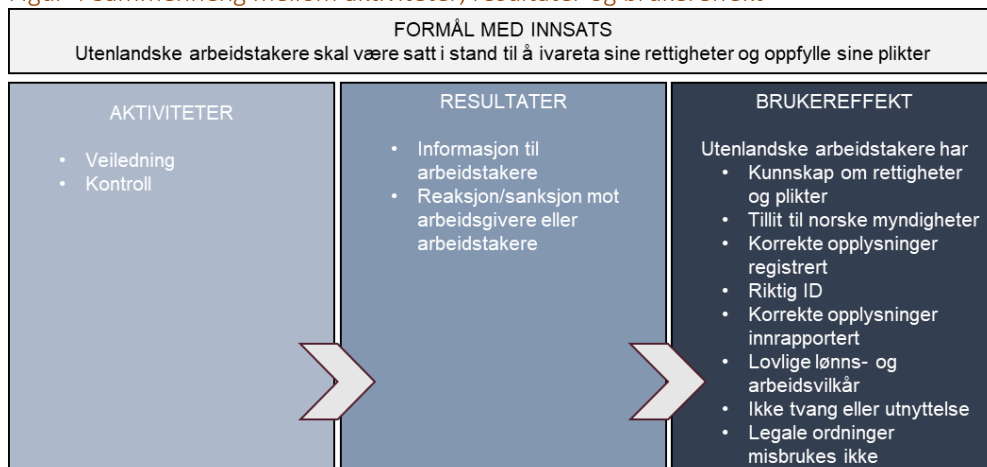
Under omtales resultater og effekter av aktivitetene. Resultatene som omtales er oppsummert i tabell 7.

¹⁸ Kilde: evaluering av etatssamarbeidet mot arbeidslivskriminalitet.

<https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/aid/dokumenter/2022/evaluering-av-etatssamarbeid-mot-arbeidslivskriminalitet.pdf>

¹⁹ Arbeidstilsynet, NAV, politiet og Skatteetaten (2020): Langsiktig tilnærming til effektmåling i det tverretattlige a-krimssamarbeidet. Rapport.

Figur 4 Sammenheng mellom aktiviteter, resultater og brukereffekt

Aktivitetene foregår hovedsakelig gjennom Servicesenter for utenlandske arbeidstakere (SUA), informasjonskampanjen Know your rights, oppsøkende aktivitet fra a-krimsentrene og annet lokalt a-krim-samarbeid, oppsøkende virksomhet fra Skattepatroljen og kontroll.

Servicesenter for utenlandske arbeidstakere (SUA)

Som nevnt tidligere samarbeider Arbeidstilsynet, politiet, Skatteetaten og Utlendingsdirektoratet ved SUA om å legge til rette for at utenlandske arbeidstakere skal komme raskt i lovlig arbeid i Norge. I 2022 var det om lag 67 230 besøk i etatenes skranke i de fem SUA-ene, som tilsvarer en nedgang på 7 prosent fra 2021. Nedgangen skyldes færre skrankebesøk hos politiet ved enkelte servicesentre. For Skatteetaten er besøksantallet stabilt, mens det hos Arbeidstilsynet har vært en økning (jf. tabell 7). For mer detaljert informasjon om resultatene, vises til SUAs årsrapport.

Know your rights

Høsten 2020 lanserte Arbeidstilsynet informasjonskampanjen «Know your rights». Formålet med kampanjen er å sette utenlandske arbeidstakere i stand til å ta informerte valg når de jobber i Norge, og på den måten bidra til redusert arbeidslivskriminalitet. Kampanjen består av målrettet annonsering i sosiale medier som leder videre til kampanjens nettsider (www.knowyourrights.no). Her mottar arbeidstakerne informasjon om plikter og rettigheter på ni ulike språk. I tillegg til fortsatt annonsering og drift, har kampanjen i 2022 blitt videreutviklet, eksempelvis med påfyll av relevant informasjon fra både Arbeidstilsynet og Skatteetaten, og ved at nettsiden også er oversatt til ukrainsk. I 2022 hadde nettsiden 160 000 besøkende, som er betydelig mer enn i 2021 (74 000 besøkende).

En evaluering av kampanjen har konkludert med at den har god måloppnåelse²⁰. Nærmere en tredel av de som har svart på en brukerundersøkelse, oppga at de hadde oppdaget brudd på regelverket i sitt eget arbeidsforhold som følge av kampanjen. To tredeler av disse svarte videre at de enten hadde gjort eller ville gjøre endringer i sitt arbeidsforhold etter å ha sett kampanjen. Slike endringer kan være med på å redusere kriminelle aktører sin tilgang til arbeidskraft, derigjennom bidra til redusert arbeidslivskriminalitet.

Veiledning av ukrainske flyktninger

Enkelte av a-krimsentrene og lokalt a-krim-samarbeid har gjennomført veiledningsmøter for ukrainske flyktninger og personer som bistår dem på asylmottak. Formålet har vært å gi potensielt sårbare

²⁰ Eggen, Fernanda Winger, Mathias Iversen og Jørgen Ingerød Steen (2021): Evaluation of the campaign Know Your Rights. Rapport nr. 27-2021, Samfunnsøkonomisk analyse AS.

arbeidstakere helhetlig og koordinert informasjon fra myndighetene, for å forebygge at de blir utsatt for arbeidslivskriminalitet. Relevant informasjonsmateriell fra Skatteetaten er også oversatt til ukrainsk, og som nevnt over er nettsiden www.knowyourrights.no oversatt til ukrainsk.

Veiledning under aksjoner

Skattepatroljene samlet har delt ut ca. 200 informasjonsskjema på ulike språk, mens ca. 700 utenlandske arbeidstakere har mottatt muntlig veiledning, herunder gitt veiledning og informasjon på ulike språk til 650 utenlandske arbeidstakere via aksjoner på verft. Dette er dermed en nedgang i antall utenlandske arbeidstakere som nås gjennom aksjoner, sammenlignet med året før.

Kontroller

Kontroller av *arbeidsgivere* bidrar til å ivareta arbeidstakernes rettigheter til lønns- og arbeidsvilkår, gjennom reaksjoner ved brudd på arbeidsmiljø- og/eller allmenngjøringsregelverk. Videre fører kontroller til at arbeidsgiver sørger for innmelding i Aa-registeret og innberetning av lønn og registrering av oppdrag i Oppdrags- og arbeidsforholdsregisteret.

Kontroller av *arbeidstakere* bidrar til at de oppfyller sine plikter knyttet til registrering, nærmere bestemt ID, oppholds- og arbeidstillatelser mv. Arbeidstakere blir ofte henvist til SUA for registrering og mer veiledning.

I 2022 gjennomførte Arbeidstilsynet ved a-krimsentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid nær 1 800 tilsyn med arbeidsgivere, hvor forhold knyttet til lønns- og arbeidsvilkår ble kontrollert. Dette er litt flere tilsyn enn i 2021 og ca. like mange som i 2020. Arbeidstilsynet kontrollerer og finner særlig hyppig brudd på bestemmelser knyttet til sikkerhet, arbeidstidsordninger og arbeidsavtaler. Arbeidstilsynet har gitt én eller flere reaksjoner i 57 prosent av tilsyn innenfor arbeidslivskriminalitet i 2022. Dette er en betydelig økning fra 2021 (48 prosent), og også en høyere andel enn tidligere år.

Brukereffekter av tilsynene oppnås blant annet gjennom reaksjoner som sikrer at arbeidsgivere gir korrekt lønn innen allmenngjorte områder, skriftlige arbeidsavtaler i tråd med regelverket og forsvarlige arbeidsforhold og innkvartering. Oppfølging av virksomheter som er påtruffet i tidligere kontroller, viser at disse effektene ofte oppnås, men dette kan ikke tallfestes.

I 2022 gjennomførte Skatteetatens skattepatroljer 2 560 kontroller. Det ble funnet ett eller flere avvik i 600 av disse kontrollene. 2 170 av disse kontrollene ble utført på byggeplasser. Antallet kontroller på byggeplasser er dermed noe lavere enn året før. Dette skyldes økt kontrollinnsats i øvrige bransjer. Det ble funnet ett eller flere avvik i 470 av byggeplasskontrollene, det er en høyere andel enn i 2021. Det ble sjekket om 3 730 arbeidstakere hadde HMS-kort. Av disse manglet 180 HMS-kort, og 100 fikk kortet inndratt.

NAV ga i 2022 informasjon om rettigheter og plikter til utenlandske arbeidstakere der de ble påtruffet under stedlige kontroller, og kontrollerte at arbeidsgiverne har registrert arbeidstakerne i Aa-registeret. Disse resultatene kan ikke tallfestes.

Tabell 7 Resultater av sentrale aktiviteter 2022 - utenlandske arbeidstakere

Aktivitet	Resultat	Antall/beløp (2021 og 2020 i parentes)
Servicesenter for utenlandske arbeidstakere (SUA)	Antall besøkende hos SUA totalt	67 234 (72 291, 61 090)
	- skrankebesøk hos politiet	38 634 (44 670, 32 530 ²¹)
	- skrankebesøk hos Skatteetaten	27 515 (26 850, 27 680)
	- skranke og andre kanaler, Arbeidstilsynet	1 085 (780, 890)
Veiledning	Kampanjen Know your rights	Antall unike brukere nådd på sosiale medier Antall som klikket seg videre til landingsside Antall besøk på nettsiden
	Aksjoner	Antall samtaler med utenlandske arbeidstakere og oppfølging av arbeidsgivere
	Veiledningsmøter med ukrainske flyktninger	Antall deltakere
Kontroller	Arbeidstilsynets a-krim-tilsyn	Antall tilsyn Antall tilsyn med reaksjon Antall tilsyn med vedtak om overtredelsesgebyr Antall tilsyn med stans ved overhengende fare Antall tilsyn med vedtak om pålegg andel med vedtak om tvangsmulkt andel med vedtak om stans som pressmiddel
	Skatteetatens skattepatruljer	Antall kontroller Andel avvik Antall kontroller byggeplasser Andel avvik byggeplasser Andel HMS kort som manglet
		700 (4 500)
		Ukjent
		1 791 (1 649, 1 750)
		1023 (794, 973)
		101 ²² (136, 124)
		152 (141, 111)
		698 (555, 712)
		28 % (26 %, 26 %)
	1 % (8 %, 15 %)	

6.3.1 Samlet vurdering av brukereffekter – utenlandske arbeidstakere

Veiledning bidrar til at utenlandske arbeidstakere får kunnskap om hvilke rettigheter og plikter de har i norsk arbeidsliv. På bakgrunn av evalueringen omtalt over, antas særlig informasjonskampanjen Know your rights å ha satt store målgrupper i stand til å avdekke ulovligheter i eget arbeidsforhold de siste årene. Det er likevel opp til arbeidstakerne selv hvordan de vil bruke denne informasjonen til å endre sin arbeidssituasjon. Noen kan for eksempel bli værende i dårlige arbeidsforhold, også etter å ha forstått at de utnyttes. Viktige faktorer til om arbeidstakerne benytter tildelt informasjon, er tilgang på annet arbeid, om arbeidstakerne selv bevisst medvirker til kriminaliteten, om de har tillit til myndighetene og/eller er skremt av arbeidsgiver.

Den samlede egenvurderingen fra a-krimsentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid, på bakgrunn av sin kjennskap til situasjonen lokalt, er at deres innsats i form av veiledning og kontroller i 2022 i litt over middels grad har bidratt til at sentrale trusselaktører får mindre tilgang på arbeidskraft som de kan utnytte. Mange arbeidstakere vurderes å ha blitt satt bedre i stand til å ivareta sine plikter og rettigheter, enten i arbeidsforholdet de var i eller hos en ny arbeidsgiver. Forhold som trekker effektvurderingene ned, er at veiledning av arbeidstakere i kontrollsituasjoner av og til fører til gjengjeldelse fra arbeidsgiver, og at saker med arbeidslivskriminalitet ofte er tidkrevende å oppnå resultater i. Det er også ofte begrenset i hvilken grad tilgangen på sårbar arbeidskraft blir varig redusert for de kriminelle aktørene. Det er ikke gjennomført systematiske effektmålinger av dette.

²¹ Mangler tall fra juni-desember 2020.

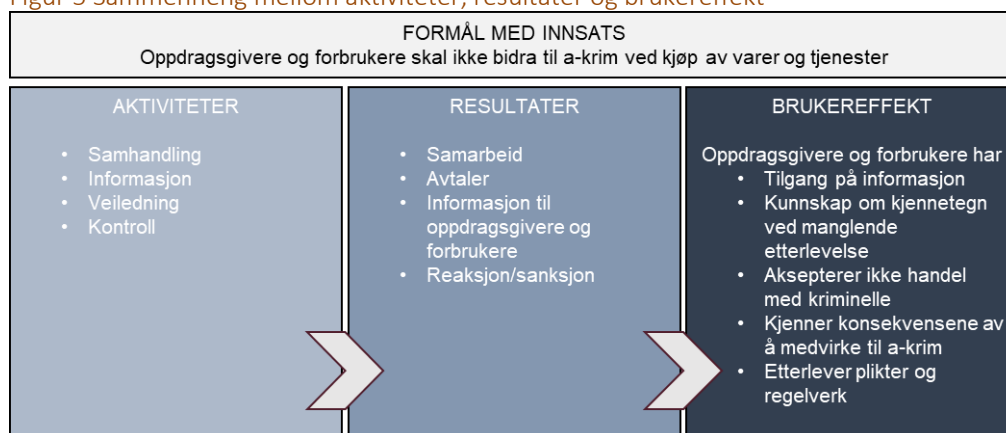
²² Dette tallet kan stige da overtredelsesgebyr ofte kommer sent i saksforløpet

For å avdekke faktiske forhold i kontroller og tilsyn, er det ofte avgjørende å få informasjon fra involverte arbeidstakere. Dette kan være utfordrende, særlig i tilfeller hvor utenlandske arbeidstakere er instruert eller truet av arbeidsgiver til å oppgi bestemte opplysninger i møte med myndighetene. For å sikre at arbeidstakerne har tillit til myndighetene, vurderer etatene løpende hvilke metoder og virkemidler som fremmer eller hemmer dialog med arbeidstakere i forbindelse med kontroller. Dette innebærer at etatene ofte må jobbe systematisk over tid for å vinne tillit hos arbeidstakere og bygge sak mot kriminelle aktører.

6.4 Resultater og effekter - oppdragsgivere og forbrukere

Formålet med innsatsen mot oppdragsgivere og forbrukere er at *oppdragsgivere og forbrukere ikke skal bidra til arbeidslivskriminalitet ved kjøp av varer og tjenester*. Ved å begrense markedet for de kriminelle kan handlingsrommet reduseres. Innsatsen retter seg mot å påvirke både evnen og viljen til å velge bort kriminelle aktører. Oppdragsgivere og forbrukere kan settes bedre i stand til å velge bort kriminelle aktører ved at de får tilgang til informasjon og kunnskap til å forstå og agere på informasjonen. Aktiviteter som kan medføre at oppdragsgivere og forbrukere ikke bidrar til arbeidslivskriminalitet ved kjøp av varer og tjenester, er knyttet til mobilisering av oppdragsgivere og forbrukere, hovedsakelig gjennom *samhandling, informasjon, veiledning, og kontroller*. Figur 5 viser aktiviteter, resultater av aktivitetene og kjennetegn ved oppnådd brukereffekt²³.

Figur 5 Sammenheng mellom aktiviteter, resultater og brukereffekt

Aktivitetene foregår i stor grad gjennom Treparts bransjeprogram, Samarbeid mot svart økonomi (SMSØ), Medbyggerne, Tettpå, Skatteetatens samarbeidsavtaler, politiets næringslivskontakter, a-krimsentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid. Tabell 8 fremhever noen resultater av aktivitetene. Aktivitetene og resultatene som presenteres er eksempler på gjennomførte aktiviteter, og gir ikke et fullstendig bilde av etatens innsats mot oppdragsgivere og forbrukere. Det vises til tidligere kapittel som beskriver noe av a-krimsentrenes innsats rettet mot oppdragsgivere og forbrukere, samt omtale i media. Omtalen av brukereffekter er begrenset til det som finnes av informasjon om effekter fra 2022.

Treparts bransjeprogram

Treparts bransjeprogram er et operativt samarbeid mellom myndighetene og partene i arbeidslivet innenfor særlig utsatte bransjer. Det er i dag bransjeprogram innenfor fire bransjer: renhold, uteliv, transport og bil. Hensikten er å mobilisere arbeidsgivere, arbeidstakere og myndigheter til å sammen

²³ Arbeidstilsynet, NAV, politiet og Skatteetaten (2018): Mål- og resultatstyring for det tverretatlige a-krimssamarbeidet

dokumentere og ta fatt i felles erkjente utfordringer i utsatte bransjer, for å bidra til gode og lovlige lønns- og arbeidsvilkår. Ledelse- og sekretariatsfunksjonen blir ivaretatt av Arbeidstilsynet.

Bransjeprogrammene jobber i stor grad med konkrete tiltak for å gjøre det enklere for virksomheter å følge reglene og for oppdragsgivere og forbrukere å velge seriøse leverandører. I 2022 har de, i likhet med tidligere år, jobbet med en rekke utadrettede tiltak for å forebygge useriøsitet og arbeidslivskriminalitet. Tabell 8 viser enkelte aktiviteter og resultater. Mange tiltak er langsiktige, og en fortsettelse av arbeid påbegynt tidligere år.

SMSØ

SMSØ er et samarbeid mellom LO, NHO, KS, YS, Unio, Virke og Skatteetaten. SMSØ arbeider for å redusere svart økonomi og bidra til like konkurransevilkår, gode arbeidsplasser og velferdstjenester. Veiledning gis blant annet gjennom handlehvitt.no og Spleiselaget. I 2022 ble handlehvitt.no lansert i ny versjon. Veiledning til forbrukere som ønsker å handle hvitt, ble forenklet og rendyrket ved å ta utgangspunkt i enkle sjekklister og dekke kjøp i forbindelse med håndverkere, småjobber, utleie, renhold og bil. Optimalisering av søkeord i google førte til en dobling av trafikk til handlehvitt.no fra 7000 til 14000 sidevisninger i måneden. Antallet besøkende på nettsiden har økt til 85 000 i 2022. En brukertest av handlehvitt.no indikerer at den nye nettsiden er ryddig, lett å navigere i, har enkelt språk og gir raskt oversikt over hva forbruker skal gjøre for å handle riktig. Handlehvitt.no anses dermed å bidra til ønsket brukereffekt ved at den gir målgruppen tilgang til informasjon. Det er ikke gjennomført annonser eller betalte kampanjer av handlehvitt på Facebook i 2022, noe som resulterer i kraftig redusert rekkevidde på Facebook. Spleiselaget formidler om skatt, arbeidsliv og velferd til ungdom. Spleiselaget har tidligere møtt ca. 40 000 (20 %) elever i videregående skole. I 2022 har reduserte ressurser medført at i underkant av 20 000 (9,5 %) elever i videregående skoler har møtt Spleiselaget. Informasjon har imidlertid blitt gitt blant annet via et samarbeid med Ung.no hvor Spleiselaget svarer ut skattespørsmål fra ungdom og via Spleiselagets podcast.

Medbyggerne

Medbyggerne er et prosjektsamarbeid mellom offentlig sektor, blant annet fylkeskommunen, Skatteetaten, Arbeidstilsynet og politiet, partene i arbeidslivet og byggebransjen i Vestfold og Telemark. I 2022 er det videreført innsats hos 34 byggevarehus, utviklet språktilpasset tipsløsning med hjelpetekst, lansert ny nettside og videreutviklet digitalt verktøy for enklere oppfølging og kontroll av offentlige bygg- og anleggsprosjekter. I tillegg er det gjennomført mediekampanjer med 2,1 millioner visninger, og en informasjonsfilm knyttet til omreisende håndverkere, aktiviteter og fagdager ved bygg- og anleggspå skoler, leverandørseminarer i samarbeid med 10 kommuner, og Medbyggerkonferansen. Medieanalyse av den brede spredningen av kampanjen knyttet til omreisende håndverkere, viser at kampanjen ble oppfattet positivt i markedet. Medbyggerne bidrar dermed til samhandling, informasjon og synlighet rundt seriøsitet. Kommunene har fått økt kompetanse knyttet til internkontroll og oppfølging av egne byggeprosjekter, og offentlige etater mottar generelt treffsikre tips knyttet til useriøse aktører i bransjen.

Tettpå

Tettpå er et tiltak som har som formål å redusere etterspørselen etter useriøs arbeidskraft i byggenæringen, og målgruppen er først og fremst private forbrukere. Tiltaket gjennomføres av Skatteetaten, men tiltaket har en rekke samarbeidspartnere som offentlige etater, partene i arbeidslivet, byggebransjen, eiendomsmeidlerbransjen, finansnæringen og forbrukernes interesseorganisasjoner. Tettpå har i 2022 avtale med 22 av landets største by- og hyttekommuner. Telefonsjenersten i Tettpå gjennomførte i 2022, 5200 samtaler, hvorav 91 prosent av forbrukere takket ja til elektronisk veiledning for hvordan de kan velge seriøse håndverkere. Antallet samtaler er redusert med ca. 10 prosent fra året før, og skyldes i hovedsak at

tjenesten ble stoppet fra mars-mai. Samarbeidet med finansnæringen i bankpiloten «Tettpå boligkjøper» mottok gode tilbakemeldinger fra kunder og bankrådgivere. En løsning med robotisert utsending av informasjonsbrev i Altinn til målgruppen «kjøp av bolig- og fritidseiendom», ble utviklet i 2022 i samarbeid med kartverket. Hittil er ca. 30.000 informasjonsbrev sendt ut. I samarbeid med Nelfo, EL og IT forbundet, Rørentreprenørene Norge og Byggmesterforbundet ble også Tettpå-kampanjen «Serious håndverker eller seriøse problemer?» gjennomført, herunder publisering av tre korte informasjonsfilmer. Kampanjen genererte 2,4 millioner visninger og over 80 artikler i media. Dette indikerer at tiltaket bidrar til at målgruppen får tilgang på informasjon. Tettpå har generelt fått gode omtaler, og medieanalysen i 2020 viste at nasjonal implementering av tiltaket ble oppfattet positivt i markedet.

Skatteetatens landsdekkende samarbeidsavtaler

Skatteetaten har ved utgangen av 2022, 21 landsdekkende samarbeidsavtaler med store offentlige oppdragsgivere og tre hovedentreprenører. I tillegg til dette har Skatteetaten samarbeid med 24 mellomstore kommuner for å bistå med veiledning og kunnskapsoverføring for å styrke internkontroll på innkjøpsområdet. Gjennom samarbeidsavtalene følges det opp byggeprosjekter til en kontraktsum på ca. 140 mrd. kroner, og det gjennomføres byggeplasskontroller. Antall kontrollerte byggeplasser har økt, og 95 prosent av avvik har blitt rettet opp i mobiliseringsløpet. De samarbeidende partene kan også motta seriositetsinformasjon via skatteattester. Skatteattestene har opplysninger om skatt og avgift og utstedes etter fullmakt av Skatteetaten for å øke oppdragsgiveres mulighet til å vurdere om leverandører er seriøse. Det er utarbeidet filmer til opplæring i tolkning av skatteattest slik at flere offentlige og private oppdragsgivere kan ta dette i bruk. I 2022 økte antallet utstedte skatteattester til 104 000. I 2022 evaluerte Oslo Economics samarbeidsavtalene, og resultatene indikerer at samarbeidsavtalene styrker seriositetskulturen i markedet og reduserer handlingsrommet for de kriminelle. Se også kapittel 3.4.

Deling av seriositetsinformasjon

Markedet for de kriminelle aktørene kan og må reduseres ved å gjøre det lettere å finne frem til de seriøse aktørene. Både regjeringen og etatene jobber derfor med å gjøre informasjon om virksomheter lettere tilgjengelig for offentlige oppdragsgivere, private virksomheter og forbrukere. Brønnøysundregistrene og Skatteetaten jobbet i 2021 sammen for å gjøre det lettere for private virksomheter og forbrukere å vurdere om leverandører er seriøse. For å realisere målsettingen i tiltaket, er det behov for regelverksutvikling som gjør det mulig å tilgjengeliggjøre opplysninger fra flere offentlige virksomheter. I påvente av dette ble det gjennomført en pilot under gjeldende regelverk i samarbeid med Mittanbud og Startbank. Piloten ble avsluttet i februar 2022 – etter en begrenset tid med deling av data fra Skatteetaten. Piloten var en suksess, tilretteleggermodellen fungerte som forventet, det var ingen tekniske, praktiske eller organisatoriske hindringer for å dele bedriftenes egne data for å dokumentere seriositet. Det kompliserte var å gjøre dette basert på fullmakt. Rapport med innspill til fullmakt ble levert til Nærings- og fiskeridepartementet og Finansdepartementet i mai 2022.

Politiets næringslivskontakter

Politiets næringslivskontakter skal formidle oppdatert kunnskap om trusselbildet til relevante virksomheter og aktører, gi råd til utbyggere for større bygg- og anleggsprosjekter, ha kontakt om kriminalitetsutfordringer med aktører i utsatte bransjer, og generelt være en pådriver og tilrettelegger for samhandling mellom politi, kontrolltater, næringslivet og organisasjonene. Næringslivskontaktene er og en ressurs for informasjonsinnhenting. Med et godt etablert nettverk og gode informasjonskanaler vil de kunne motta informasjon om trusler og sårbarheter i næringslivet, noe som vil berike både kunnskapsgrunnlaget og beslutningsgrunnlaget for målrettede tiltak. I tillegg til politidistriktene har Kripes og Økokrim også egne næringslivskontakter. Økokrim koordinerer en plattform for næringslivskontaktene der hensikten er å sikre

at næringslivskontaktens innsats mot arbeidslivskriminalitet og andre kriminalitetsområder, er mest mulig samordnet og likeartet. Det er ventet at en slik samordning vil gi effekter i fremtiden.

A-krimsentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid

I henhold til felles styringsmodell skal hovedinnsatsen mot denne aktørgruppen legges til linjen. A-krimsentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid gjennomfører likevel noe innsats mot oppdragsgivere og forbrukere, blant annet gjennom samarbeid med arbeids- og næringslivet, proaktiv og reaktiv bruk av media og utdeling av informasjon. Innsatsen gjennomføres i flere bransjer, herunder bygg og anlegg/håndverkere, restaurant/servering, transport, verft, fiskeri og landbruk. To eksempler er oppmerksomheten omkring rapporten om arbeidslivskriminalitet i skipsverft i Møre og Romsdal og medieoppslag om omreisende håndverkere. Den samlede egenvurderingen fra a-krimsentrene og annet lokalt a-krimssamarbeid, på bakgrunn av sin kjennskap til situasjonen lokalt, er at deres innsats rettet mot brukermål 3 i litt over middels grad har bidratt til at sentrale trusselaktører får mindre tilgang på oppdrag. Flere oppgir imidlertid at innsatsen er utfordrende å vurdere, og to sentre har ikke avgitt vurdering.

Tilsyn

Arbeidstilsynet fører tilsyn med offentlige oppdragsgivere, private bestillere og hovedleverandører. Dette gjøres for å kontrollere at de overholder sitt ansvar i henhold til regelverk om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter og om informasjons- og påseplikt innenfor allmenngjøringslovgivningen. I 2022 ble det utført 201 slike tilsyn, hvorav 57 prosent medførte minst én reaksjon.

Tabell 8 Resultater av sentrale aktiviteter 2022 - oppdragsgivere og forbrukere

Innsats	Målgruppe	Resultat	Antall/beløp 2022 (2021, 2020 i parentes)
Treparts bransjeprogram	Oppdragsgivere og forbrukere	E-guide for bestilling av transporttjenester	3 500 sidevisninger
		Seminar med latviske transportvirksomheter, parter i arbeidslivet og myndigheter om norsk regelverk	
		Forprosjekt digitalt kompetanseverktøy for renholdere	22 deltakere
		Konseptfase nasjonalt register for serveringsbevillinger	
SMSØ	Oppdragsgivere og forbrukere	Antall besøkende handlehitt.no	85 000 (80 000, 30 000)
		Rekkevidde handlehitt på Facebook	1500 (1 107 000, 330 000)
Medbyggerne	Oppdragsgivere og forbrukere	Antall sertifiserte Medbygger varehus	34 (34, 34)
Tettpå:	Forbrukere	Antall avtaler kommuner	21 (22)
		Antall gjennomførte telefonsamtaler	5200 (5900, 2500)
Samarbeidsavtaler	Oppdragsgivere	Antall avtaler	21 (19, 20)
		Omsetning byggeprosjekter	140 mrd (130 mrd, 120 mrd)
		Antall kontrollerte byggeplasser	50 (30, 35)
		Antall skatteattester utstedt etter fullmakt	104 000 (87900, 61100)
		Andel identifiserte avvik rettet grunnet samarbeidspartene	95 % (95 %)
Næringslivskontakter	Oppdragsgiver og forbruker	Antall distrikter	(Alle politidistrikt, Kripas, Økokrim)
Tilsyn	Private oppdragsgivere	Antall tilsyn	154 (157, 401)
		Andel tilsyn med reaksjon	63 % (64 %, 70 %)
	Offentlige oppdragsgivere	Antall tilsyn	47 (41, 97)
		Andel tilsyn med reaksjon	34 % (68 %, 55 %)

6.4.1 Samlet vurdering av brukereffekt - oppdragsgivere og forbrukere

For at oppdragsgivere og forbrukere ikke skal bidra til arbeidslivskriminalitet ved kjøp av varer og tjenester, har etatene samhandlet, informert, veiledet og utført kontroller.

Omfanget og resultatene av aktivitetene tilsier at oppdragsgivere og forbrukere har fått tilgang til informasjon og dermed mulighet til å tilegne seg kunnskap om kjennetegn ved manglende etterlevelse og hva som er konsekvensene av å medvirke til arbeidslivskriminalitet. Omfanget er redusert fra tidligere år på noen områder, men styrket på andre områder.

Evalueringsinformasjon og samarbeidsavtaler indikerer at innsatsen verdsettes av mottaker. Det er imidlertid utfordrende å vurdere om innsatsen har ført til at oppdragsgivere og forbrukere ikke bidrar

til arbeidslivskriminalitet ved kjøp av varer og tjenester. I KPMGs spørreundersøkelse fra 2022²⁴ oppgir imidlertid 48 prosent av respondentene fra etatene at etatssamarbeidet har bidratt til at oppdragsgivere og forbrukere kjøper færre varer og tjenester som bidrar til arbeidslivskriminalitet, mens 16 prosent er uenig i påstanden.

Videre viser spørreundersøkelser fra 2022 i den norske befolkningen over 18 år²⁵ at andelen som oppgir at de kjøper svart er kraftig redusert siden første måling i 2006. I 2006 oppga 13 prosent at de hadde kjøpt svart, mens kun 6 prosent oppgir at de har kjøpt svart i 2022. Det er også en reduksjon i andelen som oppgir at de har vurdert å kjøpe svart, fra 17 prosent i 2006 til 6 prosent i 2022. Spørreundersøkelser mot virksomheter i proffmarkedet for bygg- og anleggsbransjen²⁶ indikerer at stadig færre opplever at oppdragsgivere etterspør tjenester der det ikke betales skatter eller avgifter. I 2015 oppga 9 prosent at oppdragsgivere etterspør tjenester der det ikke betales skatter eller avgifter - mot 5 prosent i 2022. Stadig flere oppgir også at det er enkelt å finne ut om leverandører operer hvitt (48 prosent i 2022 mot 35 prosent i 2015). Dette til tross for at stadig færre oppgir at de har rutiner for å sjekke om leverandører operer hvitt. Andelen som har rutiner for å sjekke om leverandører operer hvitt er redusert fra 47 prosent i 2015 til 42 prosent i 2022.

²⁴ Kilde: evaluering av etatssamarbeidet mot arbeidslivskriminalitet.

<https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/aid/dokumenter/2022/evaluering-av-etatssamarbeid-mot-arbeidslivskriminalitet.pdf>

²⁵ Kilde: [Data 2022.Q \(samarbeidmotsvartokonomi.no\)](#)

²⁶ Kilde: BA-proff

7 Samfunnseffekter av innsatsen mot arbeidslivskriminalitet

Innsatsen overfor sentrale trusselaktører, utenlandske arbeidstakere, oppdragsgivere og forbrukere skal medføre at kriminelle i arbeidslivet opplever redusert handlingsrom. Opplevd oppdagelsesrisiko kan redusere sannsynligheten for ulovligheter ytterligere, fordi aktørene vil vurdere gevinsten av en ulovlighet opp mot risikoen for å bli oppdaget og påfølgende straff²⁷. Samlet kan dette bidra til å redusere omfanget av arbeidslivskriminalitet. Redusert omfang gjør at vi beskytter de fem samfunnsverdiene arbeidslivskriminalitet truer. I dette kapitlet presenteres noen indikatorer for utviklingen i opplevd oppdagelsessannsynlighet, arbeidslivskriminalitet og de fem samfunnsverdiene.

7.1 Opplevd oppdagelsessannsynlighet

Opplevd oppdagelsessannsynlighet handler om i hvilken grad en opplever at unndragelser av skatter og avgifter blir oppdaget. Tidligere studier har avdekket at tredjepartsrapportering, fysisk tilstedeværelse, kontroll og sanksjoner - og informasjon om dette, kan påvirke opplevd oppdagelsessannsynlighet²⁸. Spesielt kan opplysninger om risiko for å bli kontrollert øke opplevd oppdagelsessannsynlighet. Skatteetatens bedriftsundersøkelse om etterlevelse, rapportering og oppdagelsesrisiko (SERO) viser en økning i andelen som oppgir stor sannsynlighet (stor + svært stor) for at virksomheten vil bli kontrollert av skattemyndigheten de neste to årene. I 2022 opplever 45 prosent at dette er sannsynlig, mot 41 prosent i 2021.

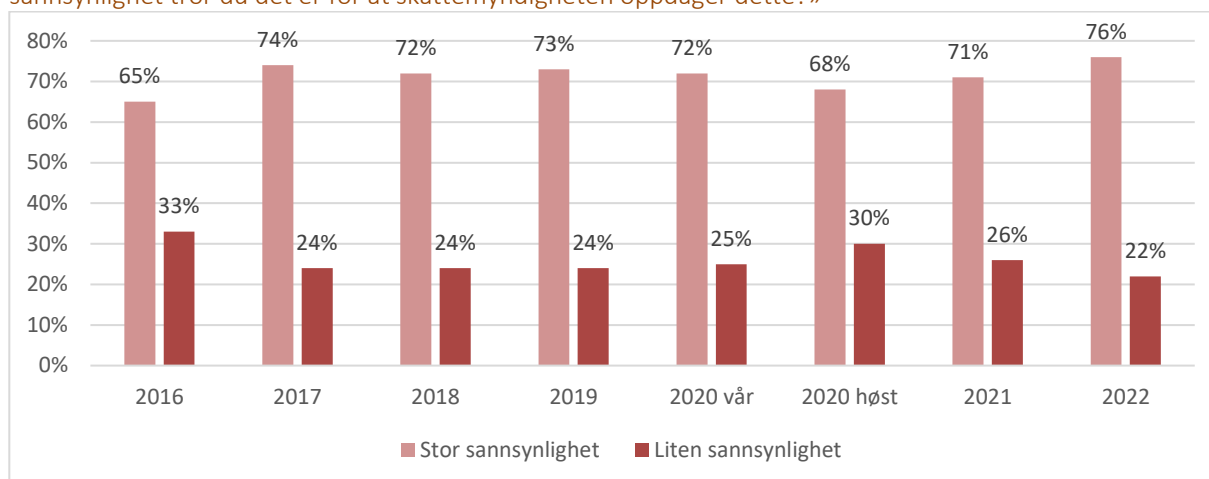
SERO-undersøkelsen viser videre at 76 prosent oppgir stor opplevd oppdagelsessannsynlighet i 2022. Dette er en økning på 5 prosentpoeng fra 2021, se figur 6. Fordelt på de fire bransjegruppene bygg og anlegg, rengjøring, servering og frisering, transport og bilreparasjon, og øvrige²⁹, viser undersøkelsen at opplevd oppdagelsessannsynlighet er på nivå med, eller lavere enn, den var i forkant av pandemi i 2020 for alle bransjer.

²⁷ F.eks. Allingham, M. G., & Sandmo, A. (1972). Income tax evasion: A theoretical analysis. *Taxation: critical perspectives on the world economy*, 3(1), 323-338.

²⁸ Eksempelvis: Bott, Kristina M., Alexander W. Cappelen, Erik Ø. Sørensen, og Bertil Tungodden. 2020. «You've Got Mail: A Randomized Field Experiment on Tax Evasion.» *Management Science*, 2801-2819. doi:10.1287/mnsc.2019.3390; Fellner, Gerald, Rubert Sausgruber, og Christian Traxler. 2013. «Testing Enforcement Strategies in the Field: Legal Threat, Moral Appeal and Social Information.» *Journal of the European Economic Association*, 643-660; Meiselman, Ben S. 2018. «Ghostbusting in Detroit: Evidence on Non-filers from a Controlled Field; Ortega, Daniel, og Carlos Scartascini. 2020. «Don't blame the messenger. The delivery method of a message matters.» *Journal of Economic Behavior and Organization*, 286-300. Experiment.» *Journal of Public Economics*, 180-193. doi:10.1016/j.jpubeco.2018.01.005.

²⁹ Øvrige bransjer: handel, øvrig tjenesteytende, industri etc., primærnæringer, offentlig, helse og undervisning, eiendom, kultur, regnskap og revisjon.

Figur 6 «Dersom en virksomhet i din bransje unnlater å rapportere inn alle skatter og avgifter, hvor stor sannsynlighet tror du det er for at skattemyndigheten oppdager dette?»

Kilde: SERO

Skatteetatens tertialvise brukerundersøkelse for bedrifter viser at 62 prosent av bedriftene i undersøkelsen opplever høy (ganske høy + svært høy) sannsynlighet for at en virksomhet vil bli tatt i å unndra skatt og avgift³⁰. På spørsmål om konsekvenser av å bli tatt i skatteunndragelse svarer 78 prosent at konsekvensene anses som høye dersom en bedrift blir tatt i å unndra.

Samlet vurdering opplevd oppdagelsessannsynlighet

Samlet ser det ut til at opplevd oppdagelsessannsynlighet har vært forholdsvis stabil i årene 2017–2021, mens den i 2022 har økt med 5 prosentpoeng fra året før. Firedelt bransjeinndeling viser at bransjegruppene har et ganske likt nivå av opplevd oppdagelsessannsynlighet, der de to gruppene bygg og anlegg og rengjøring, servering og frisering opplever det som minst sannsynlig å bli oppdaget. Dersom en virksomhet blir tatt i å unndra, anser majoriteten konsekvensene som høye.

7.2 Omfanget og utviklingen av arbeidslivskriminalitet

Det er utfordrende å estimere omfanget av et problem hvor aktører forsøker å skjule sine handlinger. Kriminaliteten er ikke direkte observerbar, og omfanget påvirkes av mange og sammensatte forhold. For å forsøke å estimere omfanget av kriminalitet, finnes det to hovedtilnærminger - indirekte makrotilnærminger og direkte mikrotilnærminger. Indirekte metoder tar hovedsakelig utgangspunkt i aggregerte data, mens direkte metoder tar utgangspunkt i faktiske observasjoner på individnivå. Begge tilnærmingene er heftet med usikkerhet i estimer.

7.2.1 Indirekte tilnærminger

Indirekte makroøkonomiske tilnærminger indikerer at skyggeøkonomien i Norge, som også inkluderer arbeidslivskriminalitet, i gjennomsnitt representerte 14 prosent av bruttonasjonalproduktet i årene 1991–2015³¹.

³⁰ Brukerundersøkelser - Skatteetaten

³¹ F.eks. Friedrich, S. (2007). Shadow Economies and Corruption all over the World: New Estimates for 145 Countries. *Economics Journal*; Schneider, F., Buehn, A., & Montenegro, C. E. (2010). New estimates for the shadow economies all over the world. *International economic journal*, 24(4), 443-461.

7.2.2 Direkte tilnærminger

Direkte mikrotilnærminger benytter data om individer eller virksomheter fra tilfeldige kontroller, risikobaserte kontroller eller spørreundersøkelser for å beregne omfanget.

De mest pålitelige direkte tilnærmingene anses ofte å være basert på informasjon fra *tilfeldige kontroller*. Ved å trekke et tilstrekkelig antall tilfeldige aktører til kontroll kan kontrollutvalget anses som et representativt utvalg av den større populasjonen. Andelen avvik som blir avdekket, kan dermed antas å tilsvare andelen avvik i populasjonen. Det er imidlertid uavklart hvor godt tilfeldige kontroller evner å avdekke alle former for kriminalitet. I Norge har tilfeldige kontroller blitt benyttet for å skaffe kunnskap om utbredelse av spesifikke hendelser på et avgrenset område.

Eksempelvis gjennomførte Skatteetaten i 2018, i samarbeid med de kommunale skatteoppkreverne, randomiserte kontroller på lønnsområdet. Disse kontrollene ble brukt til å blant annet teste hypotesen om at oppholdstid i Norge påvirker etterlevelse hos utenlandske arbeidstakere, gitt korrupsjonsnivå og eksponering for væpnet konflikt i hjemlandet før ankomst til Norge. Resultatene viser at det ikke er en statistisk signifikant betydning av oppholdstid i Norge for disse arbeidstakerne³². Senere gjennomførte Skatteetaten i 2021 tilfeldige kontroller innen bygg og anlegg, transport og renhold for å avdekke feilklassifisering av lønn som næringsinntekt. Kontrollene viste at for 12,9, 13,1 og 25,7 prosent av enkeltpersonforetak innenfor henholdsvis bygg og anlegg, transport og renhold, har foretaket feilklassifisert hele eller deler av inntekten³³. Disse eksemplene viser hvordan tilfeldige kontroller kan innrettes som en del av kontrollvirksomheten for mer systematisk kunnskapsbygging om økonomisk kriminalitet og generell etterlevelse i samfunnet.

I 2017 estimerte Samfunnsøkonomisk analyse AS på bakgrunn av informasjon fra Skatteetatens *risikobaserte kontroller*, at det i Norge lå skjult verdiskaping knyttet til arbeidslivskriminalitet mellom 28-108 milliarder kroner i 2015, eller om lag 12 og 60 milliarder kroner for arbeidslivskriminalitet basert på unndragelser³⁴. Utvalgsskjevheten i risikobaserte kontroller medfører metodiske utfordringer for estimering av omfang, og det er uvisst hvorvidt en lykkes med å korrigere for denne skjevheten.

Spørreundersøkelser kan benyttes for å få indikasjoner på respondenters opplevelser knyttet til arbeidslivskriminalitet. Slike undersøkelser er imidlertid også forbundet med en rekke feilkilder som kan true både påliteligheten og validiteten til resultatene³⁵.

I SERO-undersøkelsen blir det spurt om næringslivets oppfatning av hvor vanlig arbeidslivskriminalitet er i egen bransje. Figur 7 fremstiller utviklingen i respondentenes svar. I fremstillingen sammenliknes respondentene fra risikobransjer og øvrige bransjer fra SERO. Resultatene viser at arbeidslivskriminalitet er opplevd som ganske vanlig i enkelte risikobransjer. Andelen som oppgir at arbeidslivskriminalitet er vanlig, er enten lavere enn, eller på nivå med, fjoråret for de fleste av bransjene.

Undersøkelsen tar også for seg regelbrudd knyttet til HMS, svart arbeid, lønns- og arbeidsvilkår, trygdeytelser, oppholds- og arbeidstillatelse og brudd på innleiebestemmelser. I likhet med utviklingen i

³² Lange, T. og Melsom, A. M. (2022): Påvirker oppholdstid i Norge etterlevelse hos utenlandske arbeidstakere? Samfunnsøkonomen nr.1, s. 28-39.

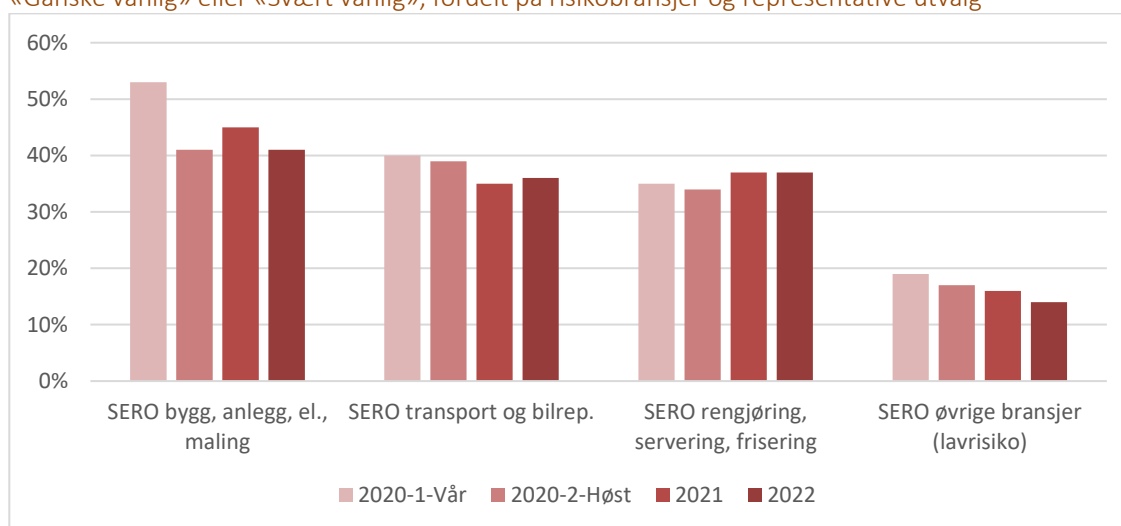
³³ Lønn eller næringsinntekt? Mye feil når AS betaler ENK - Skatteetaten

³⁴ Samfunnsøkonomisk analyse AS (2017): Analyse av former, omfang og utvikling av arbeidslivskriminalitet. Rapport nr. 69 2017.

³⁵ Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J. Y., & Podsakoff, N. P. (2003). Common method biases in behavioral research: a critical review of the literature and recommended remedies. *Journal of applied psychology*, 88(5), 879.

arbeidslivskriminalitet generelt som vist i figur 7, har utviklingen i de fleste av disse regelbruddene indikert at de oppleves som mindre vanlig over tid. Et unntak er brudd på bestemmelser om lønnsvilkår der arbeidstakerne ikke får den lønnen eller godtgjørelsen de har krav på, der 20 prosent mener at regelbruddet er vanlig. Det er på samme nivå som i 2021. Når det gjelder opplevd utbredelse av regelbrudd gruppert etter bransjer, viser undersøkelsen at det fortsatt er en større andel innen bygg og anlegg, renhold, transport og fiskeri som oppgir at utfordringer knyttet til arbeidslivskriminalitet er vanlig enn for øvrige bransjer.

Figur 7 «Hvor vanlig eller uvanlig tror du arbeidslivskriminalitet er i din bransje i dag?» - Andel som oppgir «Ganske vanlig» eller «Svært vanlig», fordelt på risikobransjer og representative utvalg

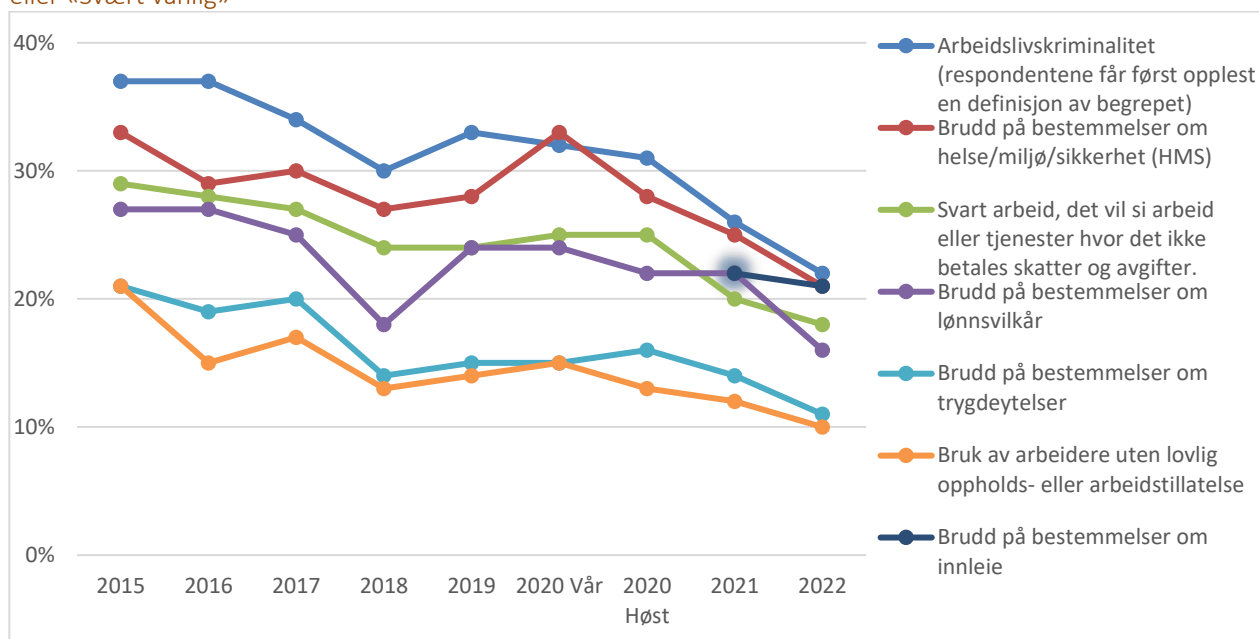

Kilde: SERO

BA-proff-undersøkelsen retter seg mot proff-markedet i tre bransjer innen bygg og anlegg³⁶ - oppføring av bygninger, anleggsvirksomhet og spesialisert bygg- og anleggsvirksomhet. Disse tre skiller seg fra hverandre når det gjelder oppgaver og størrelse. Oppføring av bygninger representerer den største av de tre bransjene målt i omsetning. Som vist i figur 8 indikerer undersøkelsen at 22 prosent opplever arbeidslivskriminalitet som ganske eller svært vanlig i 2022, ned fra 26 prosent 2021. Nedgangen i opplevd arbeidslivskriminalitet fra 2015 til 2022 er signifikant for alle typer regelbrudd. Respondenter innen oppføring av bygninger oppgir i større grad at alle typer regelbrudd oppleves som vanlig, relativt til de to andre bransjene. Andelen i bygg og anlegg som oppgir at regelbrudd knyttet til arbeidslivskriminalitet er vanlig, er markant lavere i BA-proff-undersøkelsen enn for respondenter i SERO som har næringsvirksomhet i bygg- og anleggsbransjen. Her er det imidlertid verdt å merke seg at undersøkelsene retter seg mot ulike utvalg innen bygg og anlegg.

³⁶ SSB nacekoder.

Figur 8 «Hvor vanlig eller uvanlig tror du det er med følgende i din bransje?» - Andel som oppgir «Ganske vanlig» eller «Svært vanlig»

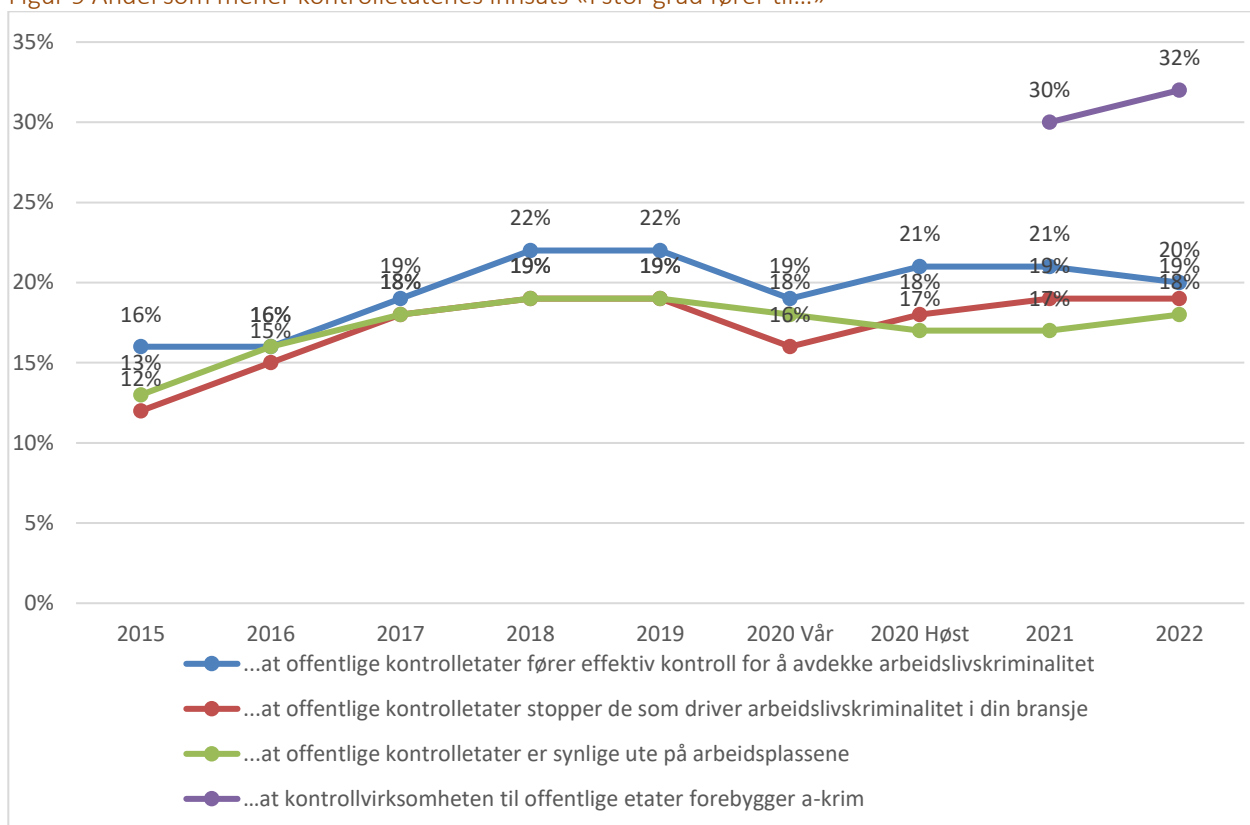

Kilde: BA-proff

7.2.3 Opplevelse av innsatsen for å redusere arbeidslivskriminalitet

Omfanget av arbeidslivskriminalitet kan påvirkes av mange og sammensatte forhold både i og utenfor etatene. Dette medfører kompliserte årsakssammenhenger. Det er derfor utfordrende å knytte resultatene fra spørreundersøkelsene direkte til innsats mot arbeidslivskriminalitet. BA-proff gir imidlertid noen indikasjoner på respondentenes opplevelse av etatenes innsats, se figur 9. I undersøkelsen fra 2022 mente 20 prosent av respondentene at offentlige etater førte effektiv kontroll. Andelen som opplever at offentlige etater i stor grad stopper de som bedriver arbeidslivskriminalitet i bransjen, viser ingen endring fra 2021. Under 20 prosent opplever at arbeidslivskriminalitet stoppes. Undersøkelsen fra 2022 viser imidlertid at 32 prosent mener at kontrollvirksomheten til offentlige etater forebygger arbeidslivskriminalitet, som er en oppgang fra 30 prosent i 2021. Undersøkelsen indikerer derfor at en høyere andel av respondentene er enig i at kontrolletatene forebygger arbeidslivskriminalitet ved å hindre at aktører blir kriminelle, enn til å stoppe aktører som allerede er kriminelle.

Figur 9 Andel som mener kontrolletatenes innsats «I stor grad fører til...»

Kilde: BA-proff

BA-proff peker også på en tydelig forskjell i opplevelse av innsatsen, avhengig av om respondenten har hatt besøk av en eller flere etater det siste året. Undersøkelsen viser at de som har hatt kontroll, som regel er mer positive til innsatsen enn de som ikke har hatt kontroll.

7.2.4 Samlet vurdering omfanget og utviklingen av arbeidslivskriminalitet

Samlet sett er det indikasjoner på at omfanget av arbeidslivskriminalitet er et alvorlig samfunnsproblem, men spørreundersøkelser mot næringslivet viser at færre opplever at utfordringer knyttet til arbeidslivskriminalitet er vanlig i 2022 enn tidligere år, spesielt innen bygg og anlegg. Det er likevel fortsatt en større andel innen bygg og anlegg, renhold og transport som oppgir at utfordringer knyttet til arbeidslivskriminalitet er vanlig enn for øvrige bransjer.

7.3 A-krimssamarbeidet skal bidra til å beskytte fem samfunnsverdier

Gjennom å oppnå brukermålene skal det tverretatlige a-krimssamarbeidet bidra til redusert arbeidslivskriminalitet, og derigjennom beskytte fem samfunnsverdier. Samfunnsverdiene henger sammen slik at måloppnåelse knyttet til én vil påvirke måloppnåelsen knyttet til de andre.

De fem samfunnsverdiene er:

- Høy oppslutning om finansiering av velferdsstaten
- Tillit til myndighetene
- Likere konkurransevilkår i næringslivet
- Rettsikkerhet, trygghet og lovlige lønns- og arbeidsvilkår for arbeidstakere
- Trygghet for kvalitet og leveringsdyktighet ved kjøp av varer og tjenester

7.3.1 Høy oppslutning om finansiering av velferdsstaten

Høy oppslutning om finansiering av velferdsstaten avhenger av tillit mellom borgere og tillit til at samfunnsinstitusjonene fungerer. For eksempel viser forskning innen tillit og skatt at etterlevelsen øker når skattesystemet oppfattes som rettferdig³⁷. Dersom man blir urettferdig behandlet som en unndrager, kan det redusere skattemoral³⁸. Skatteyttere vil akseptere at autoriteter tar avgjørelser som ikke går i deres favør, så lenge prosessen oppfattes som rettferdig og legitim³⁹.

Holdninger til unndragelser kan påvirkes av krisetid. Generelt er aksepten for unndragelse lav, men når en setter unndragelse i sammenheng med situasjoner som oppstår som følge av sjokk i økonomien, så øker aksepten for unndragelse hos virksomheter. Når unndragelse kan forklares som følge av slike sjokk, som for eksempel tap av arbeidsplasser og konkurs, øker aksepten for unndragelse⁴⁰, og oppslutning om finansiering av velferdsstaten reduseres.

I SERO-undersøkelsen 2022 er 71 prosent enige i at flertallet av virksomheter rapporterer korrekt til skattemyndighetene. Dette er en økning på 4 prosentpoeng fra 2021. Kun 6 prosent mener bevisste skatteunndragelser i enkelte tilfeller kan aksepteres⁴¹. KRISINO-undersøkelsen for 2021 indikerer at over 80 prosent er villige til å betale mer hvis det er mistanke om ulovlige lønns- og arbeidsvilkår eller skatteunndragelser hos den billigste leverandøren⁴². Videre viser SMSØ undersøkelser at aksepten for å kjøpe svart arbeid og tjenester, har gått kraftig ned⁴³. I 2009 var det 23 prosent som oppga at de hadde kjøpt tjenester svart. I 2022 er oppga seks prosent kjøp av svart arbeid. Dette indikerer at oppslutningen rundt velferdsstaten er høy.

7.3.2 Tillit til myndighetene

I SERO-undersøkelsen blir det spurt om i hvilken grad norske virksomheter har tillit til offentlige institusjoner, se figur 10. Overordnet trend for generell tillit til institusjoner og aktører er positiv, fra før koronapandemien og gjennom pandemien. Skatteetaten, politiet og rettsvesenet nyter høy, og like stor tillit hos norske bedrifter, etterfulgt av Arbeidstilsynet målt for første gang i 2022. Stortinget og NAV er i en mellomposisjon, mens politikere og de politiske partiene er nederst.

³⁷ F.eks. Fortin, B., Lacroix, G., & Villeval, M. C. (2007). Tax evasion and social interactions. *Journal of Public Economics*, 91(11-12), 2089-2112; Van Dijke, M., & Verboon, P. (2010). Trust in authorities as a boundary condition to procedural fairness effects on tax compliance. *Journal of Economic Psychology*, 31(1), 80-91.

³⁸ Feld, L. P., & Frey, B. S. (2003). *Deterrence and tax morale: How tax administrations and taxpayers interact*. OECD.

³⁹ Taylor, N. (2019). *Taxpayers who complain about paying tax: What differentiates those who complain from those who don't?*. Centre for Tax System Integrity (CTSI), Research School of Social Sciences, The Australian National University.

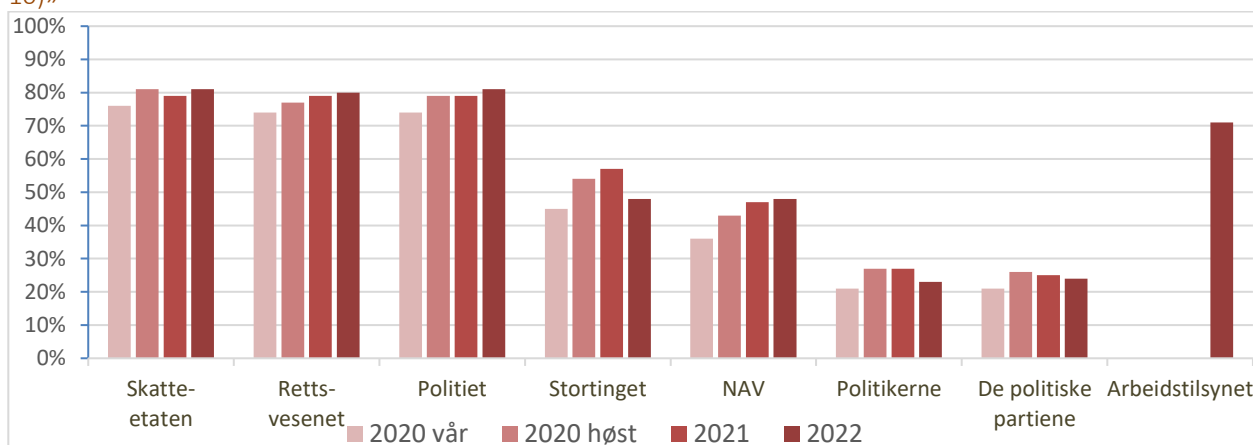
⁴⁰ Holdningene til skatteunndragelse påvirkes av krisetid og hvem som unndrar - Skatteetaten

⁴¹ Kilde: SERO

⁴² Krisino 2021 er offentliggjort - last ned og les om årets funn – Næringslivets Sikkerhetsråd (nsr-org.no)

⁴³ Data 2022.Q (samarbeidmotsvartokonomi.no)

Figur 10 «På en skala fra 0 til 10, hvor stor eller liten tillit har du til hver av disse institusjonene? % stor tillit (7-10)»

Kilde: SERO

Graden av tillit virksomhetene i SERO-undersøkelsen har til at skattemyndighetene klarer å stoppe de som bevisst unndrar skatt, kan være ulik på tvers av bransjer og virksomhetstyper. Overordnet viser undersøkelsen at 33 prosent har stor tillit til at dette er tilfellet. Ved å bryte ned på bransjegrupperinger er det kun mellom bransjegruppene bygg- og anlegg og rengjøring, servering og frisering det er en signifikant forskjell i tillit. Sistnevnte har signifikant høyere tillit til at Skatteetaten stopper bevisste unndragelser. Det er også signifikant forskjell i tillit mellom private AS og ENK, der ENK har større tillit til at skattemyndighetene klarer å stoppe beviste unndragelser enn det AS har.

Det er rimelig å anta at tillit til at beviste unndragelser stoppes henger sammen med opplevd oppdagelsessannsynlighet. Det er en langt høyere grad av tillit blant virksomhetene som mener det er stor oppdagelsessannsynlighet ved unndragelser. Virksomhetenes tillit til at skattemyndigheter stopper bevisste unndragelser har også en signifikant og markant effekt på virksomhetenes generelle tillit til Skatteetaten.

Gjennom to eksperimenter har Skatteetaten forsøkt å se på sammenhengen mellom etatens virksomhet og samfunnets tillit til Skatteetaten⁴⁴. Dette ble gjort ved å måle gapet mellom opplevelsen av, og forventningen til, en rekke områder det antas er viktige for tillit. Funnene viser at områdene korrekt og profesjonell behandling av skatteoppgjøret og rutiner som sørger for at en ikke betaler for mye skatt, sannsynligvis har det største potensialet for å øke samfunnets tillit til Skatteetaten. En minimering av gapet mellom opplevelse og forventning på disse områdene kan derfor trolig styrke tilliten til Skatteetaten. Disse områdene inngår i Skatteetatens tertialvise brukerundersøkelse for bedrifter og viser i 2022 at 90 prosent av respondentene har ganske eller svært stor tillit til at skatte- og avgiftsoppgjør blir behandlet på en korrekt og profesjonell måte. Videre er det 71 prosent som har ganske eller svært stor tillit til at skattemyndighetene har rutiner som gjør at bedrifter ikke betaler for mye skatt eller avgift.

7.3.3 Likere konkurransevilkår i næringslivet

Når det gjelder konkurransesituasjonen, viser SERO-undersøkelsen 2022 at 30 prosent opplever å måtte konkurrere mot/med virksomheter som har et lavere kostnadsnivå, fordi de for eksempel driver svart eller på en annen måte unndrar skatter og avgifter. Dette er på samme nivå som tidligere. Nedbrutt mot bransjegrupper indikerer SERO at mellom 40 og 60 prosent i risikobransjene bygg og anlegg, transport og reparasjon av motorvogner, samt renhold, servering og frisering ofte opplever svart konkurranse.

⁴⁴ Hva påvirker samfunnets tillit til Skatteetaten? - Skatteetaten

Tilsvarende andel i gruppen «øvrige» er på 24 prosent. Fra første målepunkt våren 2020 er det lite variasjon over de totalt fire målepunktene, med unntak av bygg og anlegg der utviklingen har vært 62, 45, 57 og 46 prosent i henholdsvis vår 2020, høst 2020, 2021 og 2022.

Kjøp av svart arbeid kan true lovlydige firmaer. SMSØ-undersøkelsen indikerer at 70 prosent er delvis eller helt enig i påstanden om at kjøper man svart arbeid, truer man livsgrunnlaget til lovlydige firmaer.

BA-proff-undersøkelsen fra 2022 viser at 25 prosent av respondentene opplever i stor grad å ofte tape anbudsrunder mot aktører som tilbyr lavere prisnivå, ned fra 28 prosent i 2015. På oppfølgingsspørsmål om hvorfor dette kan være tilfellet, er det at virksomheter ikke bruker faglærte eller ikke oppfyller gjeldende krav til lønns- og arbeidsvilkår, de vanligste årsakene til dette.

7.3.4 Rettsikkerhet, trygghet og lovlige lønns- og arbeidsvilkår for arbeidstakere

Arbeidsmiljøet i norske virksomheter regnes generelt sett som blant de beste i Europa, og på et stabilt høyt nivå over tid.⁴⁵ Ulike deler av arbeidslivet har imidlertid både ulik grad av og ulike typer utfordringer, og enkelte grupper av arbeidstakere er mer utsatt enn andre. Det totale omfanget av arbeidstakere som ikke har lovlige lønns- og arbeidsvilkår i Norge, er ukjent. Det er derfor også vanskelig å si noe sikkert om utviklingen over tid.

Resultater fra SERO-undersøkelsen indikerer at stadig færre opplever at bruk av arbeidere uten lovlig oppholds- eller arbeidstillatelse er vanlig i deres bransje. I 2022 oppgir 12 prosent at dette er vanlig mot 14 prosent i 2019. BA-proff-undersøkelsen bekrefter i stor grad resultatene fra SERO, gjennom at stadig færre opplever at bruk av arbeidere uten lovlig oppholds- eller arbeidstillatelse er vanlig. I 2022 oppgir 10 prosent at dette er vanlig, mot 21 prosent i 2015.

Fafo har ved hjelp av offentlig lønnsstatistikk sett på lønnsfordeling innen de allmenngjorte tariffområdene i 2021, sammenlignet med årene 2019 og 2020.⁴⁶ Totalt sett var andelen utenlandske arbeidstakere i allmenngjorte områder med lavere lønn enn minstesats, på 11 prosent i 2021, mot 9 prosent i 2020 og 12 prosent i 2019⁴⁷. Utenlandsfødte arbeidstakere har i noe mindre grad allmenngjort lønn enn norskfødte, og de som kommer fra tredjeland kommer særlig dårlig ut. Blant lønnsforholdene under minstesats er 3 prosent lavere enn 85 prosent enn minstesatsen. Denne andelen er lik for både norskfødte og utenlandsfødte arbeidstakere, og har holdt seg stabil gjennom treårsperioden.

7.3.5 Trygghet for kvalitet og leveringsdyktighet ved kjøp av varer og tjenester

SMSØ-undersøkelsen 2022 indikerer at 3 prosent har opplevd å kjøpe arbeid hvitt som de i etterkant tror var svart. Tilsvarende var 5 prosent i 2018 og 4 prosent i 2020. Når respondentene blir spurt om årsaken til at de tror dette, er det i stor grad mangel på kvittering samt kontant betaling eller Vipps. De aller fleste svarer at det er enkelt å vite om arbeidet som utføres for dem er svart eller hvitt. SMSØ-undersøkelsen 2022 viser at 6 prosent svarer at det kan være vanskelig å vite om arbeidet som utføres for dem er svart eller hvitt. For å finne ut av om arbeidet som utføres er svart eller hvitt, oppgis søk på nett som den vanligste måten.

⁴⁵ Statens arbeidsmiljøinstitutt (2021): Faktabok om arbeidsmiljø og helse 2021, status og utviklingstrekk. STAMI-rapport, årgang 2, nr. 4, Oslo: Statens arbeidsmiljøinstitutt.

⁴⁶Dapi, B. og Svarstad, E. (2022): Lønn i allmenngjorte bransjer 2021. Fafo-notat 2022:14.

⁴⁷ Det antas at tallene for 2020 og 2021 er påvirket av at det var færre ikke bosatte arbeidstakere i Norge disse årene.

Stadig flere virksomheter i bygg- og anleggsbransjen oppgir også at det er enkelt å finne ut om leverandører de kjøper tjenester av, operer hvitt. 48 prosent oppgir at dette er enkelt i 2022, mot 35 prosent i 2015.

7.3.6 Eksterne faktorer som påvirker samfunnsverdiene

Det er flere langsiktige trender som påvirker utviklingen av arbeidslivskriminalitet og samfunnsverdiene, også faktorer utenfor etatenes direkte kontroll. Krig i Europa, usikkerhet i økonomiske markeder og høye energipriser kan antas å påvirke kriminaliteten i Norge, både når det gjelder omfang og modus.

Eksempelvis er belastningene på Ukraina enorme, og konsekvensene krigen har på råvaremarkedet og tilbudskjedene vil tyngte finansiell stabilitet og økonomisk vekst i en tid hvor flere land fortsatt strir med etterdønningene av pandemi⁴⁸. Gass- og kraftprisene i Europa er på historisk høye nivåer, noe som gir utslag i nedskalering av virksomhet i flere næringer på grunn av høye energikostnader. Samtidig har sentralbankene i euroområdet, USA, Storbritannia og Sverige økt styringsrentene betydelig gjennom 2022 for å dempe høy inflasjon, og markedets renteforventninger indikerer ytterligere økninger frem mot sommeren 2023.⁴⁹ Klimarelaterte kriser fortsetter å øke i omfang og konsekvens, noe som stadig fører til store sosiale og økonomiske tap. Flere COVID-19-utbrudd fortsetter å finne sted i noen deler av verden. Verden står overfor en svært sammensatt økonomisk krise som har hemmet global vekst, og det er knyttet stor usikkerhet til det makroøkonomiske bildet fremover^{50,51}. Gjennom den høye andelen utenlandsk arbeidskraft, som normalt oppholder seg i Norge, er det risiko for at omfanget av arbeidslivskriminalitet i Norge øker på grunn av den makroøkonomiske utviklingen.

Norges Banks anslag for norsk økonomi i 2023 viser blant annet utsikter til lavere konsum blant husholdningene, etter en sterk vekst gjennom 2022. Veksten i konsumet i 2022 har vært høyere enn anslått, samtidig som spareraten har vært negativ i slutten av 2022. Dette er en indikasjon på at husholdningene opprettholder konsum ved å tære på oppsparte midler⁵². Det er også forventet fortsatt stigende renter første halvdel av 2023. Dette kan resultere i at husholdninger skifter en del av konsumet i større grad mot nødvendighetsgoder som mat og elektrisitet. Det er også forventet uendret reallønn i 2023. Dette resulterer i lavere utsikter til aktivitet i norsk næringsliv, også i bransjer som er utsatt for arbeidslivskriminalitet. Norges banks regionale nettverk rapporterer om lavere vekst og utsikter til at aktiviteten avtar klart første halvår 2023, se figur 11. Bygg- og anleggsbransjen opplever redusert antall ordre, særlig på grunn av lavere etterspørsel fra offentlig sektor og et svakt nyboligsalg. Bedriftene innen varehandel og annen husholdningsrettet tjenesteyting venter lavere etterspørsel som følge av lavere kjøpekraft i husholdningene.

⁴⁸ IMF annual report (2022): Crisis upon crisis.

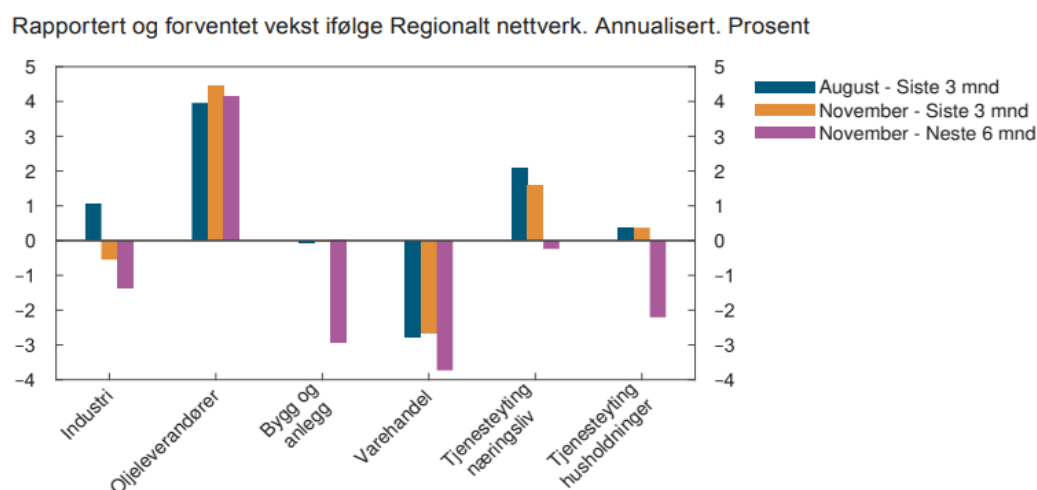
⁴⁹ Norges Bank (desember 2022): Pengepolitisk rapport.

⁵⁰ [Mer trøbbel i vente for verdensøkonomien – E24](#)

⁵¹ [Paying the Price of War | OECD Economic Outlook, Interim Report September 2022: Paying the Price of War | OECD iLibrary \(oecd-ilibrary.org\)](#)

⁵² Norges Bank (desember 2022): Pengepolitisk rapport.

Figur 11 «Rapportert og forventet vekst ifølge Regionalt nettverk»

Kilde: Norges Bank

Presset på norsk økonomi kan drive flere aktører mot kriminell virksomhet for å sikre lønnsom drift. I næringer som er utsatt for arbeidslivskriminalitet, kan kombinasjonen av lavere etterspørsel etter varer og tjenester, økt kostnadsnivå for mange virksomheter og mangel på nødvendig arbeidskraft fra utlandet være sentral for utviklingen av arbeidslivskriminalitet i Norge. Den høye andelen utenlandsk arbeidskraft som normalt er i Norge, kan bety en risiko for utnyttelse av sårbar arbeidskraft fra land med sosial og økonomisk uro⁵³.

7.3.7 A-krimssamarbeidet skal bidra til å beskytte fem samfunnsverdier: Samlet vurdering

Undersøkelser mot privatpersoner og næringsliv indikerer at oppslutningen rundt velferdsstaten er høy og aksepten for unndragelser generelt er lav, men holdninger til unndragelser kan påvirkes av krisetider. Undersøkelser viser også en overordnet trend for generell tillit til institusjoner og aktører som er positiv. Svart arbeid og unndragelser av skatter og avgifter kan true lovlige firmaer, og undersøkelser indikerer at det fortsatt er et høyt nivå i risikobransjene bygg og anlegg, transport og reparasjon av motorvogner, samt renhold, servering og frisering som oftere opplever svart konkurranse. Arbeidsmiljøet i norske virksomheter regnes generelt sett som blant de beste i Europa, og på et stabilt høyt nivå over tid. I Norge er det generelt opplevd god trygghet for kvalitet og leveringsdyktighet ved kjøp av varer og tjenester. Det er flere langsiktige trender som påvirker utviklingen av arbeidslivskriminalitet og samfunnsverdiene, også faktorer utenfor etatenes direkte kontroll. Krig i Europa, usikkerhet i økonomiske markeder og høye energipriser kan antas å påvirke kriminaliteten i Norge, både når det gjelder omfang og modus.

⁵³ Økokrims trusselvurdering (2022)

Riksrevisjonen

POLITI- OG LENSMANNSETATEN

Org. Nr.: 915429785

Riksrevisjonens beretning

Konklusjon

Riksrevisjonen har revidert årsregnskapsoppstillingene for Politi- og lensmannsetaten for regnskapsåret 1. januar - 31. desember 2022. Årsregnskapsoppstillingene består av oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapportering, virksomhetsregnskap og noter, herunder sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapporteringen viser at 21 140 819 212 kroner er rapportert netto til bevilgningsregnskapet. Oppstilling av virksomhetsregnskapet viser driftsinntekter på 23 412 391 769 kroner og driftskostnader på 23 418 966 258 kroner.

Etter Riksrevisjonens mening

- oppfyller årsregnskapsoppstillingene gjeldende krav, og
- gir oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapporteringen med noter et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger, inntekter og utgifter for 2022 og kapitalposter per 31. desember 2022, i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten, og
- gir oppstilling av virksomhetsregnskapet med noter et dekkende bilde av virksomhetens resultater for 2022 og av eiendeler, gjeld og statens kapital per 31. desember 2022, i samsvar med statlige regnskapsstandarder (SRS).

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon (ISSAI-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til lov, instruks og disse standardene er beskrevet nedenfor under Riksrevisjonens oppgaver og plikter ved revisjonen. Vi er uavhengige av virksomheten i samsvar med kravene i lov og instruks om Riksrevisjonen og ISSAI 130 Code of Ethics utstedt av International Organisation of Supreme Audit Institutions (INTOSAI's etikkregler), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon i årsrapporten

Ledelsen er ansvarlig for informasjonen i årsrapporten. Øvrig informasjon består av ledelseskomentarer (i del VI) og annen øvrig informasjon (del I–V) i årsrapporten. Riksrevisjonens konklusjon ovenfor om årsregnskapsoppstillingene dekker ikke informasjonen i øvrig informasjon.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapsoppstillingene er det vår oppgave å lese øvrig informasjon i årsrapporten. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen, årsregnskapsoppstillingene og kunnskapen vi har opparbeidet oss under revisjonen av

årsregnskapsoppstillingene, eller hvorvidt den øvrige informasjonen ellers fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å rapportere dersom den øvrige informasjonen fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Basert på kunnskapen vi har opparbeidet oss i revisjonen, mener vi at den øvrige informasjonen i årsrapporten:

- er konsistent med årsregnskapsoppstillingene og
- inneholder de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende regelverk

Ledelsens og det overordnede departementets ansvar for årsregnskapsoppstillingene

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapsoppstillingene som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten og de statlige regnskapsstandardene (SRS). Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide årsregnskapsoppstillingene som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Det overordnede departementet har det overordnede ansvaret for at virksomheten rapporterer relevant og pålitelig resultat- og regnskapsinformasjon og har forsvarlig intern kontroll.

Riksrevisjonens oppgaver og plikter

Målet med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapsoppstillingene som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som gir uttrykk for Riksrevisjonens konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon er å anse som vesentlig dersom den, enkeltvis eller samlet, med rimelighet kan forventes å påvirke de beslutningene brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapsoppstillingene.

Som del av en revisjon i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og vurderer vi risikoene for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapsoppstillingene, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av internkontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av virksomhetens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige, og om tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- dersom vi gjennom revisjonen av årsregnskapsoppstillingene får indikasjoner på vesentlige brudd på administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten, gjennomfører vi utvalgte revisjonshandlinger for å kunne uttale oss om hvorvidt det er vesentlige brudd på slike regelverk.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapsoppstillingene, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapsoppstillingene gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten og de statlige regnskapsstandardene (SRS).

Vi kommuniserer med ledelsen blant annet om det planlagte innholdet i og tidspunkt for revisjonsarbeidet og eventuelle vesentlige funn i revisjonen, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom revisjonen. Vi informerer overordnede departementet om funn og svakheter.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om etterlevelse av administrative regelverk for økonomistyring

Vi uttaler oss om hvorvidt vi er kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene på en måte som i vesentlig grad strider mot administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten. Uttalelsen gis med moderat sikkerhet og bygger på ISSAI 4000 for etterlevelsesrevisjon. Moderat sikkerhet for uttalelsen oppnår vi gjennom revisjon av årsregnskapsoppstillingene som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi finner nødvendige.

Basert på revisjonen av årsregnskapsoppstillingene, er vi ikke kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene i strid med administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten.

Oslo, 27.06.2023

Etter fullmakt

Åse Kristin Berglihn Hemsén
ekspedisjonssjef

Bjørn Nybakken
fung. avdelingsdirektør

Beretningen er godkjent og ekspedert digitalt.